

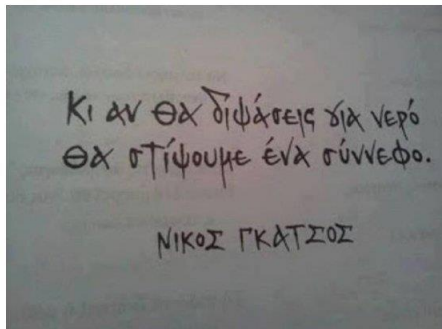
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τμήμα Νηπιαγωγών
ΜΠΣ: Επιστήμες της Αγωγής
Κατεύθυνση:
Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Κατασκευή εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία της νέας ελληνικής γλώσσας ως Γ2/ΞΓ
σε ενήλικες**

Μαίρη Μαργαρώνη

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Έλενα Γρίβα

Θεσσαλονίκη, Ιούλιος 2016

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	4
1. Σχεδιασμός εκπαιδευτικού υλικού	7
1.1 Βασικές θεωρητικές αρχές του σχεδιασμού και της παραγωγής εκπαιδευτικού υλικού	7
1.1.1 Βασικά ερωτήματα πριν τον σχεδιασμό	7
1.1.2 Σχεδιασμός υλικού με βάση εκπαιδευτικές στρατηγικές/πρακτικές	9
1.1.3 Σχεδιασμός του εκπαιδευτικού υλικού σύμφωνα με το μοντέλο του καταρράκτη	12
1.2 Θεωρητικές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις για τον σχεδιασμό εκπαιδευτικού υλικού	14
1.2.1 Πολιτειακή Εκπαίδευση – Εκπαίδευση στην Ειρήνη και στα Ανθρώπινα Δικαιώματα	14
1.2.2 Κριτικός Γραμματισμός – Μετασχηματίζουσα Μάθηση	16
1.2.3 Η προσέγγιση CLIL (Συνδυαστική ανάπτυξη περιεχομένου και γλώσσας)	17
1.2.3.1 Βασικοί και επιμέρους στόχοι της CLIL	18
1.2.3.2 Βασικά χαρακτηριστικά της CLIL	19
2. Το διαθεματικό εκπαιδευτικό υλικό για τη διδασκαλία της ΝΕ ως Γ2	21
2.1 Γενική στοχοθεσία του εκπαιδευτικού υλικού	21
α. Σε επίπεδο γνώσεων (γλωσσικών και πολιτισμικών)	21
β. Σε επίπεδο (κοινωνικών) δεξιοτήτων	21
2.2 Επιμέρους στοχοθεσία έκαστης θεματικής ενότητας και έκαστου κεφαλαίου	21
2.2.1 Σε επίπεδο γνώσεων	21
α. από πολιτισμική άποψη	22
β. από γλωσσική άποψη	26
2.2.2 Σε επίπεδο δεξιοτήτων	27
2.2.3 Σε επίπεδο στάσεων	30
2.3 Δομή έκαστης θεματικής ενότητας και έκαστου κεφαλαίου	34
2.4 Συμπληρωματικός φάκελος υλικού για τη διδασκαλία της ΝΕ γλώσσας ως Γ2 σε ενήλικες	42

Περιεχόμενα	43
2.4.1 Ενότητα Α΄ – Κεφάλαιο 1: Τέχνες της γεύσης: μαγειρική και ζαχαροπλαστική	49
2.4.2 Ενότητα Β΄: Τέχνες του θεάματος και του ήχου	91
2.4.2.1 Κεφάλαιο 2: Θέατρο	94
2.4.2.2 Κεφάλαιο 3: Κινηματογράφος	136
2.4.2.3 Κεφάλαιο 4: Χορός, μουσική και τραγούδι	168
2.4.3 Ενότητα Γ΄: Εικαστικές τέχνες	225
2.4.3.1 Κεφάλαιο 5: Ζωγραφική	227
2.3.3.2 Κεφάλαιο 6: Γλυπτική	275
2.4.4 Ενότητα Δ΄: Τέχνες της γραφής και του λόγου	307
2.4.4.1 Κεφάλαιο 7: Πεζογραφία	309
2.4.4.2 Κεφάλαιο 8: Ποίηση	340
3. Συζήτηση – συμπεράσματα	378
4. Αντί επιλόγου – σύντομος αναστοχασμός για τη συνολική δημιουργική διαδικασία	383
Βιβλιογραφία	385

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο τη δημιουργία και τη θεωρητική πλαισίωση κριτικού εκπαιδευτικού υλικού (με τη μορφή συμπληρωματικού εκπαιδευτικού φακέλου) με θέμα «πτυχές της κουλτούρας της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας» για τη διδασκαλία της νέας ελληνικής (NE) γλώσσας ως Γ2 σε ενήλικες επιπέδου B1 σύμφωνα με τη μέθοδο της «διδασκαλίας της γλώσσας μέσω του περιεχομένου» (Content and Language Integrated Learning – CLIL). Επομένως, εγγράφεται στα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα της Παιδαγωγικής που αφορούν α. τον σχεδιασμό και την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού· β. τη διδακτική της Γ2· γ. την Εκπαίδευση Ενηλίκων· και δ. τον Κριτικό Γραμματισμό, με έμφαση στην Πολιτειακή Εκπαίδευση, της Εκπαίδευσης στην Ειρήνη και στα Ανθρώπινα Δικαιώματα συμπεριλαμβανομένης.

Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται στην παρούσα εργασία είναι α. εάν, β. κατά πόσο, γ. υπό ποιες προϋποθέσεις και δ. με ποια αποτελέσματα μπορεί να χρησιμοποιηθεί η μέθοδος διδασκαλίας της γλώσσας μέσω περιεχομένου για τη διδασκαλία της NE ως Γ2 σε ενήλικες.

Η ομάδα στόχος για την οποία σχεδιάστηκε το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό ήταν ενήλικοι σπουδαστές του Σχολείου Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, οι οποίοι μαθαίνουν τη NE γλώσσα ως Γ2, καθώς διαμένουν στην Ελλάδα για χρονικό διάστημα που ποικίλει από 3 μήνες έως αρκετά χρόνια. Επομένως, ζουν σε περιβάλλον της γλώσσας-στόχου, έχουν ποικίλα γλωσσικά ερεθίσματα εκτός της αίθουσας διδασκαλίας και ο/η εκπαιδευτικός δεν αποτελεί την αποκλειστική «πηγή» της γνώσης για αυτούς.

Η δημιουργία του υπό συζήτηση εκπαιδευτικού υλικού έλαβε χώρα κατά το χρονικό διάστημα Σεπτέμβριος 2015-Ιούλιος 2016 και άλλαξε πολλές μορφές μέχρι να λάβει αυτή με την οποία παρουσιάζεται στην παρούσα εργασία. Η αρχική ιδέα ήταν να δημιουργηθεί ένα corpus επιπλέον (στο βασικό διδακτικό εγχειρίδιο των Γ. Σιμόπουλου και συνεργατών, *Ελληνικά Α'*) εκπαιδευτικού υλικού για τη σύγχρονη ελληνική κουλτούρα, που να απευθύνεται σε σπουδαστές Α επιπέδου (και συγκεκριμένα Α2), προκειμένου –μέσα από μια πιλοτική εφαρμογή κάποιων (αποσπασματικών) ενδεικτικών υποενοτήτων του υλικού– να διερευνηθεί κατά πόσο η χρήση της μεθόδου CLIL ενδείκνυται για τη διδασκαλία της NE γλώσσας ως Γ2 σε χαμηλότερα επίπεδα ελληνομάθειας. Εν συνεχεία, το υλικό διαμορφώθηκε έτσι ώστε να μπορούν να δοκιμαστούν κάποιες (αποσπασματικές) ενδεικτικές υποενοότητες πιλοτικά σε σπουδαστές Β επιπέδου (και συγκεκριμένα Β2), ως συμπληρωματικό και ενισχυτικό του βασικού εγχειριδίου εκμάθησης της NE γλώσσας των Μ. Αντωνίου, Μ. Γαλαζούλια, Σ. Δημητράκου και Α. Μαγγανά, *Μαθαίνουμε ελληνικά: Ακόμα καλύτερα!*. Πρόσφατα, ένα μέρος του υλικού διαμορφώθηκε έτσι ώστε να μπορεί

να χρησιμοποιηθεί σε ένα ειδικό μάθημα πολιτισμού Γ επιπέδου (και συγκεκριμένα Γ1), η θεματική του οποίου ήταν «Γλώσσα, κουλτούρα και κοινωνία».

Μετά τον ανασχεδιασμό και την τροποποίηση του ίδιου εκπαιδευτικού υλικού σε διάφορα επίπεδα (Α-Β-Γ), επιλέχθηκε να παρουσιαστεί στην παρούσα εργασία με τη μορφή που κατασκευάστηκε για το Β επίπεδο (και συγκεκριμένα Β1), καθώς ο υποψήφιος των επιπέδων ελληνομάθειας Α1 και Α2 χαρακτηρίζεται απλά ως βασικός χρήστης της γλώσσας, ενώ το επίπεδο Β1 είναι το πρώτο της σειράς των έξι επιπέδων γλωσσομάθειας, που χαρακτηρίζει τον χρήστη της γλώσσας ανεξάρτητο και για τον λόγο αυτό μπορεί να θεωρηθεί κομβικό σημείο στην εκμάθηση της γλώσσας-στόχου (Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, «Πιστοποίηση ελληνομάθειας»).

Το χρονικό διάστημα που απαιτείται για την ενασχόληση με το παρόν εκπαιδευτικό ποικίλει, καθώς δεν αποτελεί το βασικό εγχειρίδιο διδασκαλίας αλλά επιπρόσθετο εκπαιδευτικό εργαλείο, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά βούληση, επιλεκτικά, αποσπασματικά ή στην ολότητά του, με ή χωρίς το προτεινόμενο συνοδευτικό εκπαιδευτικό υλικό στο διαδίκτυο, ανάλογα με τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα του εκπαιδευτικού και βεβαίως των εκπαιδευομένων.¹ Εκτιμάται, ωστόσο, ότι για μια περισσότερο αναλυτική και σε βάθος ενασχόληση με το υλικό κάθε κεφαλαίου απαιτούνται περίπου 20 διδακτικές ώρες.

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε τρεις ενότητες. Η πρώτη ενότητα αφορά το θεωρητικό μέρος και περιλαμβάνει τις εξής υποενότητες:

Α. Βασικές θεωρητικές αρχές της δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού·

Β. Θεωρητικές παιδαγωγικές κατευθύνσεις στις οποίες εντάσσεται το εκπαιδευτικό υλικό:

- Πολιτειακή Εκπαίδευση – Εκπαίδευση στην Ειρήνη και στα Ανθρώπινα Δικαιώματα·
- Κριτικός Γραμματισμός – Μετασχηματίζουσα Μάθηση·
- Η προσέγγιση CLIL (Συνδυαστική Ανάπτυξη Περιεχομένου και Γλώσσας)

Η δεύτερη ενότητα, που όχι μόνο είναι η μεγαλύτερη σε έκταση αλλά χρειάστηκε για το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα για τη συγγραφή της, περιλαμβάνει τις εξής υποενότητες:

Α. Τη γενική στοχοθεσία του εκπαιδευτικού υλικού·

Β. Την επιμέρους στοχοθεσία έκαστης ενότητας σε επίπεδο (πολιτισμικών και γλωσσικών) γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων·

Γ. Τη δομή έκαστης θεματικής ενότητας και έκαστου κεφαλαίου·

Δ. Το ίδιο το εκπαιδευτικό υλικό που δημιουργήθηκε, και αφορά τις εξής επιμέρους θεματικές:

α. Τέχνες της γεύσης: μαγειρική και ζαχαροπλαστική·

¹ Καθώς το παρόν εκπαιδευτικό υλικό προορίζεται να χρησιμοποιηθεί στην Εκπαίδευση Ενηλίκων, χρησιμοποιείται εκτενώς ο όρος «εκπαιδευόμενοι» αντί του όρου «μαθητές», που παραπέμπει περισσότερο στην τυπική εκπαίδευση που αφορά κυρίως ανηλίκους.

β. Τέχνες του θεάματος και του ήχου: θέατρο – κινηματογράφος – χορός, μουσική και τραγούδι.

γ. Εικαστικές τέχνες: ζωγραφική και γλυπτική.

δ. Τέχνες της γραφής και του λόγου: πεζογραφία και ποίηση.

Η τρίτη ενότητα της εργασίας περιλαμβάνει τη συζήτηση και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τον σχεδιασμό και την πιλοτική εφαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού. Δίνονται κάποιες πρώτες απαντήσεις για τα προαναφερθέντα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας. Συζητούνται θέματα αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης όσον αφορά το εκπαιδευτικό υλικό, όπως επίσης θέματα που αφορούν τη δυναμική του αλλά και τους περιορισμούς του και τις δυνατότητες επέκτασής του.

Η εργασία ολοκληρώνεται με έναν σύντομο επίλογο, περισσότερο ως αναστοχασμό πάνω στην όλη βιωματική δημιουργική διαδικασία που έλαβε χώρα.

1. Σχεδιασμός εκπαιδευτικού υλικού

Στο παρόν θεωρητικό μέρος συζητούνται κατ' αρχάς κάποιες βασικές αρχές της δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού, του παρόντος συμπεριλαμβανομένου, όπως και οι βασικές αρχές των παιδαγωγικών κατευθύνσεων, οι οποίες το ενέπνευσαν. Εν συνεχεία, γίνεται λόγος για τη διδακτική μεθοδολογία της διδασκαλίας γλώσσας μέσα από το περιεχόμενο (μέθοδος CLIL) σύμφωνα με το οποίο σχεδιάστηκε. Αναφέρονται τα πλεονεκτήματα της εν λόγω μεθόδου, που αποτελούν και τον λόγο επιλογής της στον σχεδιασμό του παρόντος υλικού. Στο τέλος του θεωρητικού αυτού μέρους, παρουσιάζεται αναλυτικά η επιμέρους στοχοθεσία και δομή έκαστης ενότητας και έκαστου κεφαλαίου, όπως επίσης και το πώς το εν λόγω υλικό συμβάλλει στην καλλιέργεια των προσληπτικών και των παραγωγικών γλωσσικών δεξιοτήτων, δηλαδή της κατανόησης και της παραγωγής του γραπτού και προφορικού λόγου.

1.1 Βασικές θεωρητικές αρχές του σχεδιασμού και της παραγωγής εκπαιδευτικού υλικού

Δεδομένου ότι το υπό συζήτηση εκπαιδευτικό υλικό σχεδιάστηκε για να χρησιμοποιηθεί αφενός στα πλαίσια της Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Rogers, 1999) και αφετέρου στα πλαίσια της Μη Τυπικής Εκπαίδευσης (*Non Formal Education*) (Cerna, Πηλαβάκη & Valchev, 2010), ακολούθησε κάποιες βασικές θεωρητικές αρχές, οι οποίες ωστόσο αφορούν ευρύτερα τη διαδικασία σχεδιασμού και δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού.

1.1.1 Βασικά ερωτήματα πριν τον σχεδιασμό

Πριν την έναρξη σχεδιασμού ενός εκπαιδευτικού υλικού, τίθενται κάποια βασικά ερωτήματα, που πρέπει να απαντηθούν, καθώς αφορούν θέματα των μεθοδολογικών επιλογών του σχεδιασμού και της παραγωγής του υλικού. Τα ερωτήματα που διατυπώνονται (προσαρμοσμένα στο υπό εξέταση εκπαιδευτικό υλικό), είναι τα εξής:

- α. Το υλικό θα είναι δασκαλοκεντρικό, μαθητοκεντρικό ή εννοιοκεντρικό;
- β. Θα είναι αυτόνομο ή συνοδευτικό εκπαιδευτικό υλικό;
- γ. Θα είναι στοχευμένο εκπαιδευτικό υλικό ή «τράπεζα υλικού»;
- δ. Η παρουσίαση του υλικού θα είναι γραμμική ή μη γραμμική;
- ε. Ποια οπτική και ποια μεθοδολογία μελέτης του περιεχομένου (στην παρούσα περίπτωση, της ελληνικής κουλτούρας για το άμεσο παρελθόν και για το παρόν) θα ακολουθηθεί;
- στ. Ποιες έννοιες και ποια στοιχεία θα διδαχτούν;
- ζ. Ποια θα είναι τα επιθυμητά προσδοκώμενα αποτελέσματα;

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό σχεδιάστηκε να είναι μαθητοκεντρικό και εννοιοκεντρικό. Χάρη στη μαθητοκεντρικότητα του υλικού, ο εκπαιδευόμενος τοποθετείται στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας, γεγονός που ανταποκρίνεται καλύτερα στις σύγχρονες μαθητοκεντρικές παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Ο εκπαιδευτικός παύει να μονοπωλεί τον κεντρικό ρόλο της εκπαίδευσης και να θεωρείται μεταλαμπαδευτής της γνώσης αλλά παίρνει τον ρόλο του συντονιστή και διευκολυντή της εκπαιδευτικής ομάδας, σύμφωνα και με τις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων (Rogers, 1999). Επιπλέον χάρη στην εννοιοκεντρικότητα του εκπαιδευτικού υλικού, αναδεικνύονται καλύτερα πτυχές του γνωστικού αντικειμένου, με τις οποίες οι εκπαιδευόμενοι καλούνται –κατά βούληση– να ασχοληθούν.

Το υπό συζήτηση διδακτικό υλικό αποτελεί συνοδευτικό υλικό του γλωσσικού εγχειριδίου που επιλέγεται κάθε φορά ως «βασικού», και όχι αυτόνομο διδακτικό υλικό, καθώς, όπως αναφέρεται διεξοδικά στην ενότητα 3 της παρούσας εργασίας («συζήτηση – συμπεράσματα»), για την αποκλειστική διδασκαλία της ΝΕ γλώσσας ως Γ2 μέσα από το περιεχόμενο απαιτούνται ένας ευρύτερος σχεδιασμός μιας διαφορετικής γλωσσοπαιδαγωγικής πολιτικής, διαφορετική οργάνωση των προσφερόμενων μαθημάτων της ΝΕ γλώσσας ως Γ2, όπως επίσης και η συγγραφή ειδικών αναλυτικών προγραμμάτων που θα στηρίζονται και θα προωθούν την εφαρμογή της μεθόδου CLIL, έτσι ώστε να είναι καλύτερα θεσμοθετημένη η χρήση αυτόνομου εκπαιδευτικού υλικού σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή.

Κατ' αναλογία, το παρόν εκπαιδευτικό υλικό προτείνεται να χρησιμοποιηθεί ως «τράπεζα υλικού», με την έννοια ότι οι συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία (εκπαιδευόμενος και εκπαιδευόμενοι) μπορούν να συναποφασίζουν με ποια επιμέρους μέρη του και πόσο διεξοδικά ή όχι θα επιλέξουν να ασχοληθούν ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους και τις επιμέρους εκπαιδευτικές τους ανάγκες τόσο ως εκπαιδευόμενη ομάδα στο σύνολό της όσο και εξατομικευμένα. Με τον τρόπο αυτό, η εκπαιδευτική διαδικασία αποκτά περισσότερο δημοκρατικό χαρακτήρα και καθίσταται περισσότερο ανοιχτή, ευέλικτη και επομένως ευχάριστη.

Η παρουσίαση του παρόντος εκπαιδευτικού υλικού, αν και σε κάποιες επιμέρους υποενότητες ακολουθεί τον γραμμικό χωροχρονικό άξονα για την εποπτικότερη παρουσίαση έκαστης υπό εξέτασης θεματικής, εντούτοις δεν είναι γραμμική. Αντίθετα ακολουθεί μη γραμμική παρουσίαση, προσπαθώντας να αναδείξει κοινωνικοπολιτισμικά θέματα σχεδόν εντελώς αποσιωπημένα, που δε χωρούν στις συνηθισμένες γραμμικές αφηγήσεις, ειδικά σε αυτές που λαμβάνουν χώρα εντός κάποιου επίσημου εκπαιδευτικού πλαισίου.

Ακολουθείται η πολυπολιτισμική και πολυφωνική οπτική και μεθοδολογία μελέτης της κουλτούρας, καθώς δεν πριμοδοτείται η ενασχόληση μόνο με πτυχές πολιτισμού/κουλτούρας της ηγεμονικής πολιτισμικής ομάδας. Πέρα από τις πτυχές αυτές και εξίσου συστηματικά, κοινωνικές ομάδες ή μεμονωμένα άτομα, όπως νεόπτωχοι, φυλακισμένοι, μετανάστες, πρόσφυγες,

underground μουσικοί και καλλιτέχνες του δρόμου, πολιτικοί και κοινωνικοί επαναστάτες και αντιστασιακοί, ψυχιατρικά νοσούντες, Ρομά, ΛΟΑΤ, πληθυσμός εργαζόμενος σε οίκους ανοχής, αφορισμένοι και καταδιωκόμενοι, που στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα και στον δημόσιο λόγο που αρθρώνεται εντός αυτού, έχουν περιορισμένη ή και καθόλου θέση, στο παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχουν τη θέση και την παρουσία που αυτοδίκαια διεκδικούν στην κοινωνία.

Το παρόν υλικό συνδιαμορφώθηκε με γνώμονα τόσο τα προαναφερθέντα στοιχεία που επιλέγησαν να διδαχτούν όσο και τα επιθυμητά προσδοκώμενα αποτελέσματα, τα οποία προσδιορίστηκαν, τα μεν γλωσσικά με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα του ΣΝΕΓ για το επίπεδο Β1, τα δε πολιτισμικά αφενός με βάση έγκριτα εισαγωγικά εγχειρίδια για τις επιμέρους θεματικές ενότητες του εκπαιδευτικού υλικού (λ.χ. Ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας, του σύγχρονου ελληνικού θεάτρου και κινηματογράφου, της σύγχρονης ελληνικής μουσικής και των εικαστικών τεχνών) και αφετέρου με βάση εξειδικευμένες μελέτες που αφορούν πτυχές της ιστορίας των παραπάνω μειονοτικών ομάδων, που δε συμπεριλαμβάνονται στις επίσημες εκδοχές της Ιστορίας που προωθούν τα προαναφερθέντα εισαγωγικά εγχειρίδια. Η έλλειψη ενός επίσημου αναλυτικού προγράμματος για τη διδασκαλία της ΝΕ γλώσσας ως Γ2 με τη μέθοδο CLIL καλύφθηκε εν μέρει από μία πρώτη απόπειρα σχεδιασμού αναλυτικού προγράμματος, που προέκυψε από την ανάλυση των εκπαιδευτικών αναγκών των εκπαιδευομένων, που αναφέρονται πιο κάτω, και τα προσωπικά ενδιαφέροντα της γράφουσας.

1.1.2 Σχεδιασμός υλικού με βάση εκπαιδευτικές στρατηγικές/πρακτικές

Σημαντικός για τον σχεδιασμό εκπαιδευτικού υλικού είναι ο κατάλληλος μετασχηματισμός της επιστημονικής γνώσης σε σχολική. Κατά τη μετασχηματιστική αυτή διαδικασία, είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπ' όψη τα εξής σημεία:

α. Η παρουσίαση των πιο σημαντικών και έγκυρων πληροφοριών χρειάζεται να γίνεται με τρόπο γοητευτικό (συνδυασμός στοιχείων μυθοπλασίας, παραπομπή σε επίλυση προβλημάτων, ενεργοποίηση της δημιουργικής φαντασίας), και με τρόπο εποπτικό και όσο αναλυτικό ή συνοπτικό κρίνεται απαραίτητο. Οι πληροφορίες αυτές είναι καλό να τεκμηριώνονται με κάποιες βιβλιογραφικές ή ιστογραφικές αναφορές και να προτείνονται περαιτέρω πηγές αναζήτησης, προκειμένου οι εκπαιδευόμενοι να έχουν τη δυνατότητα να εμβαθύνουν, εμπλουτίζουν και επεκτείνουν κατά βούληση τις αρχικές γνώσεις που λαμβάνουν.

β. Η ανάδειξη της ιδιαίτερης αξίας έκαστης θεματικής και η συναισθηματική εμπλοκή των εκπαιδευομένων στην κατανόηση του εκάστοτε πολιτικοκοινωνικού ιστορικού πλαισίου θεωρείται εκ των ων ουκ άνευ.

γ. Απαραίτητα θεωρούνται η σύνδεση της καινούριας γνώσης με την προηγούμενη, η πριμοδότηση της ανακαλυπτικής μάθησης (Bruner, 1961: 21-32), η αποφυγή του φόρτου πληροφοριών, η εστίαση στη μεθοδολογία, η καλλιέργεια δεξιοτήτων ομαδικής εργασίας (Ματσαγγούρας, 1987· Noye & Piveteau, 1998: 101) και κριτικού στοχασμού, η ενθάρρυνση συγκρίσεων, η διατύπωση σχέσεων-απόψεων-υποθέσεων χωρίς οριστικές απαντήσεις.

δ. Σημαντική θεωρείται η ενίσχυση του βιωματικού χαρακτήρα του εκπαιδευτικού υλικού (συνδυασμός βιωματικών δραστηριοτήτων με θεωρητικούς στόχους, όπως η κατανόηση και η ανάπτυξη στάσεων) (Dewey, 1998, α' έκδ. 1938) και η ενθάρρυνση του ομαδοσυνεργατικού χαρακτήρα του εκπαιδευτικού υλικού (ενθάρρυνση του διαλόγου και διαπραγμάτευση εννοιών σε μικρές ομάδες ή ζευγάρια και παρουσίαση των αποτελεσμάτων εργασίας στην ολομέλεια).

ε. Μείζονος σημασίας είναι η ενίσχυση του πολυτροπικού χαρακτήρα του εκπαιδευτικού υλικού [διάφορα περιβάλλοντα μάθησης, συνδυασμός παραδοσιακών/συμβατικών μέσων με τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών, ενεργοποίηση πολλών διαφορετικών αισθήσεων, χρήση γραπτών και οπτικοακουστικών κειμένων τεκμηρίωσης, καθώς αυτό συνάδει με τη θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης του Gardner (2009: 147-160) και τις αρχές της πολυαισθητηριακής εκπαίδευσης (Soerensen, 2003: 185-230)].

Στο υπό συζήτηση εκπαιδευτικό υλικό επιλέγεται η συνοπτική –όχι όμως και απλουστευτική– παρουσίαση των βασικών θεματικών κάθε κεφαλαίου, τεκμηριωμένων κάθε φορά με τη βασικότερη βιβλιογραφική ή ιστογραφική πηγή από όπου αντλήθηκαν. Επιδιώκονται πολλαπλά επίπεδα δόμησης της πληροφορίας, χωρίς ωστόσο να καταντούν υπερβολικά, προκειμένου να μην αποπροσανατολίζουν τους εκπαιδευόμενους. Με άλλα λόγια, επιδιώκεται ένας προσανατολισμός προς μια ουσιαστική μάθηση. Αποφεύγεται η παράθεση του συνόλου των βιβλιογραφικών ή ιστογραφικών παραπομπών, με στόχο να μην κουράσει τους εκπαιδευόμενους και να μην τους φορτώσει με λιγότερο για αυτούς χρήσιμες πληροφορίες.

Επιδιώκεται η συναισθηματική εμπλοκή των εκπαιδευόμενων, εφόσον κρίνεται ότι με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνονται καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα. Επιπλέον, το παρόν εκπαιδευτικό υλικό επιχειρείται η σύνδεση της καινούργιας γνώσης με τις προϋπάρχουσες γνώσεις και δεξιότητες των εκπαιδευόμενων, καθώς η πρώτη εισαγωγική σελίδα κάθε κεφαλαίου με τον τίτλο και τις εικόνες αποτελεί αφόρμηση για συζήτηση με τους εκπαιδευόμενους για το τι ήδη γνωρίζουν για τη συγκεκριμένη θεματική, αν έχουν σχετικά προσωπικά βιώματα, ποια είναι αυτά και πώς τα ενθυμούνται. Ενδείκνυται η διδακτική τεχνική του καταιγισμού ιδεών, καθώς –μεταξύ άλλων– απελευθερώνει τη σκέψη των εκπαιδευόμενων, συμβάλει στη δημιουργία θετικού κλίματος και αξιοποιεί τη συνολική εμπειρία της ομάδας (Τσιμπουκλή & Φίλλιπς, 2010: 37).

Ενθαρρύνονται συγκρίσεις (λ.χ. με αφόρμηση από την ελληνική θεατρική παραγωγή με σημαίνοντα ανατρεπτικό πολιτικό χαρακτήρα, ο εντοπισμός και η συγκριτική προσέγγιση

ανάλογων καλλιτεχνικών δράσεων στην πολιτική ιστορία της χώρας καταγωγής των εκπαιδευομένων) και διατυπώσεις υποθέσεων (λ.χ. πώς νομίζετε ότι ένιωθε ο Νικόλαος τσελεμεντές, όταν ξεκίνησε μόνος του το ταξίδι στην Αμερική το 1920;) Επίσης, αποφεύγονται οι τελεσίδικες απαντήσεις. Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό σχεδιάστηκε με στόχο να θέσει ερωτήματα ανοιχτά και αναστοχαστικά, χωρίς να επιδιώκει τελικές απαντήσεις, αφού αυτό θα ακύρωνε αυτόματα τη σημασία της περαιτέρω μαθησιασιακής και διευρενητικής εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Ενθαρρύνει τον βιωματικό χαρακτήρα [λ.χ. η δοκιμή γεύσεων, η επίσκεψη χώρων εικαστικών εκθέσεων, η παρακολούθηση θεατρικών, κινηματογραφικών και μουσικών παραστάσεων, η (συνοπτική) δραματοποίηση πεζών και ποιητικών λογοτεχνικών έργων θεωρούνται εκ των ων ουκ άνευ για την καλύτερη ενασχόληση με το εκπαιδευτικό υλικό]. Η ομαδοσυνεργατική μάθηση ενθαρρύνεται τα μέγιστα (δημιουργία ζευγαριών και μικρών ομάδων για συζητήσεις debate και ανταλλαγή απόψεων, για παιχνίδια ρόλων και δραματοποιήσεις, που στη συνέχεια παρουσιάζονται στην ολομέλεια της τάξης).

Πριμοδοτείται ιδιαίτερα η χρήση πολυτροπικού υλικού, καθώς δίπλα στο παραδοσιακό τυπωμένο εκπαιδευτικό υλικό χρησιμοποιούνται τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα και οι οπτικοακουστικές δυνατότητες που αυτά προσφέρουν. Το συμβατικό τυπωμένο εκπαιδευτικό υλικό είναι διανθισμένο με εικόνες. Η ανάγνωση των εικόνων αυτών μπορεί να γίνει σε τρία επίπεδα, που βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση μεταξύ τους (Κορωναίου, 2001, αναφέρεται στο: Μανούσου, χ.χ.): α. στο περιγραφικό επίπεδο, έτσι όπως μπορεί να το περιγράψουν οι εκπαιδευόμενοι, β. στο ερμηνευτικό επίπεδο που αφορά σε αυτό που εκφράζει η εικόνα ή στην ερμηνεία που δίνουν οι τελευταίοι και γ. στο τεχνικό επίπεδο που αφορά στα τεχνικά χαρακτηριστικά της εικόνας (κυρίως στα κεφάλαια της ζωγραφικής και της γλυπτικής), τα οποία έχουν σημασία τόσο για το περιγραφικό όσο και για το ερμηνευτικό επίπεδο.

Τέλος, να επισημανθεί ότι καθώς το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει, όπως αναφέρεται πιο κάτω, διπλό στόχο, δηλαδή και να διδάξει τη ΝΕ γλώσσα αλλά και να διδάξει το περιεχόμενο (σύγχρονη ελληνική κουλτούρα), έγινε απόπειρα να τηρηθούν κάποιες ισορροπίες ανάμεσα στα δύο: ούτε υπερβολικά δύσκολη γλώσσα ούτε υπερβολικό απλουστευμένο περιεχόμενο. Σαφώς, το εκπαιδευτικό υλικό του Β1 επιπέδου που δεν προορίζεται να χρησιμοποιηθεί για τη διδασκαλία με τη μέθοδο CLIL είναι πιο «εύκολο», όπως, άλλωστε, και η γλωσσική πρόοδος των εκπαιδευομένων είναι πολύ πιο αργή και πιο χαμηλού επιπέδου, όπως αποδεικνύουν πρακτικές έρευνες που αναφέρονται στην υποενότητα στην 1.3.

1.1.3 Ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού υλικού σύμφωνα με το μοντέλο του καταρράκτη

Για τον καλύτερο σχεδιασμό ενός διδακτικού υλικού, είναι χρήσιμο το κλασικό μοντέλο του καταρράκτη (waterfall), στο οποίο υπάρχει μια καθορισμένη σειρά αλληλεξαρτώμενων φάσεων (Μακράκης, 2000, αναφέρεται στο: Μανούσου, χ.χ.): α. ανάλυση αναγκών, β. καθορισμός, γ. σχεδιασμός, δ. ανάπτυξη και ε. δοκιμασία.

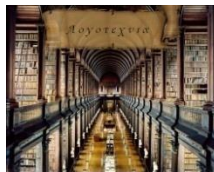
Το πρώτο στάδιο στο σχεδιασμό εκπαιδευτικού υλικού, όπως και γενικότερα στον ευρύτερο σχεδιασμό ενός εκπαιδευτικού προγράμματος, αν και μείζονος σημασίας, συχνά παραλείπεται. Εντούτοις, σύμφωνα με Καραλή (2005: 17-21), ο σχεδιασμός προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων καθώς και το αναλυτικό περιεχόμενο των επιμέρους διδακτικών ενοτήτων τους, είναι απαραίτητο να προκύπτουν κατόπιν διερεύνησης των εκπαιδευτικών αναγκών των εκπαιδευομένων. Η διερευνητική αυτή φάση συμβάλλει προς την κατεύθυνση της ανταπόκρισης του εκπαιδευτικού υλικού στις διαπιστωμένες ανάγκες του πληθυσμού στόχου που απευθύνεται. Η διαδικασία της διερεύνησης καταλήγει σε συμπεράσματα και προτάσεις, προσδιορίζοντας τελικά και το εκπαιδευτικό περιεχόμενο του διδακτικού υλικού και ευρύτερα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Για τον σχεδιασμό του παρόντος εκπαιδευτικού υλικού χρησιμοποιήθηκε το παρακάτω ερωτηματολόγιο διερεύνησης (εκπαιδευτικών) αναγκών των εκπαιδευομένων.

Διερεύνηση αναγκών – Τι θέλω να μάθω για τη σύγχρονη ελληνική κουλτούρα;

Βάζω τους αριθμούς 1-10 ανάλογα με τη σειρά που με ενδιαφέρουν: Θέλω να μάθω για...

___ Λογοτεχνία: πεζογραφία και ποίηση

___ Θέατρο

___ Κινηματογράφος

___ Χορός

___ Μουσική και τραγούδι

___ Ζωγραφική – Γλυπτική

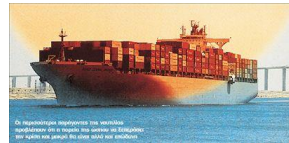
___ Αρχιτεκτονική

___ Μαγειρική και ζαχαροπλαστική

___ Επαγγέλματα στον χρόνο

___ Άλλο.....

Από την ανάλυση των εκπαιδευτικών αναγκών προέκυψε μικρότερο ενδιαφέρον για τις θεματικές ενότητες «επαγγέλματα στον χρόνο» και «αρχιτεκτονική», οπότε δεν συμπεριλήφθηκαν στον τελικό σχεδιασμό. Καθορίστηκαν οι τελικές θεματικές, κάποιες από τις οποίες ενιαιοποιήθηκαν λόγω της πολιτισμικής τους γειννίας. Έγινε ένας πρώτος σχεδιασμός των βασικών υποθεματικών και στη συνέχεια αναπτύχθηκε το επιμέρους υλικό, το οποίο τροποιήθηκε σε πολλαπλές φάσεις (λ.χ. θεματολογικός εμπλουτισμός, προσθαφαίρεση υποενοτήτων, αλλαγές στη δομή, λεξιλογική εξομάλυνση). Μέσα από την επιμέρους και –έστω και αποσπασματική– δοκιμασία κάποιων υποθεματικών αναδείχθηκαν σημεία που χρήζουν περαιτέρω τροποιώσεις, οι οποίες και έλαβαν χώρα. Η παρούσα μορφή του υλικού, χωρίς να θεωρείται τελική και μη χρήζουσα περαιτέρω βελτιώσεων, είναι αποτέλεσμα όλης της προαναφερθείσας διαδικασίας.

1.2 Θεωρητικές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις για τον σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού

Οι βασικές θεωρητικές παιδαγωγικές κατευθύνσεις στις οποίες εντάσσεται το παραχθέν εκπαιδευτικό υλικό και τις οποίες υπηρετεί, είναι η Παιδαγωγική/Εκπαίδευση για την Πολιτειότητα, η Παιδαγωγική/Εκπαίδευση για την Ειρήνη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, όπως επίσης και η Εκπαίδευση που ενισχύει τον Κριτικό Γραμματισμό και στοχεύει στη Μετασχηματίζουσα Μάθηση.

1.2.1 Πολιτειακή Εκπαίδευση – Εκπαίδευση στην Ειρήνη και στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Πολιτειακή Εκπαίδευση είναι ο παιδαγωγικός κλάδος που ασχολείται με την εκμάθηση της πολιτειότητας, δηλαδή της ιδιότητας του πολίτη (Cogan & Derricott, 2000, Μαργαρόνη, 2014: 107-133). Σύμφωνα με το Citizenship Advisory Group (1998: 40-41), το περιεχόμενο της Πολιτειακής Εκπαίδευσης θα πρέπει να αποτελείται από τρεις βασικούς άξονες: α) κοινωνική και ηθική ευθύνη, β) κοινοτική συμμετοχή και γ) πολιτικό γραμματισμό. Προϋποθέτει τη μετάβαση από την έννοια της «εθνικής πολιτειότητας» (ethnic citizenship) στην «πολυπολιτισμική πολιτειότητα» (multicultural citizenship) στα πλαίσια άρθρωσης λόγου για τα δικαιώματα μειοψηφικών ομάδων (Kymlicka, 1998) και στα πλαίσια της αποδοχής και του σεβασμού του ενύπαρκτου πλουραρισμού στην κοινωνία, την «ευέλικτη πολιτειότητα» (flexibel citizenship) (Ong, 1999) και την «οικουμενική πολιτειότητα» (global citizenship) (Davies, Evans & Reid, 2005: 66-89).

Στόχος της Πολιτειακής Εκπαίδευσης είναι η έμπρακτη εφαρμογή των θεωρητικών γνώσεων και η εφ' όρου ζωής δέσμευση των εκάστοτε εκπαιδευομένων για συνειδητοποιημένη ενεργή εμπλοκή στην κοινωνία προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Καλλιεργεί βασικές έννοιες όπως –μεταξύ άλλων– δημοκρατία, ισότητα, διαφορετικότητα και αποδοχή, δικαιοσύνη και ανθρώπινα δικαιώματα, ταυτόχρονα με αξίες όπως μέριμνα για το κοινό καλό, πίστη στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, διάθεση συνεργασίας με τους άλλους και για τους άλλους, διάθεση για υπεύθυνη δράση, κρίση και λήψη αποφάσεων με βάση τον ηθικό κώδικα, θάρρος υπεράσπισης μιας ιδέας ή μιας άποψης, ανοιχτότητα πνεύματος και δεκτικότητα όσον αφορά μεταβαλλόμενες απόψεις και στάσεις, ατομική πρωτοβουλία και προσπάθεια, αποφασιστικότητα για δίκαια δράση (Citizenship Advisory Group, 1998: 8, 44), υποστήριξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με τρόπο ολιστικό και ουμανιστικό, ανεξάρτητο από οποιεσδήποτε αυθαίρετα κατασκευασμένες κατηγοριοποιήσεις (Davies, Evans & Reid, 2005: 75). Σύμφωνα με τους Osler και Starkey (1999: 213), προϋποθέσεις αποτελεσματικότητας και επιτυχίας της εκπαίδευσης για την καλλιέργεια της πολιτειότητας θεωρούνται, μεταξύ άλλων, η εστίαση σε πολυπολιτισμικές προσεγγίσεις, η εξέταση

της πολιτισμικής προσφοράς διαφόρων περιθωριοποιημένων μειονοτικών πληθυσμών και η καλλιέργεια ανοιχτότητας πνεύματος για τη διερεύνηση και την αποδοχή διαφόρων ταυτοτήτων και πολιτισμικών χαρακτηριστικών.

Η Εκπαίδευση στην Ειρήνη (*Peace Education*) αποτελεί σημαντικό κλάδο της παιδαγωγικής επιστήμης, ο οποίος θέτει ως στόχο την εκπαίδευση των ατόμων στην εξάσκηση για συνεργασία και για τη γενικότερη προαγωγή της παγκόσμιας ειρήνης (Μαργαρώνη, 2009: 91-99). Ειδικά στη σύγχρονη εποχή, με τις –μεταξύ άλλων– ασταμάτητες εθνοπολιτισμικές συγκρούσεις και την περιθωριοποίηση των μειονοτικών πληθυσμών, η Εκπαίδευση στην Ειρήνη καθίσταται μια ανάγκη διαχρονικού και διατοπικού χαρακτήρα, προκειμένου να καλλιεργούνται συστηματικά οι βασικές αρχές της δημοκρατικής συμπεριφοράς και της διάθεσης για ανάληψη κοινωνικής δράσης (Heater, 1984).

Σύμφωνα με τον Wintersteiner (2006: 94-108), διαπιστώνεται άμεση ανάγκη εκπαίδευσης για απαγκίστρωση από τα βαθιά ριζωμένα πρότυπα βίας της κοινωνίας μας, της πολιτισμικής βίας (*cultural violence*) συμπεριλαμβανομένης (Galtung, 1990: 291-305), και για μετάβαση από την κουλτούρα της βίας στην κουλτούρα της ειρήνης, που θεωρείται *conditio sine qua non* για την καλλιέργεια της οικουμενικής πολιτειότητας. Η κουλτούρα της ειρήνης περιλαμβάνει τις εξής πέντε θεμελιώδεις παραμέτρους, χωρίς τις οποίες δε δύναται να υφίσταται: α) ειρήνη με τη φύση αντί της καταδυνάστευσής της· β) δημοκρατία των φύλων αντί της ιεράρχησής τους· γ) κοινωνική συνεργασία αντί της περιθωριοποίησης και του αποκλεισμού· δ) ειρηνική διαχείριση αντιθέσεων αντί βίαιας διευθέτησης των συγκρούσεων· ε) κοινωνική δικαιοσύνη αντί της εκμετάλλευσης και εξαθλίωσης (Raasch, 1997: 95-109). Οποιοδήποτε εκπαιδευτικό υλικό προάγει τις προαναφερθείσες θεμελιώδεις παραμέτρους, στο σύνολό τους ή εν μέρει, θεωρείται υπηρετεί τις αρχές της Εκπαίδευσης στην Ειρήνη.

Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα (*Human Rights Education*) (Lenhart, 2006) αποτελεί επιστημονικό κλάδο της Διεθνούς και Συγκριτικής Επιστήμης της Αγωγής και έχει ως στόχο την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων διαμέσου της εκπαίδευσης, κυρίως των ομάδων εκείνων που ουσιαστικά παραμένουν αόρατες στο κοινωνικό σύνολο. Ο συγκεκριμένος παιδαγωγικός κλάδος γνώρισε ιδιαίτερη ανάπτυξη, όταν ο Ο.Η.Ε. ανήγγειλε μια αρχική δεκαετία εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα (1995-2004), έχοντας ως στόχο τόσο την ευαισθητοποίηση όσο και την ανάληψη ειρηνικής και δημοκρατικής δράσης για την υπεράσπισή τους σε οικουμενικό επίπεδο. Δεδομένων των απαντών τραγικών (βιοφυσικών και πολιτισμικών) συγκρούσεων σε παγκόσμια κλίμακα, η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα κρίνεται όλο και πιο επιτακτική και πιο χρήσιμη στη σύγχρονη εποχή (Andreopoulos, 1997: 9-20· Baxi, 1997: 142-154), καθώς ενθαρρύνει την κριτική σκέψη και καλλιεργεί ουμανιστικές αξίες (Ziv, 2005: 155-161),

συμβάλλοντας θετικά –μεταξύ άλλων– στην ανάγνωση της πολιτισμικής συμβολής και των λιγότερα ευνοημένων ομάδων και στη διάδοση της αμοιβαίας πολιτισμικής αποδοχής.

1.2.2 Κριτικός Γραμματισμός – Μετασχηματίζουσα Μάθηση

Ο Κριτικός Γραμματισμός είναι ο Γραμματισμός που μπορεί να λειτουργήσει αφυπνιστικά, με στόχο την ανάληψη πολιτικοκοινωνικής δράσης και την αποτίναξη των συνθηκών καταπίεσης των περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων από την πολιτισμικά κυρίαρχη (Φρέιρε, 1977α· Φρέιρε, 1977β, Jarvis, 1987: 307). Με το τελευταίο φαίνεται να συμφωνεί και ο Mulenga (1998), ο οποίος μεταθέτει το βασικό ενδιαφέρον της εκπαίδευσης ενηλίκων από την (πρωτίστως) παιδαγωγική στοχοθεσία της τυπικής εκπαίδευσης σε μια πρωτίστως κοινωνικοπολιτική στοχοθεσία, προκειμένου να περιοριστεί και –σε θεωρητικό επίπεδο– να εξοβελιστεί ο (κοινωνικά αναπαραγόμενος) παραμερισμός των λιγότερο προνομιούχων κοινωνικών ομάδων και να γίνει ορατή η πολιτισμική τους (και όχι μόνο) παρουσία.

Ο Κριτικός Γραμματισμός έχει ως στόχο –μεταξύ άλλων– τη Μετασχηματίζουσα Μάθηση. Η θεωρία της Μετασχηματίζουσας Μάθησης πρωτοδιατυπώθηκε το 1978 από τον J. Mezirow και, στη συνέχεια, υιοθετήθηκε και από άλλους στοχαστές-παιδαγωγούς (της Εκπαίδευσης Ενηλίκων) (Gunnlaugson, 2005: 331), θεωρεί καίριας σημασίας την εμπειρία (μέσα από πάσης φύσεως εκπαιδευτική διαδικασία) και, μάλιστα, την εμπειρία που αποτελεί αφορμή για τη διεργασία μετασχηματισμού προβληματικών πλαισίων αναφοράς, πεποιθήσεων και προσδοκιών, έτσι ώστε «αυτά να γίνουν περισσότερο περιεκτικά, πολυσχιδή, ανοικτά, στοχαστικά και συναισθηματικά έτοιμα για αλλαγή», κατόπιν ενδεδειγμένου ελέγχου της εγκυρότητάς τους και αναδιαμόρφωσης των νοηματικών δομών (Mezirow, 2003: 58-63· Mezirow, 2009: 126-146· Κουλαουζίδης, 2008: 21-32).

Με άλλα λόγια, η συλλογιστική του Mezirow ξεκινά από το αξίωμα ότι ο τρόπος ερμηνείας της πραγματικότητας καθορίζεται από το σύστημα αντιλήψεων που καθένας διαθέτει, έχοντας ασυνείδητα εσωτερικεύσει μέσω της διεργασίας της κοινωνικοποίησης. Συχνά περιέχει λανθασμένες αξίες και πεποιθήσεις, τις οποίες μπορεί να παρακάμψει και να αντικαταστήσει με άλλες ορθές με την ανάπτυξη της ικανότητας για κριτική επανεξέταση των πεποιθήσεών του (Κόκκος, 2005).

Ο απλός στοχασμός από μόνος του δεν επαρκεί για να γίνει κριτικός (Brookfield, 2007: 157-179). Απαιτείται ο στοχαστικός διάλογος, ο οποίος συμβάλλει στον κριτικό στοχασμό και την άντληση νοήματος (*Reflection and Making Meaning*) (Mezirow, 1998, Mezirow 2003: 61). Με τη σειρά του, ο κριτικός στοχασμός μπορεί να συμβάλει στον μετασχηματισμό του εκπαιδευόμενου, ο οποίος δεν σηματοδοτεί μια απλή, πρόσκαιρη και επιφανειακή αλλαγή αλλά μια αλλαγή «δευτέρου επιπέδου», μια βαθιά αλλαγή (*deep change*) σε ολόκληρο τον συστημικό τρόπο σκέψης.

Συνεπάγεται τον θάνατο της παλιάς κοσμοθεωρίας του εκπαιδευόμενου μέσα από την (ανα)γέννηση της καινούργιας και την επέκταση της συνείδησης (*expansion of consciousness*) (Poutiatine, 2009: 189-208).

1.2.3 Η προσέγγιση CLIL (Συνδυαστική ανάπτυξη περιεχομένου και γλώσσας)

Η συγγραφή του υπό συζήτηση εκπαιδευτικού υλικού έγινε σύμφωνα με τις αρχές της διδακτικής μεθόδου «Συνδυαστική ανάπτυξη περιεχομένου και γλώσσας» (CLIL = Content and Language Integrated Learning). Όπως δηλώνει το όνομά της, πρόκειται για μια διδακτική μέθοδο που εστιάζει στη συνδυαστική ανάπτυξη γλώσσας και περιεχομένου.

Η ανάγκη κυρίως των νέων Ευρωπαίων (και όχι μόνο) να γίνουν πολύγλωσσοι (πρβλ. ενδεικτικά: European Commission, 1995: 1-66· European Commission, 2003: 1-29· European Commission, 2008: 1-15) οδήγησε σταδιακά στην υιοθέτηση γλωσσοπαιδαγωγικών μοντέλων που προάγουν την πολυγλωσσία. Μεταξύ άλλων, οδήγησε και στο λανσάρισμα της CLIL στην Ευρώπη το 1994, γεγονός που αποτέλεσε όχι μόνο μια εκπαιδευτική αλλά και μια συνειδητή πολιτική επιλογή. Αξιοποιώντας τις επιτυχίες που είχαν ήδη σημειωθεί με την εφαρμογή της CLIL σε άλλα μέρη του κόσμου, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε την υιοθέτηση του γλωσσοπαιδαγωγικού αυτού διδακτικού μοντέλου, σύμφωνα με το οποίο μία γλώσσα-στόχος είναι ενσωματωμένη σε όλη τη διδακτέα ύλη, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα ευέλικτο λειτουργικό πλαίσιο για τη γενική εκπαίδευση (British Council, 2014: 1). Την τελευταία εικοσαετία η CLIL εφαρμόζεται όλο και περισσότερο σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Commission – Public Services Contract, 2002· Marsh, 2012· Darn, 2006) τόσο στη γενική όσο και στην τεχνική εκπαίδευση. Ο ρόλος της CLIL στην τεχνική εκπαίδευση (Ball, 2013: 6-10), χωρίς ωστόσο να έχει γίνει ευρέως γνωστή στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, εξαιρουμένων λίγων περιπτώσεων (Χατζηδάκη, 2000: 393-403· Ζάγκα, 2014).

Η μέθοδος CLIL συμπορεύεται –μεταξύ άλλων– με τις αρχές της διαθεματικής μεθόδου διδασκαλίας (*thematic ή cross curricular thematic approach*), η οποία στηρίζεται στη θεωρητική αρχή οργάνωσης του αναλυτικού προγράμματος που καταλύει τα διακριτά μαθήματα ως πλαίσια οργάνωσης της γνώσης (Ματσαγγούρας, 2006: 48). Επιχειρεί την προσέγγιση της γνώσης με τρόπο ολιστικό και ενιαιοποιημένο (Αγγελάκος, 2003: 14), θεωρώντας την ως ένα αδιάσπαστο σύστημα (Γαβαλάς, 2003: 21-22), καθώς μόνο έτσι αποκτά νόημα για τις πραγματικές καταστάσεις ζωής και καθίσταται χρηστική και αποτελεσματική στην επίλυση προβλημάτων (Ματσαγγούρας, 2005: 35).

Στην προκειμένη περίπτωση, αφενός διδάσκεται η ΝΕ γλώσσα ως Γ2. Αφετέρου διδάσκεται η νεοελληνική κουλτούρα ως γνωστικό αντικείμενο. Επιλέγεται συνειδητά η χρήση του όρου «κουλτούρα» αντί αυτής του «πολιτισμού», κάνοντας χρήση της ανθρωπολογικής διάκρισης των

δύο όρων, σύμφωνα με την οποία η έννοια «πολιτισμός» εΐθισται να χρησιμοποιείται κυρίως για ό,τι εκλαμβάνεται ως «απαύγασμα» της ανθρώπινης δημιουργίας και δε συμπεριλαμβάνει πτυχές που αφορούν περισσότερο την καθημερινή ζωή των κοινωνικών ομάδων ή πτυχές της δημιουργίας ομάδων διαφορετικών από την πολιτισμικά κυρίαρχη. Επιπλέον, όσον αφορά στο περιεχόμενο, επιλέγεται η διδασκαλία πτυχών της σύγχρονης ελληνικής κουλτούρας, δηλαδή από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους (1830) μέχρι τις μέρες μας, καθώς τις περισσότερες φορές οι οποιοσδήποτε πολιτισμικές αναφορές που εΐθισται να γίνονται στο γλωσσικό μάθημα της ΝΕ ως Γ2, αφορούν τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό, που συνήθως τοποθετείται στην κορυφή της πολιτισμικής ιεραρχίας.

1.2.3.1 Βασικοί και επιμέρους στόχοι της CLIL

Βασικός διττός στόχος της CLIL είναι η ταυτόχρονη εστίαση στο γνωστικό περιεχόμενο στη Γ2, προκειμένου να μπορέσει ο εκπαιδευόμενος να αναπτύξει τις γλωσσικές αλλά και τις γνωστικές του δεξιότητες. Δηλαδή, στόχος είναι αφενός η εκμάθηση του γνωστικού αντικειμένου με τη χρήση της Γ2 και αφετέρου η εκμάθηση της Γ2 μέσω της μελέτης του γνωστικού αντικειμένου (Ζάγκα & Ματθαιουδάκη, χ.χ.).

Επιμέρους στόχοι της CLIL είναι:

α. σε επίπεδο παγκόσμιας πολιτειότητας

- να προετοιμάσει τους εκπαιδευόμενους για τη ζωή σε μια πιο διεθνοποιημένη κοινωνία·
- να τους προσφέρει καλύτερες προοπτικές απασχόλησης για την αγορά εργασίας·

β. σε κοινωνικο-πολιτισμικό επίπεδο:

- να μεταφέρει στους εκπαιδευόμενους τις αξίες της ανοχής και του σεβασμού προς τους άλλους πολιτισμούς της γλώσσας-στόχου·

γ. σε γλωσσικό επίπεδο:

- να επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να αναπτύξουν γλωσσικές δεξιότητες που τονίζουν την αποτελεσματική επικοινωνία·
- να προσφέρει στους εκπαιδευόμενους κίνητρα να μάθουν γλώσσες μέσα από τη χρήση τους για πραγματικούς και πρακτικούς λόγους·

δ. σε εκπαιδευτικό επίπεδο:

- να επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να διδάσκονται γνωστικά αντικείμενα με τη βοήθεια μιας διαφορετικής και καινοτόμου προσέγγισης (Eurydice Network, 2006: 22).

1.2.3.2 Βασικά χαρακτηριστικά της CLIL

Σύμφωνα με διάφορες θεωρητικές και εμπειρικές μελέτες, η CLIL επιτυγχάνει τους προαναφερθέντες βασικούς και επιμέρους στόχους της, καθώς οι εκπαιδευόμενοι:

α. σε κοινωνικό-πολιτισμικό επίπεδο:

- αναπτύσσουν πιο θετική στάση απέναντι και έχουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον, κίνητρα και αυτονομία στην εκμάθηση γλωσσών.
- φαίνεται να έχουν λιγότερο άγχος και μικρότερες αναστολές στη χρήση της γλώσσας-στόχου.
- διακατέχονται από μεγαλύτερη επιθυμία για μάθηση και ανάπτυξη γλωσσικών ικανοτήτων τους στη γλώσσα-στόχου. (Pavón Vázquez & Ellison, 2013: 69)
- εμπλέκονται περισσότερο συναισθηματικά στη γλώσσα-στόχο, έχοντας τοιούτοτρόπως γρηγορότερη γλωσσική εξέλιξη σε αυτή. (Dalton-Puffer, χ.χ.)
- χαρακτηρίζονται από αυξημένη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση (Harrop, 2012: 57-70) και αυξημένες διαπολιτισμικές δεξιότητες επικοινωνίας (Darn, 2006).

β. σε οικονομικό-επαγγελματικό επίπεδο:

- έχουν καλύτερη προετοιμασία για τη διεθνοποίηση, για την ανταπόκριση στις ανάγκες των πολυπολιτισμικών κοινωνιών και για την επαγγελματική τους προετοιμασία (Darn, 2006).
- αποκτούν περισσότερες ευκαιρίες για σπουδές περιεχομένου μέσω διαφορετικών προοπτικών. (www.clilcompendium.com)

γ. σε εκπαιδευτικό επίπεδο:

- διδάσκονται ποικίλα γνωστικά αντικείμενα με ποικιλομορφία και ευελιξία και πέρα από τις συμβατικές διδακτικές μεθόδους στην εκπαίδευση. (Darn, 2006).

δ. σε γνωστικό επίπεδο:

- διαθέτουν αυξημένη διάθεση για ανάληψη ρίσκου (risktaking), που συμβάλλει θετικά στη μαθησιακή διαδικασία.
- χρησιμοποιούν πιο αποτελεσματικά μαθησιακές στρατηγικές.
- παρουσιάζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την ανακαλυπτική μάθηση. (Pavón Vázquez & Ellison, 2013: 69)
- ανταποκρίνονται πιο αποτελεσματικά στην επίλυση προβλημάτων. (Martínez Escudero, 2013: 209-227)
- εμπλέκονται σε περισσότερο σύνθετες νοητικές διαδικασίες, έτσι ώστε να μπορούν να επικοινωνούν χρησιμοποιώντας όχι μόνο λέξεις καθημερινές και οικείες αλλά και αφηρημένες έννοιες.

- αποκτούν σύνθετες γλωσσικές και νοητικές δεξιότητες, όπως λ.χ. εξηγώ, διευκρινίζω, ορίζω, συγκρίνω, αξιολογώ, γεγονός που τους επιτρέπει να εμπλέκονται σε γνωστικά ιδιαίτερα απαιτητικές δραστηριότητες, οι οποίες με τη σειρά τους βοηθούν στη γλωσσική και γνωστική ανάπτυξη των εκπαιδευομένων (Ζάγκα, χ.χ.).

ε. σε γλωσσικό επίπεδο:

- αναπτύσσουν μεγαλύτερη γραμματική επίγνωση και καλύτερη κατανόηση της μορφολογίας της γλώσσας·
- καλλιεργούν περισσότερο και τις προσληπτικές και τις δεκτικές γλωσσικές δεξιότητες, δηλαδή την κατανόηση και την παραγωγή του γραπτού και του προφορικού λόγου· (Ρανόν Vázquez & Ellison, 2013: 69)
- αναπτύσσουν τόσο το λεξιλόγιο που χρειάζονται για τις βασικές διαπροσωπικές επικοινωνιακές δεξιότητες (BICS: Basic Interpersonal Communicative Skills), όσο και το λεξιλόγιο που χρειάζονται για την ανάπτυξη της γνωστικής ακαδημαϊκής γλωσσικής τους ικανότητας (CALP: Cognitive Academic Language Proficiency), δηλαδή την ανάπτυξη των ακαδημαϊκών δεξιοτήτων και την κατάκτηση του ακαδημαϊκού λόγου· (Ζάγκα & Ματθαιουδάκη, χ.χ.· Ζάγκα, χ.χ.)
- καλλιεργούν ειδικές λειτουργίες του ακαδημαϊκού λόγου, όπως διατύπωση ορισμών, υποθέσεων, μάντεμα και εξηγήσεις· (Dalton-Puffer & Smit, 2013: 552-553)
- αναπτύσσουν περισσότερες επιμέρους γλωσσικές δεξιότητες, όπως λ.χ. στην ορθογραφία και στην κατάκτηση του επιστημονικού ιδιόλεκτου των γνωστικών αντικειμένων· (Ζάγκα, χ.χ.)
- βελτιώνουν όχι μόνο τις συνολικές τους δεξιότητες στη γλώσσα-στόχο αλλά και τις δεξιότητες στη μητρική τους γλώσσα, ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνονται στην ανάπτυξη μια πολυγλωσσικής και διαγλωσσικής κουλτούρας (Darn, 2006).

2. Το διαθεματικό εκπαιδευτικό υλικό για τη διδασκαλία της ΝΕ ως Γ2

2.1 Γενική στοχοθεσία του εκπαιδευτικού υλικού

Οι στόχοι του εκπαιδευτικού υλικού διαμορφώθηκαν σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση που τους διακρίνει σε τρεις βασικούς τομείς: γνωστικό, αισθησιο-κινητικό και συναισθηματικό (Χασάπης, 2000: 48). Με την ολοκλήρωση της ενασχόλησης με το υπό συζήτηση εκπαιδευτικό υλικό, οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει:

α. Σε επίπεδο γνώσεων (γλωσσικών και πολιτισμικών):

- ο γλωσσικοί γνωστικοί στόχοι: να κατακτήσουν τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα και το λεξιλόγιο που προβλέπεται από το αναλυτικό πρόγραμμα για το επίπεδο Β1 και ιδιαίτερα να εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους και κατ' επέκταση την ικανότητά τους αφενός στο να καταλαβαίνουν καλύτερα γραπτά και προφορικά κείμενα και αφετέρου στο να παράγουν οι ίδιοι πιο σύνθετα γραπτά και προφορικά κείμενα όσον αφορά τις θεματικές ενότητες: τέχνες της γεύσης (μαγειρική και ζαχαροπλαστική), τέχνες του θεάματος και του ήχου (θέατρο – κινηματογράφος – χορός, μουσική και τραγούδι), εικαστικές τέχνες (ζωγραφική – γλυπτική) και τέχνες του λόγου (πεζογραφία και ποίηση).
- ο πολιτισμικοί γνωστικοί στόχοι: να αποκτήσουν γνώσεις για ζητήματα που αφορούν τις προαναφερθείσες θεματικές ενότητες.

β. Σε επίπεδο (κοινωνικών) δεξιοτήτων:

- ο να αναζητούν και να κατανοούν πληροφορίες σχετικά με τις προαναφερθείσες θεματικές ενότητες μέσα από ομαδοσυνεργατικές μεθόδους.

2.2 Επιμέρους στοχοθεσία έκαστης ενότητας

Στη συνέχεια ακολουθεί η επιμέρους στοχοθεσία έκαστης ενότητας.

2.2.1 Σε επίπεδο γνώσεων:

Οι εκπαιδευόμενοι πρέπει:

- να μαθαίνουν κάποιες πρώτες και γενικές πληροφορίες:

α. από πολιτισμική άποψη

- για την ιστορία και τα βασικά χαρακτηριστικά της μαγειρικής και της ζαχαροπλαστικής στην Ελλάδα και συγκεκριμένα για:
 - τις αλληλεπιδράσεις που υπάρχουν με τη μαγειρική και τη ζαχαροπλαστική των γειτονικών χωρών των Βαλκανίων, της Μεσογειακής λεκάνης και της ευρύτερης περιοχής της Εγγύς και Μέσης Ανατολής·
 - βασικές διατροφικές συνήθειες σε μεγάλα μέρη του ελληνικού πληθυσμού·
 - σύγχρονες τάσεις μαγειρικής στην ελληνική κοινωνία ως μια μορφή new life style, έτσι όπως διαμορφώνεται κυρίως μέσα από τον τηλεοπτικό λόγο (εκπομπές μαγειρικής και ζαχαροπλαστικής ως must σχεδόν κάθε ιδιωτικού τηλεοπτικού καναλιού)·
 - την ιστορία του σημαντικότερου Έλληνα μάγειρα Νικόλαου Τσελεμεντέ, που διαδραμάτισε μείζονα ρόλο στην ιστορία της ελληνικής μαγειρικής·
 - την υιοθέτηση της «νουβέλ κουζίν» από την ελληνική κοινωνία και τη διαμόρφωση της νέας αστικής κουζίνας στην Ελλάδα του 20ού αιώνα·

- για την ιστορία του σύγχρονου ελληνικού θεάτρου, και συγκεκριμένα:
 - τα βασικά θεατρικά είδη και την εξέλιξή τους στην ελληνική κοινωνία·
 - σημαντικούς θεατρانθρώπους που συνεισέφεραν τα μέγιστα στη δημιουργία θεατρικής παιδείας στους σύγχρονους Έλληνες·
 - τον αντιστασιακό ρόλο του σύγχρονου ελληνικού θεάτρου σε περιόδους έλλειψης ελευθερίας και δημοκρατίας (όπως για το θέατρο του βουνού κατά την περίοδο της Κατοχής ή για τον θεατρικό λόγο που ανέπτυξε έμμεση –λόγω της υφιστάμενης λογοκρισίας– κριτική κατά την περίοδο της δικτατορίας των Συνταγματαρχών, 1967-1974)·
 - την κοινωνική θέση και την καθημερινότητα των ηθοποιών στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία σε διάφορες χρονικές περιόδους (όπως για τα θεατρικά μπουλούκια με τους πλανόδιους ηθοποιούς μέχρι και τη δεκαετία του 1950 και για το Σπίτι του ηθοποιού για τους εν απορία ευρισκόμενους ηθοποιούς)·
 - τον κοινωνικό ρόλο του θεάτρου σε ειδικές συνθήκες της νεοελληνικής κοινωνίας (όπως θέατρο και Α.μ.Ε.Α., θέατρο και φυλακή, θέατρο-έρευνα για σημαντικά κοινωνικά θέματα, λ.χ. μετανάστευση και προσφυγιά)·

- σύγχρονα θεατρικά δρώμενα ως αναβίωση παλιότερων τελετουργικών εθίμων, όπως ο Πηλιορείτικος γάμος·
 - το λαϊκό θέατρο σκιών (Καραγκιόζης) και τον γνωστότερο καραγκιοζοπαίχτη, τον Ευγένιο Σπαθάρη·
- ο για την ιστορία του ελληνικού κινηματογράφου από τις αρχές του 20ού αιώνα μέχρι σήμερα, και συγκεκριμένα για:
- τα διάφορα είδη ελληνικού κινηματογράφου·
 - τη χρυσή του εποχή (δεκαετία του 1960)·
 - κάποιους σημαντικούς σκηνοθέτες και το πολυβραβευμένο έργο τους στην Ελλάδα και το εξωτερικό·
 - αναπαραστάσεις για τους γκέι και τους πρώτους γκέι ρόλους στις ελληνικές ταινίες της δεκαετίας του 1960 με τον εξαιρετικό ηθοποιό Σταύρο Παράβα·
 - αναπαραστάσεις για το φαινόμενο της εσωτερικής και εξωτερικής (κυρίως διηπειρωτικής) μετανάστευσης·
 - τον ρόλο του ιδιαίτερου θεσμού των «θερινών κινηματογράφων» για την ψυχαγωγία των Ελλήνων και ο τρόπος που αποτυπώθηκε στη συλλογική κοινωνική μνήμη·
- ο για την ιστορία της νεοελληνικής μουσικής και τραγουδιού και συγκεκριμένα για:
- τα βασικότερα είδη της (όπως το στεριανό και το θαλασσινό δημοτικό τραγούδι και χορός)· η λαϊκή αστική μουσική και «ρεμπέτικο»· το λαϊκό τραγούδι των δεκαετιών του 1950-1960· η έντεχνη μουσική και ο συχνός πολιτικός της ρόλος· η ελληνική ροκ και ποπ μουσική από τη δεκαετία του 1970 και μετά· η οπερέτα)·
 - σημαντικούς Νεοέλληνες μουσικοσυνθέτες, στιχουργούς και ερμηνευτές, τη συνεισφορά τους στην καλλιέργεια μουσικής παιδείας και αισθητικής στους σύγχρονους Έλληνες αλλά και την ανάπτυξη ενός κριτικού λόγου μέσα από τα τραγούδια τους, με στόχο τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών αναστοχασμού και ενδεχομένως εσωτερικού μετασχηματισμού του ακροατικού κοινού·
 - τη σύνδεση της μουσικής με κοινωνικές πρακτικές στη νεοελληνική κοινωνία, όπως το σπάσιμο των πιάτων στα μπουζούκια, τα μπλουζ στις ντισκοτέκ κατά τη χρονική περίοδο τέλη της δεκαετίας 1970-μέσα της

δεκαετίας του 1980 ως αφορμή εκατοντάδων γάμων, την επιδειξιμανία στα «σκυλάδικα»·

- χορευτικά παραδοσιακά έθιμα, όπως οι «Μάηδες» στο Πήλιο, και ο κοινωνικός συμβολισμός τους·
 - τον ρόλο της μουσικής και του χορού σε ελληνικές παραδοσιακές γιορτές και πανηγύρια·
 - την ξεχωριστή συμβολή των Ρομά στην ελληνική μουσική, και ειδικά στην οργανική μουσική·
 - τις αναπαραστάσεις της ιδιαίτερης σχέσης οργανοπαίχτη και μουσικού του οργάνου στα τραγούδια·
 - την ιστορία των σκυλάδικων·
 - την ανθρωπιστική χρήση της μουσικής σε ενδεικτικά πολιτικοκοινωνικά παραδείγματα (όπως λ.χ. η διοργάνωση συναυλιών για την υποστήριξη μειονοτικών πληθυσμών)·
- ο για την ιστορία της ζωγραφικής κατά τη νεοελληνική περίοδο, και συγκεκριμένα για:
- τα σημαντικότερα εικαστικά ρεύματα, που αναπτύχθηκαν ως απόηχος των εικαστικών ευρωπαϊκών και γενικότερα παγκόσμιων ρευμάτων·
 - σημαντικούς εκπροσώπους των ρευμάτων αυτών με κάποια ιδιαίτερα σημεία στις βιογραφικές τους διαδρομές·
 - τη λαϊκή ζωγραφική και τον γνωστότερο Έλληνα λαϊκό ζωγράφο Θεόφιλο·
 - την ομάδα Ελλήνων καλλιτεχνών που ζωγραφίζουν με το στόμα και το πόδι·
 - την Ελένη Μπούκουρα-Αλματούρα, την πρώτη Ελληνίδα ζωγράφο-φεμινίστρια·
- ο για την ιστορία της γλυπτικής στο νεοελληνικό κράτος και συγκεκριμένα για:
- τις επιδράσεις που δέχτηκε από τη γλυπτική τόσο παλαιότερων περιόδων στην Ελλάδα όσο από τη γλυπτική μεταγενέστερων περιόδων στην ιστορία της ευρωπαϊκής γλυπτικής·
 - τον ιδιαίτερο ρόλο στην ελληνική γλυπτική και την πολύ ξεχωριστή βιογραφία του πιο φημισμένου Έλληνα γλύπτη, του Γιαννούλη Χαλεπά, που η ζωή του ταλαντεύτηκε ανάμεσα στη (γλυπτική) τέχνη και την ψυχασθένεια·

- την επονομαζόμενη «γλύπτρια της ειρήνης», Μαίρη Παπακωνσταντίνου, και τη συμβολή της στην ιστορία της νεοελληνικής γλυπτικής·
 - πτυχές της καθημερινότητας των «σύγχρονων αγαλμάτων» στην Ελλάδα, δηλαδή των πλανόδιων καλλιτεχνών που προσλαμβάνονται συνήθως ως πολυσύνθετες υπάρξεις μεταξύ «κλοσάρ, επαϊτών και σύγχρονων δημιουργών»·
- για την ιστορία της ελληνικής πεζογραφίας και συγκεκριμένα για:
- τα σημαντικά λογοτεχνικά ρεύματα στην πεζογραφία με τα βασικά τους χαρακτηριστικά και τους βασικότερους εκπροσώπους τους·
 - τις περιπέτειες που είχαν κάποιοι λαμπροί Έλληνες λογοτέχνες λόγω του ότι τόλμησαν να υψώσουν φωνή ενάντια στο θρησκευτικό κατεστημένο του ελληνικού κράτους·
 - ενδιαφέρουσες βιογραφίες σημαντικών αριστερών Ελληνίδων πεζογράφων, που υπέστησαν διώξεις και κατατρεγμό λόγω της πολιτικής τους ιδεολογίας·
 - τη χρήση της λογοτεχνίας ως όχημα υψηλών αξιών και στάσεων ζωής, όπως λ.χ. για την οικολογική αφύπνιση·
- για την ιστορία της ελληνικής ποίησης και συγκεκριμένα για:
- τα σημαντικά λογοτεχνικά ρεύματα στην ποίηση με τα βασικά τους χαρακτηριστικά και τους βασικότερους εκπροσώπους τους·
 - την πολλαπλή σχέση ποίησης και συναιθηματικής κατάστασης του ποιητικού υποκειμένου·
 - την καλλιέργεια της φεμινιστικής ιδεολογίας μέσα από την ποίηση, έχοντας ως ενδεικτικό παράδειγμα τη Θεσσαλονικιά ποιήτρια Ζωή Καρέλη·
 - πρώτη γνωριμία με αποσπάσματα σπουδαίων σύγχρονων Ελλήνων ποιητών και Ελληνίδων ποιητριών, που μπορούν να οδηγήσουν σε αναστοχασμό και εσωτερικές μετασχηματιστικές διαδικασίες·
 - την πολυτάρχαχη ζωή και το ξεχωριστό έργο της νεορομαντικής ποιήτριας Μαρίας Πολυδούρη.

β. από γλωσσική άποψη

Οι εκπαιδευόμενοι πρέπει:

- να κατακτούν τα παρακάτω γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα της νεοελληνικής γλώσσας τόσο ως προς την κατανόησή τους σε θεωρητικό επίπεδο όσο και ως προς τη χρήση τους στον καθημερινό τους προφορικό και γραπτό λόγο σε πρακτικό επίπεδο, δηλαδή σε επίπεδο εφαρμογής:
 - Ονοματική φράση
 - α. Ουσιαστικά
 - θηλυκά σε -ος
 - θηλυκά σε -ση, -ξη, -ψη
 - ουδέτερα σε -ος
 - 1. Γενική
 - της ιδιότητας
 - με τοπικά και χρονικά επιρρήματα
 - με επιφωνήματα
 - επιρρηματική
 - 2. Αιτιατική
 - επιρρηματική
 - εμπρόθετη
 - με απρόσωπα ρήματα
 - β. Επίθετα
 - -ύς,- ιά, -ύ
 - παραγωγή – σύνθεση επιθέτων
 - συγκριτικός & υπερθετικός βαθμός – μονολεκτικά
 - Ρηματική Φράση
 - προστακτική (συνεχής-απλή: διάκριση)
 - υποτακτική (συνεχής-απλή: διάκριση)
 - υποθετικές προτάσεις (β' είδος)
 - ενεργητικά ρήματα
 - παρατατικός
 - παρακείμενος
 - υπερσυντέλικος
 - μέλλοντας (απλός – συνεχής: διάκριση)

- συντελεσμένος μέλλοντας
 - μέσα ρήματα
 - όλοι οι χρόνοι (ενεστώτας, παρατατικός, αόριστος, μέλλοντας απλός και συνεχής, παρακείμενος, υπερσυντέλικος, συντελεσμένος μέλλοντας, υποτακτική απλή και συνεχής)
 - εισαγωγή στη χρήση της Παθητικής φωνής
- Προθέσεις
 - που συντάσσονται με γενική
 - που συντάσσονται με αιτιατική
- Σύνδεσμοι
 - και (εμφατικό, συμπερασματικό)
 - ούτε...ούτε/ή...ή
 - καθώς/ πριν/μόλις/αφού (χρονικοί)
 - ενώ (αντιθετικός & χρονικός)
 - αν και
 - ωστόσο
 - επειδή
 - ότι
 - πως
 - που
 - μήπως
- Επιρρήματα
 - σε -α
 - σε -ως
 - συγκριτικός βαθμός – μονολεκτικά
- Αντωνυμίες
 - προσωπικές (άμ./έμ. αντικείμενο – θέση στην πρόταση)
 - αόριστες (κάποιος,-α,-ο / καθένας, καθεμιά, καθένα)
 - αναφορικές (όποιος,-α,-ο / ο οποίος, -α, ο / όσος,-η,-ο)

2.2.2 Σε επίπεδο δεξιοτήτων

Οι εκπαιδευόμενοι πρέπει:

- στο κεφάλαιο για τις τέχνες της γεύσης:
 - να αναζητούν και να κατανοούν πληροφορίες σχετικά με την ιστορία και τα βασικά χαρακτηριστικά της μαγειρικής και της ζαχαροπλαστικής που χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα.
 - να καταλαβαίνουν οδηγίες που διαβάζουν ή ακούνε και οι οποίες αφορούν συνταγές «ελληνικής» μαγειρικής και ζαχαροπλαστικής, έτσι ώστε να είναι σε θέση να τις εκτελέσουν οι ίδιοι, εφόσον το επιθυμούν.
 - να διεξάγουν debate για σημαντικές θεματικές υποενότητες που αφορούν τη μαγειρική και τη ζαχαροπλαστική, όπως λ.χ. την υγιεινή ή μη διατροφή, την κρεατοφαγία ή τη χορτοφαγία, την κατανάλωση σπιτικού φαγητού ή γρήγορου φαγητού στον δρόμο, την κατανάλωση ή μη αλκόολ κ.ά.
 - να απολαμβάνουν ιστορίες και αφηγήσεις σχετικές με τη διατροφή.

- στο κεφάλαιο για το θέατρο:
 - να καταλαβαίνουν πληροφορίες που αφορούν θεατρικές παραστάσεις, ποικίλα θεατρικά δρώμενα, διεξαγωγή θεατρικών σεμιναρίων, τη βασική θεματολογία και περιλήψεις θεατρικών έργων, βιογραφίες ανθρώπων του θεάτρου.
 - να διεξάγουν debate για σημαντικές θεματικές υποενότητες που αφορούν το θέατρο, όπως λ.χ. την παροχή ή όχι ατέλειας σε οικονομικά ανίσχυρους ανθρώπους, τις αναπαραστάσεις για τη δουλειά του/της ηθοποιού, το θέατρο ως πολιτισμικό αγαθό για όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως μορφωτικού επιπέδου και αισθητικής καλλιέργειας, τη σημασία ενίσχυσης θεατρικών ομάδων ΑμΕΑ.

- στο κεφάλαιο για τον κινηματογράφο:
 - να καταλαβαίνουν πληροφορίες που αφορούν κινηματογραφικές ταινίες, τη βασική θεματολογία και περιλήψεις κινηματογραφικών έργων, βιογραφίες ανθρώπων του κινηματογράφου.
 - να διεξάγουν debate για σημαντικές θεματικές υποενότητες που αφορούν τον κινηματογράφο, όπως λ.χ. τις προσωπικές προτιμήσεις ανάλογα με το είδος της ταινίας, τις εναλλακτικές (στον κινηματογράφο) επιλογές διασκέδασης ή ψυχαγωγίας, τα κριτήρια επιλογής παρακολούθησης μιας κινηματογραφικής ταινίας.

- στο κεφάλαιο για τον χορό, τη μουσική και το τραγούδι:
 - να αναζητούν και να καταλαβαίνουν πληροφορίες που αφορούν τη μουσικοχορευτική ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας, τη βασική θεματολογία και τα μηνύματα των τραγουδιών που ακούνε, βιογραφίες ανθρώπων του σύγχρονου ελληνικού μουσικοχορευτικού περιβάλλοντος·
 - να διακρίνουν τα διαφορετικά είδη ελληνικής μουσικής και να μπορούν να σχηματίζουν μια ιδέα για τη χρονολογική τους τοποθέτηση·
 - να διεξάγουν debate για σημαντικές θεματικές υποενότητες που αφορούν τη μουσική, το τραγούδι και τον χορό, όπως λ.χ. την επιλογή συγκεκριμένων μουσικών ακουσμάτων και τρόπων μουσικής διασκέδασης/ψυχαγωγίας, τον σκοπό και τη στοχοθεσία των μουσικών συνθέσεων, τις στερεοτυπικές αναπαραστάσεις για τους μουσικούς καλλιτέχνες·

- στο κεφάλαιο για τη ζωγραφική:
 - να αναζητούν και να καταλαβαίνουν πληροφορίες που αφορούν την ιστορία της σύγχρονης ελληνικής ζωγραφικής, τις βασικές εικαστικές τεχνοτροπίες στην Ελλάδα ανάλογα με τη χρονολόγηση των εικαστικών δημιουργιών και τη βασική τους θεματολογία, βιογραφίες Ελλήνων ζωγράφων·
 - να διεξάγουν debate για σημαντικές θεματικές υποενότητες που αφορούν την ζωγραφική τέχνη, όπως λ.χ. την προτίμηση ή μη συγκεκριμένων εικαστικών ρευμάτων και τεχνοτροπιών, τον ρόλο της ζωγραφικής στη συναισθηματική αφύπνιση των θεατών ή στην καλλιέργεια της κοινωνικής ενσυναίσθησης, το κοινό στο οποίο αφορά η ζωγραφική, τις αναπαραστάσεις στο συλλογικό φαντασιακό για τους/τις ζωγράφους·

- στο κεφάλαιο για τη γλυπτική:
 - να αναζητούν και να καταλαβαίνουν πληροφορίες που αφορούν την ιστορία της σύγχρονης ελληνικής γλυπτικής, τις βασικές τεχνοτροπίες γλυπτικής στην Ελλάδα ανάλογα με τη χρονολόγηση των γλυπτών και τη βασική τους θεματολογία, βιογραφίες Ελλήνων καλλιτεχνών γλυπτικής·
 - να διεξάγουν debate για σημαντικές θεματικές υποενότητες που αφορούν τη γλυπτική τέχνη, όπως λ.χ. την προτίμηση ή μη συγκεκριμένων ρευμάτων και τεχνοτροπιών στην ελληνική γλυπτική, τον ρόλο της γλυπτικής στη ζωή των σύγχρονων ανθρώπων, την προϋπόθεση ή μη «ιδιαιτέρης» καλλιέργειας και

κουλτούρας του κοινού, τις αναπαραστάσεις στο συλλογικό φαντασιακό για τη γλυπτική ως επαρκώς ή μη βιοποριστική τέχνη·

- στο κεφάλαιο για την πεζογραφία:
 - να αναζητούν και να καταλαβαίνουν πληροφορίες που αφορούν την ιστορία της σύγχρονης ελληνικής πεζογραφίας, τα βασικά θέματα και τα βασικά μηνύματα ενός πεζογραφήματος, βιογραφίες Ελλήνων πεζογράφων·
 - να διακρίνουν τα διαφορετικά είδη ελληνικής πεζογραφίας και να σχηματίζουν μια ιδέα για τη χρονολογική τους τοποθέτηση ανάλογα με τη γλώσσα που χρησιμοποιούν, το λογοτεχνικό τους ύφος και τη βασική τους θεματολογία·
 - να διεξάγουν debate για σημαντικές θεματικές υποενότητες που αφορούν την πεζογραφία, όπως λ.χ. τα κριτήρια επιλογής για την ανάγνωση ενός πεζού λογοτεχνικού έργου, το ενδιαφέρον ή όχι για την κινηματογράφιση και την οπτικοακουστικοποίηση λογοτεχνικών έργων, τις εναλλακτικές επιλογές αντί της λογοτεχνικής ανάγνωσης·

- στο κεφάλαιο για την ποίηση:
 - να διακρίνουν τα διαφορετικά είδη ελληνικής ποίησης και να σχηματίζουν μια ιδέα για τη χρονολογική τους τοποθέτηση ανάλογα με τη γλώσσα που χρησιμοποιούν, το λογοτεχνικό τους ύφος και τη βασική τους θεματολογία·
 - να διεξάγουν debate για σημαντικές θεματικές υποενότητες που αφορούν την ποίηση, όπως λ.χ. την επιλογή ή όχι ανάγνωσης ποιητικών έργων, το ενδιαφέρον ή όχι για τη μελοποιημένη ποίηση, τις ποικίλες στάσεις απέναντι στη δημιουργική γραφή, τις αναπαραστάσεις στο συλλογικό φαντασιακό για τους ποιητές·

2.2.3 Σε επίπεδο στάσεων

Οι εκπαιδευόμενοι πρέπει:

- στο κεφάλαιο για τις τέχνες της γεύσης:
 - να είναι περισσότερο ανοιχτοί και δεκτικοί σε νέες γεύσεις και μαγειρικές, όπως απέναντι στην «ελληνική» κουζίνα ως μέρος της ευρύτερης βαλκανικής και μεσογειακής κουζίνας και ως αποτέλεσμα ποικιλόμορφων γευστικών αλληλοεπιδράσεων·

- να είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι απέναντι στη νέα πενιχρή οικονομικοκοινωνική πραγματικότητα στην Ελλάδα (και όχι μόνο), κατά την οποία χιλιάδες άνθρωποι (φτωχοί και νεόπτωχοι) δεν μπορούν να εξασφαλίσουν αυτόνομα το καθημερινό τους φαγητό ως αποτέλεσμα των κοινωνικών ανισοτήτων και επομένως των αναποτελεσματικών πολιτικών που εφαρμόζονται·
 - να είναι περισσότερο κριτικοί απέναντι στις ποικίλες εκπομπές μαγειρικής που προωθούν ένα life style, που δε συνάδει με την οικονομική ανέχεια ή την πείνα ενός σημαντικού ποσοστού του πληθυσμού στην Ελλάδα και στον κόσμο γενικότερα·
 - να είναι περισσότερο συνειδητοποιημένοι στην αξία της προσωπικής εργασίας για την απόκτηση των προς το ζην, του φαγητού συμπεριλαμβανομένου·
- στο κεφάλαιο για το θέατρο:
- να είναι περισσότερο επικριτικοί απέναντι στα ολοκληρωτικά καθεστώτα, που καταστρατηγούν –μεταξύ άλλων– το δικαίωμα της ελευθερίας της σκέψης και του λόγου και να είναι περισσότερο διαθέσιμοι να παλέψουν για το δικαίωμα αυτό τόσο για τους ίδιους όσο και για τους συνανθρώπους τους·
 - να καλλιεργούν μεγαλύτερη κοινωνική ενσυναίσθηση για τα ΑμΕΑ, τους φυλακισμένους, τους πρόσφυγες, τους μετανάστες ή άλλες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, που διεκδικούν τρόπους έκφρασης και άρθρωσης λόγου –μεταξύ άλλων– και μέσω της θεατρικής τέχνης·
 - να αποτιμούν θετικά την προσπάθεια αξιόλογων ανθρώπων του θεάτρου, που κατόρθωσαν να ανυψώσουν την τέχνη τους και να προβάλουν σημαντικά μηνύματα ανθρωπιστικού αγώνα μέσα σε αντίξοες κοινωνικές συνθήκες·
 - να εντοπίζουν και να ενθαρρύνουν την κοινωνική αλληλεγγύη σε άτομα που – παρά την υψηλή θεατρική τους τέχνη σε παλιότερες εποχές– υφίστανται τις συνέπειες της σύγχρονης οικονομικής κατάστασης και χρήζουν υλικής και συναισθηματικής συμπαράστασης·
 - να καταρρίπτουν στερεοτυπολογικές αναπαραστάσεις περί της «ελαφράς ηθικής» των ηθοποιών του θεάτρου·
- στο κεφάλαιο για τον κινηματογράφο:
- να εντοπίζουν και να απορρίπτουν αρνητικά πρότυπα από «κακούς ήρωες» του κινηματογράφου·

- να είναι κριτικοί απέναντι στην αναπαραγωγή αρνητικών κινηματογραφικών στερεοτύπων για συγκεκριμένες μειοψικές πληθυσμιακές ομάδες, όπως λ.χ. τους γκέι, τους μετανάστες·
 - να αξιολογούν θετικά νοοτροπίες και πρακτικές που συνδέονται με πτυχές της λαϊκής κινηματογραφικής κουλτούρας, όπως λ.χ. στην περίπτωση των θερινών κινηματογράφων, χωρίς ωστόσο να καταφεύγουν σε ακατάσχετη ρομαντικοποίηση και εξιδανίκευση του παρελθόντος·
- στο κεφάλαιο για τον χορό, τη μουσική και το τραγούδι:
- να αναγνωρίζουν και να εκτιμούν τον αγώνα επιβίωσης κάποιων σπουδαίων καλλιτεχνών, που συνεισέφεραν τα μέγιστα στην ιστορία της ελληνικής μουσικής μέσα σε δύσκολες πολιτικά, οικονομικά και συναισθηματικά κοινωνικές καταστάσεις·
 - να καλλιεργούν την πολυπρισματική θεώρηση διάφορων κοινωνικών φαινομένων, όπως λ.χ. στην περίπτωση του σπασίματος των πιάτων, και όχι τη μεμονωμένη και αποσπασματική ερμηνεία (λ.χ. παράλληλα με τον υπαρκτό κίνδυνο δημιουργίας φασαριών και ενίοτε τραυματισμών, υπήρχε αύξηση των θέσεων εργασίας στη βιομηχανία κατασκευής πιάτων, δημοσιοποίηση του φαινομένου αυτού στο εξωτερικό με τα αντίστοιχα οικονομικά οφέλη στην εγχώρια κοινωνία κ.ά.)
 - να εμπνέονται από τους πολιτικούς και κοινωνικούς αγώνες σπουδαίων μουσικών για ισότητα και ελευθερία, οι οποίοι φυλακίστηκαν, εξορίστηκαν, βασανίστηκαν και υπέστησαν πάσης φύσεως καταδίωξη, χωρίς ποτέ να απαρνηθούν τα ανθρωπιστικά ιδανικά τους·
 - να θέτουν τυχόν μουσικά τους ή άλλα ταλέντα στην υπηρεσία του κοινωνικού καλού και ιδιαίτερα του κοινωνικού καλού των περισσότερο κατατρεγμένων και λιγότερο ευνοημένων ομάδων·
 - να αναγνωρίζουν τη σημασία των παραδοσιακών μουσικοχορευτικών γιορτών ως ιδιαίτερη συμβολή στην εσωτερική αρμονία των τοπικών κοινωνιών και να μην τις απορρίπτουν ως γραφικό φολκλόρ·
 - να αναγνωρίζουν την ιδιαίτερα θετική συμβολή των Ρομά μουσικών στην ιστορία της σύγχρονης ελληνικής μουσικής, να μην την αποσιωπούν και κυρίως να μην αναμασούν και αναπαράγουν την ατελείωτη αρνητική στερεοτυπολογία για τη συγκεκριμένη μειονοτική πληθυσμιακή ομάδα·

- στο κεφάλαιο για τη ζωγραφική:
 - να αναγνωρίζουν και να απορρίπτουν απλουστευτικές τυποποιήεις, όπως τέχνη = τρέλλα, και κατ' επέκταση να αποφεύγουν τον στιγματισμό των καλλιτεχνών ως διαφορετικών, περίεργων ή και τρελών ανθρώπων.
 - να αναγνωρίζουν τον αγώνα που χρειάστηκε να κάνουν γυναίκες σε παλιότερες εποχές, προκειμένου να έχουν και εκείνες δικαίωμα στην εκπαίδευση και την εξάσκηση του καλλιτεχνικού τους ταλέντου και να αγωνιστούν ενάντια σε πατριαρχικές και φαλλοκρατικές νοοτροπίες που δυναμιτίζουν την ισότητα και την ισοτιμία των φύλων.

- στο κεφάλαιο για τη γλυπτική:
 - να αναγνωρίζουν την αδικία και –ει δυνατόν– να την καταπολεμούν όσον αφορά τον παραμερισμό και την απαξίωση σπουδαίων καλλιτεχνών (και γενικότερα ανθρώπων), που περνούν σημαντικές φάσεις της ζωής τους στην περιθωριοποίηση, την αφάνεια ή ακόμη και τον στιγματισμό τους ως παράξενοι και τρελλοί.
 - να εντοπίζουν και να υιοθετούν και οι ίδιοι έμπρακτα στη ζωή τους φιλειρηνικές νοοτροπίες και δράσεις.
 - να αναγνωρίζουν την πολυσυνθετότητα της κοινωνικής ζωής των καλλιτεχνών του δρόμου και να μην τους περιφρονούν ή να μην τους συμπεριφέρονται υποτιμητικά.

- στο κεφάλαιο για την πεζογραφία:
 - να εντοπίζουν και να εναντιώνονται έμπρακτα στις άνωθεν προσπάθειες (λ.χ. από το κράτος, τυχόν παρακρατικές οργανώσεις, την εκκλησία) να φημώσουν τη λογοτεχνική έκφραση και να καταδιώκουν τους καλλιτέχνες του λόγου αλλά και γενικότερα πάσης φύσεως ανθρώπους, που προσπαθούν να εκφράσουν τις σκέψεις τους.
 - να αναπτύσσουν κριτική ενάντια στις πάσης φύσεως μορφές εξουσίας, που λειτουργούν καταπιεστικά και εξολοθρεύουν κάθε φωνή αντίστασης ή ετερότητας.
 - να αναπτύσσουν φιλοπεριβαλλοντική-οικολογική κουλτούρα.

- στο κεφάλαιο για την ποίηση:
 - να αντλούν έμπνευση από τη ζωή σπουδαίων ποιητών, που με το καλλιτεχνικό έργο τους αλλά και τον γενικότερο αγώνα τους υπερασπίστηκαν θεμελειώδη ανθρώπινα ιδανικά και σημαντικές αξίες ζωής.
 - να αναγνωρίζουν τον αγώνα των γυναικών στην κατάκτηση ισότιμων δικαιωμάτων ακόμη και στις δυτικές κοινωνίες, που υπάρχουν (λιγότερο ή περισσότερο ορατές) έμφυλες διακρίσεις.
 - να καταλαβαίνουν την αξία και την απaráμιλλη ομορφιά της προσπάθειας και του «ταξιδιού», ανεξαρτήτως του οποιουδήποτε «τελικού προορισμού» και «άφιξης» σε αυτόν.

2.3 Δομή έκαστης θεματικής ενότητας και έκαστου κεφαλαίου

Το υπό συζήτηση εκπαιδευτικό υλικό περιλαμβάνει τέσσερις θεματικές ενότητες, που αφορούν αντίστοιχα τις τέχνες της γεύσης, τις τέχνες του θεάματος και του ήχου, τις εικαστικές τέχνες και τις τέχνες της γραφής και του λόγου. Κάθε ενότητα περιλαμβάνει ένα, δύο ή τρία κεφάλαια ανάλογα με τον αριθμό των επιμέρους τεχνών, που επιλέχθηκαν προς παρουσίαση. Στον αρχικό σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού, τα επιμέρους κεφάλαια ήταν μεγαλύτερα στον αριθμό, καθώς κυρίως στην ενότητα των εικαστικών τεχνών υπήρξε η σκέψη να δημιουργηθεί υλικό που να αφορά τις θεματικές της αρχιτεκτονικής, της φωτογραφίας και της video-τέχνης, εντούτοις ο περιορισμός χώρου και χρόνου καθώς και το περιορισμένο ενδιαφέρον των σπουδαστών κατά τη διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών, λειτούργησαν αποτρεπτικά στον τελικό σχεδιασμό.

Επιλέχθηκαν τελικώς οι παρούσες οκτώ θεματικές, αφενός λόγω προσωπικού ενδιαφέροντος και μεγαλύτερης εξοικείωσης της γράφουσας με αυτές, αφετέρου λόγω των αποτελεσμάτων που συγκεντρώθηκαν από την έρευνα αναγκών στους σπουδαστές τριών τμημάτων επιπέδων Α2 και Β2, στους οποίους πιλοτικά δοκιμάστηκαν κάποιες επιμέρους υποενότητες του παρόντος υλικού κατά το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016, τροποποιημένες και προσαρμοσμένες κάθε φορά στο αντίστοιχο επίπεδο.

Στην αρχή κάθε ενότητας υπάρχουν αφενός μια εισαγωγική σελίδα με τον τίτλο της ενότητας και τους τίτλους των επιμέρους κεφαλαίων, συνοδευόμενοι και φωτογραφίες αφορμής για συζήτηση, κυρίως με την τεχνική της ιδεοθύελλας για το τι γνωρίζουν ήδη οι εκπαιδευόμενοι σχετικά με την εκάστοτε θεματική που ακολουθεί, και αφετέρου οι στόχοι κάθε κεφαλαίου τόσο ως προς τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα που παρουσιάζονται όσο και ως

προς τα επιμέρους θέματα του περιεχομένου/γνωστικού αντικειμένου, που συζητούνται ανά κεφάλαιο.

Εν συνεχεία, έκαστο κεφάλαιο είναι δομημένο σε 10 μέρη ως εξής:

1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο

Περιλαμβάνει την παρουσίαση των σημαντικότερων εξειδικευμένων λέξεων και εκφράσεων, απαραίτητων για την κατανόηση διάφορων κειμένων του κεφαλαίου. Χρησιμοποιείται κυρίως η μέθοδος της οπτικοποίησης του λεξιλογίου μέσω εικόνων, προκειμένου να διευκολύνει την κατανόησή τους. Άλλες στρατηγικές παρουσίασης του ειδικού λεξιλογίου που χρησιμοποιούνται, είναι αυτές της παρουσίασης συνώνυμων, αντώνυμων, υπερώνυμων ή παράγωγων λέξεων, όπως και της παρουσίασης λέξεων που ανήκουν στην ίδια σημασιολογική οικογένεια.

Σε κάθε περίπτωση, επιδιώκεται η παρουσίαση της γλώσσας που είναι απαραίτητη για την εξοικείωση με το γνωστικό αντικείμενο, και συγκεκριμένα στις δύο επιμέρους μορφές της:

α. γλώσσα απαραίτητη για την κατανόηση του περιεχομένου (Content – obligatory language) και

β. γλώσσα «συμβατή» με το περιεχόμενο (Content – compatible language), δηλαδή τα ονοματικά σύνολα και οι μορφοσυντακτικές δομές που υποστηρίζουν το περιεχόμενο χωρίς να είναι απαραίτητες για την κατανόηση του (Ζάγκα & Ματθαιουδάκη, χ.χ.).

2. Διαβάζω και κατανοώ

Περιλαμβάνει την παρουσίαση της κεντρικής θεματικής κάθε κεφαλαίου (λ.χ. την ιστορία της διατροφής, του θεάτρου, του κινηματογράφου, της μουσικής, του τραγουδιού και του χορού, της ζωγραφικής, της γλυπτικής, της πεζογραφίας και της ποίησης στο νεοελληνικό κράτος), κυρίως με τη βοήθεια δύο αξόνων:

α. Ενός χρονικού άξονα, που ακολουθεί τη χρονογραμμή από τη δημιουργία του νεοελληνικού κράτους μέχρι τις μέρες μας. Όπου αυτό είναι εφικτό, η παρουσίαση της θεματικής γίνεται τμηματικά ανά (συμβατικές) ιστορικές περιόδους της σύγχρονης Ελλάδας, ως εξής:

- 19ος αιώνας
 - ο περίοδος της βασιλείας του Όθωνα·
 - ο περίοδος μετά τη βασιλεία του Όθωνα·
- 20ός αιώνας
 - ο αρχές του 20ού αιώνα, της περιόδου των βαλκανικών πολέμων συμπεριλαμβανομένης (1900-1914)·
 - ο Α΄ παγκόσμιος πόλεμος (1914-1918)·

- Ελληνοτουρκικός πόλεμος (1918-1922)·
 - Μεσοπόλεμος και περίοδος δικτατορίας του Ιωάννη Μεταξά (1922-1940)·
 - Β΄ παγκόσμιος πόλεμος (1940-1945)·
 - Εμφύλιος πόλεμος (1946-1949)·
 - Μεταπολεμική περίοδος, συμπεριλαμβανομένης της δικτατορίας των Συνταγματαρχών, τη μεταπολίτευση και την περίοδο ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (δεύτερο μισό του 20ού αιώνα)·
- 21ος αιώνας
- αρχές του 21ου αιώνα·
 - περίοδος της οικονομικής κρίσης (τελευταία δεκαετία).

β. Ενός χωρικού άξονα, που διακρίνει την Ελλάδα κυρίως σε ηπειρωτική και σε νησιωτική. Σε κάποια κεφάλαια, ο χωρικός άξονας αφορά τη διάκριση ανάμεσα στις κατηγορίες «ελληνικός» και «ελλαδικός», όπου ο δεύτερος όρος αφορά τους Έλληνες εκτός Ελλάδας ή διαφορετικά τους Έλληνες της Διασποράς.

Το δεύτερο αυτό μέρος σε κάθε κεφάλαιο έχει ως στόχο μια πανοραμική και συνοπτική παρουσίαση του θέματος. Αν και αναφέρονται συνοπτικά βασικοί πρωταγωνιστές, τάσεις, γεγονότα, ιδεολογίες και νοοτροπίες στην κάθε ιστορική φάση, εντούτοις ο στόχος του μέρους αυτού κάθε κεφαλαίου απέχει πολύ από το να είναι μια απλώς γεγονολογική και περιγραφική παρουσίαση. Η τοποθέτηση της αφήγησης πάντα μέσα σε ένα πολιτικοκοινωνικό πλαίσιο επιδιώκει να οδηγήσει τον αναγνώστη –πέραν της απόκτησης κάποιων πρώτων στοιχειωδών γνώσεων για έκαστη θεματική– σε ένα δεύτερο επίπεδο ανάγνωσης και κατανόησης της ιστορίας στην εκάστοτε χωροχρονική στιγμή και την ιδιαίτερη συγκυρία.

Το υλικό του δεύτερου μέρους κάθε κεφαλαίου είναι πλαισιωμένο από πολλές εικόνες, προκειμένου πρόσωπα και συμβάντα να αποκτήσουν μια πρώτη μορφή στο μυαλό του αναγνώστη. Ταυτόχρονα, με αύξηση της πλαισιακής-εικονογραφικής στήριξης, μειώνεται η γνωστική επιβάρυνση και αντικαθίσταται ένας ενδεχομένως πυκνογραμμένος και βαρυφορτωμένος λόγος με έναν λόγο περισσότερο λιτό και ουσιαστικό. Στις υποσελίδες σημειώσεις, πέραν από την ομαλοποίηση και επεξήγηση κάποιων δύσκολων εννοιών και λέξεων, υπάρχουν πλούσιες παραπομπές σε οπτικοακουστικό υλικό, ελεύθερα προσβάσιμο στο διαδίκτυο, προκειμένου ο εκπαιδευτικός και ο εκπαιδευόμενος –κατά βούληση– να προστρέξει σε αυτό, εμπλουτίζοντας τις αρχικές-βασικές γνώσεις που προσφέρει η ενότητα.

Πέραν της οπτικοποίησης των πληροφοριών που παρέχονται μέσω εικόνων και του εμπλουτισμού με επιπρόσθετο οπτικοακουστικού διαδικτυακού υλικού, χρησιμοποιείται και η στρατηγική διακριτής παρουσίασης των βασικών εννοιών με κόκκινο χρώμα, με διττό σκοπό: αφενός την πιο εύκολη αναγνώριση κάποιων σημαντικών σημείων στην πρώτη ανάγνωση,

αφετέρου το πιο εύκολο «σκανάρισμα» για τη «νοητική εγγραφή» τους στον εκπαιδευόμενο σε μια ενδεχόμενη δεύτερη ή τρίτη (επαναληπτική) ανάγνωση.

Στο τέλος, υπάρχουν ερωτήσεις κατανόησης του γραπτού κειμένου, που –αν και στην πλειοψηφία τους αλλά όχι και στο απόλυτο σύνολό τους– είναι περιγραφικές και έχουν στόχο να διαπιστωθεί ο βαθμός κατανόησης του αναγνωσθέντος αφηγήματος, τόσο με τη μορφή ετεροαξιολόγησης (από τον εκπαιδευτικό) όσο και με τη μορφή αυτοαξιολόγησης (από τον ίδιο τον εκπαιδευόμενο), εντούτοις απαιτούν σύνθετη κριτική σκέψη, καθώς συχνά δεν ενδιαφέρονται για το «τι» αλλά για το «γιατί» της ιστορίας.

3. Ακούω και κατανοώ

Περιλαμβάνει κάποιο περισσότερο εξειδικευμένο ή ιδιαίτερα σημαντικό θέμα που εντάσσεται στη γενικότερη θεματική έκαστου κεφαλαίου. Το μέρος αυτό παρουσιάζεται στους εκπαιδευόμενους είτε ως δυνατή ανάγνωση από τον ίδιο εκπαιδευτικό δύο φορές, είτε ως άκουσμα του ηχογραφημένου λόγου του, το οποίο συστήνεται θερμά, καθώς αυτό αυξάνει τον βαθμό δυσκολίας του προφορικού κειμένου και ανταποκρίνεται καλύτερα στις πραγματικές δυσκολίες κατανόησης του προφορικού λόγου στην καθημερινή ζωή. Αν και πρόκειται για ακουστικό κείμενο, υπάρχει συνοδευτικό εποπτικό υλικό, καθώς –σε μια επόμενη φάση ενδεχόμενης επανάληψης του εκπαιδευτικού υλικού από τον εκπαιδευόμενο– τα εν λόγω προφορικά μέρη, μπορεί να λειτουργήσουν και ως κείμενα εξάσκησης στην ανάγνωση. Άλλωστε, η διάκριση των κειμένων ως γραπτών ή προφορικών με αδιαπέραστα στεγανά και η μη ολιστική τους προσέγγιση ανήκει σε παλιότερες χρονικά περιόδους και παιδαγωγικές προεγγίσεις.

4. Δημιουργώ με τις λέξεις

Περιλαμβάνει ασκήσεις παραγωγής γραπτού λόγου, δίνοντας έμφαση κυρίως στη γραπτή χρήση καινούργιων λέξεων, με στόχο την κατάκτηση και την εμπέδωση του νέου εξειδικευμένου λεξιλογίου. Η παραγωγή γραπτού λόγου αφορά κυρίως μικρής έκτασης κείμενα ή προτάσεις. Με άλλα λόγια, εστιάζει περισσότερο στην ποιοτική και λιγότερο στην ποσοτική παραγωγή γραπτού λόγου.

5. Γράφω και δημιουργώ

Σε αντίθεση με το προηγούμενο μέρος παραγωγής γραπτού λόγου, το παρόν μέρος κάθε κεφαλαίου εστιάζει κυρίως στην ποσότητα της παραγωγής – χωρίς, ωστόσο, να μη λαμβάνεται υπόψη η ποιότητα του παραγόμενου γραπτού λόγου. Συνήθως, στο μέρος αυτό υπάρχει ένα εκτενές κείμενο 1-2 σελίδων, η ανάγνωση του οποίου αποτελεί αφορμή για τη συγγραφή ενός κειμένου από τον εκπαιδευόμενο για κάποιο παρεμφερές θέμα με αυτό που διάβασε. Στο μέρος

αυτό, ο εκπαιδευόμενος καλείται συνήθως να αξιοποιήσει τις προσωπικές του εμπειρίες με το ζητούμενο θέμα, πληροφορίες από τη χώρα καταγωγής του, έτσι ώστε η εκμάθηση μιας «άλλης» γλώσσας και κουλτούρας να λειτουργήσει ως αφορμή για την επανακάλυψη της «εαυτής» κουλτούρας. Σε κάθε περίπτωση, το μέρος αυτό –πέραν του άμεσου στόχου της καλλιέργειας της παραγωγής του γραπτού λόγου– καλλιεργεί έμμεσα και τη δεξιότητα της κατανόησης του γραπτού λόγου, αποδεικνύοντας ακόμη μια φορά ότι οι γλωσσικές δεξιότητες αλληλοσυμπληρώνονται.

Τα μέρη 4 και 5 κάθε ενότητας θα μπορούσαν και να ενοποιηθούν σε ένα γενικό μέρος, εφόσον και τα δύο επιδιώκουν την καλλιέργεια της παραγωγής του γραπτού λόγου. Ωστόσο επιλέγεται η διακριτή παρουσία τους στο συνολικό εκπαιδευτικό υλικό, καθώς, όπως προαναφέρθηκε, έχουν επιμέρους διαφορετική στοχοθεσία.

6. Επικοινωνώ

Το μέρος αυτό εστιάζει στην καλλιέργεια της παραγωγής του προφορικού λόγου. Οι εκπαιδευόμενοι, έχοντας ως αφορμή εποπτικό υλικό, καλούνται να συζητήσουν σε μορφή debate ποικίλα (κάπως πιο ειδικά) θέματα που άπτονται της γενικής θεματικής κάθε κεφαλαίου. Τα προτεινόμενα προς συζήτηση θέματα με τη χρήση επιχειρηματολογίας στοχεύουν στην κριτική ενασχόληση με πτυχές της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας και νοοτροπίας, έτσι ώστε να καλλιεργείται ο κριτικός αναστοχασμός και ο κριτικός διάλογος.

7. Σκέφτομαι κριτικά

Το μέρος αυτό, όπως δηλώνει και ο τίτλος του, έχει ως στόχο του την κατεξοχήν καλλιέργεια της κριτικής σκέψης. Επιμέρους θεματικές, όπως η άνιση κατανομή του πλούτου στις σύγχρονες καπιταλιστικές κοινωνίες, της νεοελληνικής συμπεριλαμβανομένης, και το φαινόμενο των νεόπτωχων, τα αρνητικά πρότυπα που παρέχει κάποιες φορές ο κινηματογράφος λόγω της άκριτης εξιδανίκευσης και ηρωοποίησης λάθος χαρακτήρων, οι συχνά ανυπέρβλητες δυσκολίες της προσφυγικής ζωής και η κοινωνική ενσυναίσθηση με την οποία καλούμαστε να σταθούμε στο πλευρό των ανθρώπων που τις βιώνουν, είναι μερικές μόνο από τις θεματικές που παρουσιάζονται στο 7ο μέρος έκαστου κεφαλαίου. Στόχος αποτελεί η καλλιέργεια του Κριτικού Γραμματισμού και της Πολιτειακής Εκπαίδευσης μέσα από την καλλιέργεια της γλώσσας.

Εποπτικό υλικό, όπως φωτογραφίες και χάρτες, επιπρόσθετο οπτικοακουστικό υλικό που μπορεί να αναζητηθεί στο διαδίκτυο για τη μεγαλύτερη και βαθύτερη ενασχόληση του εκπαιδευόμενου με κάθε θεματική, όπως επίσης και ερωτήσεις κατανόησης του κειμένου που αφορούν το «τι» αλλά κυρίως κριτικές ερωτήσεις που αφορούν το «γιατί», συμπληρώνουν έκαστο μέρος «Σκέφτομαι κριτικά», αποτελώντας αφορμή για αναστοχαστικό, κριτικό, ανατρεπτικό,

βαθύ διάλογο, με επιθυμητό στόχο την έναρξη εσωτερικών μετασχηματιστικών διαδικασιών στους συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία (εκπαιδευτικό και εκπαιδευόμενους) που σε ιδανικό επίπεδο μπορούν να οδηγήσουν στην ανάληψη κοινωνικής δράσης.

8. Μαθαίνω για τη γλώσσα

Το μέρος αυτό κάθε κεφαλαίου είναι αφιερωμένο στην παρουσίαση των γραμματικών φαινομένων που προβλέπονται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το επίπεδο Β1. Παρουσιάζονται συνήθως περισσότερο από ένα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα, αριθμημένα με αύξοντες αριθμούς. Προηγείται η θεωρητική παρουσίαση έκαστου γραμματικού φαινομένου, συνήθως με τη μορφή σύντομων κανόνων, εποπτικών πινάκων, συνοπτικών παραδειγμάτων και υπογραμμισμένων με έντονους ή κόκκινους χαρακτήρες βασικών σημείων. Έπονται ασκήσεις διαφορετικής μορφής για την εφαρμογή της γραμματικοσυντακτικής θεωρίας στην πράξη.

Οι ασκήσεις μπορούν για λόγους εποπτείας να χωριστούν σε δύο κατηγορίες. Αφενός υπάρχουν ασκήσεις που περιλαμβάνουν απλώς προτάσεις, όχι ιδιαίτερα συνδεδεμένες μεταξύ τους σε ένα ενιαίο ή ευρύτερο νοηματικό σύνολο, οι οποίες αποσκοπούν σχεδόν αποκλειστικά στην εξάσκηση των εκπαιδευόμενων στα εκάστοτε γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα. Αφετέρου υπάρχουν ασκήσεις που είναι κείμενα σχετικά ευρείας έκτασης, η θεματική των οποίων εντάσσεται, επεκτείνει, δια φωτίζει και εστιάζει σε σημαντικές ή αγνοημένες πτυχές της βασικής θεματικής του κεφαλαίου, και τα οποία (κείμενα) τροποποιούνται έτσι ώστε να αποτελούν ταυτόχρονα δυνατότητα εξάσκησης στα εκάστοτε εξεταζόμενα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα.

Χωρίς να παραβέλεται η σημασία της πρώτης κατηγορίας ασκήσεων απλώς για την εμπέδωση των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων, σαφώς οι ασκήσεις της δεύτερης κατηγορίας –λόγω της περισσότερο ολιστικής προσέγγισης της μαθησιακής διαδικασίας– προμοδοτούνται και καλύπτουν μεγαλύτερη έκταση στο 8ο μέρος κάθε κεφαλαίου. Μέσα από αυτού του είδους τις ασκήσεις-εκτεταμένα κείμενα, επιμέρους θεματικές του γνωστικού αντικείμενου που δεν καλύφθηκαν επαρκώς ή και καθόλου στο 2ο μέρος κάθε κεφαλαίου («Διαβάζω και κατανοώ») δύνανται να παρουσιαστούν, να συζητηθούν, να εμπλουτιστούν καλύτερα και να συμβάλουν σε πιθανή αλλαγή στάσεων των εκπαιδευόμενων. Τέτοιες επιμέρους επιπλέον θεματικές που αναδεικνύονται μέσα από αυτές τις δεύτερης κατηγορίας ασκήσεις-κείμενα, είναι μεταξύ άλλων η –μάλλον κωμική– πρώτη εισαγωγή της πατάτας στην Ελλάδα, η βιογραφία του Νικόλαου Τσελεμεντέ, που άλλαξε την ιστορία της σύγχρονης ελληνικής μαγειρικής, η μανία των ελληνικών τηλεοπτικών μαγειρικών εκπομπών σε περίοδο δεινής οικονομικής κρίσης, το θέατρο στη φυλακή, το θέατρο-έρευνα, θεατρικά δρώμενα, όπως ο Πηλιορείτικος γάμος, και η σημασία τους στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, το λαϊκό θέατρο

σκίων (Καραγκιόζης) και η βιογραφία του σημαντικότερου Έλληνα караγκιόζοπαίχτη, το θέατρο του βουνού, οι πρώτοι γκέι ρόλοι στον ελληνικό κινηματογράφο, οι αναπαραστάσεις για την εσωτερική και την εξωτερική μετανάστευση των Ελλήνων στις ελληνικές ταινίες, η ιστορία των ντίσκο στη δεκαετία του 1980 και η σημασία τους για την ελληνική κοινωνία, η σύνδεση της μουσικής και άλλων τεχνών με την αρχαιοελληνική μυθολογία, χορευτικά δρώμενα, όπως οι «Μάηδες», η κοινωνική σημασία των λαϊκών πανηγυριών για την ελληνική ύπαιθρο, η συμβολή των Ρομά μουσικών στην ελληνική μουσική, η βιογραφία της πρώτης φεμινίστριας Ελληνίδας ζωγράφου, της «γλύπτριας της Ειρήνης» και της νεορομαντικής ποιήτριας Μαρίας Πολυδούρη, όπως επίσης οι πολιτικές ανάδειξης ή αποσιώπησης της τοπικής ιστορίας μέσα από μνημεία σε δημόσιους χώρους.

Χωρίς τη συγκεκριμένη κατηγορία γραμματικοσυντακτικών ασκήσεων-κειμένων, όχι μόνο δε θα ήταν εφικτή η γραμματικοσυντακτική εξάσκηση των εκπαιδευόμενων αλλά και το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού υλικού που αφορά πτυχές της νεοελληνικής κουλτούρας, θα ήταν σαφώς πολύ φτωχότερο.

9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία

Το μέρος αυτό αποτελεί μια κατεξοχήν ολιστική προσέγγιση της γλώσσας. Περιλαμβάνει κείμενα, που οι εκπαιδευόμενοι καλούνται –κατά βούληση και ανάλογα με τον τύπο μάθησής τους– να διαβάσουν μόνοι τους ή να ακούσουν τον εκπαιδευτικό να τους τα διαβάζει, με ή χωρίς ταυτόχρονη παρακολούθηση του γραπτού κειμένου. Στόχος είναι οι εκπαιδευόμενοι, αφενός παραμερίζοντας σαφώς τις άγνωστες λέξεις που πολύ συχνά υπάρχουν στα κείμενα εξάσκησης της γλώσσας-στόχου και αφετέρου αξιοποιώντας όλη την προγενέστερη λεξιλογική και γραμματικοσυντακτική ενασχόληση με τη βασική θεματική κάθε κεφαλαίου, να απολαύσουν ένα σχετικά εκτατεταμένο κείμενο (3-4 σελίδων) που αφορά κάποιο καινούριο επιμέρους θέμα έκαστου κεφαλαίου. Παρουσιάζονται επιμέρους θέματα όπως η αξία του προσωπικού μόχθου στην απόκτηση της τροφής μέσα από ένα λαϊκό παραμύθι της Θράκης, η ιστορία των θεατρικών μπουλουκιών, η συναισθηματική αξία των θερινών κινηματογράφων, η ιστορία των «σκυλάδικων», η σημασία της ενότητας και της αλληλεγγύης μέσα από ένα παραμύθι για τα χρώματα, η όχι και τόσο εύκολη καθημερινότητα των «ζωντανών αγαλμάτων» στη νεοελληνική κοινωνία, η σημασία του οικολογικού προσανατολισμού κάποιων λογοτεχνικών έργων και η αξία του ταξιδιού (ζωής) ανεξαρτήτως του προορισμού και της τελικής άφιξης. Από την παραπάνω συνοπτική παρουσίαση του περιεχομένου των υπό συζήτηση κειμένων καθίσταται σαφής ο κριτικός τους προσανατολισμός, η καλλιέργεια ουμανιστικών αξιών και κοινωνικών δεξιοτήτων, όπως επίσης και η εστίαση στην ανάδειξη και στη σημασία της πλουραλιστικής και πολυφωνικής πραγματικότητας.

10. Αξιολογώ την ενότητα

Κάθε κεφάλαιο ολοκληρώνεται με το μέρος της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού υλικού που χρησιμοποιήθηκε, που σαφώς αφορά όχι μόνο τη συγγραφική διαδικασία αλλά και τη διδακτική μεθοδολογία και την αυτοαξιολόγηση των εκπαιδευομένων ως προς την εμπλοκή τους στην όλη αξιοποίηση και χρήση του εκπαιδευτικού υλικού έκαστου κεφαλαίου.

Συνοψίζοντας, όσον αφορά τη δομή έκαστου κεφαλαίου, ας τονιστεί ότι χρησιμοποιήθηκαν οι φάσεις που προτείνονται για την επίτευξη των γνωστικών και γλωσσικών στόχων μιας εκπαιδευτικής ενότητας (Ζάγκα & Ματθαιουδάκη, χ.χ.):

- Α' φάση: Αφόρμηση-ενεργοποίηση προηγούμενης γνώσης (εισαγωγική σελίδα κάθε κεφαλαίου με τον βασικό τίτλο και τις εικόνες)·
- Β' φάση: Παρουσίαση της διδακτέας ενότητας σε διάγραμμα – Λέξεις – κλειδιά (παρουσίαση των επιμέρους στόχων κάθε κεφαλαίου στην αρχή της ενότητας – μέρος 1: προετοιμάζω την ενότητα)·
- Γ' φάση: Επεξεργασία της διδακτέας ενότητας – ομαδοσυνεργατική διδασκαλία – χρήση λεξικών (μέρος 2: διαβάζω και κατανοώ, μέρος 3: ακούω και κατανοώ, μέρος 7: σκέφτομαι κριτικά, μέρος 8: μαθαίνω για τη γλώσσα)·
- Δ' φάση: Εμπέδωση της διδακτέας ενότητας – ασκήσεις (μέρος 4 και 5: παραγωγή γραπτού λόγου, μέρος 6: επικοινωνώ, μέρος 8: κάνω εξάσκηση, μέρος 9: απολαμβάνω τη γλώσσα)·
- Ε' φάση: Αξιολόγηση (μέρος 10).

Συμπληρωματικός Φάκελος Υλικού
για τη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας ως Γ2 σε Ενήλικες

Γλώσσα & Κουλτούρα - Επίπεδο Β1

Περιεχόμενα

Ενότητα Α. Τέχνες της γεύσης	49
Στόχοι ενότητας	50
Κεφάλαιο 1: μαγειρική και ζαχαροπλαστική	51
1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο	51
2. Διαβάζω και κατανοώ: Η ιστορία της σύγχρονης ελληνικής κουζίνας	54
3. Ακούω και κατανοώ: Οι μεζέδες	58
4. Δημιουργώ με τις λέξεις	60
4.1 Διατροφικές ομάδες	60
4.2 Φρούτα και λαχανικά	63
5. Γράφω και δημιουργώ	64
5.1 Συνταγές μαγειρικής και ζαχαροπλαστικής: τα γεμιστά και η καρυδόπιτα	64
6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate	68
7. Σκέφτομαι κριτικά: Οικονομική κρίση και άνθρωποι χωρίς φαγητό	69
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα	70
8.1 Μαθαίνω για τα ουσιαστικά και εξασκούμαι	70
8.1.1 Θηλυκά σε -ος, -οι και σε -ση, -σεις	70
8.1.2 Ουδέτερα σε -ος, -η	73
8.2 Μαθαίνω για τη χρήση των πτώσεων (γενικής και αιτιατικής) των ουσιαστικών και εξασκούμαι	77
8.2.1 Η γενική και οι χρήσεις της	77
8.2.2 Η αιτιατική και οι χρήσεις της	78
Η πρώτη εισαγωγή πατάτας στην Ελλάδα	80
Ο Σιμιγδαλένιος	80
8.3. Μαθαίνω για τα ρήματα (τον Παρατατικό της ενεργητικής φωνής) και εξασκούμαι	81
8.3.1 Ο Νικόλαος Τσελεμεντές	82
8.4. Μαθαίνω για τους ειδικούς συνδέσμους και τις ειδικές προτάσεις και εξασκούμαι	83
8.4.1 Εκπομπές μαγειρικής - Η νέα μόδα στην ελληνική τηλεόραση	84
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία	
Το πιο γλυκό ψωμί του κόσμου	86
10. Αξιολογώ το κεφάλαιο	88

Ενότητα Β. Τέχνες του Θεάματος και του ήχου	91
Στόχοι ενότητας	92
Κεφάλαιο 2: Το θέατρο	94
1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο	95
2. Διαβάζω και κατανοώ: Η ιστορία του θεάτρου στη σύγχρονη Ελλάδα	96
3. Ακούω και κατανοώ: Σημαντικοί σταθμοί στη ζωή του Κάρολου Κουν	100
4. Δημιουργώ με τις λέξεις: Διάφοροι τύποι θεάτρου - Έννοιες και ορισμοί	101
5. Γράφω και δημιουργώ: Ιάκωβος Καμπανέλλης, <i>Το μεγάλο μας τσίρκο</i>	102
6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate	104
7. Σκέφτομαι κριτικά: Ο χώρος και ο χρόνος στο αρχαίο ελληνικό θέατρο. Ανοιχτό σεμινάριο θεάτρου από το «ΘΕ.Α.ΜΑ.»	105
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα	107
8.1 Μαθαίνω για τα ρήματα	107
8.1.1 Υποτακτική συνεχής και απλή στην ενεργητική φωνή	107
Θέατρο και φυλακή	110
<i>Ανέστης Αζάς, Υπόθεση Φαρμακονήσι ή το δίκιο του νερού</i>	111
<i>Λουκιανός Κηλαηδόνης, Μια μέρα μιας Μαίφης</i>	112
8.1.2 Παρακείμενος και Υπερσυντέλικος ενεργητικής φωνής	114
Θεατρικά παραδοσιακά δρώμενα - Ο Πηλιορείτικος γάμος	114
8.2 Μαθαίνω για τα επίθετα και εξασκούμε	119
8.2.1 Συγκριτικός και υπερθετικός βαθμός των επιθέτων	
Μονολεκτικός τύπος	119
Παραδοσιακό θέατρο σκιών - Ο Καραγκιόζης	120
8.3 Μαθαίνω για τα επιρρήματα και εξασκούμε	121
Η ζωή του σπουδαιότερου Έλληνα καραγκιοζοπαίχτη	
Ευγένιου Σπαθάρη	123
Τραγούδια από τον χώρο του θεάτρου	124
8.4 Μαθαίνω για τους χρονικούς συνδέσμους και τις χρονικές προτάσεις και εξασκούμε	125
Το θέατρο στην υπηρεσία της Αντίστασης	
Το θέατρο του Βουνού	127
Το σπίτι του ηθοποιού	128
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία: Τα θεατρικά μπουλούκια	129
10. Αξιολογώ το κεφάλαιο	133
Κεφάλαιο 3: Κινηματογράφος	136
1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο	137
2. Διαβάζω και κατανοώ: Η ιστορία του ελληνικού κινηματογράφου	138
3. Ακούω και κατανοώ: Βιογραφίες Ελλήνων σκηνοθετών	
Γιάννης Δαλιανίδης, Μιχάλης Κακογιάννης, Θόδωρος Αγγελόπουλος	142

4. Δημιουργώ με τις λέξεις: Δημιουργία σεναρίου κωμικής κινηματογραφικής ταινίας	145
5. Γράφω και δημιουργώ: Παντελής Βούλγαρης, <i>Οι νύφες</i>	146
6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate	147
7. Σκέφτομαι κριτικά: Κάνω κάτι κακό, γιατί θέλω να γίνω «γνωστός»	148
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα	150
8.1 Μαθαίνω για τα ρήματα και εξασκούμε: Μέλλοντας Συνεχής, Απλός και Συντελεσμένος στην ενεργητική φωνή	150
Θα κάτσω σπίτι - Ο άνδρας που θα παντρευτώ	151
8.2 Μαθαίνω και εξασκούμε στους συνδέσμους και, ούτε...ούτε/ή...ή ωστόσο, μήπως	153
<i>Το ξύλο βγήκε απ' τον παράδεισο</i>	153
Τραγούδια για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	154
8.3 Μαθαίνω και εξασκούμε στους αιτιολογικούς συνδέσμους και στις αιτιολογικές προτάσεις	156
Σταύρος Παράβας: παίζοντας τους πρώτους γκέι ρόλους στον ελληνικό κινηματογράφο	157
Η εσωτερική μετανάστευση στον ελληνικό κινηματογράφο. Από το χωριό στην πόλη	159
Η εξωτερική μετανάστευση στον ελληνικό κινηματογράφο. Από την Ελλάδα στον κόσμο	160
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία: Τα θερινά σινεμά	163
10. Αξιολογώ το κεφάλαιο	165
Κεφάλαιο 4: Χορός, μουσική και τραγούδι	168
1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο	168
2. Διαβάζω και κατανοώ:	
Μια σύντομη μουσικοχορευτική ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας	170
3. Ακούω και κατανοώ: Το σπάσιμο των πιάτων ήταν το εθνικό μας σπορ	185
4. Δημιουργώ με τις λέξεις: Χορός, μουσική και τραγούδι ως θέμα τραγουδιών	188
5. Γράφω και δημιουργώ: Μίκης Θεοδωράκης: βασικοί σταθμοί της μουσικής και της πολιτικής του βιογραφίας	195
6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate	197
7. Σκέφτομαι κριτικά: Ειδομένη (φθινόπωρο - χειμώνας 2015). Συναυλία αλληλεγγύης για τους πρόσφυγες στη Θεσσαλονίκη «Περνάμε τα σύνορα»	198
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα	202
8.1 Μαθαίνω για τα ρήματα και εξασκούμε στον μεσοπαθητικό Ενεστώτα, Παρατατικό και Αόριστο	202
Μουσικές διαδρομές στις παλιές ντισκοτέκ	205
Στον ρυθμό της disco - Στη ντισκοτέκ	207
Τα εννιά κορίτσια	208
8.2 Μαθαίνω για τους εναντιωματικούς συνδέσμους και τις εναντιωματικές προτάσεις	210
Οι Μάηδες: ένα χορευτικό έθιμο από το Πήλιο	211

8.3 Μαθαίνω για τους παραχωρητικούς συνδέσμους και τις παραχωρητικές Προτάσεις	213
Γιορτές και λαϊκά πανηγύρια	213
Η συμβολή των Ρομά μουσικών στην εξέλιξη της ελληνικής μουσικής	215
Ο Τσιγγάνος - Φίλε Ρομά	217
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία: Τα «σκυλάδικα».	
Ένα μικρό κείμενο για μια μεγάλη ιστορία	218
10. Αξιολογώ το κεφάλαιο	222
Ενότητα Γ. Εικαστικές τέχνες	225
Στόχοι ενότητας	226
Κεφάλαιο 5. Ζωγραφική	227
1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο	227
2. Διαβάζω και κατανοώ: Η ιστορία της ζωγραφικής στη σύγχρονη Ελλάδα	230
3. Ακούω και κατανοώ: Βιογραφίες Ελλήνων ζωγράφων: Γιάννης Μόραλης, Γιάννης Τσαρούχης, Δημήτρης Μυταράς	250
4. Δημιουργώ με τις λέξεις: Ιστορία για ποδήλατα με αφορμή μια εικόνα, ένα τραγούδι και δύο εικαστικούς πίνακες	253
5. Γράφω και δημιουργώ: Ομοιότητες και διαφορές σε πίνακες γνωστών Ελλήνων ζωγράφων	254
6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate	258
7. Σκέφτομαι κριτικά: Η Διεθνής Έκθεση Καλλιτεχνών που ζωγραφίζουν με το Στόμα και το Πόδι για πρώτη φορά στην Ελλάδα	259
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα	261
8.1 Μαθαίνω για τα ρήματα και εξασκούμε: Προστακτική Συνεχής και Απλή Στην ενεργητική και παθητική φωνή	261
Αν κουραστείς απ' τους ανθρώπους - Έλα λεβέντη μου	262
Οδηγός Συνειδητότητας Ουράνιου Τόξου	263
Οδηγίες ζωγραφικής για αρχάριους	264
8.2 Μαθαίνω για τις αντωνυμίες και εξασκούμε	265
8.2.1 Αόριστες αντωνυμίες	265
8.2.2 Αναφορικές αντωνυμίες	265
8.3 Μαθαίνω για τις αναφορικές προτάσεις και εξασκούμε	266
Ελένη Μπούκουρα-Αλταμούρα	
Η πρώτη Ελληνίδα φεμινίστρια ζωγράφος	268
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία: Το παραμύθι των χρωμάτων και της ενότητας	270
10. Αξιολογώ το κεφάλαιο	272

Κεφάλαιο 6. Γλυπτική	275
1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο	275
2. Διαβάζω και κατανοώ: Η ιστορία της γλυπτικής στη σύγχρονη Ελλάδα	277
3. Ακούω και κατανοώ: Βιογραφίες των πρώτων σημαντικών Ελλήνων γλυπτών. Ιωάννης Κόσσος, Γεώργιος και Λάζαρος Φυτάλης, Λεωνίδας Δρόσσης	285
4. Δημιουργώ με τις λέξεις: Γιάννης Πουλόπουλος, <i>Το άγαλμα</i>	288
5. Γράφω και δημιουργώ: Ελένη Σαραντίτη, <i>Ο κήπος με τ' αγάλματα</i>	289
6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate	290
7. Σκέφτομαι κριτικά: Γιαννούλης Χαλεπάς. Μια ζωή ανάμεσα στην τέχνη και την τρέλα Τέχνη και τρέλα	291 294
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα	295
8.1 Υποτακτική συνεχής και απλή στην παθητική φωνή Η ζωή και το έργο της «γλύπτριας της Ειρήνης» Μαίρης Παπακωνσταντίνου	295 296
8.2 Μέλλοντας συνεχής και απλός Η ιστορία ενός αγάλματος	299 299
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία: Τα «ζωντανά αγάλματα»	302
10. Αξιολογώ το κεφάλαιο	304
 Ενότητα Δ. Οι τέχνες της γραφής και του λόγου	 307
 Στόχοι ενότητας	 308
 Κεφάλαιο 7. Πεζογραφία	 309
1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο	309
2. Διαβάζω και κατανοώ: Η ιστορία της πεζογραφίας στη σύγχρονη Ελλάδα	312
3. Ακούω και κατανοώ: Βασικά χαρακτηριστικά του Ρομαντισμού, του Ρεαλισμού και του Νατουραλισμού	319
4. Δημιουργώ με τις λέξεις: Θανάσης Βαλτινός. «Οι λέξεις είναι μαχαίρια»	320
5. Γράφω και δημιουργώ: Βιογραφίες τριών σημαντικών Ελληνίδων πεζογράφων: Ζωρζ Σαρρή, Άλκη Ζέη, Διδώ Σωτηρίου	322
6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate	324
7. Σκέφτομαι κριτικά: Αφορισμοί λογοτεχνών από την Ορθόδοξη Εκκλησία στη σύγχρονη Ελλάδα	325
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα	330
8.1 Μαθαίνω για τα ρήματα: τον Παρακείμενο, τον Υπερσυντέλικο και τον Συντελλεσμένο Μέλλοντα στην παθητική φωνή	330
8.2 Μαθαίνω για τις υποθετικές προτάσεις β' είδους	332
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία: Λογοτεχνία και Οικολογία Αργύρης Χιόνης, <i>Η ομορφιά που γεννιόταν και πέθαινε απαρατήρητη και που,</i> <i>παρόλα αυτά, ποτέ δεν το έβαλε κάτω</i>	334
10. Αξιολογώ το κεφάλαιο	337

Κεφάλαιο 8. Ποίηση	340
1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο	340
2. Διαβάζω και κατανοώ: Η ιστορία της ποίησης στη σύγχρονη Ελλάδα	341
3. Ακούω και κατανοώ: Συνέντευξη με την Κική Δημουλά. Η ευτυχία δε βγάζει ποίηση	351
4. Δημιουργώ με τις λέξεις: Ζωή Καρέλη, «Η άνθρωπος»	353
5. Γράφω και δημιουργώ: Με αφορμή αποσπάσματα από την ποίηση των Ελύτη, Σεφέρη, Ρίτσου και Σικελιανού	354
6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate	356
7. Σκέφτομαι κριτικά: Τάσος Λειβαδίτης, «Αν θέλεις να λέγεσαι άνθρωπος»	358
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα: Παραγωγή και σύνθεση επιθέτων Μαρία Πολυδούρη	358 366
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία Κωνσταντίνος Καβάφης, «Ιθάκη»	368
10. Αξιολογώ το κεφάλαιο	370

Α. ΟΙ ΤΕΧΝΕΣ ΤΗΣ ΓΕΥΣΗΣ

Μαγειρική

Ζαχαροπλαστική

Στόχοι ενότητας

Στην ενότητα αυτή,
στο κεφάλαιο 1

A. Θα μάθουμε:

- για τα θηλυκά ουσιαστικά σε -ος, -οι και σε -ση, -σεις
- για τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ος, -η
- για τη χρήση των πτώσεων (γενικής και αιτιατικής)
- για τον Παρατατικό της ενεργητικής φωνής
- για τους ειδικούς συνδέσμους και τις ειδικές προτάσεις

B. Θα ασχοληθούμε με:

- την ιστορία της σύγχρονης ελληνικής κουζίνας
- τις διατροφικές ομάδες
- ελληνικές συνταγές μαγειρικής και ζαχαροπλαστικής
- την οικονομική κρίση και τους ανθρώπους χωρίς φαγητό
- την πρώτη εισαγωγή πατάτας στην Ελλάδα
- την ιστορία του Νικόλαου Τσελεμεντέ
- εκπομπές μαγειρικής στην ελληνική τηλεόραση
- ένα λαϊκό παραμύθι για το ψωμί από τη Θράκη

1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο

ο μάγειρας - η μαγείρισσα

ο ζαχαροπλάστης - η ζαχαροπλάστισσα

βράζω (στην κατσαρόλα / στη χύτρα ταχύτητας)

βράζω στον ατμό = μαγειρεύω στον ατμομάγειρα
το βράσιμο, βραστός, -ή, -ό, βρασμένος, -η, -ο

ψήνω (στην ψησταριά/στον φούρνο)
το ψήσιμο, ψητός, -ή, ό, ψημένος, -η-, -ο

τηγανίζω

το τηγάνισμα, το τηγάνι, τηγανιτός, -ή, -ό, τηγανισμένος, -η, -ο

γαρνίρω → η γαρνιτούρα

σιροπιάζω (το γλυκό) = ρίχνω στο (ταψί με το) γλυκό σιρόπι

τα σιροπιαστά γλυκά

τα γλυκά του κουταλιού

τα γεύματα της μέρας

το πρωινό

το δεκατιανό

το μεσημεριανό

το απογευματινό

το βραδινό

τα πιάτα σε ένα κύριο γεύμα:

το ορεκτικό ή ο μεζές, το κύριο πιάτο, το επιδόρπιο

γεύσεις:

γλυκό = με πολλή ζάχαρη

αλμυρό = με πολύ αλάτι

πικάντικο = με πολλά μπαχαρικά

πικρό = χωρίς καθόλου ζάχαρη ή με πολύ λίγη ζάχαρη

ξινό = με πολύ λεμόνι

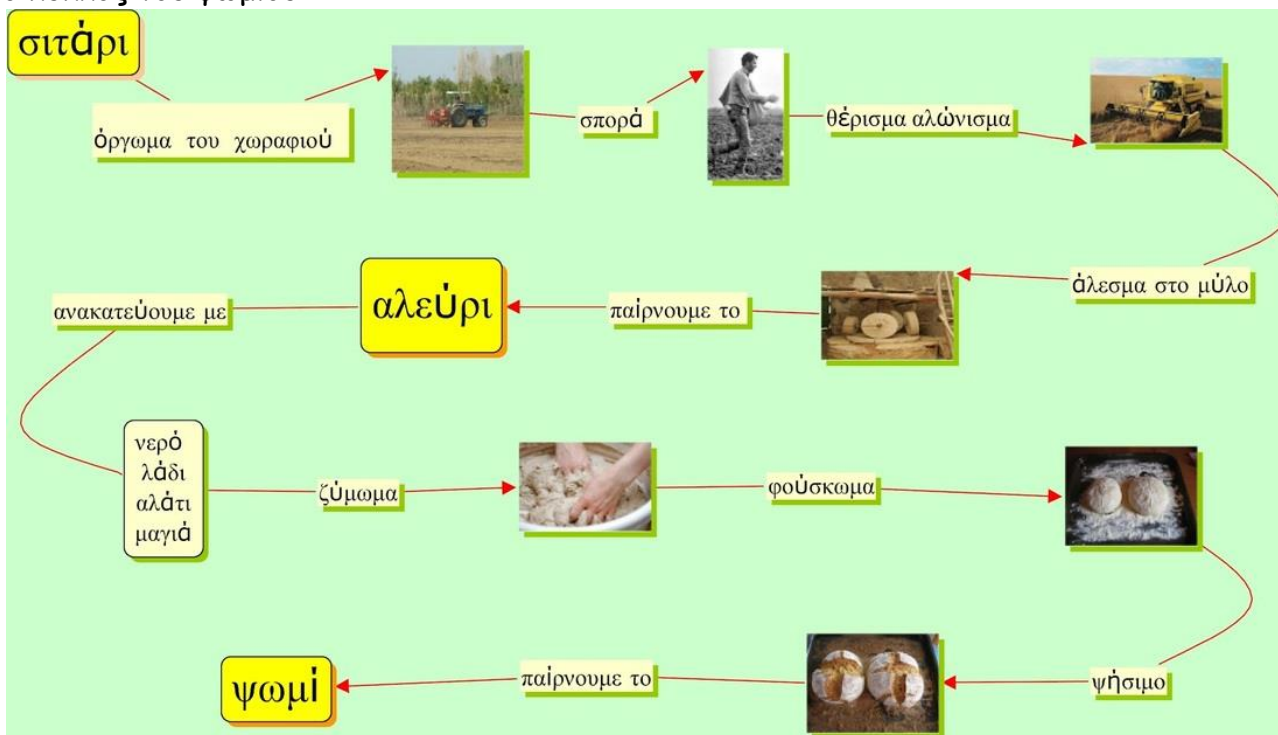
η χορτοφαγία - ο/η χορτοφάγος - το χορτογαφικό γεύμα

η κρεατοφαγία - ο/η κρεατοφάγος

είδη δημητριακών
ο κύκλος του ψωμιού

2. Διαβάζω και κατανοώ

Η ιστορία της σύγχρονης ελληνικής κουζίνας²

Η ελληνική κουζίνα είναι Μεσογειακή κουζίνα. Έχει αρκετά κοινά χαρακτηριστικά με τις παραδοσιακές κουζίνες των άλλων μεσογειακών χωρών (όπως της Ιταλίας και της Ισπανίας), των γειτονικών βαλκανικών χωρών (όπως της Αλβανίας, της Βουλγαρίας) και κυρίως της Τουρκίας, η οποία με τη σειρά της χαρακτηρίζεται από πολλές επιδράσεις, ανάμεσα σε άλλα, και από το Βυζάντιο ή, όπως διαφορετικά ονομάζεται, την Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία με πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη, τη σημερινή Ιστανμπούλ.

Το ψωμί, οι ελιές - ελαιόλαδο και το κρασί αποτελούσαν το τρίπτυχο της ελληνικής διατροφής για πολλούς αιώνες, όπως και στις μέρες μας.

² Διασκευή από κείμενο του διαδικτύου: http://globalculinaryarts.blogspot.gr/2013/07/blog-post_10.html

Η σύγχρονη ελληνική μαγειρική χρησιμοποιεί επιπλέον ιδιαίτερα:

λαχανικά

δημητριακά

λευκό & κόκκινο κρέας (κυρίως στα γιορτινά γεύματα)

και ψάρια και θαλασσινά (ως μια θαλασσινή χώρα)

Τα βασικά υλικά των ελληνικών γλυκών είναι:

οι ξηροί καρποί

και το μέλι

Με διάφορα φρούτα γίνονται επίσης τα «γλυκά του κουταλιού».

Κάποιες μέρες τον χρόνο μερικοί άνθρωποι κάνουν νηστεία, δηλαδή δεν τρώνε κρέας, ψάρι, γάλα, αυγά... Τρώνε πατάτες, μακαρόνια, ρύζι, ψωμί, λαχανικά, φρούτα...

Μέρες νηστείας στην Ελλάδα είναι (για κάποιους ανθρώπους):

- Τετάρτη & Παρασκευή
- 40 μέρες πριν τα Χριστούγεννα
- 40 μέρες πριν το Πάσχα
- Οι 15 πρώτες μέρες του Αυγούστου

Σε κάθε περίπτωση, η σύγχρονη ελληνική κουζίνα άρχισε να χρησιμοποιεί υλικά που ήταν άγνωστα μέχρι τον Μεσαίωνα, όπως οι πατάτες, οι ντομάτες, το σπανάκι, οι μπανάνες, ο καφές και το τσάι. Τα περισσότερα από αυτά έφτασαν στην Ελλάδα την εποχή του Ιωάννη Καποδίστρια, του πρώτου κυβερνήτη της χώρας.

Με τη δημιουργία του νέου ελληνικού κράτος άρχισαν να χρησιμοποιούνται στη μαγειρική διάφορα βότανα, που αρωμάτιζαν ευχάριστα τα πιάτα. Βασικά υλικά μαγειρικής και ζαχαροπλαστικής άρχισαν επίσης να είναι -ανάμεσα σε άλλα- το λεμόνι, που έδινε γεύση και άρωμα, και το γιαούρτι.

Σημαντικό ρόλο στην ξέλιξη της ελληνικής κουζίνας σε σύγχρονη αστική κουζίνα έπαιξε κυρίως η μαγειρική του Νικόλαου Τσελεμεντέ (1878-1958). Ο Τσελεμεντέ ήταν ο πρώτος που στις αρχές της δεκαετίας του 1930 έγραψε έναν ολοκληρωμένο οδηγό μαγειρικής.

Ο Τσελεμεντέ είχε επιρροές κυρίως από τη γαλλική γαστρονομία και παρουσίασε και μαγείρεψε με καινούριο τρόπο τις περισσότερες συνταγές. Επίσης, έφερε τεχνικές και υλικά της γαλλικής κουζίνας που δεν υπήρχαν στην ελληνική. Η «νουβέλ κουζίν», μία σχετικά νέα τάση της γαλλικής κουζίνας, επηρέασε με τη σειρά της το φαγητό στα εστιατόρια και άφησε μία ιδιαίτερα πρωτότυπη αισθητική.

Έτσι η νέα αστική κουζίνα της Ελλάδας έδινε καθετί που θύμιζε τη «φτώχεια» και την απλότητα των υλικών της ελληνικής λαϊκής κουζίνας. Δημιουργούσε φαγητά όλο και πιο περίπλοκα, με αποτέλεσμα πολλά πιάτα της ελληνικής παράδοσης να φαίνονται

«φτωχά» και «λίγα». Τις τελευταίες δεκαετίες όμως αναγνωρίζεται όλο και πιο πολύ η αξία, η νοστιμιά και η θρεπτική αξία της λαϊκής μαγειρικής.

Ερωτήσεις κατανόησης κειμένου

1. Ποιες είναι οι Μεσογειακές χώρες και ποιες οι Βαλκανικές χώρες; [Βλέπω τον χάρτη και απαντώ...]
2. Με ποιες χώρες έχει η Ελλάδα παρόμοια κουζίνα;
3. Ποια υλικά χρησιμοποιεί πολύ η ελληνική μαγειρική;
4. Τι λάδι χρησιμοποιεί συνήθως η ελληνική κουζίνα;
5. Ποια υλικά χρησιμοποιεί πολύ η ελληνική ζαχαροπλαστική;
6. Τι είναι τα γλυκά του κουταλιού;
7. Τι είναι η νηστεία; Τι τρώνε και τι δεν τρώνε οι άνθρωποι στις περιόδους νηστείας και πότε είναι οι πιο μεγάλες περίοδοι νηστείας στην Ελλάδα;
8. Ποια καινούρια μαγειρικά και ζαχαροπλαστικά υλικά χρησιμοποιούνταν με την ίδρυση του νέου ελληνικού κράτους;
9. Ποιος ήταν ο ρόλος του Νικόλαου Τσελεμεντέ στην εξέλιξη της ελληνικής κουζίνας;
10. Τι σημαίνει «νουβέλ κουζίν»; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της γνωρίσματα και ποια ήταν η σχέση της με την ελληνική λαϊκή/παραδοσιακή κουζίνα;

3. Ακούω & Κατανοώ

Σημαντικοί στην ελληνική κουζίνα είναι οι «μεζέδες», δηλαδή μια ποικιλία από μικρά γεύματα, που τα μεζεδοπωλεία, τα ουζερί και τα τσιπουράδικα σερβίρουν συνήθως με κρασί, με ούζο ή με τσίπουρο. Μεζέδες σερβίρουν οι άνθρωποι και στο σπίτι τους, όταν έχουν επισκέπτες. Οι μεζέδες είναι γνωστοί και σε άλλες χώρες της ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής, όπως η Τουρκία, η Συρία, ο Λίβανος και το Ιράν. Χαρακτηριστικοί μεζέδες της ελληνικής κουζίνας είναι οι ελιές, διάφορες σαλάτες όπως το τζατζίκι και η τυροσαλάτα, το χταπόδι, το σαγανάκι, τα φασόλια και άλλα. Οι μεζέδες είναι συνήθως αλμυροί. Έτσι, οι άνθρωποι πίνουν πιο πολύ αλκοόλ. Τους μεζέδες τους βάζουμε σε μικρά πιάτα και τους τρώμε με οδοντογλυφίδα ή με μικρό πηρούνι. Τους σερβίρουμε συνήθως με λίγο ψωμί. Όταν σε ένα πιάτο υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί μεζέδες, τότε λέμε ότι σερβίρουμε μια «ποικιλία».

Άσκηση

Να κάνετε τρεις ομάδες με τα ονόματα «τσιπουράδικο»-«ουζερί»-«μεζεδοπωλείο». Κάθε ομάδα να γράψει 2 ερωτήσεις για το παραπάνω κείμενο, που θα απαντήσουν οι άλλες ομάδες.

1...

2...

1...

2...

1...

2...

4. Δημιουργώ με τις λέξεις

Να κοιτάξετε με προσοχή τις κάρτες με τις 5 ομάδες τροφίμων και τις κάρτες με τα λαχανικά και τα φρούτα στις επόμενες σελίδες και να κάνετε καινούριες λέξεις, όπως στα δύο επόμενα παραδείγματα:

- πατάτες + ψωμί → πατατόψωμο
- φρούτο + χυμός → φρουτοχυμός
- καρότο + ψωμί →
- τυρί + ψωμί →
- ρύζι + γάλα →
- μήλο + χυμός →
- φράουλα + χυμός →
- μπανάνα + χυμός →
- ντομάτα + σαλάτα →
- πράσα + σαλάτα →
- μαρούλι + σαλάτα →
- μελιτζάνα + σαλάτα →
- σπανάκι + πίτα →
- κασέρι + πίτα →
- λουκάνικο + πίτα →
- σοκολάτα + πίτα →
- ψάρι + σούπα →
- κρεμύδι + σούπα →
- καρότο + γλυκό →
- μέλι + μακαρόνι →
- γιαούρτι + γλυκό →

1η Ομάδα τροφίμων : Δημητριακά

ψωμί

ρύζι

μακαρόνια

δημητριακά

τσουρέκι

πατάτες

κουλούρι

ΖΑ

2η ΟΜΑΔΑ : ΦΡΟΥΤΑ ΚΑΙ ΛΑΧΑΝΙΚΑ

ΦΡΟΥΤΑ

ΛΑΧΑΝΙΚΑ

ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ

ΑΠΟΣΗΡΑΜΕΝΑ
ΦΡΟΥΤΑ

ΧΥΜΟΙ

3η ΟΜΑΔΑ : ΚΡΕΑΤΙΚΑ , ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ , ΟΣΠΡΙΑ

ΚΡΕΑΣ

ΨΑΡΙΑ

ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ

ΑΥΓΑ

ΟΣΠΡΙΑ

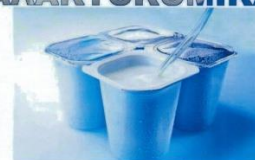

ΞΗΡΟΙ ΚΑΡΠΟΙ

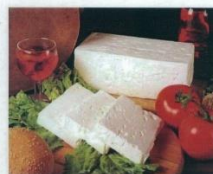
4η ΟΜΑΔΑ : ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ

ΓΑΛΑ

ΓΙΑΟΥΡΤΙ

ΤΥΡΙ

ΚΑΣΕΡΙ

5η ΟΜΑΔΑ : ΛΙΠΗ ΚΑΙ ΓΛΥΚΑ

ΛΑΔΙ

ΒΟΥΤΥΡΟ

ΖΑΧΑΡΗ

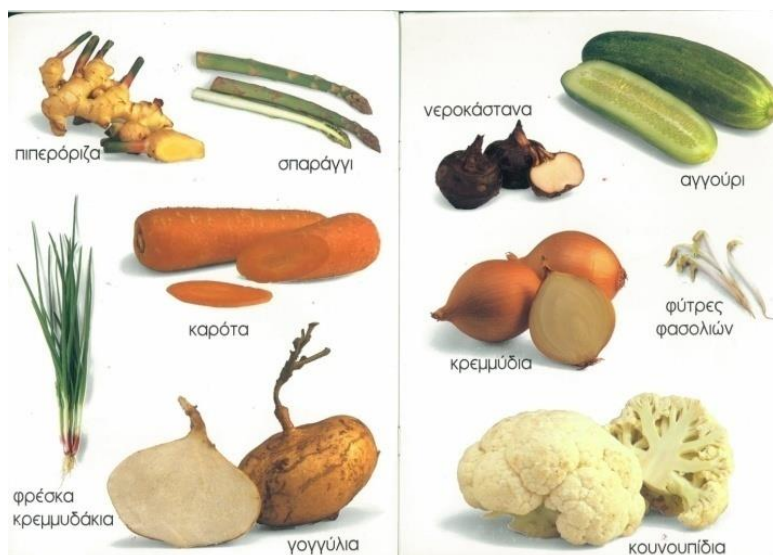
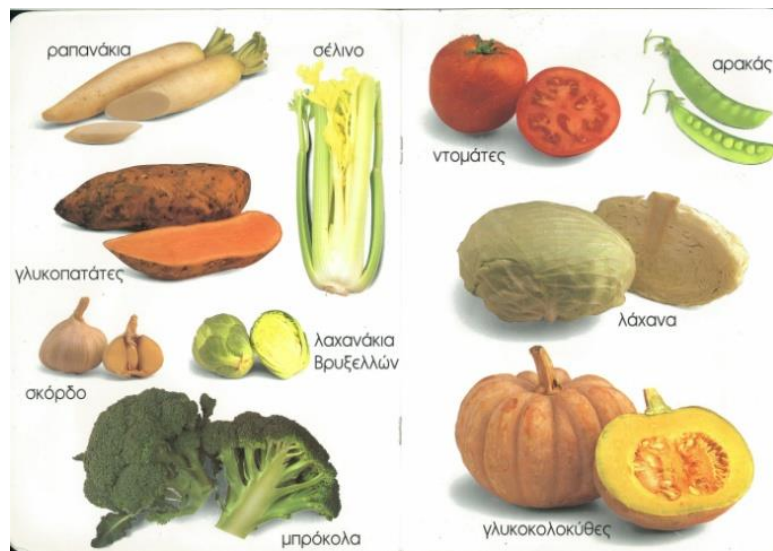
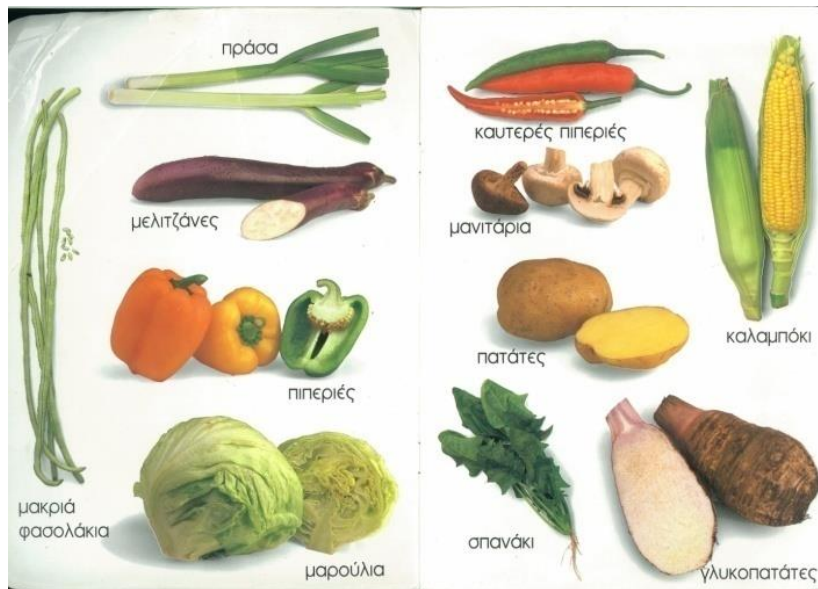
ΣΟΚΟΛΑΤΑ

ΣΑΛΤΣΑ

ΜΑΓΙΟΝΕΖΑ

1 μερίδα φρούτων ή λαχανικών =

	1/2 αβοκάντο		3 ρούρα		1 κρεμμύδι
	1/2 γκρέιπφρουτ		2 ακτινίδια		1 τομάτα
	1/4 πεπόνι		2 σούκα		2 κουταλιές της σούπας μανιτάρια
	1 φέτα καρπούζι (2cm)		3 δαμάσκηνα		2 μπουκετάκια μπρόκολο
	1 φέτα ανανά		3 βερικοκα		2 ματσάκια σέλερι
	1 μήλο		7 φράουλες		3 κουταλιές της σούπας αρακά
	1 πορτοκάλι		14 κεράσια		4 καρδιές αγγινάρα
	1 αχλάδι		1/3 μελιτζάνα		5 σπαράγγια
	1 μπανάνα		1/3 αγγούρι		8 πράσινα κρεμμύδια
	1 μανταρίνι		1/2 πιπεριά		
	1 ροδάκινο		1/2 κολοκύθι		8 μπουκετάκια κουρουπίδι
	1 νεκταρίνι		1 μπόλ σαλάτα		

5. Γράφω και δημιουργώ

Να διαβάσετε τις παρακάτω συνταγές για τα γεμιστά και την καρυδόπιτα και να γράψετε μία συνταγή μαγειρικής και μία συνταγή ζαχαροπλαστικής από τη χώρα σας.

Γεμιστά

Τι χρειαζόμαστε:

- 12-15 ντομάτες, πιπεριές πράσινες ή κόκκινες (κολοκύθια, μελιτζάνες)
- λάδι
- 200 γραμμάρια ρύζι
- 4 κρεμμύδια
- 4 σκόρδα
- 2 καρότα
- πατάτες
- αλάτι, πιπέρι

Τι κάνουμε

<p>1) Κόβουμε το καπάκι από τις ντομάτες και τις πιπεριές και βγάζουμε το μέσα (= την ψίχα).</p>	
<p>2) Βάζουμε τα λαχανικά σε ένα ταψί. Ρίχνουμε λίγο αλάτι και πιπέρι και λίγη ζάχαρη.</p>	
<p>3) Κόβουμε σε πολύ μικρά κομμάτια την ψίχα από τις ντομάτες και τις πιπεριές και τα καρότα, τα κρεμμύδια και το σκόρδο.</p>	

<p>4) Βάζουμε όλα τα κομμένα λαχανικά σε μια κατσαρόλα με λίγο λάδι και λίγο νερό. Προσθέτουμε το ρύζι και το αλατοπίπερο και τα βράζουμε για λίγο.</p>	
<p>5) Γεμίζουμε τα λαχανικά και τα κλείνουμε με τα καπάκια τους. Ρίχνουμε από πάνω λίγο λάδι.</p>	
<p>6) Καθαρίζουμε λίγες πατάτες, τις κόβουμε και τις βάζουμε στο ταψί ανάμεσα στα γεμιστά.</p>	
<p>7) Μαγειρεύουμε για 1 ώρα περίπου στους 180 βαθμούς</p>	

Καρυδόπιτα

<p>Τι χρειαζόμαστε:</p>	<p>Για το σιρόπι:</p>
<p>1 κούπα ζάχαρη 1 κούπα γάλα 1/2 κούπα βούτυρο 2 κούπες καρύδια 1 κουτάλι του γλυκού κανέλα 1/2 κουτάλι του γλυκού γαρύφαλο σε πολύ μικρά κομμάτια 1 1/2 κούπα ξερό ψωμί σε πολύ μικρά κομμάτια 1 1/2 κούπα αλεύρι 5 αυγά 1 κουτάλι του γλυκού σόδα 3 κουτάλια του γλυκού μπέικιν 2 κουτάλια σούπας κονιάκ</p>	<p>3 κούπες ζάχαρη 2 κούπες νερό 1 κουτάλι σούπας χυμό λεμονιού</p>

Τι κάνουμε:

1) Χτυπάμε το βούτυρο.	 A close-up photograph of a white bowl containing butter being whisked with a metal whisk. A yellow packet of butter is visible in the background.
2) Προσθέτουμε τη ζάχαρη και τα αυγά.	 A close-up photograph of a white bowl containing eggs and sugar being whisked together with a metal whisk.
3) Ρίχνουμε το γάλα.	 A close-up photograph of a white pitcher pouring milk into a white bowl.
4) Ρίχνουμε τα καρύδια, την κανέλα και τα γαρύφαλα.	 A photograph showing a small white bowl filled with dark brown nuts, a bundle of cinnamon sticks tied with a yellow string, and a small green cup.
5) Ρίχνουμε τη σόδα στο κονιάκ.	 A close-up photograph of a spoon holding white powder (soda) being added to a clear glass bottle of brandy.
6) Ανακατεύουμε το αλεύρι με το ξερό ψωμί και το μπέικιν. Τα ρίχνουμε στο μίγμα και τα ανακατεύουμε όλα μαζί.	 A close-up photograph of a metal bowl containing a mixture of flour and other ingredients being whisked together.
7) Βουτυρώνουμε το ταψί.	 A close-up photograph of a hand using a brush to grease a metal baking pan.
8) Ψήνουμε το γλυκό μας 1 ώρα στον φούρνο στους 180 βαθμούς.	 A photograph of a black oven with its door open, showing the interior.

9) Βράζουμε το σιρόπι για 5 λεπτά.	
10) Ρίχνουμε το σιρόπι πάνω στη ζεστή καρυδόπιτα.	

Καλή όρεξη!!!

6. Επικοινωνώ

Να κάνετε ζευγάρια και να επιλέξετε ένα από τα παρακάτω θέματα. Να το συζητήσετε μεταξύ σας σε μορφή debate και να παρουσιάσετε στην τάξη τα βασικά σημεία που υποστήριξε ο συνομιλητής/η συνομιλήτριά σας.

1. Προτιμώ την υγιεινή διατροφή ή όχι;

2. Προτιμώ φαγητό στο σπίτι ή στον δρόμο;

3. Προτιμώ την κρεατοφαγία ή τη χορτοφαγία;

4. Τρώω μόνος ή με την οικογένεια/παρέα;

5. Ναι ή όχι στο αλκοόλ;

7. Σκέφτομαι κριτικά

Οικονομική κρίση και άνθρωποι χωρίς φαγητό

Πιο πολλοί από 20.000 νεόπτωχοι³ βρίσκονται έξω από χώρους που δίνουν φαγητό στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Είναι φτωχοί άνθρωποι με μικρή σύνταξη⁴ ή χωρίς δουλειά. Κάθε μέρα διάφοροι οργανισμοί δίνουν δωρεάν⁵ 10.000 μερίδες φαγητού σε 5.000 ανθρώπους. Από αυτούς, 2.414 είναι άνδρες, 2.312 γυναίκες και 274 παιδιά. Το 60% είναι Έλληνες και το 40% είναι μετανάστες από την Αφρική, την Ανατολική Ευρώπη και την Ασία. 2.548 άτομα είναι ηλικίας μεγαλύτερης των 50 χρονών. 1.574 άτομα είναι ηλικίας 31-50 χρονών. Σε όλη την Ελλάδα, το κράτος και οι εκκλησίες δίνουν 250.000 μερίδες φαγητού. Επίσης, στέλνουν πακέτο με φαγητό, τρόφιμα και ρούχα σε πολύ φτωχές οικογένειες. (Εφημερίδα Έθνος, 5/12/2011).

³ Άνθρωποι που τον τελευταίο καιρό γίνονται φτωχοί. Πριν την οικονομική κρίση δεν ήταν φτωχοί.

⁴ Τα χρήματα που παίρνει κάθε μήνα ένας άνθρωπος από το κράτος, όταν σταματά να δουλεύει μετά από πολλά χρόνια δουλειάς.

⁵ Χωρίς λεφτά.

Ασκήσεις:

<p>1. Να διαβάσετε το κείμενο και να γράψετε την κεντρική ιδέα σε περίπου 30 λέξεις.</p>	
<p>2. Να απαντήσετε στις ερωτήσεις:</p> <p>α. Τι είναι οι «νεόπτωχοι»;</p> <p>β. Γιατί πολλοί άνθρωποι δεν έχουν φαγητό;</p> <p>γ. Τι κάνουν κάποιες οργανώσεις για αυτούς τους ανθρώπους;</p> <p>δ. Από ποια χώρα είναι οι πιο πολλοί άνθρωποι χωρίς φαγητό;</p> <p>ε. Τι έχουν μέσα τα πακέτα που στέλνουν στο σπίτι πολύ φτωχών οικογενειών οι οργανώσεις;</p> <p>στ. Πώς νομίζετε ότι νιώθει ο πατέρας, η μητέρα ή ένα παιδί σε μια φτωχή οικογένεια, χωρίς φαγητό; Να κάνετε τον ρόλο ως μονόλογο και ως διάλογο.</p>	
<p>3. Να ψάξετε στο διαδίκτυο και να βρείτε πληροφορίες για την κατάσταση στη χώρα σας κατά την οικονομική κρίση. Να γράψετε ένα κείμενο περίπου 200 λέξεων. Τι μπορεί να γίνει; Πώς μπορεί να αλλάξει η κατάσταση;</p>	

8. Μαθαίνω για τη γλώσσα - κάνω εξάσκηση

8.1 Μαθαίνω για τα ουσιαστικά και εξασκώμαι

Θηλυκά

1. σε -ος, -οι

Πτώσεις	Ενικός αριθμός	
Ονομαστική	η οδ-ός	έξοδ-ος
Γενική	της οδ-ού	εξόδ-ου
Αιτιατική	την οδ-ό	έξοδ-ο
Κλητική	- οδ-έ	έξοδ-ε
	Πληθυντικός αριθμός	
Ονομαστική	οι οδ-οί	έξοδ-οι
Γενική	των οδ-ών	εξόδ-ων
Αιτιατική	τις οδ-ούς	εξόδ-ους
Κλητική	- οδ-οί	έξοδ-οι

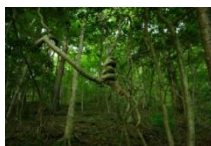
2. σε -ση (πληθυντικός σε -σεις)

Πτώσεις	Ενικός αριθμός	
Ονομαστική	η γεύσ-η	πρόσκλησ-η
Γενική	της γεύσ-ης	πρόσκλησ-ης
Αιτιατική	τη γεύσ-η	πρόσκλησ-η
Κλητική	- γεύσ-η	πρόσκλησ-η
	Πληθυντικός αριθμός	
Ονομαστική	οι γεύσ-εις	προσκλήσ-εις
Γενική	των γεύσ-εων	προσκλήσ-εων
Αιτιατική	τις γεύσ-εις	προσκλήσ-εις
Κλητική	- γεύσ-εις	προσκλήσ-εις

Με τον ίδιο τρόπο κλείνονται: α. όλα τα ουσιαστικά που τελειώνουν σε -ξη και -ψη, όπως λ.χ. η έκπληξη - οι εκπλήξεις, η άποψη - οι απόψεις, β. κάποια άλλα ουσιαστικά, όπως η πόλη - οι πόλεις, η πίστη - οιπίστες, η δύναμη - οι δυνάμεις, η τίγρη - οι τίγρεις
Εξαίρεση στον κανόνα αποτελεί το ουσιαστικό: η βρύση - οι βρύσες

Ουδέτερα

1. σε -ος

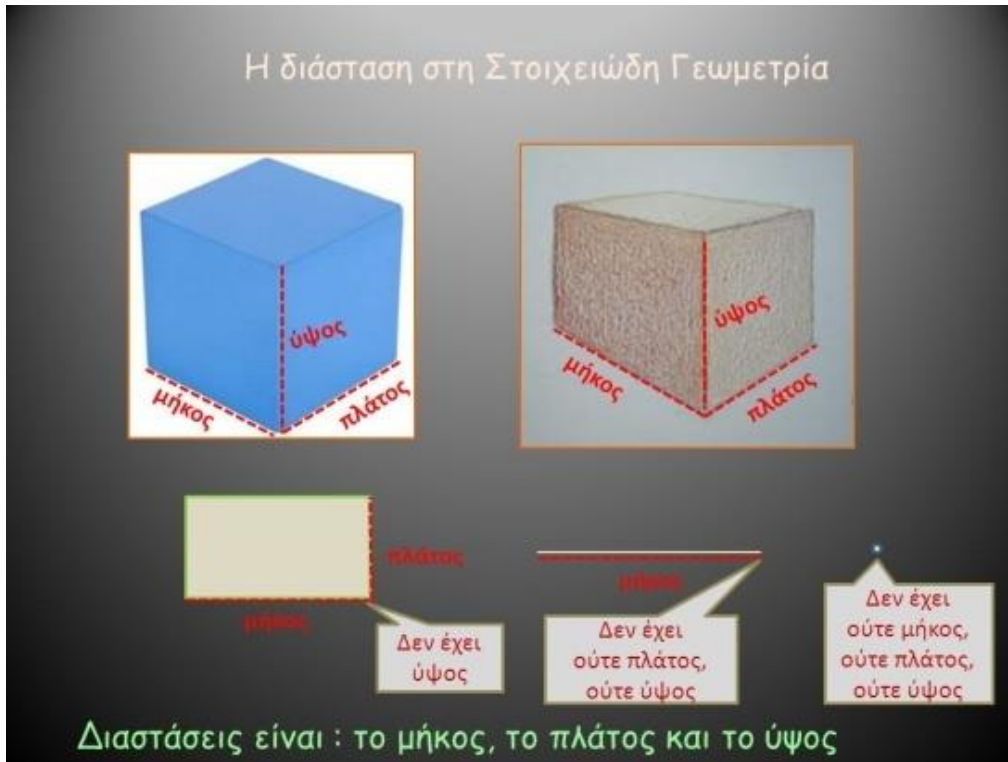
Πτώσεις	Ενικός αριθμός	
Ονομαστική	το δάσ-ος	έδαφ-ος
Γενική	του δάσ-ους	εδάφ-ους
Αιτιατική	το δάσ-ος	έδαφ-ος
Κλητική	- δάσ-ος	έδαφ-ος
	Πληθυντικός αριθμός	
Ονομαστική	τα δάσ-η	εδάφ-η
Γενική	των δασ-ών	εδαφ-ών
Αιτιατική	τα δάσ-η	εδάφ-η
Κλητική	- δάσ-η	εδάφ-η

Ασκήσεις για την κλίση των ουσιαστικών και την εμπέδωση του λεξιλογίου

1. Να γράψετε τις παρακάτω προτάσεις από τον ενικό στον πληθυντικό αριθμό:

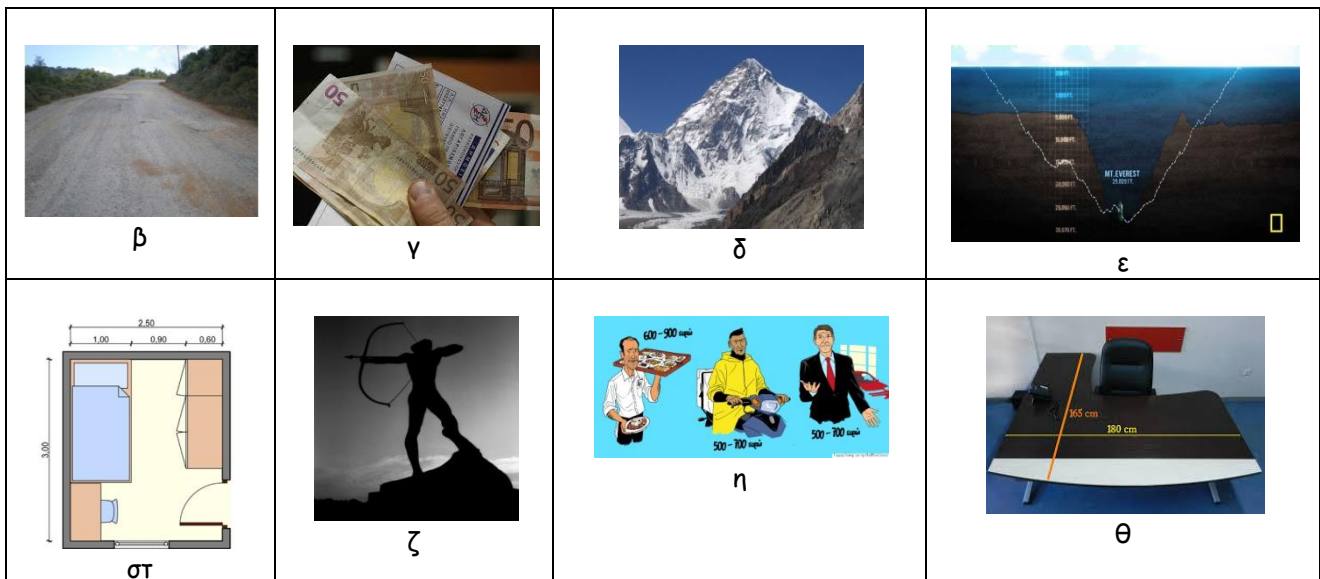
1	Έχω μία πρόσκληση για μια γιορτή.	Έχω δύο προσκλήσεις για δύο γιορτές
2	Δέκα χιλιόμετρα πιο κάτω υπάρχει ένα δάσος. Εκεί βρίσκω άγρια φρούτα.	
3	Σε αυτόν τον κανόνα υπάρχει μία εξαίρεση.	
4	Τι όμορφη έκπληξη είναι αυτή!	
5	Το έδαφος σε πολλές χώρες της Αφρικής είναι πλούσιο σε πολύτιμα μέταλλα.	
6	Το Λουξεμβούργο είναι μικρό κράτος.	
7	Στη ζωή μου έχω δύο μεγάλες απολαύσεις.	
8	Η εξέλιξη της τεχνολογίας είναι μεγάλη.	
9	Το κόκκινο βέλος δείχνει την έξοδο του εστιατορίου.	
10	Δεν έχω άλλη δύναμη! Νιώθω πολύ κουρασμένη!	

2. Μαθαίνω τις καινούριες λέξεις στην εικόνα α. Μετά, αντιστοιχώ τις λέξεις 1-8 στις εικόνες β-θ και τις γράφω στον πληθυντικό:

εικόνα α

1. Το βέλος του κυνηγού	2. Το κέρδος του πωλητή
3. Το βάθος της θάλασσας	4. Το πλάτος του γραφείου
5. Το ύψος του βουνού	6. Το λάθος του λογαριασμού
7. Το μήκος του δρόμου	8. Το μέγεθος του δωματίου

3. Να αντιστοιχήσετε κάθε εικόνα στο σωστό ουσιαστικό της ενότητας Α («Τι χρειαζόμαστε») της συνταγής για τη φασολάδα.⁶ Να γράψετε τα ουσιαστικά που βρίσκονται στην παρένθεση στον σωστό τύπο στην ενότητα Β. Να δώσετε ιδιαίτερη προσοχή στα ουσιαστικά των κατηγοριών που μελετήσαμε για πρώτη φορά στην ενότητα της Γραμματικής αυτού του κεφαλαίου.

Α. Τι χρειαζόμαστε:

				
1	2	3	4	5
				
6	7	8	9	10

- α. μισό κιλό φασόλια
- β. 2-3 καρότα σε λεπτές φέτες
- γ. 1 μεγάλο κρεμμύδι ψιλοκομμένο
- δ. 1 κόκκινη πιπεριά
- ε. σέλινο ψιλοκομμένο
- στ. 1 φλιτζάνι καφέ ελαιόλαδο
- ζ. 2 κουταλιές σούπας σάλτσα ντομάτα
- η. 1 κουταλιά γλυκού κόκκινο πιπέρι
- θ. αλάτι
- ι. νερό

Β. Πώς κάνουμε τη φασολάδα:

	Βάζουμε τα (φασόλι) σε μια (κατσαρόλα) με κρύο (νερό) και τα βράζουμε σε μέτρια (φωτιά) για 10 λεπτά.
---	---

⁶ <https://www.sintagespareas.gr/sintages/fasolada-xoriatiki.html>

	<p>Τα φασόλια ανεβαίνουν στο επάνω (μέρος) της (κατσαρόλα). Σβήνουμε την ηλεκτρική κουζίνα και περιμένουμε 30 λεπτά. Τα φασόλια φουσκώνουν και κατεβαίνουν στο κάτω (μέρος) της (κατσαρόλα).</p>
	<p>Κόβουμε τα (λαχανικό) μας. Βράζουμε νερό στον (βραστήρα).</p>
	<p>Σουρώνουμε τα (φασόλι) και πετάμε το (νερό) τους.</p>
	<p>Βάζουμε τα (φασόλι), τα (λαχανικό) και το (λάδι) στην (κατσαρόλα).</p>
	<p>Προσθέτουμε καυτό νερό και βράζουμε σε σιγανή (φωτιά) περίπου 1 (ώρα).</p>
	<p>Βάζουμε το (αλάτι), προσθέτουμε τη (σάλτσα) και το κόκκινο (πιπέρι). Συνεχίζουμε τη (βράση) περίπου για 10 λεπτά.</p>
	<p>Στο (τέλος) σερβίρουμε και απολαμβάνουμε τη (φασολάδα) μας!!!</p>

8.2 Μαθαίνω για τη χρήση των πτώσεων (γενικής και αιτιατικής) των ουσιαστικών και εξασκώμαι

8.2.1 Η γενική και οι χρήσεις της

Η γενική ενός ουσιαστικού μπορεί να προσδιορίζει ένα άλλο ουσιαστικό και τότε έχει διάφορες σημασίες. Μπορεί να δείχνει:

Σημασία	Παράδειγμα
1. σε ποιον ανήκει κάτι (γενική κτητική)	Το φαγητό της Μαρίας είναι ακόμη στο τραπέζι.
2. ποιος ενεργεί, δηλαδή ποιος κάνει κάτι (γενική υποκειμενική)	Η μαγειρική του Γιάννη είναι υπέροχη! (Ο Γιάννης μαγειρεύει.)
3. ποιος δέχεται την ενέργεια κάποιου άλλου (γενική αντικειμενική)	Το χτύπημα του Πέτρου από τον Κώστα στεναχώρησε τον δάσκαλο. (Ο Κώστας χτύπησε τον Πέτρο.)
4. τον τόπο όπου γίνεται κάτι (γενική του τόπου)	Στη μάχη του Μαραθώνα αρχηγός των Αθηναίων ήταν ο Μιλτιάδης.
5. πότε γίνεται κάτι (γενική του χρόνου)	Οι δουλειές της νύχτας είναι μερικές φορές επικίνδυνες.
6. τη μέτρηση α) του τόπου ή β) του χρόνου (γενική του μέτρου)	Περπατώ κάθε μέρα μια απόσταση πέντε χιλιομέτρων. / Περπατάς απόσταση μιας ώρας και φτάνεις στο διπλανό χωριό.
7. την ιδιότητα ενός ουσιαστικού (γενική της ιδιότητας)	Μου αρέσουν πολύ τα γλυκά του κουταλιού.
8. τον σκοπό για τον οποίο χρησιμοποιούμε κάτι (γενική του σκοπού)	Έσπασε το ποτήρι του νερού.

Επίσης, χρησιμοποιούμε τη γενική πτώση με κάποιες προθέσεις. Στη νεοελληνική γλώσσα υπάρχουν συνολικά 42 προθέσεις. Οι 21 από αυτές χρησιμοποιούνται πιο συχνά και για τον λόγο αυτό ονομάζονται «κοινές». Οι υπόλοιπες 21 προέρχονται από την αρχαία ελληνική γλώσσα και ονομάζονται «απαρχαιωμένες». Στον παρακάτω πίνακα:

- ➔ Οι προθέσεις με πράσινο χρώμα συντάσσονται με ουσιαστικά στη γενική.
- ➔ Οι προθέσεις με κόκκινο χρώμα συντάσσονται με ουσιαστικά στην αιτιατική.
- ➔ Οι προθέσεις με μπλε χρώμα συντάσσονται άλλες φορές με ουσιαστικά στην αιτιατική και άλλες φορές με ουσιαστικά στη γενική ανάλογα με τη σημασία τους.
- ➔ Η πρόθεση με μωβ χρώμα χρησιμοποιείται σπάνια σε εκφράσεις από τα αρχαία ελληνικά σε πτώση δοτική, που δεν υπάρχει στη νεοελληνική γλώσσα.

Προθέσεις		
Αριθμός συλλαβών / είδος	Κοινές	Απαρχαιωμένες
Μονοσύλλαβες	με, σε, για, ως, πριν, προς, σαν	εις, εκ, εν, πλην, προ, συν.
Δισύλλαβες	αντί, από, δίχως, έως, κατά, λόγω, μετά, μέχρι, παρά, χωρίς	ανά, άνευ, διά, εκτός, εντός, επί, λόγω, μείον, μέσω, περί, υπέρ, υπό, χάριν
Τρισύλλαβες	εναντίον, εξαιτίας, ίσαμε, μεταξύ	ένεκα, κατόπιν

8.2.2 Η αιτιατική και οι χρήσεις της

Η αιτιατική χρησιμοποιείται συχνά με διάφορες προθέσεις, όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα.

Επίσης, η αιτιατική ενός ουσιαστικού μπορεί να προσδιορίζει ένα άλλο ουσιαστικό και τότε έχει διάφορες σημασίες, όπως:

Σημασία	Παράδειγμα
1. το μέτρο ή το ποσό	Έφτιαξε μία πολυκατοικία είκοσι μέτρα.
2. το αντικείμενο σε ουσιαστικά που προέρχονται από ρήματα που δηλώνουν προσταγή ή επιθυμία	Προσοχή το τσιγάρο.
4. το περιεχόμενο·(συνήθως με τα επίθετα γεμάτος και όλος)	Τα παπούτσια μου είναι γεμάτα λάσπες.

Ασκήσεις

1. Να βάλετε τις λέξεις στην παρένθεση στη σωστή πτώση:

1. Από (φιλοσοφική άποψη) συμφωνώ μαζί σου.
2. Από (η επόμενη βδομάδα) αρχίζω δίαιτα.
3. Είμαι από (η Αθήνα).
4. Οι τιμές από (αυτή η μπλούζα) κατεβαίνουν από (αυτή η στιγμή) από τα 18 ευρώ στα 10.
5. Πάω για (τα ψώνια).
6. Η διά (βίος) εκπαίδευση είναι σημαντική.
7. Δίχως (το παιδί) μου, δεν πάω πουθενά.
8. Χωρίς (ο φίλος μου) δεν περνάω καλά.
9. Είσαι εκτός (τόπος) και (χρόνος) και εκτός (θέμα).
10. Εκτός (ο Γιάννης), όλοι οι άλλοι είναι στο μπαλκόνι.
11. Είναι πολύ σκληρός εναντίον (ο εχθρός) του.
12. Εντός (η ημέρα) θα έρθει η αδελφή μου από (το εξωτερικό).
13. Είναι πολύ λυπημένη εξαιτίας (ο θάνατος) της μητέρας της.
14. Ο Πέτρος ήρθε κατόπιν (η εορτή). Το πάρτι τέλειωσε τα μεσάνυχτα και εκείνος έφτασε μισή ώρα αργότερα.
15. Είμαι κατά (το κάπνισμα) σε δημόσιους χώρους.
16. Είναι πολύ νευρική λόγω (η αρρώστεια) της.
17. Με (οι χαζομάρες) σου γίναμε ρεζίλι και όλοι γελάνε με μας.

18. Πήγα από (η Θεσσαλονίκη) σε (η Πάτρα) μέσω (η Αθήνα).
19. Θα έρθω στη γιορτή σου μετά (χαρά).
20. Μετά (το πάρτι) του Γιάννη θα πάω και σε (το πάρτι) του Αλέξη.

2. Να βάλετε τη σωστή πρόθεση στο κενό. Όπου χρειάζεται, να βάλετε στο/στη/στο/ στους/στις/στα:

1. Τα παιδιά μου είναι πάντα των πιο καλών μαθητών στο σχολείο τους.
2. Έφαγε σκασμού.
3. Έφυγε το μεσημέρι.
4. Θα σε περιμένω το βράδυ.
5. Πήγα στον κινηματογράφο με την Έλενα τη θέλησή μου.
6. Δεν κατάλαβα καλά. τίνος πρόκειται;
7. τα μεσάνυχτα άκουσα στο σπίτι φωνές και φασαρία.
8. Ήρθαν όλοι του Κώστα.
9. Θέλω ένα φόρεμα 20 ευρώ.
10. Έζησε τον 6ο αιώνα Χριστού.
11. Λάμπει τον ήλιο.
12. Μένει κέντρο της πόλης.
13. Είναι πολύ καλός Ιστορία.
14. Πέντε πέντε μάς κάνει δέκα.
15. Είμαι της χρήσης της απλής γλώσσας.
16. Βρίσκεται μεγάλη πίεση.
17. Το έκανε αστεϊσμού
18. να μιλάς όλη την ώρα, διάβασε λίγο για το σχολείο σου.
19. λόγου και αιτίας, νευρίασε.
20. Λες πάντα άλλα άλλων.

3. Να διαβάσετε τα παρακάτω κείμενα. Να βρείτε και να υπογραμμίσετε τις προθέσεις. Ποια είναι η πτώση που χρησιμοποιείται πιο συχνά στη νεοελληνική γλώσσα;

Η πρώτη εισαγωγή της πατάτας στην Ελλάδα⁷

Ξέρετε με ποιον τρόπο «ήρθε» η πατάτα στην Ελλάδα και με ποιον τρόπο οι Έλληνες την έβαλαν στην καθημερινή τους διατροφή τους; Ήρθε χάρη σε έναν πολύ σημαντικό Έλληνα πολιτικό, τον Ιωάννη Καποδίστρια, τον πρώτο κυβερνήτη της Ελλάδας.

Ο Καποδίστριας δοκίμασε τις πατάτες κατά τη διάρκεια των ταξιδιών του στην Ευρώπη και πίστευε ότι θα ήταν μια θρεπτική βασική τροφή για έναν φτωχό λαό. Όταν ήρθε και έμεινε στο Ναύπλιο, στην πρώτη πρωτεύουσα του νεοελληνικού κράτους, προσπάθησε να δώσει δωρεάν πατάτες στους χωρικούς. Όμως, εκείνοι, πολύ συντηρητικοί και χωρίς καμιά εμπιστοσύνη προς το πρόσωπο του Καποδίστρια, τις πέταξαν. Ο Καποδίστριας, όμως, ήξερε πολύ καλά τους συμπατριώτες του και έτσι έκανε ένα κόλπο. Στην αρχή κλείδωσε τις πατάτες μέσα σε μια αποθήκη πολλά μέτρα μήκος. Στη συνέχεια περιέφραξε γύρω-γύρω το οικόπεδο γεμάτο μεγάλο δέντρα, όπου ήταν η αποθήκη. Στο τέλος έβαλε υπαλλήλους του κράτους να την προσέχουν. Οι Έλληνες τότε νόμιζαν ότι ο Κυβερνήτης έκρυβε κάτι σημαντικό και έτσι τις νύχτες πήγαινε και τις έκλεβε. Μέσα σε μια βδομάδα εξαφανίστηκαν όλες οι πατάτες. Από τότε οι Έλληνες θεωρούν την πατάτα βασικό στοιχείο της διατροφής τους, γιατί είναι θρεπτικό και οικονομικό.

Ο Σιμιγδαλένιος

Μια φορά κι έναν καιρό, μια βασιλοπούλα αποφάσισε να πλάσει μόνη της τον άνδρα της, για να είναι όπως ακριβώς τον ήθελε. Με αμύγδαλα, ζάχαρη και σιμιγδάλι έκανε τον Σιμιγδαλένιο. Ο γάμος τους προκάλεσε τη ζήλια μιας άλλης βασιλοπούλας που έστειλε στρατιώτες και έκλεψαν τον Σιμιγδαλένιο. Αντί να κάθεται και να στεναχωριέται η πρώτη βασιλοπούλα, άρχισε να τον ψάχνει παντού με τη βοήθεια του ήλιου, του φεγγαριού και των αστεριών. Στην περιπλάνησή της άρχισε να καταλαβαίνει την αξία και τη δύναμη της αληθινής αγάπης. Θα καταφέρει άραγε στο τέλος να βρει τον αγαπημένο της Σιμιγδαλένιο;

⁷ Διασκευή από το διαδίκτυο: <https://nafplio.wordpress.com/2016/02/05/oi-prwties-tou-naupliou>

8.3. Μαθαίνω για τα ρήματα (τον Παρατατικό της ενεργητικής φωνής) και εξασκούμε

Παρατατικός

- Δείχνει ότι αυτό που σημαίνει το ρήμα, γινόταν στο παρελθόν συνέχεια ή με επανάληψη (πολλές φορές)
 - Όλη τη μέρα χθες μαγείρευα. (παρελθόν-συνέχεια)
 - Τα τελευταία δύο χρόνια αγοράζα κάθε μέρα φαγητό από σουβλατζίδικα και πιτσαρίες. (παρελθόν-επανάληψη)
- Σχηματίζεται: [ε] + θέμα ενεστώτα + καταλήξεις αορίστου

<p>Δισύλλαβα ρήματα στον ενεστώτα (Α τύπος) κόβ-ω</p>	<p>Παρατατικός ε + θέμα ενεστώτα + καταλήξεις αορίστου έ-κοβ-α έ-κοβ-ες έ-κοβ-ε κόβ-αμε κόβ-ατε έ-κοβ-αν</p>
<p>Τρισύλλαβα και πολυσύλλαβα ρήματα στον ενεστώτα (Α τύπος) μαγειρεύ-ω</p>	<p>Παρατατικός θέμα ενεστώτα + καταλήξεις αορίστου μαγείρευ-α μαγείρευ-ες μαγείρευ-ες μαγειρεύ-αμε μαγειρεύ-ατε μαγείρευ-αν</p>

Τύπος Β1: άω/-ώ → ούσα [τραγουδάω/τραγουδώ, -άς, -ά... → τραγουδούσα]

Τύπος Β2: ώ → -ούσα [αργώ, -είς, -εί... → αργούσα]

Ασκήσεις

1. Συμπληρώνω το κείμενο και βάζω τα ρήματα στην παρένθεση στον παρατατικό στο πρόσωπο και αριθμό.

Σήμερα το βράδυ έχουμε μια γιορτή στο σπίτι για τα γενέθλια της αδελφής μου. Χθες όλη μέρα τη(βοηθώ) με τις δουλειές του σπιτιού. Και οι δυο μαζί (καθαρίζω) το σπίτι, (μαγειρεύω), (ετοιμάζω) γλυκά και (διαλέγω) μουσική για χορό. Εννοείται πως απόψε θα χορέψουμε!

2. α. Παρατατικός ή Αόριστος; Να βάλετε τα ρήματα στην παρένθεση στον σωστό χρόνο.
 β. Είστε ο Νικόλαος Τσελεμεντές και φεύγετε το 1920 μόνος σας για την Αμερική. Ποιες σκέψεις κάνετε; Πώς νιώθετε;

Ο Νικόλαος Τσελεμεντές (1878-1958)

(είμαι) Έλληνας αρχιμάγειρας του 20ού αιώνα. Η οικογένεια του καταγόταν από ένα νησί του Αιγαίου πελάγους, τη Σίφνο. Γεννήθηκε και (μεγαλώνω) στην Αθήνα. Εκεί (τελειώνω) το Γυμνάσιο. Αρχικά (δουλεύω) σε ένα συμβολαιογραφείο. Στη συνέχεια (δείχνω) ενδιαφέρον περισσότερο με τη μαγειρική. Έτσι (δουλεύω) στο εστιατόριο του θείου του. (ακολουθώ) σπουδές μαγειρικής στη Βιέννη για ένα χρόνο. Με την επιστροφή του στην Ελλάδα, αρχικά (γίνομαι) γνωστός με το περιοδικό «Οδηγός Μαγειρικής», που το (δημοσιεύω) από το 1910. Το περιοδικό αυτό (περιέχω) συνταγές μαγειρικής, διατροφικές συμβουλές, άρθρα για τη διεθνή κουζίνα και νέα για τη μαγειρική γενικά.

Το 1920 ο Τσελεμεντές (φεύγω) στην Αμερική. Εκεί (δουλεύω) σε μερικά από τα πιο σημαντικά και πιο ακριβά εστιατόρια του κόσμου. Ταυτόχρονα (κάνω) ανώτερες σπουδές μαγειρικής, ζαχαροπλαστικής και διαιτολογίας. (γυρίζω) στην Ελλάδα το 1932. (ιδρύω) μια μικρή σχολή μαγειρικής και ζαχαροπλαστικής και (δημοσιεύω) ένα βιβλίο του με συνταγές (ο πρώτος ολοκληρωμένος οδηγός μαγειρικής), που (γίνομαι) μεγάλη επιτυχία. Ο Τσελεμεντές (εκσυγχρονίζω) την ελληνική κουζίνα και (προσθέτω) στην ελληνική μαγειρική πολλά ευρωπαϊκά στοιχεία. Χάρη σε αυτόν οι Ελληνίδες νοικοκυρές (μαθαίνω) την μπεσαμέλ και άλλα μαγειρικά μυστικά της γαλλικής κουζίνας.

8.4. Μαθαίνω για τους ειδικούς συνδέσμους και τις ειδικές προτάσεις και εξασκούμε

Ειδικές προτάσεις λέγονται οι προτάσεις που εισάγονται (αρχίζουν) με τους **ειδικούς συνδέσμους**

- **ότι**
- **πως**

Εξαρτώνται

- **1. από ρήματα:**
 - **Λεκτικά** (δηλαδή ρήματα που δηλώνουν λόγο)
 - όπως: λέω, ομολογώ, ισχυρίζομαι, υπόσχομαι, κατηγορώ, συκοφαντώ, ειδοποιώ, τηλεφωνώ, ανακοινώνω, γράφω, διαβάζω, σημειώνω, υπονοώ κ.ά.
 - παραδείγματα: α. Σου λέω ότι ο Πέτρος είναι πολύ όμορφος. / β. Διαβάζω στην εφημερίδα πως σήμερα το βράδυ η ταβέρνα «Το μεγάλο πηρούνι» σερβίρει δωρεάν κρασί.
 - **Δεικτικά** (δηλαδή ρήματα που έχουν τη σημασία του δείχνω)
 - όπως: αποδεικνύω, δηλώνω, φανερώνω, παρασταίνω, πείθω, προσποιούμαι, παριστάνω κ.ά.
 - παραδείγματα: α. Προσποιούμαι ότι μου αρέσει η σούπα αλλά τη βρίσκω άνοστη... / β. Του δείχνω ότι μου αρέσει πολύ αλλά αυτός δεν το καταλαβαίνει.
 - **αισθητικά** (δηλαδή τα ρήματα που έχουν σχέση με τις αισθήσεις)
 - όπως: βλέπω, ακούω, νιώθω, καταλαβαίνω, παρατηρώ κ.ά.
 - παραδείγματα: α. Βλέπω πως είσαι πολύ κουρασμένη. / β. Καταλαβαίνω ότι προτιμάς την ταβέρνα από την πιτσαρία.
 - **δοξαστικά** (δηλαδή τα ρήματα που έχουν τη σημασία του νομίζω)
 - όπως: πιστεύω, υποθέτω, υποψιάζομαι, φαντάζομαι κ.ά.
 - παραδείγματα: α. Υποθέτω ότι πήγε στην Αθήνα. / β. Πιστεύω πως είναι πολύ έξυπνη!
 - **γνωστικά** (δηλαδή τα ρήματα που σημαίνουν γνώση)
 - όπως γνωρίζω, ξέρω, μαθαίνω, πληροφορούμαι, εννοώ, κατανοώ κ.ά.
 - παραδείγματα: α. Ξέρω ότι σου αρέσουν τα μακαρόνια με κόκκινη σάλτσα! /β. Μαθαίνω πως είσαι διακοπές στην Κρήτη.
- **2. από απρόσωπα ρήματα, απρόσωπες εκφράσεις και περιφράσεις**
 - που έχουν τη σημασία των παραπάνω ρημάτων
 - όπως λέγεται, φαίνεται, διαδίδεται, υποτίθεται, είναι ψέμα, είναι βέβαιο, έχω τη γνώμη, έχω την υποψία, έχω την πληροφορία, είμαι βέβαιος, είμαι σίγουρος κ.ά.
 - παραδείγματα: α. Λέγεται πως όλη μέρα είναι στην κουζίνα και μαγειρεύει. /β. Είμαι βέβαιος ότι λέει την αλήθεια.
- **3. από ουσιαστικά**
 - που έχουν παρόμοια σημασία με τα παραπάνω λεκτικά, δεικτικά, αισθητικά, δοξαστικά και γνωστικά ρήματα

- όπως γνώση, γνώμη, διάδοση, πληροφορία, αίσθηση, δήλωση, αντίληψη, υποψία, ελπίδα κ.ά.
 - παραδείγματα: α. Η πληροφορία ότι επιστρέφει σήμερα ο αδελφός μου από τις διακοπές του στην Τουρκία με ενθουσίασε! / β. Η ελπίδα πως θα του αρέσει το καινούριο του σχολείο τον κάνει χαρούμενο.
- **4. από αντωνυμίες δεικτικές και αόριστες ουδετέρου γένους**
- όπως αυτό, εκείνο, κάποιος, κάτι κ.ά.
 - παραδείγματα: α. Όλοι το ξέρουν αυτό, ότι στην οικογένειά μας βοηθούμε όλοι στις δουλειές του σπιτιού. / Εκείνο που μου δίνει χαρά είναι πως τα παιδιά μου έχουν πολύ καλούς φίλους.

Χρησιμοποιούνται

- **1. ως υποκείμενο των απρόσωπων ρημάτων ή εκφράσεων**
 - Λέγεται πως το τρένο θα φτάσει μία ώρα αργότερα.
- **2. ως αντικείμενο**
 - Νομίζω ότι η Χριστίνα είναι άρρωστη.
- **3. ως επεξήγηση**
 - Όλοι το πιστεύουμε αυτό, ότι ο άντρας σου είναι ένας εξαιρετικός μάγειρας!

Ασκήσεις

1. Να διαβάσετε το παρακάτω κείμενο και να υπογραμμίσετε όλες τις ειδικές προτάσεις.

Εκπομπές μαγειρικής – Η νέα μόδα στην ελληνική τηλεόραση⁸

Είναι γνωστό πως η οικονομική κρίση τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα δημιούργησε πολλά προβλήματα στην καθημερινή μας ζωή. Νιώθουμε παντού ότι τα χρήματα που έχουμε είναι πολύ λίγα και ότι πρέπει να επιλέγουμε σωστά τι θα κάνουμε με αυτά. Βλέπουμε ότι η θλιβερή αυτή κατάσταση συνεχίζεται και δεν έχει τέλος. Είναι βέβαιο πως από αυτή τη γενική αλήθεια δεν μπορεί να ξεφύγει η τηλεόραση, που δεν έχει πια την οικονομική δυνατότητα να έχει πλούσια και ποιοτικά προγράμματα.

Είναι σίγουρο πως οι περισσότεροι θυμούνται ότι πριν περίπου μια δεκαετία η ελληνική τηλεόραση περνούσε μια πολύ καλή φάση. Είναι φανερό πως το πρόγραμμα των καναλιών τότε ήταν γεμάτο από ζωντανά προγράμματα διάφορων ειδών, όπως για παράδειγμα ενημερωτικές, ψυχαγωγικές και life style εκπομπές. Επίσης, διαπιστώναμε ότι όλα τα τηλεοπτικά κανάλια είχαν χρήματα και έκαναν πολλά και σημαντικά σήριαλ, που νομίζω ότι άρεζαν στους περισσότερους τηλεθεατές.

Μετά την άφιξη της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, η ελληνική τηλεόραση άλλαξε σε μεγάλο βαθμό. Το σίγουρο είναι ότι δεν υπήρχαν πια χρήματα για τη δημιουργία καινούριων σήριαλ ή για πλούσια ζωντανά προγράμματα. Έτσι διαπιστώσαμε ότι άρχισαν να δείχνουν ξανά και ξανά τα παλιά σήριαλ ή να αγοράζουν φθηνά κάποια ξένα, που δε

⁸ Κείμενο από το διαδίκτυο σε διασκευή: <http://pacific.jour.auth.gr/emmeis/?p=7739>

νομίζω ότι έχουν την ποιότητα που θέλουμε. Επιπλέον, μια νέα μόδα άρχισε να εμφανίζεται καθημερινά στην τηλεόραση: οι εκπομπές μαγειρικής.

Φτάσαμε στο σημείο από τις πρώτες εκπομπές μαγειρικής της Βέφας Αλεξιάδου και του Ηλία Μαμαλάκη, τη δεκαετία του 1990, να υπάρχουν σήμερα, δύο δεκαετίες αργότερα, σχεδόν πάνω από 20 τηλεοπτικές εκπομπές που έχουν σχέση με το φαγητό. Να είσαι βέβαιος ότι κάθε ώρα της μέρας μπορείς να βλέπεις κάποιον να μαγειρεύει υπέροχα φαγητά με πλούσια μαγειρικά υλικά, που όμως εσύ ξέρεις ότι δεν έχεις τα χρήματα να τα αγοράσεις...

Πιστεύει, λοιπόν, κανείς πως σε μια περίοδο ανέχειας, όταν μεγαλώνει ο αριθμός των ανθρώπων που πάνε στα συσσίτια, όταν οι μαθητές λιποθυμούν μέσα στις σχολικές τάξεις από την πείνα, δεν είναι προκλητικό να υπάρχουν τόσες πολλές εκπομπές, που παρουσιάζουν τόσο πλούσια γεύματα;

2. Να αντιστοιχήσετε κάθε πρόταση της στήλης Α με τη σωστή πρόταση της στήλης Β.

1. Άκουσα στο αεροδρόμιο	α. πως ο Γιάννης είναι άρρωστος.
2. Κοιμάται όρθιος. Πιστεύω	β. ότι η πτήση της Ryanair έχει μισή ώρα καθυστέρηση.
3. Στην πολυκατοικία μας ήρθε η αστυνομία. Λέγεται	γ. ότι η Γη γυρίζει γύρω από τον Ήλιο και όχι το αντίθετο.
4. Είναι αλήθεια	δ. ότι τη νύχτα έγινε ένας φόνος.
5. Έχει μια τεράστια κοιλιά. Είναι φανερό	ε. πως οι διπλανοί μας έχουν φως. Άα, γύρισαν από τις διακοπές τους.
6. Σήμερα ξέρουμε	στ. ότι ο γιος του καπνίζει κρυφά.
7. Βλέπω	ζ. ότι οι άνθρωποι σήμερα κάθονται μπροστά σε μια οθόνη πιο πολλές ώρες από δύο δεκαετίες πριν.
8. Ο Κώστας υποψιάζεται	η. πως και εσύ αγαπάς τις καλές ταινίες.
9. Μου αρέσει πολύ ο κινηματογράφος! Φαντάζομαι	θ. πως ο Πέτρος είναι ερωτευμένος με την καθηγήτρια των Μαθηματικών.
10. Αυτό είναι γνωστό σε όλη την τάξη	ι. πως περιμένει μωρό.

3. Να συμπληρώσετε τα παρακάτω κενά με ειδικές προτάσεις.

1. Είμαι σίγουρη και δε θα έρθει μαζί μας.
2. Υποθέτω και θα μείνεις σπίτι.
3. Μυρίζει παστίτσιο! Νομίζω
4. Είναι βέβαιο στο Παρίσι. Ετοιμάζω τις βαλίτσες μου.

9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία

Ένα λαϊκό παραμύθι από τη Θράκη...

Μια φορά και ένα καιρό ήταν ένας βασιλιάς πολύ πλούσιος. Όλοι οι άνθρωποι τον θαύμαζαν και θεωρούσαν ότι ήταν πολύ ευτυχισμένος. Αλλά μια μέρα έγινε κάτι παράξενο. Ο βασιλιάς έχασε την όρεξή του και δεν έτρωγε τίποτα.

Έρχονταν γιατροί από όλα τα μέρη του κόσμου. Τον έβλεπαν και του έδιναν φάρμακα και γιατρικά. Τίποτα δεν τον βοηθούσε. Μια μέρα πέρασε από το βασίλειό του ένας φτωχός γέρος με άσπρα μαλλιά. Γνώριζε από γιατρικά και όλοι έλεγαν πως ήταν σοφός.

Ο φτωχός γέρος πήγε κοντά στον βασιλιά και του έκανε ερωτήσεις:

- Μήπως κουράζεσαι πολύ, βασιλιά μου;
- Τι λες, γιατρέ μου, του λέει ο βασιλιάς. Όλη μέρα κοιμάμαι και ξεκουράζομαι και δεν κουνάω ούτε το μικρό μου δαχτυλάκι!
- Μήπως έχεις προβλήματα και σκέφτεσαι συνέχεια τον λαό σου;
- Όχι, καθόλου. Δε με νοιάζει τίποτε! Δεν έχω καθόλου προβλήματα!
- Μήπως θέλεις κάτι και δεν το έχεις;
- Όχι, βέβαια! Είμαι βασιλιάς και δε μου λείπει τίποτα!

Ο φτωχός γέρος άρχισε να σκέφτεται για πολλή ώρα και μετά είπε στον βασιλιά:

- Βασιλιά μου... τίποτα το σοβαρό δεν έχεις! Δεν έχεις όρεξη, γιατί δεν τρως το πιο γλυκό ψωμί του κόσμου. Οι μάγειρες πρέπει να σου δώσουν για φαγητό αυτό το ψωμί και μετά είμαι σίγουρος ότι θα γίνεις καλά!

Αμέσως ο βασιλιάς έδωσε διαταγή στους μάγειρες του παλατιού να κάνουν το πιο γλυκό ψωμί του κόσμου! Άρχισαν αμέσως τη δουλειά! Έκαναν πολλά ψωμιά και του τα έφεραν στο παλάτι. Αλλά ο βασιλιάς πάλι δεν έτρωγε και έτσι έστειλε τους ανθρώπους του στον φτωχό γέρο. Τον βρήκαν και τον έφεραν ξανά μπροστά στον βασιλιά.

- Λες ψέματα! φώναξε ο βασιλιάς στον γέρο.
- Γιατί, βασιλιά μου; τον ρώτησε αυτός.
- Γιατί το γλυκό ψωμί που μου έκαναν, δε με βοήθησε καθόλου!
- Αλήθεια; είπε ο γέρος. Νομίζω ότι το ψωμί που έφαγες δεν ήταν πολύ γλυκό και σίγουρα δεν ήταν το πιο γλυκό ψωμί του κόσμου!

Ο βασιλιάς θύμωσε πολύ. Ο γέρος τότε του είπε μετά από σκέψη:

- Βασιλιά μου, έρχεσαι μαζί μου τρεις μέρες; Και θα κάνεις αυτό που σου λέω; Νομίζω πως μετά θα είσαι καλά!

Ο βασιλιάς συμφώνησε και πήγε μαζί με τον παράξενο γέρο στην καλύβα του. Εκεί ο βασιλιάς δούλευε με τον φτωχό γέρο τρεις μέρες από πολύ νωρίς το πρωί μέχρι αργά το βράδυ συνέχεια. Τις νύχτες έπεφτε πολύ κουρασμένος στο κρεβάτι για ύπνο χωρίς φαγητό. Στην αρχή θέρισαν στο χωράφι, μετά αλώνισαν, ύστερα πήγαν στον μύλο για άλεσμα, γύρισαν σπίτι και ζύμωσαν στο ψωμί. Στο τέλος άναψαν τον φούρνο και το έψησαν. Ο βασιλιάς τώρα πεινούσε πολύ και ρωτούσε συνέχεια πότε θα είναι έτοιμα τα ψωμιά...

- Πεινάω πολύ, είπε στον γέρο.
- Περιμένουμε λίγο ακόμη και τρώμε! Του απάντησε ο γέρος.

Σε λίγο έβγαλαν τα ζεστά ψωμιά από τον φούρνο. Μύριζαν πολύ όμορφα! Τότε ο βασιλιάς πήρε γρήγορα ένα μεγάλο ψωμί, το έκοψε με τα χέρια του και το έφαγε με μανία. Και αμέσως φώναξε με χαρά και ενθουσιασμό ότι αυτό ήταν το πιο γλυκό ψωμί του κόσμου! Και όμως δεν είχε ούτε μια κουταλιά ζάχαρη το ζυμάρι του!

Τότε ο γέροντας χαμογέλασε και του είπε:

- Βασιλιά μου, το ψωμί σου είναι γλυκό, γιατί το έκανες μόνος σου! Έτσι, ο βασιλιάς γύρισε στο παλάτι του και κάθε μέρα δούλευε για τον λαό του. Από τότε έχει πάντα όρεξη και τρώει όλα τα καλά του κόσμου! Και έτσι έζησε αυτός καλά κι εμείς καλύτερα!

10. Αξιολογώ την ενότητα

1. Σε ποιο βαθμό ανταποκρίνεται το υλικό που μελετήσατε στην ενότητα στις προσδοκίες που είχατε;

Πολύ Αρκετά Λίγο Ελάχιστα Δεν έχω άποψη

Αιτιολογήστε σύντομα την άποψή σας:

.....

.....

.....

.....

.....

2. Αξιολογήστε τις υποενότητες του κεφαλαίου βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Προετοιμάζω την ενότητα (επάρκεια ειδικού λεξιλογίου - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
2. Διαβάζω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - κατανοητή παρουσίαση - επάρκεια εποπτικού υλικού)	1	2	3	4	5
3. Ακούω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - σαφήνεια παρουσίασης)	1	2	3	4	5
4. Δημιουργώ με τις λέξεις (πλούτος νέου λεξιλογίου - δυνατότητα άμεσης χρήσης του με παραδείγματα)	1	2	3	4	5
5. Γράφω και δημιουργώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - δυνατότητα δημιουργικής εξάσκησης στη γραφή)	1	2	3	4	5

6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate (ενδιαφέρουσες θεματικές - σύνδεση με ζητήματα γενικού και ειδικού ενδιαφέροντος)	1	2	3	4	5
7. Σκέφτομαι κριτικά (σύνδεση με τη σύγχρονη κοινωνική καθημερινότητα - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα (σαφήνεια παρουσίασης - επάρκεια εξάσκησης)	1	2	3	4	5
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία (ενδιαφέρον περιεχόμενο - επαρκής διάρκεια)	1	2	3	4	5

3. Αξιολογήστε ολόκληρη την ενότητα «Τέχνες της γεύσης» βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Διάρκεια ενασχόλησης με την ενότητα	1	2	3	4	5
2. Οργάνωση της ενότητας	1	2	3	4	5
3. Πληρότητα του περιεχομένου σε γνωστικό επίπεδο	1	2	3	4	5
4. Ομαδοσυνεργατική μορφή των μαθημάτων	1	2	3	4	5
5. Χρησιμότητα του περιεχομένου στην εκμάθηση της νεοελληνικής γλώσσας και κουλτούρας	1	2	3	4	5
6. Επαρκής καλλιέργεια και των 4 δεξιοτήτων του λόγου (κατανόηση και παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου)	1	2	3	4	5
7. Βάση για περαιτέρω προσωπική ενασχόληση	1	2	3	4	5
8. Καινοτομία διδακτικού υλικού	1	2	3	4	5
9. Η ατμόσφαιρα των μαθημάτων	1	2	3	4	5
10. Η συμμετοχή στα μαθήματα	1	2	3	4	5

4 Τι προτείνετε για τη βελτίωση

α. του περιεχομένου:

.....

.....

.....

.....

.....

β. του τρόπου παρουσίασης:

.....

.....

.....

.....

.....

5 Σχόλια - Παρατηρήσεις:

.....

.....

.....

.....

.....

Β. Οι τέχνες του θεάματος και του ήχου

Θέατρο

Κινηματογράφος

Χορός, μουσική και τραγούδι

Στόχοι ενότητας

Στην ενότητα αυτή
στο κεφάλαιο 2

A. Θα μάθουμε για:

- τη συνεχή και απλή Υποτακτική στην ενεργητική φωνή
- τον Παρακείμενο και τον Υπερσυντέλικο στην ενεργητική φωνή
- τα επίθετα σε -ύς, ιά, -ύ
- τον μονολεκτικό τύπο του συγκριτικού και του υπερθετικού βαθμού των επιθέτων
- για τα επιρρήματα με κατάληξη -α και -ως
- για τους χρονικούς συνδέσμους και τις χρονικές προτάσεις

B. Θα ασχοληθούμε με:

- την ιστορία του Θεάτρου στη σύγχρονη Ελλάδα
- με τον πιο γνωστό Νεοέλληνα σκηνοθέτη Θεάτρου, τον Κάρολο Κουν
- διάφορους τύπους εκπαιδευτικού Θεάτρου
- με το πολιτικό θέατρο του Ιάκωβου Καμπανέλλη, *Το μεγάλο μας τσίρκο*
- με το θέατρο των ΑμΕΑ
- το θέατρο στη φυλακή
- το θέατρο-ντοκουμέντο του Ανέστη Αζά, *Υπόθεση Φαρμακονήσι ή το δίκιο του νερού*
- τα θεατρικά παραδοσιακά δρώμενα στον Πηλιορείτικο γάμο
- παραδοσιακό θέατρο σκιών, τον Καραγκιόζη
- την ζωή του σπουδαιότερου Έλληνα καραγκιοζοπαίχτη, Ευγένιου Σπαθάρη
- τραγούδια από τον χώρο του Θεάτρου
- το θέατρο στην υπηρεσία της Αντίστασης - Το θέατρο του Βουνού
- το σπίτι του ηθοποιού

στο κεφάλαιο 3

A. Θα μάθουμε για:

- τον Συνεχή, Απλό και Συντελλεσμένο Μέλλοντα στην ενεργητική φωνή
- τους συνδέσμους και, ούτε...ούτε/ή...ή, ωστόσο, μήπως

- τους αιτιολογικούς συνδέσμους και τις αιτιολογικές προτάσεις

B. Θα ασχοληθούμε με:

- την ιστορία του ελληνικού κινηματογράφου
- βιογραφίες σημαντικών Ελλήνων σκηνοθετών του ελληνικού κινηματογράφου
- σημαντικές ταινίες του ελληνικού κινηματογράφου, όπως
 - ο του Παντελή Βούλγαρη, *Οι νύφες*
 - ο του Νίκου Κούνδουρου, *Ο Δράκος*
 - ο του Γιάννη Δαλλιανίδη, *Το ξύλο βγήκε απ' τον παράδεισο*
- τον Σταύρο Παράβα και τους πρώτους γκέι ρόλους στον ελληνικό κινηματογράφο
- την αναπαράσταση της εσωτερικής και της εξωτερικής μετανάστευσης στον ελληνικό κινηματογράφο
- τα θερινά σινεμά

στο κεφάλαιο 4

A. Θα μάθουμε για:

- τα ρήματα στον μεσοπαθητικό Ενεστώτα, Παρατατικό και Αόριστο
- τους εναντιωματικούς συνδέσμους και τις εναντιωματικές προτάσεις
- τους παραχωρητικούς συνδέσμους και τις παραχωρητικές προτάσεις

B. Θα ασχοληθούμε με:

- τη μουσικοχορευτική ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας
- την παράδοση του σπασίματος των πιάτων στα κέντρα διασκέδασης
- τραγούδια που έχουν ως θέμα τους τη σημασία του χορού, της μουσικής και του τραγουδιού στην ζωή του ανθρώπου
- τη μουσική και πολιτική βιογραφία ενός από τους πιο σημαντικούς Έλληνες μουσικοσυνθέτες, του έναν από του Μίκη Θεοδωράκη
- τη διοργάνωση συναυλιών για κοινωνικούς σκοπούς
- μουσικές διαδρομές στις παλιές ντισκοτέκ
- τις εννιά Μούσες στην ελληνική μυθολογία
- τους Μάηδες, ένα χορευτικό έθιμο από το Πήλιο
- τις γιορτές και τα λαϊκά πανηγύρια
- τη συμβολή των Ρομά μουσικών στην εξέλιξη της ελληνικής μουσικής
- τραγούδια των Ρομά
- την ιστορία των «σκυλάδικων»

ΘΕΑΤΡΟ

1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο

η θεατρική συγγραφή → ο θεατρικός συγγραφέας: γράφει το θεατρικό έργο

η σκηνοθεσία → ο σκηνοθέτης / η σκηνοθέτρια: είναι ο διευθυντής/η διευθύντρια της θεατρικής παράστασης - παίρνει όλες τις αποφάσεις

η σκηνογραφία → /η σκηνογράφος: φροντίζει τη διακόσμηση (το ντεκόρ) της σκηνής

ο/ενδυματολόγος: σχεδιάζει / φροντίζει τα κοστούμια της θεατρικής παράστασης

η θεατρική σκηνή: εδώ παίζουν οι ηθοποιοί

ο θεατής, το θεατρικό κοινό: οι άνθρωποι που βλέπουν το έργο
ο θεατρικός ρόλος

ο πρωταγωνιστής - η πρωταγωνίστρια, οι δευτερεύοντες ρόλοι

η υπόκλιση των ηθοποιών
χειροκροτώ → το χειροκρότημα

≠

αποδοκιμάζω → η αποδοκιμασία

το θεατρικό βραβείο

2. Διαβάζω και κατανοώ

Η ιστορία του Θεάτρου στη σύγχρονη Ελλάδα

Η ιστορία του Θεάτρου στη σύγχρονη Ελλάδα άρχισε μετά το 1821, κυρίως στην Κρήτη και τα Επτάνησα, με κωμικά ή σατιρικά έργα. Οι πιο σημαντικοί Έλληνες θεατρικοί συγγραφείς κατά τα μέσα του 19ου αιώνα ήταν:

		
ο Ιωάννης Ζαμπέλιος (1787-1856)	ο Ιάκωβος Ρίζος Νερουλός (1778-1849)	ο Αλέξανδρος Σούτσος (1803-1863)

Η μεγάλη αλλαγή στην ιστορία του ελληνικού θεάτρου άρχισε να συμβαίνει από το 1834 και μετά, όταν η Αθήνα έγινε πρωτεύουσα της χώρας. Κατά τον 20ό αιώνα είχαν αρχίσει να χτίζονται τα πρώτα μεγάλα θέατρα στην Ελλάδα, με πιο σημαντικό το Βασιλικό θέατρο (σήμερα είναι το Εθνικό θέατρο).

Την εποχή εκείνη είχαν αρχίσει να γίνονται γνωστές σπουδαίες ηθοποιοί όπως:

	
η Κυβέλη (Ανδριανού) (1888-1978)	η Μαρίκα Κοτοπούλη (1887-1954)

Η Ανδριανού και η Κοτοπούλη έπαιζαν έργα του παγκόσμιου⁹ Θεάτρου και αρχαίες ελληνικές τραγωδίες και κωμωδίες.

Κατά το πρώτο μισό του 20ού αιώνα (1900-1950) γεννήθηκε ένα νέο σημαντικό θεατρικό είδος: το κωμειδύλλιο, μία ρομαντική κομεντί με πολλά κωμικά στοιχεία.

Η σατιρική εκδοχή¹⁰ του κωμειδυλλίου πήρε το όνομα επιθεώρηση. Έκανε την εμφάνισή του για πρώτη φορά στην Αθήνα και είναι ένα είδος μουσικού θεάτρου με πρόζα¹¹ και στοιχεία μιούζικαλ. Με τον τρόπο αυτό, το σύγχρονο ελληνικό θέατρο έγινε πιο ευρωπαϊκό. Λίγο πριν τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, είχε κάνει την εμφάνισή του και το αστικό θέατρο, δηλαδή το θέατρο στις πόλεις, και εξέφραζε τους προβληματισμούς της εποχής του.

Στις αρχές και τα μέσα του 20ού αιώνα, είχαν αρχίσει να γράφουν σπουδαίοι θεατρικοί συγγραφείς σημαντικά θεατρικά έργα. Έγραφαν για διάφορα θέματα, όπως για τις οικογενειακές δυσκολίες, για τα προβλήματα των πολέμων και άλλα. Μερικοί σημαντικοί θεατρικοί συγγραφείς της εποχής αυτής ήταν ανάμεσα σε άλλους:

		
<p>ο Γρηγόριος Ξενόπουλος (1867-1951)</p>	<p>ο Παντελής Χόρν (1881-1941)</p>	<p>ο Δημήτρης Ψαθάς (1907-1979)</p>

⁹ παγκόσμιο θέατρο = θέατρο από όλον τον κόσμο

¹⁰ εκδοχή = μορφή (version)

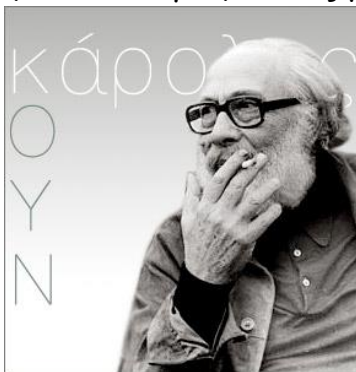
¹¹ πρόζα = διάλογοι

Η δικτατορία στην Ελλάδα (21 Απριλίου 1967-23 Ιουλίου 1974) περιόριζε την ελεύθερη σκέψη¹² και τον ελεύθερο λόγο¹³ στο θέατρο. Από την άλλη πλευρά, το θέατρο εξέφραζε συχνά την αντίθεσή¹⁴ του στην πολιτική της δικτατορίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν η παράσταση **Το μεγάλο μας Τσίρκο** του Ιάκωβου Καμπανέλλη (στην Αθήνα, για πρώτη φορά το 1973).

Με το τέλος της δικτατορίας, το 1974, έκαναν την εμφάνισή τους για πρώτη φορά νέοι Έλληνες θεατρικοί συγγραφείς. Έγραφαν έργα κοινωνικά και πολιτικά και παρουσίαζαν έργα σύγχρονου κοινωνικού προβληματισμού.¹⁵

Από το 1974 μέχρι το 1980, υπήρξαν πολλές καινούριες θεατρικές ομάδες και το σύγχρονο ελληνικό θέατρο έγινε αρκετά γνωστό. Από τη δεκαετία του 1980 και μετά, υπήρξαν ακόμη πιο πολλά σύγχρονα ελληνικά θεατρικά έργα. Πολύ σημαντικό ήταν το **Θέατρο Τέχνης**. Το είχε ιδρύσει¹⁶ ο **Κάρολος Κουν** το 1942 στην Αθήνα. Από τη δεκαετία του 1970 και μετά παρουσίαζε κυρίως Νεοελληνικό Θέατρο. Για τον λόγο αυτό, ο Κάρολος Κουν έχει γίνει ιδιαίτερα γνωστός με το όνομα «πατέρας του Νεοελληνικού Θεάτρου».

¹² σκέφτομαι → η σκέψη

¹³ περιορίζω → περιορισμός της σκέψης και του λόγου = δεν μπορεί κάποιος να λέει ελεύθερα αυτό που σκέφτεται

¹⁴ η αντίθεση = η διαφορετική γνώμη, οι διαφορετικές ιδέες

¹⁵ προβληματίζομαι → ο προβληματισμός = η σκέψη πάνω στα προβλήματα

¹⁶ Ιδρύω = κάνω, δημιουργώ

Ερωτήσεις

1. Πότε και πού αρχίζει η ιστορία του θεάτρου στη σύγχρονη Ελλάδα;
2. Γιατί είναι σημαντικό για το θέατρο το γεγονός ότι το 1834 η Αθήνα γίνεται πρωτεύουσα της Ελλάδας;
3. Πότε χτίζονται τα πρώτα μεγάλα θέατρα στην Ελλάδα;
4. Με ποια θέματα ασχολούνται τα θεατρικά έργα στην Ελλάδα κατά τον 20ό αιώνα;
5. Τι γίνεται με το θέατρο κατά την περίοδο της δικτατορίας στην Ελλάδα (1967-1974);
6. Ποια είναι η πολιτική ιδεολογία του θεατρικού έργου του Ιάκωβου Καμπανέλλη *Το μεγάλο μας Τσίρκο*. Συμφωνεί ή διαφωνεί με τη δικτατορία;
7. Πώς είναι τα πράγματα για το ελληνικό θέατρο τα πρώτα χρόνια μετά τη δικτατορία;
8. Τι θεατρικά έργα παίζονται και τι θεματικές έχουν από τη δεκαετία του 1980 και μετά;
9. Ποιος ιδρύει το Θέατρο Τέχνης και γιατί λέγεται «Πατέρας του Νεοελληνικού Θεάτρου»;
10. Είστε νέος/α ηθοποιός την εποχή της ελληνικής δικτατορίας και βλέπετε την έλλειψη ελευθερίας παντού γύρω σας; Τι σκέφτεστε; Τι κάνετε; Να παίξετε τον ρόλο με κάποιο άτομο από την τάξη σας.

3. Ακούω & Κατανοώ

Να κάνετε τρεις ομάδες με (3-4 άτομα/κάθε ομάδα) Κάθε ομάδα να γράψει 2 ερωτήσεις για μία από τις τρεις σημαντικές φάσεις στην ζωή του Κάρολου Κουν, που θα απαντήσουν οι άλλες ομάδες.

Πανεπιστήμιο της Σορβόνης

Α. Οι πρώτες δεκαετίες: Ο Κάρολος Κουν (1908-1987) ήταν σημαντικός σκηνοθέτης του ελληνικού θεάτρου. Έζησε στην Τουρκία (Κωνσταντινούπολη) και μετά στη Γαλλία (Παρίσι). Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης. Το 1929 άρχισε δουλειά ως καθηγητής αγγλικών στο Αμερικανικό Κολέγιο της Αθήνας.

Δραματική Σχολή Κάρολου Κουν

Β. Η δεκαετία του 1940: Το 1942 ο Κάρολος Κουν ίδρυσε το *Θέατρο Τέχνης* και έπαιζε σημαντικά έργα του παγκόσμιου θεάτρου. Το ίδιο έτος (1942) ίδρυσε τη Δραματική Σχολή του θεάτρου του. Εκεί σπούδασαν οι πιο σημαντικοί σκηνοθέτες και ηθοποιοί του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα. Το *Θέατρο Τέχνης* είχε οικονομικά προβλήματα και έκλεισε το 1949.

Πρόγραμμα παραστάσεων Θεάτρου Τέχνης για την περίοδο 2015-2016

Γ. Η εποχή μετά τον πόλεμο: Το *Θέατρο Τέχνης* άνοιξε και πάλι το 1954. Εκτός από τους παλιούς θεατρικούς συγγραφείς, ο Κουν παρουσίαζε καινούριους συγγραφείς του ξένου μεταπολεμικού θεάτρου (Μπρεχτ, Ιονέσκο, Μπέκετ, Ντάριο Φο και άλλους). Επίσης, παρουσίαζε έργα πολλών νέων Ελλήνων σημαντικών συγγραφέων. Για το έργο του πήρε πολλά βραβεία.

4. Δημιουργώ με τις λέξεις

Να βρείτε τι σημαίνουν οι διάφοροι τύποι Θεάτρου στην ενότητα Α (1-9) - να επιλέξετε τον σωστό ορισμό από την ενότητα Β (α-ι). Στη συνέχεια, να χρησιμοποιήσετε 3 τουλάχιστον λέξεις από την ενότητα Α και να κάνετε με αυτούς προφορικά μία δική σας ιστορία περίπου 200 λέξεων.

Ενότητα Α: Διάφοροι τύποι Θεάτρου

1. ο αυτοσχεδιασμός (*improvisation*)
2. η παντομίμα (*pantomime*)
3. το θεατρικό παιχνίδι (*theater play*) & το παιγνίδι ρόλων (*role playing*)
4. η αφήγηση ιστορίας (*story telling*)
5. το σκετς (*sketch*)
6. η (σχολική) παράσταση (*school play/performance*)
7. το θέατρο σκιών (*shadow theater*)
8. το κουκλοθέατρο & το θέατρο με μαριονέτες (*puppet theater*)
9. το πολυμέσαμα (*multimedia show*)

Ενότητα Β: Ορισμοί

- α. Δεν παίζουν άνθρωποι αλλά κούκλες. Κυρίως αυτό το είδος Θεάτρου το βλέπουν παιδιά.
- β. Το βλέπουμε πολλές φορές σε γιορτές στο σχολείο.
- γ. Έχει πολύ αυτοσχεδιασμό και δεν υπάρχει τελική παράσταση ή τελικό χάπενινγκ.
- δ. Οι ηθοποιοί κάνουν διαλόγους χωρίς πολλή σκέψη και χωρίς καμιά προετοιμασία.
- ε. Είναι ένα πολύ μικρό σε διάρκεια και έχει λίγους ηθοποιούς.
- ζ. Οι ηθοποιοί δε μιλούν αλλά χρησιμοποιούν τη γλώσσα του σώματος.
- η. Γίνεται χρήση και της τεχνολογίας.
- θ. Κάποιος λέει μια φανταστική (μυθική) ιστορία με θεατρικό τρόπο.
- ι. Είναι λαϊκό θέατρο. Στην Ελλάδα είναι γνωστό και ως «Καραγκιόζης».

5. Γράφω και δημιουργώ

Να διαβάσετε τις παρακάτω πληροφορίες για το έργο του Ιάκωβου Καμπανέλλη *Το μεγάλο μας τσίρκο*.¹⁷ Να βρείτε και να γράψετε σε ένα κείμενο περίπου 200 λέξεων πληροφορίες για ένα σημαντικό θεατρικό έργο από τη χώρα σας με πολιτικά και κοινωνικά θέματα.

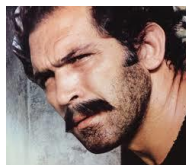

Χρόνος πρώτων παραστάσεων: 1973

Συγγραφέας: Ιάκωβος Καμπανέλλης - Σκηνοθεσία: Κώστας Καζάκος

Σκηνικά: Ευγένιος Σπαθάρης - Μουσική: Σταύρος Ξαρχάκος

Ηθοποιοί (αλφαβητικά):

Κώστας Καζάκος,

Χρήστος Καλαβρούζος,

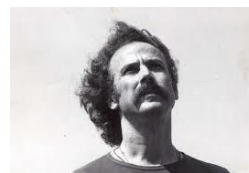
Τζένη Καρέζη,

Νίκος Κούρος,

Σπύρος Κωνσταντόπουλος,

Νίκος Ξυλούρης,

Διονύσης Παπαγιαννόπουλος,

Τίμος Περλέγκας

Υπόθεση: Το έργο διηγείται την ιστορία και τις δυσκολίες του ελληνικού κράτους από το 1833, όταν ήρθε ο βασιλιάς Όθωνας στην Ελλάδα, μέχρι τη γερμανική Κατοχή (στη δεύτερη παράσταση, η ιστορία έφτασε μέχρι και την εξέγερση¹⁸ του Πολυτεχνείου). Μέσα από σατιρικά και δραματικά σκετς και τραγούδια, παρουσίαζε όλη την ιστορία της

¹⁷ Εδώ υπάρχει όλη η παράσταση: [http://www.retromaniax.gr/vb/showthread.php/23827-Το-μεγάλο-μας-τσίρκο-\(1973\)](http://www.retromaniax.gr/vb/showthread.php/23827-Το-μεγάλο-μας-τσίρκο-(1973))

¹⁸ Εξεγείρομαι = σηκώνομαι όρθιος, αντιδρώ, αντιστέκομαι, κάνω επανάσταση

σύγχρονης Ελλάδας. Σκοπός του έργου ήταν -μέσα από τη σάτιρα- να περάσει μηνύματα αντίστασης στον ελληνικό λαό.

Πληροφορίες για την παράσταση:

- Η πρεμιέρα ήταν στις 22 Ιουνίου 1973 στο Θέατρο Αθήναιον στην Αθήνα. Έγινε σύμβολο για τον αγώνα ενάντια στη δικτατορία.
- Η παράσταση είχε μεγάλη επιτυχία (πούλησε περίπου 400.000 εισιτήρια).
- Συνθήματα όπως «ΨΩΜΙ-ΠΑΙΣΙΔΕΙΑ-ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» (γνωστά από την εξέγερση του Πολυτεχνείου) οι άνθρωποι τα είπαν για πρώτη φορά στην παράσταση.

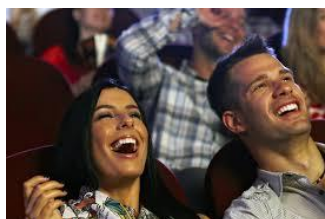
- Τους βασικούς ηθοποιούς της Θεατρικής παράστασης, Τζένη Καρέζη και Κώστα Καζάκο, τους έβαλαν φυλακή περίπου για ένα μήνα. Οι θεατρικές παραστάσεις σταμάτησαν από τα μέσα Οκτωβρίου μέχρι τα μέσα Νοεμβρίου του 1973. Άρχισαν ξανά, μετά την εξέγερση του Πολυτεχνείου, με παρουσία της αστυνομίας.
- Οι ηθοποιοί, ο μουσικοσυνθέτης και οι μουσικοί της παράστασης δέχονταν σχεδόν κάθε μέρα «επισκέψεις» των ανθρώπων της δικτατορίας.
- Το έργο το έπαιξε ξανά η ίδια θεατρική ομάδα μετά το τέλος της δικτατορίας και γνώρισε πολύ μεγάλη επιτυχία.

6. Επικοινωνώ

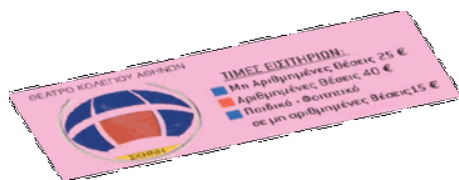

Να κάνετε ζευγάρια και να επιλέξετε ένα από τα παρακάτω θέματα. Να το συζητήσετε μεταξύ σας σε μορφή debate και να παρουσιάσετε στην τάξη τα βασικά σημεία που υποστήριξε ο συνομιλητής/η συνομιλήτριά σας

1. Το θέατρο παίρνει θέση σε πολιτικά και κοινωνικά θέματα ή απλά είναι ευχάριστο και διασκεδαστικό; Τι είναι το πιο «σωστό»;

2. Δωρεάν θέατρο για αυτούς που δεν έχουν λεφτά ή όχι;

3. Η δουλειά του ηθοποιού είναι σημαντική και σοβαρή ή είναι δουλειά χωρίς ιδιαίτερη αξία;

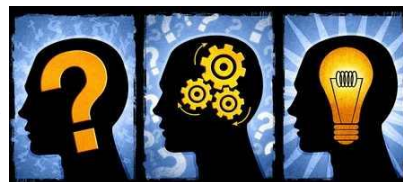
4. Το θέατρο είναι για όλους τους ανθρώπους ή μόνο για αυτούς με ιδιαίτερη παιδεία;

5. Ναι ή όχι στην παρακολούθηση μιας θεατρικής παράστασης ατόμων με αναπηρία;

7. Σκέφτομαι κριτικά

«Ο Χώρος και ο Χρόνος στο Αρχαίο Ελληνικό Θέατρο» Ανοιχτό Σεμινάριο Θεάτρου από το «ΘΕ.ΑΜ.Α.»¹⁹

Ξεκινούν από 1/10/2015 οι αιτήσεις στο ανοιχτό σεμινάριο Θεάτρου «Ο Χώρος και ο Χρόνος στο Αρχαίο Ελληνικό Θέατρο». Το διοργανώνει η θεατρική ομάδα «ΘΕ.ΑΜ.Α.» (Θέατρο Ατόμων με Αναπηρία). Τα μαθήματα αρχίζουν την Κυριακή 1/11/2015. Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνείτε στο τηλέφωνο 6939308409 ή στο e-mail: theaterndisability@yahoo.com (www.distheater.gr). Το Σεμινάριο απευθύνεται σε άτομα με ή χωρίς αναπηρία. Μέσα από το σεμινάριο αυτό επιλέγονται οι ηθοποιοί για το καινούριο θεατρικό έργο του «ΘΕ.ΑΜ.Α.» για την περίοδο 2016-2017: «Πέρσες» του Αισχύλου.

Διδάσκουν: Βασίλης Οικονόμου - Πάνος Ζουρνατζίδης - Αιμιλιανή Αβραάμ

Διάρκεια: 15 μαθήματα / 45 ώρες

Από 1 Νοεμβρίου έως 20 Δεκεμβρίου 2015

Κάθε Σαββατοκύριακο: Σάββατο 17:00-20:00 Κυριακή: 17:00 -20:00

Κόστος: 90€ (2 €/ώρα)

Τόπος: Αθήνα (Παγκράτι & Πανόρμου)

¹⁹ <http://www.distheater.gr/index.php/el>

Ασκήσεις:

<p>1. Να διαβάσετε το κείμενο και να γράψετε την κεντρική ιδέα σε περίπου 30 λέξεις.</p>	
<p>2. Να απαντήσετε στις ερωτήσεις: α. Ποιος διοργανώνει το θεατρικό σεμινάριο; β. Ποιο είναι το θέμα; γ. Σε ποιους απευθύνεται; δ. Πόσες ώρες είναι το σεμινάριο; Πότε και πού γίνεται; ε. Ποιο είναι το κόστος;</p>	
<p>3. Είστε εσείς ένα άτομο με αναπηρία και συμμετέχετε στη θεατρική ομάδα ΘΕ.ΑΜ.Α. Να γράψετε ένα κείμενο περίπου 200 λέξεων για το facebook και να καλείτε φίλους και γνωστούς σας να συμμετέχουν. Να εξηγήσετε τους λόγους.</p>	

8. Μαθαίνω για τη γλώσσα - κάνω εξάσκηση

8.1. Μαθαίνω για τα ρήματα και εξασκώμαι

8.1.1 Υποτακτική Απλή και Συνεχής

Υποτακτική εξακολουθητική ή συνεχής: Τη χρησιμοποιούμε, όταν μιλάμε για κάτι που πρέπει να κάνουμε ή που θέλουμε να κάνουμε συνέχεια, δηλαδή για μεγάλο χρονικό διάστημα ή πολλές φορές.

Σχηματίζεται: **va + Ενεστώτα.**

➔ Αύριο πρέπει να τρέχω για πρακτικές δουλειές του σπιτιού από το πρωί μέχρι το βράδυ!

Με τα παρακάτω ρήματα και εκφράσεις έχωμε συνεχή υποτακτική:

- συνηθίζω να
- αρχίζω να
- μου αρέσει να
- συνεχίζω να
- παύω να
- σταματώ να
- εξακολουθώ να
- με εκνευρίζει να
- ευχαριστιέμαι να
- στενοχωριέμαι να
- χαίρομαι να
- κουράζομαι να
- φαίνομαι να
- δείχνω να
- ξεκινώ να
- μαθαίνω να
- ξέρω να

Υποτακτική απλή: Τη χρησιμοποιούμε, όταν μιλάμε για κάτι που πρέπει να κάνουμε ή που θέλουμε να κάνουμε για μικρό χρονικό διάστημα ή μία φορά.

Σχηματίζεται: **να + Θέμα Αορίστου Ενεστώτα + Καταλήξεις Ενεστώτα.**

→ Αύριο πρέπει να τρέξω για μια δουλίτσα στην τράπεζα νωρίς το πρωί και μετά θα είμαι ελεύθερη όλη μέρα!

Με τα παρακάτω ρήματα, εκφράσεις και συνδέσμους έχουμε απλή υποτακτική:

- έχω να
- λίγο έλειψε να
- παρά τρίχα να
- παρά λίγο να
- κοντεύω να
- πάω να
- ετοιμάζομαι να
- είναι η σειρά μου να
- μένει να
- έχω να
- αργώ να
- κάνω καιρό να
- χρειάζεται καιρός να
- βιάζομαι να
- ανυπομονώ να
- δε βλέπω την ώρα να
- περιμένω να
- μέχρι να
- ώσπου να
- προτού (να)
- πριν (να)
- ακόμα να

Με τα παρακάτω ρήματα και εκφράσεις μπορούμε να έχουμε και συνεχή και απλή υποτακτική:

- είναι καλό / είναι κακό να
- είναι ευχάριστο/ είναι δυσάρεστο να
- είναι εύκολο /είναι δύσκολο να
- είναι δυνατό/ είναι αδύνατο να
- είναι πιθανό/ είναι απίθανο να
- είναι ώρα / καιρός να
- μπορεί να
- πρέπει να
- με ενδιαφέρει να
- επιτρέπεται να

- απαγορεύεται να
- χρειάζεται να
- χωρίς να

Ασκήσεις

1. Συνεχίζω να γράφω το κείμενο για τη σημερινή μέρα της Κατερίνας που είναι δασκάλα σε ένα σχολείο της Θεσσαλονίκης. Χρησιμοποιώ τα ρήματα δουλεύω, ρωτάω, ακούω, προετοιμάζω, κάνω ασκήσεις, διδάσκω, διορθώνω, μιλάω και γράφω στον σωστό παρελθοντικό χρόνο. Χρησιμοποιώ τα ρήματα γράφω, μαθαίνω, κάνω, παίζω, δοκιμάζω, επιλέγω και συνεργάζομαι στην Υποτακτική.

Σήμερα ήμουν από το πρωί μέχρι αργά το απόγευμα

στο σχολείο.....

Στην πραγματικότητα όμως με ευχαριστεί να δουλεύω

στο θέατρο:

2. Βρίσκω στο παρακάτω κείμενο και υπογραμμίζω όλες τις υποτακτικές. Διακρίνω τις απλές και τις συνεχείς υποτακτικές.

Θέατρο και φυλακή²⁰

Μέσα και έξω. «Εμείς» και «εκείνοι». Όταν δεν έχεις την ελευθερία σου, έχει η τέχνη κάποιο νόημα για τη ζωή σου; Όταν έρχεσαι από «έξω» και κάνεις θέατρο με αυτούς που μένουν πάντα «μέσα», πώς είναι για σένα; Τι γίνεται «μέσα», όταν η παράσταση τελειώνει και φεύγουμε όλοι εμείς οι θεατές που δεν ξέρουμε τους κώδικες της φυλακής; Αυτές και πολλές άλλες ερωτήσεις γεννήθηκαν από την επίσκεψή μου στη φυλακή του Αυλώνα για τη θεατρική παράσταση «Circo Revolution».

Αυτή τη φορά οι πόρτες άνοιξαν. Μπορέσαμε να περάσουμε πόρτες, διαδρόμους και κελιά και να φτάσουμε στην αίθουσα της θεατρικής παράστασης. Δεκαπέντε περίπου νέοι 18-23 χρονών θέλησαν να παρουσιάσουν στο θεατρικό κοινό πράγματα και προβληματισμούς δικούς τους. Και εμείς, οι άλλοι, που οι συνθήκες ζωής μάς κάνουν και είμαστε έξω, είδαμε, χειροκροτήσαμε και στο τέλος ρωτήσαμε: «Σας αρέσει το θέατρο; Τι έργα διαβάζετε; Τι θέλετε στο μέλλον;» Όμως, πολλά από αυτά τα παιδιά δε γνωρίζουν ανάγνωση. Άρα, πώς είναι δυνατή μία θεατρική παιδεία για όλους;

Φωτογραφία από μία πιο παλιά παράσταση της φυλακής νέων του Αυλώνα με τίτλο «Επιστροφή»

Ο Γιώργος Δάμπασης, ηθοποιός και σκηνοθέτης, κάνει την τελευταία τριετία θέατρο στη φυλακή νέων του Αυλώνα και μας λέει: «Στην αρχή, το προσωπικό της φυλακής δεν έβλεπε με καλό μάτι αυτά τα πράγματα. Πολλοί φυλακισμένοι φώναζαν από τα παράθυρα. Η φυλακή έχει τις πολύ δύσκολες πλευρές της. Πώς μπορεί να λέει στους σκληρούς της φυλακής ένα παιδί που μόλις γύρισε από τη θεατρική πρόβα, ότι έκανε τον

²⁰ Διασκευή από το κείμενο της Άνας Ρούση «Θέατρο και εγκλεισμός» (6.4.2015). Στο: <http://www.elculture.gr/blog/article/theatro-ke-egklismos>

ελέφαντα ή τη μαϊμού στο θεατρικό έργο: Αυτό σιγά σιγά ευτυχώς αλλάζει...» Στη θεατρική ομάδα συμμετέχουν περίπου 20 από τους 400 φυλακισμένους.

Τι μπορεί να σημαίνει όλο αυτό για τους φυλακισμένους; «Δίνει χαρά στα παιδιά που κάποια στιγμή –μετά από μια ατυχία στη ζωή τους– μπορεί να είναι στη φυλακή και να χάσουν πολλά χρόνια από τη ζωή τους... Κάποιες φορές με το θέατρο ένας φυλακισμένος μπορεί να ξαναβρεί τον εαυτό του. Τότε εμείς είμαστε πολύ χαρούμενοι. Όμως για ένα πράγμα μπορώ να είμαι σίγουρος: δεν τους βοηθάμε εμείς, αυτοί βοηθούν την τέχνη μας».

3. α. Βάζω στον σωστό τύπο (οριστική-απλή ή συνεχής υποτακτική, παροντικό-παρελθοντικό χρόνο) των ρημάτων που είναι στην παρένθεση. β. Βρίσκω όλους τους τύπους των ρημάτων στην ενεργητική φωνή και τους γράφω στο ίδιο πρόσωπο, στον άλλο αριθμό στον Παρακείμενο και τον Υπερσυντέλικο. γ. Γράφω μια κριτική για την παράσταση

Άκουσα από τον αδελφό μου ότι το θεατρικό έργο «Υπόθεση Φαρμακονήσι ή το δίκιο του νερού»²¹ πρέπει να το (παρουσιάζω) στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου. Πρέπει (στηρίζομαι) στην πραγματική ιστορία / τραγωδία της 20ής Ιανουαρίου 2014 στο Φαρμακονήσι, όπου (χάνω) τη ζωή τους δώδεκα άνθρωποι.

Ανάμεσα στους ανθρώπους που πνίγηκαν, πρέπει (είμαι) και 8 παιδιά ηλικίας 3 έως 11 ετών.

Ο σκηνοθέτης Ανέστης Αζάς και οι συνεργάτες του (παρουσιάζω) μια θεατρική παράσταση για την τραγική πραγματικότητα των προσφύγων και των μεταναστών στην Ευρώπη, στο τέλος Ιουλίου, στο Θέατρο Τέχνης του Κάρουλου Κουν.

²¹ Κείμενο από το διαδίκτυο σε διασκευή: <http://www.rodiaki.gr/article/316996/ypothesh-farmakonhsi-h-to-dikio-toy-neroy#ixzz3qtbxIKB7>

4. Να ακούσετε στο youtube την Αφροδίτη Μάνου στο τραγούδι του Λουκιανού Κηλαηδόνη «Μια μέρα μιας Μαίρης» και να συμπληρώσετε τους τύπους της υποτακτικής που λείπουν. Στη συνέχεια να περιγράψετε μια δική σας μέρα σε ένα κείμενο που αρχίζει με «Εγώ κάθε μέρα πρέπει να...». Υπάρχουν ομοιότητες ή διαφορές;

Μια μέρα μιας Μαίρης²²

Είμαι η Μαίρη Παναγιωταρά μια εργαζόμενη μητέρα μια καλή νοικοκυρά.
 Δεν είμαι τίποτα το σπέσιαλ, το καταπληκτικό, είμαι αυτό που λέμε δείγμα τυπικό.
 Μόλις ξυπνήσω το πρωί, πολύ πρωί, πριν ξημερώσει δηλαδή καλά-καλά,
 λέω από μέσα μου μουλάρι σήκω ντύσου γιατί εδώ σε περιμένουνε πολλά.
 Και τότε τρέχω να, να, να και να τα παιδιά
 ενώ παράλληλα ετοιμάζω πρωινό για τον πασά.
 Του το πηγαίνω στο κρεβάτι κι αυτομάτως κατεβάζω τα παιδιά στο σχολικό,
 πάω γραμμή για να κι ο χασάπης μες στη φούρια να μου πιάνει και τον κω...
 Να το νου μου κάθε μέρα για πουκάμισο και σώβρακο καινούριο καθαρό
 κι αλίμονο μου αν το ξεχάσω και δεν βρει ζεστό νερό.
 Να τα κρεβάτια και το σπίτι να φαγητό για τα παιδιά
 κι έχω να φύγω νηστική και σαν τρελή για την δουλειά.
 Ντάπα, ντάπα, ντάπα, νταμ...
 Και μόλις φτάσω αλαφιασμένη στη δουλειά να να και καφέ στ' αφεντικό.
 Να κι αυτόν που του τη δίνει κάθε τόσο και που θέλει να μου και τον κω...
 Να το ντρον του τηλεφώνου μες στ' αυτί μου κι από πάνω τις δικές του τις φωνές
 και να με έξω να και του κόσμου τις δουλειές.

²² Τραγουδά η Αφροδίτη Μάνου: <https://www.youtube.com/watch?v=TWLA96WFATQ>

8.1.2 Παρακείμενος και Υπερσυντέλικος

Ο **παρακείμενος** δείχνει ότι εκείνο που σημαίνει το ρήμα έγινε στο παρελθόν και έχει τελειώσει την ώρα που μιλούμε.

Σχηματίζεται: **Ενεστώτας του ρήματος έχω + θέμα αορίστου του ρήματος + ει**

- Τώρα που ήρθες, **έχω διαβάσει** όλα τα μαθήματα για το σχολείο. (έχει τελειώσει τώρα)

Ο **υπερσυντέλικος** δείχνει ότι εκείνο που σημαίνει το ρήμα ήταν τελειωμένο στο παρελθόν πριν γίνει κάτι άλλο.

Σχηματίζεται: **Παρατατικός του ρήματος έχω + θέμα αορίστου του ρήματος + ει**

- Όταν ήρθες χτες το βράδυ στο σπίτι, εγώ **είχα διαβάσει** όλα τα μαθήματα για το σχολείο. (παρελθόν-τελειωμένο πριν από κάτι άλλο)

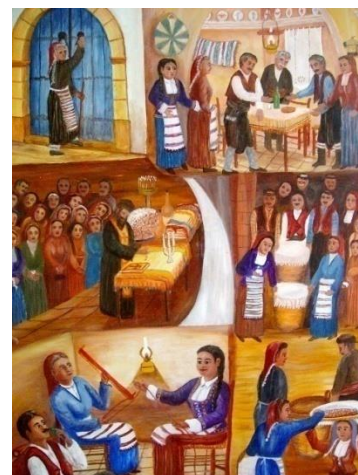
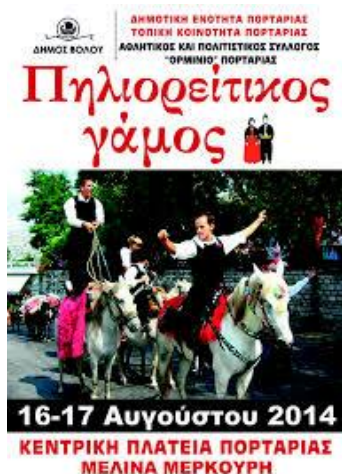
Ασκήσεις

1. Συμπληρώνω τον σωστό τύπο του παρακειμένου ή του υπερσυντέλικου των ρημάτων μέσα στην παρένθεση.

1. Χθες στις 20.00 (τελειώνω) τις ασκήσεις μου για το σχολείο.
2. (πηγαίνω) στις πιο πολλές χώρες της Αφρικής και της Ασίας.
3. (αρχίζω) πιάνο πριν τα μαθήματα σολφέζ.
4. Όταν γύρισε η Μαριάνθη σπίτι από τη δουλειά της, εγώ (καθαρίζω) και (σκουπίζω), (ποτίζω) τα λουλούδια στην αυλή, (μαγειρεύω) και (ταΐζω) τον σκύλο και τις γάτες.
5. Προχθές ο Πέτρος (περνάω) πρώτα από τη λαϊκή αγορά και (αγοράζω) ντομάτες και πράσινες πιπεριές πριν να ξεκινήσει να μαγειρεύει.
6. (κάνω) πολλά χρόνια μαθήματα πιάνου, βιολιού, κλαρινέτου και τρομπέτας. Όλοι λένε ότι έχω μεγάλο ταλέντο στη μουσική!
7. (μαγειρεύω) ποτέ λαχανικά με ροδάκινα;
8. Εμείς (κολυμπώ) πολλές φορές στο φως του φεγγαριού.
9. (ταξιδεύω) κάποια στιγμή στα νησιά του Αιγαίου; Είχατε ποτέ τον χρόνο;
10. Όταν μου τηλεφώνησε η Ελπίδα να πάω σπίτι της για καφέ, εγώ ήδη (βγαίνω) έξω με την Εύα και έτσι δεν μπόρεσα να τη δω. Άλλη φορά!
11. (ξαπλώνω) στο κρεβάτι μου, όταν άκουσα κάποιον να φωνάζει δυνατά «βοήθειααααα!» Τρόμαξα και δεν ήξερα τι να κάνω!
12. (προσπαθώ) ποτέ να γίνεις χορτοφάγος; Είναι λιγότερο δύσκολο από όσο νομίζεις.
13. (βρίσκω) τον μεγάλο έρωτα της ζωής σου;
14. Οι γονείς σου (ζω) ποτέ σε χωριό;
15. Αφού εσύ (επιστρέφω) σπίτι χθες, όταν εγώ σου έστειλα το μήλ με τις πληροφορίες για το θέατρο, γιατί δε μου τηλεφώνησες;

2. Διαβάζω το παρακάτω κείμενο για κάποια παραδοσιακά θεατρικά δρώμενα στο Πήλιο και συμπληρώνω τις προτάσεις στο τέλος, βάζοντας τα ρήματα στον σωστό τύπο του παρελθόντος (αόριστος, παρατατικός, παρακείμενος, υπερσυντέλικος), όπως στο παράδειγμα 1.

Θεατρικά παραδοσιακά δρώμενα - Πηλιορείτικος γάμος στην Πορταριά Πηλίου²³

Στο τελευταίο δεκαήμερο κάθε Αυγούστου, στην όμορφη Πορταριά Πηλίου, ένα χωριό λίγα χιλιόμετρα έξω από τον Βόλο, οι κάτοικοι αναβιώνουν (= ξανακάνουν) το έθιμο του Πηλιορείτικου Γάμου. Μέσα σε ένα Σαββατοκύριακο ξαναζωντανεύουν μπροστά στα μάτια πολλών επισκεπτών, πολλές παραδοσιακές τελετουργίες, που θυμίζουν τις συνήθειες των ανθρώπων της παλιάς αγροτικής κοινωνίας και τον τρόπο που γιόρταζαν ξεχωριστές στιγμές της ζωής τους. Η προσπάθεια αναβίωσης του εθίμου αυτού ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του 1960 από μια ομάδα κατοίκων του χωριού, με σκοπό οι πιο μεγάλοι σε ηλικία να φέρουν στη μνήμη τους «τα παλιά» και οι πιο νέοι να τα γνωρίσουν. Ο παλιός Πηλιορείτικος γάμος διαρκούσε οκτώ μέρες και κάθε μέρα περιελάμβανε πολλές μικρότερες τελετουργίες. Όλες αυτές σήμερα παρουσιάζονται μέσα σε ένα Σαββατοκύριακο. Όλη η Πορταριά γίνεται μια θεατρική σκηνή. Ο γάμος είναι το βασικό θέμα του θεατρικού δρώμενου. Το ζευγάρι που παντρεύεται, οι οικογένειές τους, οι φίλοι τους, οι κάτοικοι του χωριού και οι επισκέπτες δεν είναι μόνο θεατές αλλά συμπρωταγωνιστές στη χαρούμενη γιορτή.

Τα λαϊκά (θεατρικά) δρώμενα του Πηλιορείτικου γάμου

1. Το προξενίο και τα αρραβωνιάσματα

Η προξενήτρα ήταν μια γυναίκα που «έφερνε την προξενιά» στο σπίτι της νύφης. Ήταν δηλαδή αυτή που έφερνε το μήνυμα ότι ο γαμπρός και η οικογένειά του ζητούσαν τη νύφη σε γάμο. Αν η απάντηση ήταν θετική και η οικογένεια της νύφης έλεγε «ναι», τότε ο γαμπρός και η νύφη έδιναν υπόσχεση γάμου ο ένας στον άλλο και έκαναν τη γιορτή του αρραβώνα.

²³ Διακευή κειμένων από το διαδίκτυο: http://www.pass2greece.gr/culture_det.asp?culture_id=19, <http://www.taxydromos.gr/article.php?id=5090&cat=88>

2. Το κόψιμο του νυφικού

Η οικογένεια της νύφης ξεκινούσε αμέσως να κόβει το ύφασμα και να φτιάχνει το νυφικό. Το παραδοσιακό νυφικό του Πηλίου περιελάμβανε μια φούστα, ένα πουκάμισο, ένα γιλέκο και ένα μαντήλι για το κεφάλι.

3. Τα καλέσματα

Τη Δευτέρα γίνονταν «τα καλέσματα» (δηλαδή τα προσκαλέσματα, οι προσκλήσεις) από φίλους του γαμπρού και της νύφης που είχαν την ονομασία «μπρατίμια». Φορούσαν στον ώμο τους άσπρα μαντήλια και πήγαιναν σε όλα τα σπίτια του χωριού και προσκαλούσαν προφορικά, με το στόμα, τους κατοίκους στον γάμο.

4. Το στήσιμο της Θηκιαστής

Τη Δευτέρα, την Τρίτη και την Τετάρτη η οικογένεια της νύφης συγκέντρωνε και τακτοποιούσε την «προίκα» της νύφης, δηλαδή τα κεντήματα, τις κουβέρτες, τα σεντόνια, τα τραπεζομάντηλα και όλα αυτά που η νύφη θα πάρει στο καινούριο της σπίτι. Την Τρίτη σιδέρωναν όλη την προίκα της νύφης και στη συνέχεια έβαζαν όλα τα πράγματα της προίκας με τάξη, το ένα πάνω στο άλλο. Γινόταν δηλαδή «το στήσιμο της Θηκιαστής». Οι κάτοικοι του χωριού μπορούσαν να περνούν από το σπίτι της νύφης και να θαυμάζουν την προίκα της.

5. Τα αλευρώματα

Την Τετάρτη ή Πέμπτη το βράδυ γίνονταν «τα αλευρώματα» με «τα μπρατίμια», δηλαδή τους φίλους του γαμπρού και τις φίλες της νύφης. Όμως, τα μπρατίμια δεν έδιναν το αλεύρι για να γίνει το ψωμί, πριν να τους δώσουν χρήματα. Στη συνέχεια, οι καλεσμένοι άρχιζαν να ασπρίζουν το ζευγάρι «για να ασπρίσουν και να γεράσουν μαζί».

6. Η μεταφορά της προίκας

Την Παρασκευή το πρωί έκαναν τον μπακλαβά, ένα πεντανόστιμο γλυκό με σιρόπι, και τον έκοβαν σε σχήμα αστεριού. Το απόγευμα της Παρασκευής μετέφεραν την προίκα της νύφης με άλογα, χορούς και τραγούδια στο καινούριο σπίτι της.

7. Το ξύρισμα του γαμπρού

Το Σάββατο βράδυ γινόταν το τελευταίο δείπνο του ζευγαριού με τους γονείς τους. Την Κυριακή, τη μέρα του γάμου, οι φίλες της νύφης την έντυναν. Έβαζαν στα παπούτσια της καρφίτσες και έτσι η νύφη δεν μπορούσε να τα φορέσει, χωρίς να δώσει χρήματα στις κοπέλες. Και οι φίλοι του γαμπρού επίσης τον βοηθούσαν στο ντύσιμο και τον ξύριζαν. Έλεγαν αστεία ότι θα τον έκοβαν στο ξύρισμα και έτσι πάλι ο γαμπρός τούς έδινε χρήματα.

8. Ξεκίνημα της νύφης και γαμήλια τελετή

Ο γαμπρός πήγαινε στην εκκλησία και περίμενε τη νύφη. Οι φίλοι του πήγαιναν με μουσικά όργανα και τραγούδια στο σπίτι της νύφης και την έπαιρναν και την πήγαιναν όλοι μαζί (και οι καλεσμένοι) στην εκκλησία, για να γίνει ο γάμος.

9. Επιστροφή στο σπίτι

Μετά τον γάμο στην εκκλησία πήγαιναν στο σπίτι του γαμπρού. Εκεί η μητέρα του γαμπρού έβαζε έξω από το σπίτι ένα κλειδί για να πατήσει το ζευγάρι, πριν μπει στο καινούριο του σπίτι. Όλοι οι καλεσμένοι έδιναν την ευχή το ζευγάρι να είναι «σιδερένιο», δηλαδή γερό και δυνατό, όπως ακριβώς το σιδερένιο κλειδί. Στη συνέχεια, κερνούσαν όλους τους καλεσμένους γλυκό κεράσι.

10. Γαμήλιο γεύμα

Έστρωναν τραπέζι και άρχιζαν να τρώνε και να πίνουν, να χορεύουν και να τραγουδούν.

Ωραία που 'ναι η νύφη μας, ωραία τα προικιά της
ωραία κι η παρέα της, που κάνει τη χαρά της...

11. Το κρέμασμα του γαμπρού

Κάποια στιγμή στο γλέντι, οι φίλοι του γαμπρού τον έδεσαν με ένα χοντρό σκοινί και τον κρεμούσαν από ένα δέντρο. Η νύφη τούς παρακαλούσε να τον κατεβάσουν από το δέντρο και τους έδινε διάφορα πράγματα. Το γλέντι τελείωνε το πρωί της Δευτέρας. Οι καλεσμένοι επέστρεφαν σπίτι τους και το ζευγάρι έμενε στο καινούριο του σπίτι.

12. Το σπάσιμο της στάμνας

Την επόμενη μέρα του γάμου έφταναν ξανά στο σπίτι του ζευγαριού οι φίλοι του, για να πάνε τη νύφη στη βρύση να γεμίσει τη στάμνα της νερό. Εκεί την πείραζαν, έριχναν χώμα στη στάμνα της, της έχυναν το νερό αλλά αυτή προσπαθούσε να τη γεμίσει πολλές φορές. Στο τέλος, της έσπαζαν τη στάμνα.

1. Πριν τον αρραβώνα, η οικογένεια του γαμπρού είχε ζητήσει (ζητάω) τη νύφη σε γάμο.
2. Προξενήτρα (είμαι) το όνομα της γυναίκας που (πηγαίνω) στο σπίτι της νύφης και (λέω) ότι ο γαμπρός (με την άδεια της οικογένειάς του) (θέλω) «το χέρι» της νύφης.
3. Αφού πρώτα η νύφη και η οικογένειά της (απαντάω) θετικά στην πρόταση του γαμπρού, (ορίζω) ημερομηνία γάμου.
4. Η οικογένεια της νύφης (αρχίζω) τις προετοιμασίες για τον γάμο. Πρώτα (αρχίζω) να κόβουν το ύφασμα και να ράβουν το νυφικό. Επίσης, (αρχίζω) να φτιάχνουν τη θηκιστή με την προίκα της νύφης. Πριν από αυτό, όμως, οι φίλοι του γαμπρού (πηγαίνω) από σπίτι σε σπίτι και (προσκαλέσει) προφορικά όλο το χωριό στον γάμο.
5. Πριν τον γάμο, (πρέπει) να (γίνομαι) τα «αλευρώματα», δηλαδή το έθιμο κατά το οποίο συγγενείς και φίλοι (ρίχνω) αλεύρι στο ζευγάρι και του (δίνω) ευχές να «ασπρίσει» μαζί, δηλαδή να ζήσει ευτυχισμένο μαζί μέχρι να έχει άσπρα μαλλιά.
6. Δύο μέρες πριν τον γάμο, φίλοι και συγγενείς (μεταφέρω) την προίκα της νύφης με άλογα στο καινούριο της σπίτι. Στον δρόμο (τραγουδώ) και (χορεύω).
7. Τη μέρα του γάμου, οι φίλες της νύφης την (ντύνω). Οι φίλοι του γαμπρού (ντύνω) τον γαμπρό. Στο τέλος, τον (ξυρίζω) και (κάνω) διάφορα αστεία.
8. Όταν όλα (είμαι) έτοιμα, ο γαμπρός (πηγαίνω) στην εκκλησία. Εκεί (περιμένω) τη νύφη. Οι φίλοι του γαμπρού (πηγαίνω) στο σπίτι της νύφης και μαζί με την οικογένειά της, τις φίλες και δεκάδες προσκαλεσμένους τη (συνοδεύω) με μουσικά όργανα, τραγούδια και χορούς στην εκκλησία.
9. Αφού (τελειώνω) ο γάμος στην εκκλησία, όλοι (επιστρέφω) στο σπίτι του γαμπρού και το γλέντι (ξεκινώ) μέχρι τις πρώτες ώρες της επόμενης μέρας.
10. Σήμερα (απομένω) μια νοσταλγική ανάμνηση από τον παλιό πηλιορείτικο γάμο, που ξαναζωντανεύει κάθε Αύγουστο στην Πορταριά.

8.2. Μαθαίνω για τα επίθετα

8.2.1 Επίθετα σε -ύς, -ιά, -ύ

Ενικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ο	βαρύς	η	βαριά	το	βαρύ
γεν.	του	βαρύ	της	βαριάς	του	βαρύ
αιτ.	τον	βαρύ	την	βαριά	το	βαρύ
κλητ.		βαρύ		βαριά		βαρύ
Πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οι	βαριοί / βαρείς	οι	βαριές	τα	βαριά
γεν.	των	βαριών	των	βαριών	των	βαριών
αιτ.	τους	βαριοί / βαρείς	τις	βαριές	τα	βαριά
κλητ.		βαριοί / βαρείς		βαριές		βαριά

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται τα επίθετα βαθύς, ελαφρύς, μακρύς, παχύς, φαρδύς κ.ά.

8.2.2 Συγκριτικός & υπερθετικός βαθμός των επιθέτων - μονολεκτικός τύπος

Ο **συγκριτικός βαθμός**, εκτός από τον περιφραστικό τύπο (πιο + θετικός βαθμός, όπως λ.χ. πιο όμορφος), σχηματίζεται και μονολεκτικά, δηλαδή μόνο με μία λέξη.

Σχηματίζεται με: **θέμα θετικού βαθμού + -ό(ύ)τερος, -η, -ο**
(και σπανιότερα θέμα θετικού βαθμού + -έστερος, -η, -ο)

- Το καλοκαίρι είναι **ζεστότερο** από το φθινόπωρο.
- Ο δρόμος για τη δουλειά μου είναι **μακρύτερος** από τον δρόμο για τη δική σου δουλειά.
- Οι οδηγίες μου Αλίκης ήταν **σαφέστερες** από τις δικές σου.

Ο **υπερθετικός βαθμός**, εκτός από τον περιφραστικό τύπο (ο + πιο + θετικός βαθμός, όπως λ.χ. ο πιο όμορφος), σχηματίζεται και μονολεκτικά:

Σχηματίζεται με: **θέμα θετικού βαθμού + -ό(ύ)τατος, -η, -ο**
Στα δικατάληκτα επίθετα σε -ής, -ής, -ές και σε -ων, -ων, -ον, σχηματίζεται με:
θέμα θετικού βαθμού + -έστερος, -η, -ο

- Ο Γιώργος είναι ένας **μετριότατος** μαθητής.
- Η Ελένη είναι πάντα **σαφέστατη** σε αυτά που λέει.

Ασκήσεις

1. Στο παρακάτω κείμενο να βρείτε όλα τα επίθετα που υπάρχουν και να βάλετε στην ίδια πτώση και στον ίδιο αριθμό στους άλλους δύο βαθμούς και στον μονολεκτικό τύπο (εφόσον υπάρχει) και στον περιφραστικό τύπο.

Ο Καραγκιόζης²⁴

Ο Καραγκιόζης με το φαρδύτατο μέτωπο και το μακρύ χέρι είναι ο τέλειος τύπος ανθρώπου του λαού. Ευφύεστατος, τραγουδιστής, καλόκαρδος, πολιτικός, ετοιμόλογος, ερωτιάρης. Πότε είναι πάμπλουτος, πότε φτωχότατος, πότε κάνει τον θεόχαζο, πότε τον πανέξυπνο. Είναι ο τέλειος τύπος του Ρωμιού. Τον βρίσκεις παντού, όπου θέλεις. «Όπα, όπα, όπα, ε...» Αυτό τραγουδά συνήθως με τη βαριά φωνή του ο Καραγκιόζης, όταν εμφανίζεται στη σκηνή. Πάντα ξέγνοιαστος και με κέφι, παρατημένος από τη φιλοδοξία, την εργασιομανία, τα καταναλωτικά αγαθά, ζει απλώς, για να ζει. Ανήκει μόνο στο σήμερα, χωρίς φοβίες και εσωτερικές συγκρούσεις, χωρίς βαριές ενοχές και δίχως πολλά διλήμματα...

Καραγκιόζης στα τουρκικά σημαίνει «μαυρομάτης» και τα τεράστια εκφραστικότητα μάτια του είναι και το μοναδικό όμορφο χαρακτηριστικό του. Ασχημομούρης, καμπούρης, κοντός, βρόμικος, με τεράστια άκοπα νύχια, μοιάζει με ένα κακόγουστο αστείο της φύσης. Η καθημερινότητα του δεν είναι καλύτερη από την εμφάνιση του. Ανήκει στους φτωχότερους και τους πιο ανήμπορους. Είναι πάντα πεινασμένος και ζει σε μια παράγκα που από παντού μπαίνει ο αέρας, το κρύο και η βροχή. Ο Καραγκιόζης αποτελεί το πρότυπο του αντιήρωα και του περιθωριακού. Ταυτόχρονα αποτελεί το πρότυπο του πιο ελεύθερου, του πιο περίεργου και του πιο ανήσυχου πνεύματος, που δεν συμβιβάζεται με καμία εξουσία και με κανέναν κοινωνικό ρόλο. Πάνω στην καμπούρα του κουβαλά τον κόσμο όλο, αφού βρίσκεται πάντα στο κέντρο των εξελίξεων.

Όπως ο Σωκράτης, ο Αίσωπος και πολλά άλλα μεγάλα πνεύματα, ο Καραγκιόζης είναι άσχημος εξωτερικά, αλλά γεμάτος εσωτερικά χαρίσματα. Οι πάμπολλες αντιφάσεις του χαρακτήρα του δε μειώνουν την έντονη προσωπικότητα του και συχνά όλοι εμείς βρίσκουμε πάμπολλους λόγους να αναγνωρίσουμε κάτι από τον εαυτό μας στη δική του ύπαρξη.

²⁴ Διασκευασμένο κείμενο από το διαδίκτυο: <http://www.karagkiozis.com/deite-xaraktires.htm>

8.3 Μαθαίνω για τα επιρρήματα και εξασκούμε

Επιρρήματα σε -α και σε -ως. Συγκριτικός και υπερθετικός βαθμός - περιφραστικός & μονολεκτικός τύπος

Τα επιρρήματα, όπως και τα επίθετα, έχουν τρεις βαθμούς:

- τον θετικό
- τον συγκριτικό
- τον υπερθετικό

Σχηματίζονται μονολεκτικά και περιφραστικά.

Επίθετα	Επίρρημα		
	Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
σε -ος, -η, -ο ακριβός, -ή, -ό	-α ακριβά	πιο + θετικός θέμα θετικού + ότερα πιο ακριβά ακριβότερα	πολύ + θετικός θέμα θετικού + ότατα πολύ ακριβά ακριβότατα
σε -υς, -ια, -υ βαθύς, -ιά, -ύ	-ια βαθιά	πιο + θετικός θέμα θετικού + ύτερα πιο βαθιά βαθύτερα	πολύ + θετικός θέμα θετικού + ύτατα πολύ βαθιά βαθύτατα
σε -ης, -ης, -ες ακριβής, ής, ές	-ως ακριβώς	πιο + θετικός θέμα θετικού + έστερα πιο ακριβώς ακριβέστερα	πολύ + θετικός θέμα θετικού + ύτατα πολύ ακριβώς ακριβέστατα

Κάποια επίθετα δε σχηματίζουν τον συγκριτικό και υπερθετικό σύμφωνα με τους παραπάνω τρόπους. Τα επίθετα αυτά έχουν ανώμαλα παραθετικά.

Ανώμαλα παραθετικά επιθέτων

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός	Επίρρημα
καλός, -ή, -ό	καλύτερος, -η, -ο	άριστος, -η, -ο	άριστα
κακός, -ή, -ό	χειρότερος, -η, -ο	(χείριστος, -η, -ο)	χείριστα
πολύς, πολλή, πολύ	περισσότερος, -η, -ο	(πλείστος, -η, -ο)	πλείστα
λίγος, -η, -ο	λιγότερος, -η, -ο	ελάχιστος, -η, -ο	ελάχιστα
μεγάλος, -η, -ο	μεγαλύτερος, -η, -ο	μέγιστος, -η, -ο	μέγιστα

Ίδιο επίρρημα, διαφορετική σημασία

Μερικά επιρρήματα σε -ως έχουν διαφορετική σημασία από τα όμοιά τους σε -α:

Το αγόρασες ακριβά (στην τιμή).	Να έρθεις στις έξι ακριβώς (χρονική σημασία).
Περάσαμε έκτακτα (πολύ ωραία) στο ταξίδι.	Συνεδρίασαν εκτάκτως (εκτός προγράμματος).
Περάσαμε ευχάριστα (με ευχάριστη διάθεση).	Θα έρθω ευχαρίστως (με προθυμία).
Μιλά απλά (= με απλό τρόπο).	Είναι απλώς (=μόνο) αδιάφορος.
Το δέμα να παραδοθεί άμεσα (χωρίς μεσολάβηση) στον παραλήπτη.	Το δέμα να παραδοθεί αμέσως (χωρίς καθυστέρηση) στον παραλήπτη.
Με παρατηρεί αδιάκριτα (χωρίς διακριτικότητα).	Θα εξεταστούν όλοι αδιακρίτως (χωρίς διάκριση).
Μου άρεσε ιδιαίτερα (= κυρίως) το γλυκό.	Θα ήθελα να μιλήσουμε ιδιαιτέρως (μόνοι, κατ' ιδίαν).
Με κοιτάζαν περίεργα (= με περίεργο τρόπο).	Περιέργως (= παραδόξως, παρά το αναμενόμενο) τα έγγραψες σωστά.
Μιλάει τέλεια (= άριστα) τα ελληνικά.	Είσαι τελείως (= εντελώς, ολότελα) τρελός.
Μιλάει έξοχα (= άριστα) τα ελληνικά.	Το ζήτημα είναι εξόχως (= κυρίως) πολιτικό.
Άδικα (με άδικο τρόπο, χωρίς λόγο) με κατηγορήσες.	Μην περιμένεις αδίκως (= μάταια).

Ασκήσεις

1. Συμπληρώστε τα κενά, όπως στο παράδειγμα.

1. Η Ελένη μιλάει γλυκά. Η Μαρία μιλά γλυκύτερα από την Ελένη.

2. Το αεροπλανάκι του Γιώργου πετάει χαμηλά. Το αεροπλανάκι του Νίκου πετάει από το αεροπλανάκι του Γιώργου.

3. Εξήγησα σαφώς ότι θα πάω στο Παρίσι. Η Μαρία εξήγησε επίσης ότι θα έρθει μαζί μου.

4. Δουλεύεις πολύ καλά. Η Μαρία όμως δουλεύει

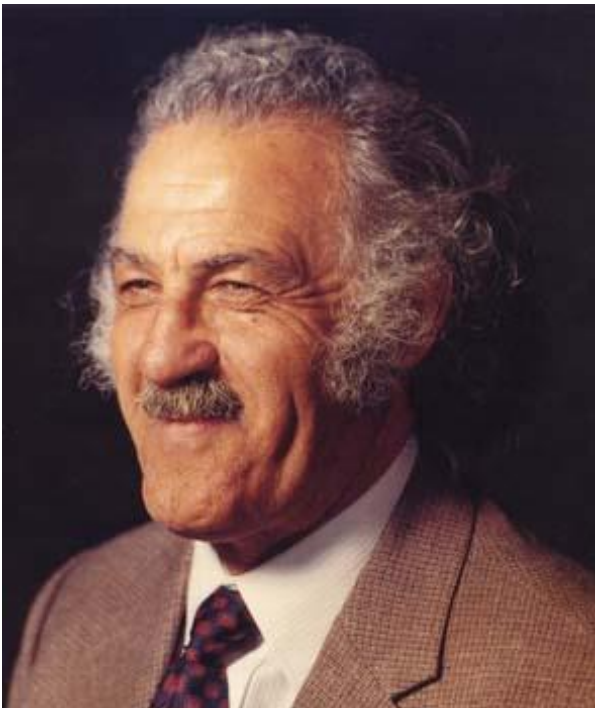
5. Ο Παναγιώτης κολυμπάει βαθιά. Η Άννα κολυμπάει

2. Βάλτε σε κύκλο τον σωστό τύπο του επιρρήματος.

1. Πηγαίνω αμέσως/άμεσα στο ταχυδρομείο, γιατί κλείνει σε 10 λεπτά.
2. Με κοιτάζει αδιακρίτως/αδιάκριτα από πάνω μέχρι κάτω όλη την ώρα και με κάνει να νιώθω άσχημα.
3. Περιέργως/περίεργα αυτή τη φορά άργησε, αν και είναι πάντα συνεπής.
4. Κάνει τελείως/τέλεια ησυχία.
5. Είναι απλώς/απλά ανίκανος.
6. Οι διακοπές μας πέρασαν ευχάριστα/ευχαρίστως.
7. Η θεατρική παράσταση αρχίζει στις εννέα ακριβώς/ακριβά.
8. Είναι τέλεια/τελείως ανίκανος.
9. Δε θέλω να μας ακούει όλος ο κόσμος. Θέλω να μιλήσουμε ιδιαίτερα/ιδιαιτέρως.
10. Το μουσικό έργο του Λουκιανού Κηλαηδόνη είναι έξοχα/εξόχως κοινωνικοπολιτικό.

3. Βρείτε στο παρακάτω κείμενο τα επιρρήματα και γράψτε τον περιφραστικό και στον μονολεκτικό τους τύπο (αν έχουν).

Η ζωή του σπουδαιότερου Έλληνα καραγκιοζοπαίχτη Ευγένιο Σπαθάρη²⁵

Ο Ευγένιος Σπαθάρης (1924-2009) γεννήθηκε στην Κηφισιά της Αθήνας. Από μικρός αγάπησε βαθιά το θέατρο σκιών και τον Καραγκιόζη και έδειξε το ταλέντο του. Μέσα στη Γερμανική κατοχή ξεκίνησε να σπουδάσει αρχιτεκτονική αλλά χωρίς επιτυχία. Την καριέρα του ως καραγκιοζοπαίχτης ξεκίνησε το 1942. Έκανε περιοδεία στις περισσότερες πόλεις της Ελλάδας και σε χώρες του εξωτερικού και έδωσε επιτυχώς παραστάσεις στα μεγαλύτερα πολιτιστικά κέντρα του κόσμου. Επίσης πήρε μέρος σε διεθνή φεστιβάλ, δημιούργησε Σχολή Θεάτρου Σκιών στη Δανία, δίδαξε ενθουσιωδώς σε πολλές ομάδες φοιτητών, καθηγητών και νέων καλλιτεχνών. Εκτός από το ταλέντο του στη θεατρική τέχνη, ο Ευγένιος Σπαθάρης ζωγράφιζε εξαιρετα. Κατασκεύασε τις περισσότερες φιγούρες του θεάτρου σκιών. Τα θέματά του τα έπαιρνε ιδιαίτερα μέσα από την καθημερινή ζωή, τα ιστορικά γεγονότα και τη μυθολογία από όλον τον κόσμο.

²⁵ Ρεπορτάζ - Φώτο: Π. Αναστασιάδη, Ν. Νικοπούλου, Ε. Πριτσή. Τάξη Γ2. Διασκευή κειμένου από το διαδύκτιο: http://fourtounis.gr/pareoyla/arxio%20pareoulas/pareoyla15_site/Selida8_2.htm

4. Στα παρακάτω δύο τραγούδια να βρείτε και να ξεχωρίσετε τα επίθετα από τα επιρρήματα. Στη συνέχεια να γράψτε τον συγκριτικό και τον υπερθετικό τους τύπο μονολεκτικά (όσα έχουν).

Παλιάτσος ²⁶	Σαν τον καραγκιόζη ²⁷
	
<p>Στίχοι: Μέλπω Ζαροκώστα Μουσική: Νότης Μαυρουδής Πρώτη εκτέλεση: Παιδική χορωδία ωδείου Kodaly.</p>	<p>Μουσική, στίχοι & ερμηνεία: Διονύσης Σαβρόπουλος</p>
<p>Ένας παλιάτσος είμαι εγώ Καλή σας μέρα. Ξέρω να κλαίω, να γελάω, να πονώ Ξέρω να λέω την αλήθεια πέρα ως πέρα Γι' αυτό κι εγώ θα σας το πω...</p> <p>Τραγούδι λέω δυνατά Ν' ακούσουν όλα τα παιδιά Ν' ακούσει η πολιτεία Κι απ' το τραγούδι μου αυτό Παλιάτσοι άλλοι εκατό να βγουν στην κοινωνία.</p> <p>Κι έτσι όλοι μαζί κι αντάμα να τραγουδάμε τα δίκια της ζωής να τραγουδάς κι εσύ απ' την πλατεία να μάθεις φίλε μου σωστά να ζεις.</p> <p>Τραγούδι λέω δυνατά Ν' ακούσουν όλα τα παιδιά...</p> <p>Ένας παλιάτσος είμαι εγώ Καλή σας μέρα...</p>	<p>Κείνο που με τρώει, κείνο που με σώζει είναι π' ονειρεύομαι σαν τον καραγκιόζη. Φίλους και εχθρούς στις φριχτές μου πλάτες όμορφα να σήκωνα, σαν να 'ταν επιβράτες.</p> <p>Λευκό μου σεντονάκι, λάμπα μου τρελή, ποιο φορείο θα μας κουβαλήσει. Βάλε στη σκιά σου τούτο το παιδί, που δεν έχει σώμα να ψηφίσει, να ψηφίσει.</p> <p>Σαν κουκιά μετρώ τα λόγια του καμπούρη πίσω απ' το λευκό πανί, μέσα απ' το κιβούρι. Μα όσο κι αν μετρώ, κάτι περισσεύει τρύπια είν' η αγάπη μας και δε μας προστατεύει.</p> <p>Λευκό μου σεντονάκι, λάμπα μου τρελή, κόκκινο αυγό ή καρναβάλια. Μέσα από την κάλπη, τη στατιστική μας κοιτάει ο Χάρος και του τρέχουνε τα σάλια.</p> <p>Σαν σκιές γλιστρούν λόγια και εικόνες κάρτα σκουπιδιάρικα φεύγουν οι χειμώνες. Κι αν δεν ντρέπεσαι να γυρίσεις πίσω έλα στην παράσταση να σε γιουχαΐσω.</p> <p>Λευκό μου σεντονάκι, λάμπα μου τρελή, ποια αγάπη τάχα μάς φυσάει. Βάλε στη σκιά σου τούτο το παιδί που δεν έχει απόψε πού να πάει, πού να πάει.</p>

²⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=A86wOqWGp0I>

²⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=IcZ0s5xYoiw>

8.4 Μαθαίνω για τους χρονικούς συνδέσμους και τις χρονικές προτάσεις και εξασκώμαι

Χρονικές είναι οι προτάσεις που αρχίζουν με τους χρονικούς συνδέσμους:

- όταν
- σαν
- ενώ
- καθώς
- αφού
- αφότου
- πριν (πριν να)
- μόλις
- προτού
- ώσπου
- όποτε
- άμα

Όταν πάω στο Παρίσι, θέλω να δω οπωσδήποτε το μουσείο του Λούβρου.

Σαν έγινε τριάντα χρονών, πέθανε από καρκίνο.

Όλη την ώρα έτρωγαν πίτσες και μακαρονάδες, **ενώ** εγώ έβλεπα μια ταινία στην τηλεόραση.

Καθώς περίμενα στη γωνία, είδα τον Νίκο που πέρασε βιαστικός για τη δουλειά του.

Θα πας βόλτα, **αφού** πρώτα τελειώσεις το διάβασμα για το σχολείο.

Αφότου γύρισα από τις διακοπές μου, δεν είδα τον Πέτρο.

Πριν να φάω, έπλυνα τα χέρια μου.

Εκεί που πήγε να μου αγοράσει το δώρο μου, του τέλειωσαν τα λεφτά.

Μόλις τελειώσω τις σπουδές μου, θα κάνω ένα μεγάλο ταξίδι.

Προτού να μιλήσεις και να πεις τη γνώμη σου, είναι καλύτερο να ακούσεις πρώτα αυτά που έχει να πει η Άννα.

Δε θα βγω έξω, **ώσπου** να σταματήσει η βροχή.

Μπορούμε να πάμε μία βόλτα στην παραλία, **όποτε** θελήσεις.

Άμα έρθεις στο σπίτι μου, θα σου δείξω τον κήπο μας με τα πανέμορφα τριαντάφυλλα.

Το ρήμα μιας χρονικής πρότασης μπορεί να είναι

- στην οριστική διαφόρων χρόνων (όταν εκφράζει κάτι σίγουρο)
 - Καθώς περίμενα στο αυτοκίνητο, άρχισε να βρέχει.
- στην υποτακτική απλή ή συνεχή (όταν εκφράζει κάτι πιθανό)
 - Όταν πάω στο Παρίσι, θα σου αγοράσω ένα δώρο.

Ασκήσεις για τους χρονικούς συνδέσμους και τις χρονικές προτάσεις

1. Να βρείτε στο παρακάτω κείμενο τις χρονικές προτάσεις.

Το θέατρο στην υπηρεσία της Αντίστασης – Θέατρο του Βουνού ²⁸

Όταν άρχισε να κυριαρχεί η φασιστική ιδεολογία στην Ευρώπη, ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1930, όταν η Ιταλία εισέβαλε στην Ελλάδα το 1940 και αφότου στη χώρα άρχισε η γερμανική κατοχή, μια ιδιαίτερη μορφή θεάτρου γεννήθηκε με βασικό του χαρακτηριστικό τον **αντιστασιακό** του χαρακτήρα. Πρόκειται για μια **νέα μορφή πολιτικού θεάτρου**, το «Θέατρο του βουνού».

Πρωταγωνιστές του θεάτρου αυτού ήταν συνήθως Έλληνες αριστεροί ηθοποιοί, με αντιφασιστική και φιλειρηνική ιδεολογία. Οι ηθοποιοί αυτοί ήθελαν να βοηθήσουν στον αγώνα κατά των Γερμανών ναζι είτε ως πολεμιστές, είτε μέσα από την τέχνη τους. Ενώ δούλευαν σε διάφορους θεατρικούς θιάσους, συχνά έφτιαχναν φυλλάδια κατά των ναζι στα καμαρίνια του θεάτρου ΡΕΞ, στο κέντρο της Αθήνας, και τα μοίραζαν σε διάφορα αθηναϊκά θέατρα αλλά και σε σπίτια και στους δρόμους.

Στην περίοδο της Κατοχής σημαντική δράση αντίστασης έκανε ο θεατρικός συγγραφέας Βασίλης Ρώτας, όταν δημιούργησε τον «πολεμικό θίασο».

Επίσης, στην Κατοχή ο Ρώτας ίδρυσε το περίφημο «Θεατρικό Σπουδαστήριο». Το 1943 είχε 500 σπουδαστές με δασκάλους τον ίδιο και άλλες σημαντικούς ανθρώπους της εποχής. Το Θεατρικό Σπουδαστήριο λειτούργησε μέχρι τις αρχές του 1944. Μαθητές και δάσκαλοι, στο τέλος του 1944, άλλοι πήγαν στα βουνά ως αντάρτες και άλλοι παρέμειναν στην Αθήνα και αντιστάθηκαν στους ναζι από εκεί.

²⁸ <https://www.kar.org.gr/2016/03/02/to-theatro-stin-ypiresia-tis-antistasis-theatro-tou-vounou>

Από την άνοιξη του 1942, κάθε περιοχή της Ελλάδας που αποκτούσε την ελευθερία της, οργάνωνε μαζί με την αντίσταση και την ψυχαγωγία της, και μέσα από το θέατρο.

Το καλοκαίρι του 1944, ο Βασίλης Ρώτας ίδρυσε στη Θεσσαλία μία θεατρική ομάδα, ένα θίασο. Στον θίασο υπήρχαν επαγγελματίες και ερασιτέχνες ηθοποιοί-αντάρτες. Ο Γεράσιμος Σταύρου θυμάται: «Πλησίαζε καλοκαίρι. Εδώ και μερικούς μήνες βρισκόταν στη Στερεά Ελλάδα ο ποιητής Βασίλης Ρώτας με τον θίασό του, που είχε περίπου δέκα άτομα. Όλος ο θίασος πήγαινε με τα πόδια από χωριό σε χωριό. Τα σκηνικά τα κουβαλούσε κάποιο μουλάρι. Κάτω από αυτές τις δύσκολες συνθήκες, έκαναν πολλά χιλιόμετρα και έφτασαν στον ελεύθερο κάμπο του Αλμυρού.

Όταν ο θίασος του Ρώτα έφτανε σε κάποιο χωριό, η αναγγελία της παράστασης γινόταν με το χτύπημα της καμπάνας της εκκλησίας του χωριού και από τον ντελάλη.

Το εισιτήριο για την παράσταση το «πλήρωναν» οι χωρικοί-θεατές σε είδος. Άλλος πλήρωνε με πατάτες, άλλος με σιτάρι και άλλος με λάδι. Ο Βασίλης Ρώτας είπε κάποια στιγμή: «Οι παραστάσεις μας είχαν τον ενθουσιασμό του αγώνα. Οι χωρικοί έρχονταν από παντού, έφερναν μαζί τους καρέκλες ... πότε έξω από μια εκκλησία, πότε στην αυλή ενός σχολείου... Εισιτήριο για την παράσταση δεν υπήρχε, γιατί ο χώρος ήταν ανοικτός. Οι θεατές πλήρωναν τις περισσότερες φορές με πράγματα».

Εκτός όμως από τον γνωστό αυτό αντιστασιακό θεατρικό θίασο, υπήρχαν και άλλοι ερασιτεχνικοί θίασοι σε όλη την Ελλάδα. Όλοι αυτοί μαζί ήταν το «θέατρο του βουνού», το οποίο κατάφερε να δυναμώσει τους Έλληνες αγωνιστές εναντίον του φασισμού.

2. Να βάλετε στο παρακάτω κείμενο τους χρονικούς συνδέσμους που ταιριάζουν: πριν να, μέχρι να, όταν, ενώ, προτού να, μόλις

..... η ηθοποιός Άννα Φόνσου, πριν 25 χρόνια, άρχισε να σκέφτεται ότι υπάρχουν πολύ φτωχοί ηθοποιοί, που δεν έχουν σπίτι, δημιούργησε ένα φιλανθρωπικό - πολιτιστικό ίδρυμα με το όνομα «ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΗΘΟΠΟΙΟΥ».

Βασικός σκοπός του ιδρύματος είναι να φιλοξενεί ηθοποιούς, βρίσκονται σε άσχημη οικονομική κατάσταση και τουλάχιστον γίνεται καλύτερη η κατάστασή τους. αποφασίζει η κυρία Φόνσου την ίδρυση αυτού του ιδρύματος, πολλοί άστεγοι ηθοποιοί δεν ήξεραν τι να κάνουν και πού να μένουν. έγινε «Το σπίτι του ηθοποιού», αρκετοί ηθοποιοί βρήκαν μια πρώτη λύση στο βασικό πρόβλημα του σπιτιού.

Επίσης το ίδρυμα προσπαθεί να διοργανώνει καλλιτεχνικές δραστηριότητες και να δημιουργήσει Θέατρο του Δρόμου. βρεθούν αρκετά χρήματα, οι σκοποί αυτοί δεν μπορούν να γίνουν πραγματικότητα.

3. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις σωστά, όπως στο παράδειγμα:

1. Μόλις γίνω 25 χρονών, θα κάνω αμέσως τον γύρο του κόσμου.
- 2..... μεγαλώσω, θα γίνω ηλεκτρολόγος.
3. Πέρασα από τη λαϊκή αγορά, να έρθω στο σπίτι.
4. εσύ έπαιζες, εγώ διάβαζα όλη την ώρα.
5. γύρισα από τις διακοπές μου στη Γερμανία, άρχισα να μαθαίνω γερμανικά.
6. δεν ξέρω τι να δω στην τηλεόραση, κοιτάζω το πρόγραμμα.
7. τρέχεις γρήγορα, κουράζεσαι.
8. μιλήσεις για ένα θέμα, πρέπει να διαβάσεις για αυτό.
9. Θα σου πω αν θα είμαι ελεύθερος απόψε, πρώτα ρωτήσω τη γυναίκα μου μήπως έχει ήδη κανονίσει κάτι και για τους δυο μας.
10. Χτύπησε το τηλέφωνο, ενώ τρώγαμε.

9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία

Τα Θεατρικά μπουλούκια²⁹

Από την εποχή που ο Θέσπις³⁰ ταξίδευε με την άμαξά του και μετέφερε τις Θεατρικές του παραστάσεις από τόπο σε τόπο στην κλασική Ελλάδα, δε σταμάτησαν σχεδόν ποτέ μέχρι σήμερα να ταξιδεύουν Θεατρικές ομάδες από τόπο σε τόπο και να παρουσιάζουν τα Θεατρικά τους έργα. Στην Ελλάδα οι Θεατρικές αυτές ομάδες που ταξίδευαν κατά τον 19ο αιώνα και το πρώτο μισό του 20ού αιώνα, ονομάζονταν Θεατρικά μπουλούκια.

Άρμα που οδηγεί ο Θέσπις σε γλυπτό καμπαναριού στη Φλωρεντία της Ιταλίας (περίπου 1335)

Το ελληνικό μπουλούκι είναι μέρος της ιστορίας του ελληνικού θεάτρου. Είναι απόγονος του διονυσιακού θιάσου και των θιάσων της *Commedia dell'arte* που ταξίδευαν.

Τον 19ο αιώνα, τα «θεατρικά μπουλούκια» γνώρισαν μεγάλη άνθηση. Η δράση τους έφτασε μέχρι και τη δεκαετία του 1950. Αργότερα, δημιουργήθηκαν τα ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. (Δημοτικά Περιφερειακά Θέατρα), που περιόρισαν την ανάπτυξη των θεατρικών μπουλουκιών.

²⁹ Διασκευή από δύο κείμενα στο διαδίκτυο: <http://theatroaloni.gr/mpouloukia> και <http://nikiloy.pblogs.gr/tags/mpoyloykia-gr.html>

³⁰ Ο ποιητής Θέσπις από τον δήμο Ικαρίας (σημερινό Διόνυσο), θεωρείται ο εφευρέτης της τραγωδίας, στα μέσα περίπου του 6ου αι. π.Χ., και πολύ πιθανόν και ο πρώτος ηθοποιός.

Ο δρόμος των μπουλουκιών έρχεται από πολύ μακριά. Ταξίδευαν με τρένα και εισιτήριο τρίτης κατηγορίας, μουλάρια ή σε καρότσες φορτηγών. Έμεναν όπου μπορούσαν και συχνά οι συνθήκες ήταν αθλιότατες. Ήταν οικογένειες θεατρίνων, που γύριζαν σε όλη την Ελλάδα σε χωριά και μικρές πόλεις και έδιναν παραστάσεις σε καφενεία, σε σχολεία και πλατείες.

Θεατρικό μπουλούκι ανεβαίνει τα βουνά με μουλάρια για να παίξει στο καφενείο του χωριού.

Το μπουλούκι του Νικόλαου Αλεξάνδρου φωτογραφίζεται λίγο πριν μια περιοδεία του

Στα χωριά, όταν ο κόσμος δεν είχε χρήματα, πλήρωνε το εισιτήριό του με κότρες, λίγα αυγά, ψωμί, λαχανικά και ό,τι άλλο είχε ο καθένας. «Ο αγαπητικός της βροσκοπούλας», «Γκόλφω», «Εσμέ η Τουρκοπούλα», «Μαρία Πενταγιώτισσα» ήταν μερικά από τα έργα που είχε το ρεπερτόριο των μπουλουκιών. Επίσης, το ρεπερτόριό τους είχε και κάποιες κωμωδίες, που οι ηθοποιοί τις έβγαζαν από το μυαλό τους. Δηλαδή τις αυτοσχεδίαζαν ανάλογα με τον τόπο, όπου παρουσίαζαν το έργο τους. Όσο μεγαλύτερο ρεπερτόριο είχε ένας θίασος, τόσο περισσότερο μπορούσε να μείνει σε ένα μέρος και να παρουσιάζει διαφορετικό έργο κάθε βράδυ.

Δύο διαφορετικές σκηνές από το έργο «Γκόλφω» του Σπύρου Περεισιάδη, ιδιαίτερα αγαπημένο έργο των μπουλουκιών

Δύο διαφορετικές σκηνές από την «Γκόλφω» του Περεισιάδη, κωμείδιο πολύ διαδεδομένο στα μπουλούκια. Και στις δύο σκηνές ο Γιάννης και η Τερέζα Γακιάδη.

Η εικόνα που είχαν οι τοπικές κοινωνίες της εποχής για τους θεατρίνους και τις θεατρίνες, δηλαδή για τους ηθοποιούς των μπουλουκιών, ήταν κακή. Οι θιασάρχες φρόντιζαν οι θεατρικές ομάδες να είναι οικογενειακές και τα υπόλοιπα μέλη να είναι -όσο

γινόταν- ζευγάρια, για να μην προκαλούν. Ωστόσο η άσχημη εικόνα για τους θεατρίνους ήταν βαθιά ριζωμένη. Η εκκλησία με τη συντηρητική στάση της ενθάρρυνε τις αρνητικές προκαταλήψεις του αμόρφωτου κόσμου.

Τα πράγματα δεν ήταν πάντα πολιτισμένα και οι θεατές δεν παρακολουθούσαν με σεβασμό το έργο που έβλεπαν. Συχνά, ενώ οι άντρες και οι γυναίκες ηθοποιοί έπαιζαν πάνω στη σκηνή, οι άντρες θεατές ενοχλούσαν τις νέες και όμορφες ηθοποιούς μιας παράστασης, γιατί τις θεωρούσαν «ελαφράς ηθικής».

Κατά την περίοδο της γερμανικής κατοχής, όταν στην Αθήνα και σε άλλες πόλεις, οι άνθρωποι πέθαιναν από την πείνα και δεν είχαν ούτε ψωμί στο τραπέζι τους, στα περισσότερα χωριά της ελληνικής κοινωνίας δεν έλειπαν τουλάχιστον τα βασικά αγαθά. Εκεί οι άνθρωποι δεν πείνασαν. Υπήρχε κυρίως αρκετό λάδι, που ήταν χρήσιμο για να ζήσουν αλλά και για να το ανταλλάξουν με άλλα τρόφιμα. Κάποια μπουλούκια έβρισκαν τότε καταφύγιο στα χωριά και αποφάσιζαν να μείνουν εκεί, ώστε να μπορούν τουλάχιστον να έχουν το καθημερινό τους φαγητό. Και έτσι πέρασαν όλη εκείνη τη δύσκολη περίοδο και έπαιζαν κάθε βράδυ στο καφενείο του χωριού, όπου έμεναν.

Η γνωστή ηθοποιός Σπεράντζα Βρανά έγραψε για τη συμμετοχή της στα μπουλούκια την περίοδο της γερμανικής κατοχής: «Τα μπουλούκια ήρθαν στη ζωή μου, όταν πείναγα, το 1942, μετά τον θάνατο της μάνας μου. Πήγα στο Μεσολόγγι κι αφού οι συγγενείς μου δε μου έδωσαν καμιά σημασία, αναγκάστηκα να ακολουθήσω τα μπουλούκια για να εξασφαλίσω το φαγητό μου και να μπορέσω να ζήσω.»

Η Σπεράντζα Βρανά (αριστερά) στη φωτογραφία μικρούλα την εποχή που έπαιζε στα μπουλούκια.

Πάνω από 50 χρόνια τα θεατρικά μπουλούκια έδιναν θεατρική τροφή στην ελληνική κοινωνία. Ο γνωστός Έλληνας στιχουργός Μίμης Τραϊφόρος περιέγραψε μέσα σε ένα ποίημα λίγων στίχων με τίτλο «Τα μπουλούκια» τη δύσκολη ζωή των ηθοποιών των μπουλουκιών:

Τα μπουλούκια

Και παίρνουν τις βαλίτσες το φθινόπωρο
Και με πικρία μίαν εσπέρα ξεκινάνε ...
Και στο σταθμό δεν βρίσκεται ένας γνώριμος
Κι ένα μαντήλι απ' το λιμάνι δεν κουνάνε...
Και πάνε σ' άλλες πιάτσες για να παίξουνε
Και ταξιδεύουν μες στα ξύλινα βαγόνια
Με τρίτη θέση πάντοτε εισιτήριο
Και μ' αγωνία σιγοτρέμουν τα σαγόνια...

10. Αξιολογώ την ενότητα

1. Σε ποιο βαθμό ανταποκρίνεται το υλικό που μελετήσατε στην ενότητα στις προσδοκίες που είχατε;

Πολύ Αρκετά Λίγο Ελάχιστα Δεν έχω άποψη

Αιτιολογήστε σύντομα την άποψή σας:

.....

.....

.....

.....

.....

2. Αξιολογήστε τις υποενότητες του κεφαλαίου βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Προετοιμάζω την ενότητα (επάρκεια ειδικού λεξιλογίου - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
2. Διαβάζω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - κατανοητή παρουσίαση - επάρκεια εποπτικού υλικού)	1	2	3	4	5
3. Ακούω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - σαφήνεια παρουσίασης)	1	2	3	4	5
4. Δημιουργώ με τις λέξεις (πλούτος νέου λεξιλογίου - δυνατότητα άμεσης χρήσης του με παραδείγματα)	1	2	3	4	5
5. Γράφω και δημιουργώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - δυνατότητα δημιουργικής εξάσκησης στη γραφή)	1	2	3	4	5

6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate (ενδιαφέρουσες θεματικές - σύνδεση με ζητήματα γενικού και ειδικού ενδιαφέροντος)	1	2	3	4	5
7. Σκέφτομαι κριτικά (σύνδεση με τη σύγχρονη κοινωνική καθημερινότητα - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα (σαφήνεια παρουσίασης - επάρκεια εξάσκησης)	1	2	3	4	5
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία (ενδιαφέρον περιεχόμενο - επαρκής διάρκεια)	1	2	3	4	5

3. Αξιολογήστε ολόκληρη την ενότητα «Τέχνες της γεύσης» βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Διάρκεια ενασχόλησης με την ενότητα	1	2	3	4	5
2. Οργάνωση της ενότητας	1	2	3	4	5
3. Πληρότητα του περιεχομένου σε γνωστικό επίπεδο	1	2	3	4	5
4. Ομαδοσυνεργατική μορφή των μαθημάτων	1	2	3	4	5
5. Χρησιμότητα του περιεχομένου στην εκμάθηση της νεοελληνικής γλώσσας και κουλτούρας	1	2	3	4	5
6. Επαρκής καλλιέργεια και των 4 δεξιοτήτων του λόγου (κατανόηση και παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου)	1	2	3	4	5
7. Βάση για περαιτέρω προσωπική ενασχόληση	1	2	3	4	5
8. Καινοτομία διδακτικού υλικού	1	2	3	4	5
9. Η ατμόσφαιρα των μαθημάτων	1	2	3	4	5
10. Η συμμετοχή στα μαθήματα	1	2	3	4	5

4 Τι προτείνετε για τη βελτίωση

α. του περιεχομένου:

.....
.....
.....
.....
.....

β. του τρόπου παρουσίασης:

.....
.....
.....
.....
.....

5 Σχόλια - Παρατηρήσεις:

.....
.....
.....
.....
.....

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο

Επαγγέλματα στον κινηματογράφο:

Ο/η σεναριογράφος γράφει το σενάριο.	
Ο σκηνοθέτης /η σκηνοθέτρια διευθύνει, έχει τη γενική ευθύνη.	
Ο/η ενδυματολόγος κάνει τα κοστούμια (ενδύματα = ρούχα).	
Ο/η ηθοποιός παίζει έναν ρόλο.	
Ο/η σκηνογράφος κάνει τα σκηνικά.	
Ο/η χορογράφος κάνει και διδάσκει τις χορογραφίες.	

εταιρεία παραγωγής ταινιών

Θεατής - κινηματογραφικό κοινό

Είδη κινηματογράφου:

βουβός κινηματογράφος

≠

ομιλών κινηματογράφος

ασπρόμαυρος

≠

έγχρωμος κινηματογράφος

κωμωδία

δράμα

ιστορική ταινία

αστυνομική ταινία

ταινία τρόμου

αισθηματική ταινία

2. Διαβάζω και κατανοώ

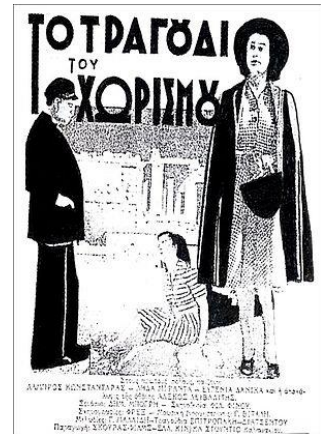
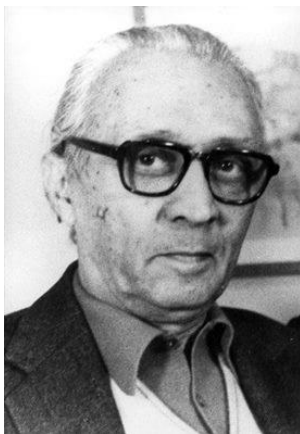
Η ιστορία του ελληνικού κινηματογράφου³¹

Στην Ελλάδα η ιστορία του κινηματογράφου άρχισε το 1906 με μια ταινία μικρού μήκους³² για τους Ολυμπιακούς αγώνες που έγιναν εκείνον τον χρόνο. Το 1907 έγινε μια ακόμη ταινία μικρού μήκους για τον εορτασμό της ελληνικής εθνικής επετείου.³³ Τον ίδιο χρόνο άνοιξε ο πρώτος κινηματογράφος στην Αθήνα. Οι αίθουσες προβολών άρχισαν να γίνονται όλο και πιο πολλές. Κατά τη δεκαετία του 1910, έγιναν οι πρώτες ελληνικές κινηματογραφικές εταιρείες.

Στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1914-1918) η κινηματογραφική παραγωγή δε σταμάτησε εντελώς. Στις κινηματογραφικές αίθουσες έβλεπε κάποιος ειδήσεις για τον πόλεμο. Επίσης, παρά τις δυσκολίες του πολέμου, άρχισαν να ξεχωρίζουν με το έργο τους σημαντικοί Έλληνες σκηνοθέτες, όπως ο Γεώργιος Προκοπίου και ο Δημήτρης Γαζιάδης. Η πρώτη μεγάλη εμπορική επιτυχία έγινε το 1920 με την ταινία «Ο Βιλλάρ στα γυναικεία λουτρά του Φαλήρου».

Την χρονική περίοδο 1928-1931 ιδιαίτερα σημαντική ήταν η κινηματογραφική επιχείρηση Νταγκ Φιλμ, που ασχολήθηκε με ιστορικές ταινίες και την κινηματογράφηση λογοτεχνικών έργων. Το 1932 οι κινηματογράφοι έδειξαν την πρώτη ομιλούσα ταινία με τίτλο «ο Αγαπητικός της Βοσκοπούλας».

Η πρώτη ταινία με σύγχρονα μηχανήματα εικόνας και ήχου έγινε το 1939 από τον Φιλοποίμενα Φίνο. Είχε τίτλο: *Το τραγούδι του χωρισμού*.

³¹ Κείμενα από το διαδίκτυο σε διασκευή: <http://www.cinemainfo.gr/cinema/greekcinema/history/index.html> και <http://www.cinemainfo.gr/cinema/greekcinema/history/2.html> και <http://www.cinemainfo.gr/cinema/greekcinema/history/3.html>

³² μικρής διάρκειας

³³ γιορτής

Τα χρόνια του πολέμου και της γερμανικής κατοχής (1940-1944) ήταν δύσκολα για τον ελληνικό κινηματογράφο. Το 1942, ο Φίνος ίδρυσε τη Φίνος Φιλμ, μια κινηματογραφική εταιρεία που επηρέασε πολύ σημαντικά την ιστορία του Ελληνικού κινηματογράφου. Λίγο μετά το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, στην Ελλάδα άρχισε ο εμφύλιος πόλεμος (1946-1949). Τα χρόνια αυτά έγιναν πολύ λίγες ταινίες. Πολλοί καλλιτέχνες άρχισαν να εκδιώχνονται και να στέλνονται εξορία.

Κανονική κινηματογραφική παραγωγή ξεκίνησε τη δεκαετία του 1950. Ο κινηματογράφος τράβηξε το ενδιαφέρον του κοινού, που γέμιζε τις κινηματογραφικές αίθουσες. Επίσης, άρχισαν να ιδρύονται αρκετές σημαντικές εταιρείες παραγωγής κινηματογραφικών ταινιών, που είχαν σύγχρονα στούντιο με σύγχρονα μηχανήματα και ειδικό τεχνικό προσωπικό.³⁴ Μέχρι το 1950, γίνονταν 4-7 ταινίες τον χρόνο. Μέχρι το 1960, η παραγωγή ταινιών έφτασε τις 60 ταινίες τον χρόνο. Η χρυσή εποχή του ελληνικού κινηματογράφου ήταν από το 1960 μέχρι το 1973. Γίνονταν μέχρι 97 ταινίες τον χρόνο (με μέσο όρο τις 80 ταινίες τον χρόνο). Από το 1974 μέχρι σήμερα η παραγωγή βρίσκεται σε πολύ μικρότερα επίπεδα από 10 ταινίες μέχρι 40 ταινίες τον χρόνο.

Τη δεκαετία του 1960 ξεκίνησε και το φεστιβάλ κινηματογράφου της Θεσσαλονίκης. Ήταν ένα ετήσιο πανόραμα του ελληνικού κινηματογράφου και βράβευε τα καλύτερα έργα και τους δημιουργούς τους. Την ίδια δεκαετία ο ελληνικός κινηματογράφος άρχισε να γίνεται γνωστός και να παίρνει βραβεία και στο εξωτερικό. Έλληνες σκηνοθέτες και ηθοποιοί έγιναν διεθνώς γνωστοί και έλαβαν σημαντικά βραβεία.

³⁴ Ανθρώπους με διάφορες ειδικότητες που δουλεύουν στην παραγωγή/δημιουργία μιας ταινίας.

Την περίοδο της δικτατορίας (1967-1974), η λογοκρισία ήταν φανερή σε όλες τις μορφές τέχνης και στον κινηματογράφο. Ο κινηματογράφος ξαναγεννήθηκε ποιοτικά αμέσως μετά. Ωστόσο, τη δεκαετία του 1980 άρχισε να κυριαρχεί το βίντεο. Η δεκαετία αυτή χαρακτηρίζεται για τη μεγαλύτερη παραγωγή βιντεοταινιών με πολύ κακής ποιότητας. Οι κινηματογράφοι, ο ένας μετά τον άλλο, έκλειναν και στη θέση τους άνοιξαν σούπερ μάρκετ. Το σινεμά περνούσε σαφώς μια περίοδο βαθιάς (πνευματικής) κρίσης. Στην κρίση αυτή ήρθε επιπλέον και η οικονομική κρίση στην Ελλάδα, που δυσκόλεψε ακόμη πιο πολύ τα πράγματα. Ωστόσο, την τελευταία χρονική περίοδο νέοι καλλιτέχνες στον χώρο του ελληνικού κινηματογράφου, όπως -ανάμεσα σε άλλους- ο Κωνσταντίνος Γιάνναρης, Σωτήρης Γκορίτσας, ο Γιώργος Λάνθιμος, η Αγγελική Αντωνίου, η Όλγα Μαλέα, η Φωτεινή Σισκοπούλου, του έδωσαν ξανά ζωή. Το κοινό άρχισε να αγαπά ξανά τον ελληνικό κινηματογράφο, που -παρά τις δυσκολίες- έχει αρχίσει να παρουσιάζει εξαιρετικές ταινίες, όπως οι παρακάτω:

Κωνσταντίνος Γιάνναρης

Σωτήρης Γκορίτσας

Γιώργος Λάνθιμος

Από την άκρη της πόλης (1998)³⁵

Θέμα: Προβλήματα νεαρών μεταναστών στην Αθήνα στο τέλος του προηγούμενου αιώνα. [Βραβείο καλύτερης ελληνικής ταινίας (1998)]

Βαλκανιζατέρ (1997)³⁶

Θέμα: Προσπάθεια οικονομικής εξαπάτησης από δύο Έλληνες φίλους που θέλουν να κερδίσουν πολλά λεφτά αλλά τελικά δεν τα καταφέρνουν.

Κυνόδοντας (2009)³⁷

Θέμα: ο εγκλεισμός τριών νέων στη μετεφηβική ηλικία από τους γονείς τους στο σπίτι, με στόχο να τους προστατέψουν από τον «κακό έξω κόσμο» - σχέσεις εξουσίας μέσα στην οικογένεια [ταινία υποψήφια για το Όσκαρ καλύτερης ξενόγλωσσας ταινίας (2011)]

³⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=vsRWXoKPKyE>

³⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=CskYMahPDPg>

³⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=5iyn1giiOEM>

Αγγελική Αντωνίου

Όλγα Μαλέα

Φωτεινή Σισκοπούλου

Δονούσα (1992)³⁸

Θέμα: Οικογενειακή τραγωδία σε ένα μικρό νησί του Αιγαίου πελάγους. Μορφές ακραίας γυναικείας καταπίεσης σε μία κλειστή, ανδροκρατούμενη κοινωνία.

[Βραβείο Νέων για την καλύτερη ταινία στο Locarno Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών]

Ριζότο (2001)³⁹

Θέμα: Σύγχρονη οικογενειακή ζωή με πολλές υποχρεώσεις, μάλωματα και προβλήματα.

Rakushka (2004)

Θέμα: Ο δυστυχισμένος γάμος-φυλακή μιας Ρωσίδας μετανάστριας με έναν μοναχικό Έλληνα. [Τέσσερα κρατικά βραβεία ποιότητας στο φεστιβάλ Θεσσαλονίκης - 2004].

³⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=YCFUUXW7vMg>

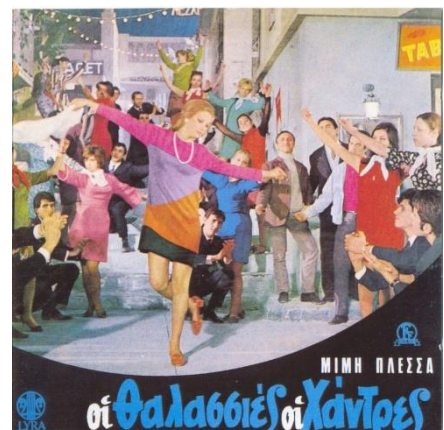
³⁹ https://www.youtube.com/watch?v=q1rpflp9_ug

3. Ακούω & Κατανοώ

Να κάνετε τρεις ομάδες (3-4 άτομα/κάθε ομάδα). Κάθε ομάδα παίρνει το όνομα ενός γνωστού Έλληνα σκηνοθέτη (Γιάννης Δαλιανίδης - Μιχάλης Κακογιάννης - Θόδωρος Αγγελόπουλος) και στη συνέχεια γράφει 3 βασικές ερωτήσεις για ένα από τα τρία βιογραφικά κείμενα που ακούει, ανάλογα με το όνομά της. Ρωτάει τις δύο άλλες ομάδες.

1. Ο Γιάννης Δαλιανίδης (1923-2010) ήταν ένας σημαντικός Έλληνας σκηνοθέτης. Σκηνοθέτησε αρκετά σημαντικά δραματικά έργα. Όμως, έγινε γνωστός κυρίως με τις εξαιρετικές μουσικές του κωμωδίες. Είχε τη σημαντική βοήθεια της Φίνος Φιλμ. Προσάρμοσε με επιτυχία τον αμερικάνικο τύπο των μιούζικαλ στην ελληνική κουλτούρα και δημιούργησε ένα μοναδικό μέχρι σήμερα μοντέλο μουσικού ψυχαγωγικού κινηματογράφου: έντονα χρώματα, πολύ καλές χορογραφίες, υπέροχα τραγούδια, κοσμοπολίτικα μέρη, θάλασσα, νεανική ομορφιά, έξυπνους και αστείους διαλόγους. Η μουσική του κωμωδία *Οι Θαλασσιές οι Χάντρες* (1967)⁴⁰ έφτασε μέχρι το φεστιβάλ στις Κάννες.

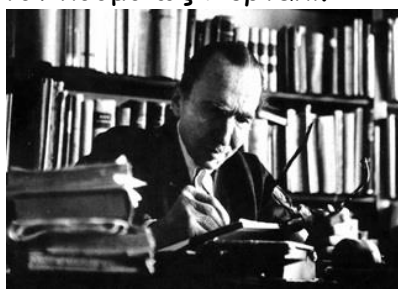
⁴⁰ Εδώ υπάρχει όλη η ταινία στο youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=QF4ragVOR5E>

2. Ο Μιχάλης Κακογιάννης (1921-2011) ήταν ένας άλλος σημαντικός σκηνοθέτης. Σημαντική του ταινία ήταν η *Στέλλα*,⁴¹ το 1955, με πρωταγωνίστρια τη Μελίνα Μερκούρη, που αργότερα έγινε υπουργός παιδείας.

Βασίζεται στο θεατρικό έργο του Ιάκωβου Καμπανέλλη *Η Στέλλα με τα κόκκινα γάντια* και στον μύθο της ισπανικής όπερας *Κάρμεν*. Ο Κακογιάννης πήρε σημαντικά βραβεία για το κινηματογραφικό του έργο.

Άλλη γνωστή ταινία του Κακογιάννη ήταν ο *Αλέξης Ζορμπάς*⁴² (1964) με τον Αμερικανό ηθοποιό Άντονι Κουϊν, που βασίζεται στο έργο του γνωστού Έλληνα συγγραφέα Νίκου Καζαντζάκη για τη ζωή του Αλέξη Ζορμπά. Η ταινία, που γυρίστηκε στην Κρήτη, πήρε τρία βραβεία Όσκαρ, το 1964. Τη μουσική της ταινίας έγραψε ο Μίκης Θεοδωράκης και έγινε γνωστή σε όλον τον κόσμο ως *Συρτάκι*.

⁴¹ Εδώ υπάρχει όλη η ταινία στο youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=Qqmkvk8egD0>

⁴² Εδώ υπάρχει όλη η ταινία στο youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=4wUBg2PEB-Q>

3. Ο Θόδωρος Αγγελόπουλος (1935-2012) ήταν ένας από τους τελευταίους μεγάλους Έλληνες σκηνοθέτες. Για τις κινηματογραφικές του δουλειές πήρε πολλά βραβεία στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Το πιο σπουδαίο βραβείο που κέρδισε, ήταν το 1998 στο κινηματογραφικό φεστιβάλ στις Κάννες για την ταινία του *Μια Αιωνιότητα και μια Μέρα*.

Οι κινηματογραφικές του ταινίες περιέχουν πολλούς συμβολισμούς και πολλοί θεωρούν ότι με το έργο του άρχισε ο Νέος Ελληνικός Κινηματογράφος, που διαφέρει από τον παλιό εμπορικό ελληνικό κινηματογράφο. Το τέλος της ζωής του Αγγελόπουλου ήταν τραγικό: Κατά τη διάρκεια της τελευταίας του ταινίας, μια μοτοσυκλέτα τον χτύπησε, όταν αυτός προσπάθησε να περάσει τον δρόμο. Τον πήγαν αμέσως στο νοσοκομείο αλλά λίγο αργότερα πέθανε.

 <p>1. Γιάννης Δαλιανίδης</p>	<p>1.....</p> <p>2.....</p> <p>3.....</p>
 <p>2. Μιχάλης Κακογιάννης</p>	<p>1.....</p> <p>2.....</p> <p>3.....</p>
 <p>3. Θόδωρος Αγγελόπουλος</p>	<p>1.....</p> <p>2.....</p> <p>3.....</p>

4. Δημιουργώ με τις λέξεις

Να γράψετε την περίληψη ενός δικού σας σεναρίου (περίπου 200 λέξεων) για μια κωμική κινηματογραφική ταινία. Να χρησιμοποιήσετε τις παρακάτω λέξεις: κοπέλα, χωριό, πόλη, πολυκατοικία, δρόμος, σχολείο, δουλειά, βουνό, χειμώνας, μανάβικο, γονείς, αυτοκίνητο, αδελφός, άντρας, καλοκαίρι, λουλούδια, ταβέρνα, μωρό, τσάντα, παπούτσια.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Γράφω και δημιουργώ

Να διαβάσετε το παρακάτω κείμενο για την ταινία *Νύφες*⁴³ του Παντελή Βούλγαρη, η οποία ασχολείται με ένα σημαντικό θέμα της γυναικείας ιστορίας στην Ελλάδα. Γράφω ένα παρόμοιο κείμενο για μια σημαντική κινηματογραφική ταινία της χώρας μου, που παρουσιάζει ένα σημαντικό κομμάτι για την κοινωνική της ιστορία.

Ο Παντελής Βούλγαρης έκανε το ντεμπούτο του (= την κινηματογραφική του αρχή) το 1972. Τα τελευταία χρόνια, έκανε κάποιες εξαιρετικές ταινίες, που πήραν πολύ καλές κριτικές. Μία από αυτές είναι η ταινία *Νύφες*.

Το θέμα της ταινίας είναι το ταξίδι 700 γυναικών από την Ελλάδα, την Τουρκία και τη Ρωσία, με το καράβι *King Alexander*, από την Κωνσταντινούπολη προς τη Νέα Υόρκη. Εκεί θα παντρευτούν κάποιον άντρα, τον οποίο δεν έχουν συναντήσει στη ζωή τους πριν. Έχουν δει μόνο τη φωτογραφία του γαμπρού.

Μία από τις γυναίκες-νύφες που ταξίδευε με το καράβι, ήταν η Νίκη, μία μοδίστρα⁴⁴ από το νησί της Σαμοθράκης. Πήγαινε στο Σικάγο, για να παντρευτεί έναν άγνωστο άντρα, στη θέση της μεγαλύτερης αδελφής της, που είχε ταξιδέψει στην Αμερική (πριν τη Νίκη), για να τον παντρευτεί αλλά δεν τελικά δεν τον ήθελε και γύρισε πίσω. Στο ίδιο καράβι ταξίδευε και ο Αμερικανός φωτογράφος Νόρμαν Χάρις, που ζήτησε να φωτογραφίσει τις νύφες με το νυφικό⁴⁵ τους. Στο μακρύ ταξίδι μάλωσε με τον καπετάνιο του καραβιού και με έναν άντρα που ήθελε να πουλήσει τις Ρωσίδες κοπέλες, που νόμιζαν ότι πήγαιναν στην Αμερική να παντρευτούν. Ο Νόρμαν ερωτεύτηκε τη Νίκη και η Νίκη τον ερωτεύτηκε επίσης. Όμως κάποια στιγμή το ταξίδι τέλειωσε και μαζί με αυτό έπρεπε να τελειώσει και ο έρωτας του Νόρμαν και της Νίκης, γιατί η Νίκη έπρεπε να κάνει αυτό που δεν έκανε η αδελφή της: να παντρευτεί τον άγνωστο άντρα της φωτογραφίας.

⁴³ Εδώ υπάρχει όλη η ταινία στο youtube: https://www.youtube.com/watch?v=K1K_ChEyBdw

⁴⁴ Η μοδίστρα ράβει ρούχα

⁴⁵ Το άσπρο φόρεμα της νύφης στο γάμο της.

6. Επικοινωνώ

Κάνουμε ζευγάρια και επιλέγουμε ένα από τα παρακάτω θέματα. Τα συζητάμε μεταξύ μας σε μορφή debate και τα παρουσιάζουμε στην τάξη.

1. Κωμική ή δραματική κινηματογραφική ταινία;

2. Κινηματογραφική ταινία στην κινηματογραφική αίθουσα ή ξαπλωμένος χαλαρά στον καναπέ μπροστά στην τηλεόραση;

3. Ρεαλισμός ή μυθοπλασία στον κινηματογράφο;

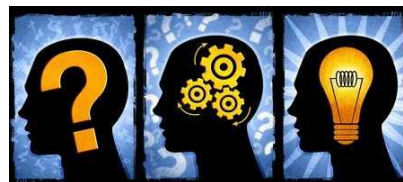
4. Ιστορική ταινία εποχής ή σύγχρονη κοινωνική ταινία;

5. Τι με ενδιαφέρει το πιο πολύ σε μια κινηματογραφική ταινία; Να είναι γνωστός ο σκηνοθέτης ή να είναι γνωστοί οι ηθοποιοί;

7. Σκέφτομαι κριτικά

Κάνω κάτι κακό, γιατί θέλω να γίνω γνωστός και «σπουδαίος»...

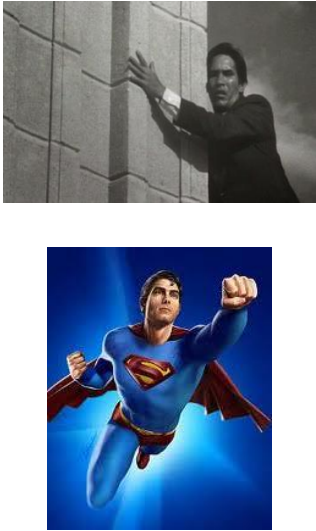
Ο Νίκος Κούνδουρος (1926-) είναι ένας από τους καλύτερους και διεθνώς αναγνωρισμένους σκηνοθέτες. Η ταινία του *Ο Δράκος*⁴⁶ (1956) βασίζεται σε σενάριο του Ιάκωβου Καμπανέλλη. Σήμερα θεωρείται η καλύτερη ελληνική ταινία στη δεκαετία του 1950-1960. Όμως, την εποχή εκείνη, όταν την έδειξαν οι κινηματογράφοι, η ταινία είχε μεγάλη εμπορική αποτυχία. Οι εφημερίδες της εποχής έγραψαν ότι η ταινία ήταν ανθελληνική και ζητούσαν να σταματήσουν να τη δείχνουν.

Η υπόθεση της ταινίας είναι η εξής: Ένας ασήμαντος τραπεζικός υπάλληλος ετοιμάζεται να περάσει μόνος την Πρωτοχρονιά, όταν -γεμάτος φόβο- καταλαβαίνει ότι μοιάζει με έναν κακοποιό, που οι εφημερίδες τον ονομάζουν «Ο Δράκος». Η αστυνομία τον μπερδεύει με τον «Δράκο» και προσπαθεί να τον πιάσει. Ο τραπεζικός υπάλληλος τότε κρύβεται σε ένα καμπαρέ. Εκεί μια παρέα του υποκόσμου πιστεύει πως είναι ο αληθινός Δράκος και μία χορεύτρια του καμπαρέ αρχίζει να τον συμπαθεί. Σιγά-σιγά ο ασήμαντος υπάλληλος αρχίζει να γίνεται ένα με τον καινούριο του ρόλο. Θέλει να φύγει μακριά από την γκρίζα και την ασήμαντη ζωή του και να γίνει «σημαντικός». Έτσι, γίνεται αρχηγός μιας ομάδας ανθρώπων που κλέβει. Όταν η αλήθεια έρχεται στο φως, ο Δράκος βρίσκει τραγικό τέλος.

⁴⁶ Εδώ υπάρχει όλη η ταινία στο youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=dVXvcy4uRZI>

Ασκήσεις:

<p>1. Να διαβάσετε το κείμενο και να γράψετε την κεντρική ιδέα κάθε παραγράφου σε περίπου 30 λέξεις.</p>	
<p>2. Να απαντήσετε στις ερωτήσεις: α. Τι γνώμη είχαν για την ταινία οι άνθρωποι της εποχής της και οι άνθρωποι σήμερα; β. Ποιο είναι το θέμα της ταινίας; γ. Τι νιώθει ο πρωταγωνιστής στην αρχή και τι στη συνέχεια; δ. Τι γίνεται στο τέλος;</p>	
<p>3. Να γράψετε μια φανταστική ιστορία περίπου 200 λέξεων για έναν άνθρωπο, που σιγά-σιγά αποφασίζει στη ζωή του να γίνει το εντελώς αντίθετο από αυτό που ήταν στην αρχή.</p>	

8. Μαθαίνω για τη γλώσσα - κάνω εξάσκηση

8.1 Μαθαίνω για τα ρήματα και εξασκώμαι στον Μέλλοντα (απλός - συνεχής: διάκριση) και στον Συντελεσμένο Μέλλοντα

Μελλοντικοί χρόνοι: μια πράξη γίνεται στο μέλλον. Υπάρχουν τρία είδη Μέλλοντα:

- Ο **εξακολουθητικός μέλλοντας**: δείχνει ότι αυτό που σημαίνει το ρήμα θα γίνεται συνέχεια ή με επανάληψη. Σχηματίζεται με: **θα + Ενεστώτας**
 - Όλο το πρωί **θα διαβάζω**. (μέλλον-συνέχεια)
 - Τον επόμενο χρόνο κάθε μέρα **θα πηγαίνω** γυμναστήριο. (μέλλον-επανάληψη)
- Ο **στιγμιαίος μέλλοντας**: δείχνει ότι αυτό που σημαίνει το ρήμα θα γίνει στο μέλλον χωρίς συνέχεια ή επανάληψη, δηλαδή θα γίνει για λίγο ή μία φορά. Σχηματίζεται με: **θα + θέμα Αορίστου + καταλήξεις Ενεστώτα**
 - Αύριο το πρωί **θα διαβάσω** μια ωρίτσα το πολύ. (μέλλον-κάποια στιγμή)
 - Τον επόμενο χρόνο **θα πάω** λιγάκι γυμναστήριο. (μέλλον-κάποια στιγμή)
- Ο **συντελεσμένος μέλλοντας**: δείχνει ότι αυτό που σημαίνει το ρήμα θα είναι τελειωμένο στο μέλλον, αφού πρώτα γίνει κάτι άλλο, π.χ.
 - Όταν θα έρθεις, εγώ **θα έχω διαβάσει** τα μαθήματά μου για το σχολείο (μέλλον-τελειωμένο μετά από κάτι άλλο)

Ασκήσεις

1. Βρείτε στα δύο παρακάτω τραγούδια όλους τους τύπους του Συνεχή και του Απλού Μέλλοντα και βάλτε τον κάθε τύπο στο ίδιο πρόσωπο και τον ίδιο αριθμό του άλλου Μέλλοντα, όπως στο παράδειγμα: Θα κάτσω = Θα καθίσω → Θα κάθομαι

Θα κάτσω ⁴⁷ σπίτι ⁴⁸	Ο άνδρας που θα παντρευτώ ⁴⁹
Στίχοι, μουσική & ερμηνεία: Λουκιανός Κηλαηδόνης	Στίχοι: Λευτέρης Παπαδόπουλος Μουσική: Μίμης Πλέσσας Ερμηνεία: Μάρθα Καραγιάννη
<p>Θα κάτσω σπίτι, θα αράξω σπίτι λοιπόν απόψε δεν πρόκειται να βγω Θα κάτσω σπίτι, θα αράξω σπίτι κι άμα πεινάσω, τηγανίζω κάνα αυγό. Κι όταν ακούω να χτυπάει το τηλέφωνο, θα το κοιτάζω και δε θα απαντώ, γιατί, όταν χτυπάει το τηλέφωνο, εννιά φορές στις δέκα είναι για κακό</p> <p>Γι' αυτό θα κάτσω σπίτι, θα αράξω σπίτι οχυρωμένος κι από μέσα το κλειδί, θα κάτσω σπίτι, θα αράξω σπίτι γιατί αυτό το έργο το έχω ξαναδεί.</p> <p>Θα κάτσω σπίτι, θα αράξω σπίτι, σεισμός να γίνει, δεν πρόκειται να βγω, θα κάτσω σπίτι, θα αράξω σπίτι κι ας με ξεγράψουν τα ρεμάλια από αρχηγό. Γιατί αν βγω, θα προκύψει κάνα μπλέξιμο κι ένας θεός ξέρει πού θα κοιμηθώ και, όπως λένε κι οι Ινδιάνοι για το μπλέξιμο, εννιά φορές στις δέκα είναι για κακό.</p> <p>Θα κάτσω σπίτι, θα αράξω σπίτι και δε σκοπεύω από δω να κουνηθώ θα κάτσω σπίτι, θα αράξω σπίτι, θα βάλω βίντεο και θα αποβλακωθώ.</p> <p>Κι όταν ακούω να χτυπάει το τηλέφωνο θα το κοιτάζω και δε θα απαντώ γιατί, όταν χτυπάει το τηλέφωνο, εννιά φορές στις δέκα είναι για κακό. Γι' αυτό θα κάτσω σπίτι, θα αράξω σπίτι από δω μέσα δεν πρόκειται να βγω θα κάτσω σπίτι, θα αράξω σπίτι άμα με δεις στο δρόμο, πέτα μου ένα αυγό. [x 2]</p>	<p>Ο άνδρας που θα παντρευτώ θα είναι από σόι σκληρό κολάρο θα φορεί μ' ολόχρυσο ρολόι. Θα είναι όμορφος πολύ, θα βάζει και κολώνια και θα μ' αφήνει να γυρνώ κι εγώ με παντελόνια! - Μια παντελωνού περνάει το νησί δεν συχωρνάει τα κακά της χάλια τήρα Ε ρε, να'χα μια ζωστήρα.</p> <p>Ο άνδρας που θα παντρευτώ θα έχει φίνους τρόπους, θα κάνει πάντα συντροφιά με πλούσιους ανθρώπους. Θα έχει αυτοκίνητο και δε θα μου θυμώνει, όταν του λέω «δώσε μου λιγάκι το τιμόνι» - Αυτοκίνητο περνάει το νησί δε συχωράει στο τιμόνι μια κοπέλα στα βουνά δεν πάει η τρέλα</p> <p>Ο άνδρας που θα παντρευτώ θα με κοιτάει στα μάτια, για κάθε τι που θα ζητώ, θα γίνεται κομμάτια. Ευρώπες και Αμερικές μαζί του θα γυρίζω θα ντύνομαι σαν μανεκέν θα πίνω, θα καπνίζω - Για κοιτάτε ποια περνάει το νησί δεν συχωρνάει τώρα αναβει και τσιγάρο Παναγιά μου θα κρεπάρω</p>

⁴⁷ Θα καθίσω

⁴⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=117xFwdB8H8>

⁴⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=XCpuH8mCOhk>

2. Αλλάξτε τους υπογραμμισμένους τύπους του εξακολουθητικού μέλλοντα σε τύπους του στιγμιαίου μέλλοντα στο παρακάτω κείμενο. Στη συνέχεια, ξαναγράψτε το κείμενο και βάλτε τα ρήματα στον συντελεσμένο μέλλοντα, όπως στα παραδείγματα που δίνονται (με κόκκινο χρώμα).

Συνεχής / Εξακολουθητικός Μέλλοντας

Η Ελένη είναι μία άνεργη ηθοποιός. Όμως, είναι αρκετά τυχερή, γιατί τις τρεις επόμενες μέρες θα έχει τρεις οντισιόν για τρεις μικρούς ρόλους σε τρεις διαφορετικές ταινίες. Για να φτάνει κάθε μέρα στην ώρα της, θα ξυπνάει κάθε μέρα στις οκτώ, θα παίρνει γρήγορα το πρωινό της και θα τρέχει να προλάβει το μετρό για την Αγία Παρασκευή, γιατί εκεί βρίσκονται τα κινηματογραφικά στούντιο. Θα παίρνει την μπλε γραμμή από το Σύνταγμα και θα κατεβαίνει στην ένατη στάση. Θα περπατά περίπου 5 λεπτά με τα πόδια και θα φτάνει. Θα περιμένει υπομονετικά τη σειρά της και θα περνάει την οντισιόν. Μετά θα γυρίζει σπίτι κουρασμένη, θα τρώει και θα ξαπλώνει για καμιά ωρίτσα το μεσημέρι. Τα απογεύματα θα δοκιμάζει τον ρόλο της επόμενης μέρας. Τα βράδια θα πηγαίνει για λίγο καμιά βόλτα με τους φίλους τους και θα επιστρέφει νωρίς σπίτι. Θα ακούει λίγη ήρεμη μουσική και θα πέφτει στο κρεβάτι νωρίς.

Στιγμιαίος / Απλός Μέλλοντας

Η Ελένη είναι μία άνεργη ηθοποιός. Όμως, είναι αρκετά τυχερή, γιατί αύριο και μεθαύριο θα έχει δύο οντισιόν για δύο μικρούς ρόλους σε δύο ταινίες. Για να φτάσει αύριο στην ώρα της, θα ξυπνήσει στις οκτώ, γρήγορα το πρωινό της και να προλάβει το μετρό για την Αγία Παρασκευή, γιατί εκεί βρίσκονται τα κινηματογραφικά στούντιο. την μπλε γραμμή από το Σύνταγμα και στην ένατη στάση. περίπου 5 λεπτά με τα πόδια και υπομονετικά τη σειρά της και..... την οντισιόν. Μετά σπίτι κουρασμένη, και για καμιά ωρίτσα το μεσημέρι. Το απόγευμα τον ρόλο της επόμενης μέρας. Το βράδυ για λίγο καμιά βόλτα με τους φίλους τους και νωρίς σπίτι. λίγη ήρεμη μουσική και στο κρεβάτι νωρίς.

Συντελεσμένος Μέλλοντας

Η Ελένη είναι μία άνεργη ηθοποιός. Όμως, είναι αρκετά τυχερή, γιατί αύριο θα έχει μία οντισιόν για ένα μικρό ρόλο σε μία ταινία. Πριν αρχίσει η οντισιόν, θα έχει ξυπνήσει στις οκτώ, γρήγορα το πρωινό της και να προλάβει το μετρό για την Αγία Παρασκευή, γιατί εκεί βρίσκονται τα κινηματογραφικά στούντιο. την μπλε γραμμή από το Σύνταγμα και στην ένατη στάση. περίπου 5 λεπτά με τα πόδια και

8.2 Μαθαίνω και εξασκώμαι στους συνδέσμους

- και
- ούτε...ούτε/ή...ή
- ωστόσο
- μήπως

Παραδείγματα

- Θα πάω σινεμά με την Καίτη και μετά θα γυρίσω γρήγορα σπίτι.
- Ούτε ξέρω ούτε θέλω να μάθω τι κάνει η Καίτη. Δε με ενδιαφέρει καθόλου και δε θέλω να ασχολούμαι με αυτή.
- Ή θα πας σινεμά με τον Γιάννη ή θα έρθεις θέατρο με μένα. Πρέπει να αποφασίσεις και να μας το πεις.
- Μου αρέσουν πολύ τα ταξίδια. Ωστόσο, τα οικονομικά μου δεν είναι καθόλου καλά και δυστυχώς δεν μπορώ εύκολα να ταξιδεύω μακριά.
- Μήπως σου η Γιάννα; Βλέπω ότι την κοιτάς συνέχεια!

Ασκήσεις

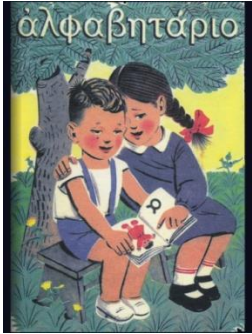

1. Να συμπληρώσετε στο παρακάτω κείμενο τους και, ούτε...ούτε/ή...ή, ωστόσο, μήπως, όπου χρειάζεται.

Το ξύλο βγήκε από τον παράδεισο (1959)

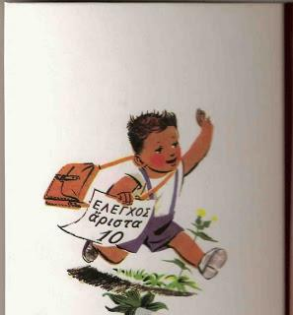

Το ξύλο βγήκε από τον παράδεισο είναι μία ελληνική, κωμική, αισθηματική, κινηματογραφική ταινία της Φίνος Φιλμ. Στην ταινία πρωταγωνιστούν η Αλίκη Βουγιουκλάκη ο Δημήτρης Παπαμιχαήλ. Η ταινία, στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης το 1960, πήρε το βραβείο ως μια από τις καλύτερες ελληνικές ταινίες της πενταετίας 1955-1960. Ήταν μια από τις μεγαλύτερες εμπορικές επιτυχίες στον ελληνικό κινηματογράφο: έκοψε 239.530 εισιτήρια κατέλαβε την πρώτη θέση ανάμεσα σε 52 ταινίες εκείνης της κινηματογραφικής σεζόν. Η ταινία αναφέρεται στον έρωτα που δημιουργείται μεταξύ ενός φτωχού καθηγητή, του Πάνου Φλωρά και μιας νεαρής πλούσιας, κακομαθημένης μαθήτριας, της Λίζας Παπασταύρου, σε ένα γυμνάσιο για πλούσια κορίτσια. Εκεί ο Φλωράς εργάζεται ως φιλόλογος και η Παπασταύρου είναι μαθήτρια. Ο Φλωράς διαπιστώνει γρήγορα ότι οι νεαρές κοπέλες δεν ενδιαφέρονται να μάθουν γράμματα να έχουν σωστή συμπεριφορά. τα χρήματα της οικογένειάς τους τις κάνουν έτσι κακομαθημένες; στο τέλος η Παπασταύρου ερωτεύεται τον Φλωρά παντρεύονται. Η ταινία τελειώνει με happy end.

2. Να μετατρέψετε το καθένα από τα παρακάτω τέσσερα τραγούδια που αναφέρονται στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα σε πεζό κείμενο 50-100 λέξεων και χρησιμοποιήσετε τους συνδέσμους και, ούτε...ούτε/ή...ή, ωστόσο και μήπως.

<p>Όταν πηγαίναμε μαζί σχολείο⁵⁰ Στίχοι: Πασχάλης - Μουσική: Hays Ερμηνεία: Πασχάλης & Olympians</p>	<p>Τα μαθητικά τα χρόνια⁵¹ Μουσική/Στίχοι: Νίκος Καρβέλας Ερμηνεία: Άννα Βίση</p>
	
<p>Όταν πηγαίναμε μαζί σχολείο καθόσουνα στο διπλανό θρανίο κι όταν μου έδινες το βιβλίο μου 'λεγες σ' αγαπώ.</p> <p>Στης γειτονιάς το κοντινό παρκάκι έπαιζες πάντα σαν μικρό παιδάκι κι όταν φιλιόμασταν στο παγκάκι μου 'λεγες σ' αγαπώ.</p> <p>Μα τώρα αγάπη μου πέρασαν χρόνια δεν ήταν παρά μόνο μια εικόνα που έχει μείνει μες την καρδιά μου να μου λέει σ' αγαπώ.</p> <p>Μα κάποια μέρα θα 'ρθεις πάλι πίσω τα δυο γλυκά σου χείλη να φιλήσω κι όταν αγάπη μου σε ρωτήσω θα μου πεις σ' αγαπώ.</p> <p>Και η αγάπη μας θα ζήσει αιώνια δε θα τη σβήσουνε ποτέ τα χρόνια κι όταν γεράσουμε πια ακόμα θα μου λες σ' αγαπώ.</p>	<p>Τους μαθητές τούς τρώει το στρες κι η αγωνία αν θα μπουνε στις ανώτατες σχολές Τους μαθητές τούς τρώει το στρες κι όλοι θέλουν να ξεφύγουν από Φυσικοχημείες, Άλγεβρες, Γραμματικές.</p> <p>Μα εγώ θα έδινα τα πάντα να γινόμουνα, πάλι παιδί λίγο να βρισκόμουνα στις ίδιες τάξεις, στα ίδια θρανία, με τους συμμαθητές μου να κάνω αστεία και τους καθηγητές που κοιτάζουν καχύποπτα, τα μαθητικά τα χρόνια δεν τ' αλλάζω με τίποτα.</p> <p>Τους μαθητές τούς τρώει το στρες, τα καρδιοχτύπια, οι συζητήσεις μες στις σχολικές αυλές. Τους μαθητές τούς τρώει το στρες, μα σαν τελειώσει το σχολείο τελειώνουν της ζωής μας κι οι στιγμές, οι πιο καλές.</p> <p>Μα εγώ θα έδινα... με τίποτα...</p> <p>Μη βιάζεσαι, τα χρόνια γρήγορα περνούν κι οι πρώτες οι ρυτίδες σα δρόμοι πίσω μάς γυρνούν στα χρόνια τα μαθητικά, στα χρόνια τα μαθητικά] 2x</p> <p>Μα εγώ θα έδινα...] 2x</p>

⁵⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=qyDKMU7Ax1o>

⁵¹ <https://www.youtube.com/watch?v=ChZazFBX4IA>

<p>Ο πιο καλός ο μαθητής⁵² Στίχοι: Χαράλαμπος Βασιλειάδης Μουσική & ερμηνεία:</p>	<p>Το πανεπιστήμιο⁵³ Μουσική, στίχοι & ερμηνεία: Νίκος Καρβέλας</p>
	
<p>Ένα καιρό που μ' έστελνε η μάνα μου σχολείο κι ο δάσκαλός μου μ' έβαζε στο πρώτο το θρανίο</p> <p>Ο πιο καλός ο μαθητής ήμουν ενώ στην τάξη κι οι δάσκαλοί μου μ' είχανε μη βρέξει και μη στάξει.</p> <p>Πάντοτε στο τετράδιο βαθμό έπαιρνα δέκα κι αν στη ζωή πήρα μηδέν, τα φταίει μια γυναίκα</p> <p>Ο πιο καλός ο μαθητής...</p> <p>Στον έλεγχο διαγωγή είχα κοσμιωτάτη κι όμως οι συναναστροφές όλες αυτές, Μανώλη μου μου βγάλανε το μάτι.</p>	<p>Δάσκαλε σε σένα όλα τα χρωστώ σου οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ χωρίς εσένα πες μου τι θα έκανα τις πτυχιακές πώς θα τις πέρανα.</p> <p>Δίκαιο εμπράγματο και ενοχικό γενικές αρχές και οικογενειακό πήραμε πτυχίο με τα ψέματα αφού εσύ μας αποκάλυπτες τα θέματα, α-α-α</p> <p>Τρέμε Αραβαντινέ κρύψου Σπυριδάκη σας έφαγε ο Τσίτουρας κι ας είναι γεροντάκι </p> <p>Το πανεπιστήμιο δε βγαίνει δίχως φροντιστήριο Το πανεπιστήμιο δε βγαίνει δίχως φροντιστήριο ω-ω-ω, και αντιγραφή</p> <p>Στις παραδόσεις δεν πατάγαμε ποτέ μα κι αν πηγαίναμε ήταν για χαβαλέ Βασιζόμαστε θυμάμαι μια ζωή στο φροντιστήριο και στην αντιγραφή</p> <p>Τα γραπτά δε μας ανησυχούσανε εκεί με τα σκονάκια όλοι περνούσανε τα προφορικά ήταν το μαρτύριο μα κι εκεί τη βγάζαμε με φροντιστήριο.</p>

⁵² <https://www.youtube.com/watch?v=jwB1IbeQG6BM>

⁵³ https://www.youtube.com/watch?v=cruL_nmu2zk

8.3 Μαθαίνω και εξασκώμαι στους αιτιολογικούς συνδέσμους και στις αιτιολογικές προτάσεις

Αιτιολογικές λέγονται οι προτάσεις που δείχνουν για ποιο λόγο γίνεται κάτι.

Εισάγονται: με τους αιτιολογικούς συνδέσμους: **γιατί, διότι, επειδή, αφού** ή με λέξεις και εκφράσεις που χρησιμοποιούνται ως αιτιολογικοί σύνδεσμοι: **καθώς, εφόσον, μια και, που, μια που**, αλλά και με το **για να** ή με τον **και**, π.χ.

αιτιολογικοί σύνδεσμοι	Δεν πήγα στον κινηματογράφο, γιατί είχα πολλή δουλειά.
	Δε θέλω να δουλέψω μαζί σας, διότι άκουσα πολύ άσχημα πράγματα για σας από πολλούς συναδέλφους σας.
	Έφυγε χαρούμενος, επειδή ο καθηγητής του στα Μαθηματικά του είπε ότι έγραψε πολύ καλά στις εξετάσεις.
	Θέλω να χωρίσουμε, αφού ούτε μ' αγαπάς ούτε σ' αγαπώ.
λέξεις και εκφράσεις που χρησιμοποιούνται ως αιτιολογικοί σύνδεσμοι	Αφού/εφόσον/καθώς δεν ξέρεις να χορεύεις, γιατί δεν πηγαίνεις σε μια Σχολή Χορού να μάθεις;
	Θα αγοράσω μία μέθοδο εκμάθησης Σουαχίλι, μια και / μια που σε δυο μήνες θα μετακομίσουμε στην Κένυα.
	Χαίρομαι, που σκέφτεσαι θετικά!
	Για να μη διαβάζει ποτέ στην ώρα του, τρέχει και δε φτάνει τελευταία στιγμή.
	Πάμε τώρα, και δε θέλω να αργήσουμε.

Ο χρόνος του ρήματος στις αιτιολογικές προτάσεις μπορεί να είναι:

1. Οριστική κάθε χρόνου, όταν πρόκειται για κάτι πραγματικό. Π.χ.

Δε θα πάμε σινεμά, γιατί δεν **έχουμε** καθόλου χρόνο.

Χαίρομαι, που έγινες και πάλι καλά.

2. Οριστική Μέλλοντα Στιγμιαίου (= πιθανολογική οριστική), όταν πρόκειται για κάτι πιθανό να γίνει στο μέλλον. Π.χ.

Χάρηκα πολύ, που **θα πας** ένα χρόνο με το ERASMUS στην Ισπανία.

Ασκήσεις

1. Στο παρακάτω κείμενο να βρείτε τις αιτιολογικές προτάσεις που υπάρχουν. Να σημειώσετε με ποιο αιτιολογικό σύνδεσμο εισάγονται ή με ποιες λέξεις και εκφράσεις που χρησιμοποιούνται ως αιτιολογικοί σύνδεσμοι. Να ξαναγράψετε την κάθε αιτιολογική πρόταση, χρησιμοποιώντας κάθε φορά έναν διαφορετικό εισαγωγικό σύνδεσμο/λέξη/έκφραση, που να ταιριάζει, όπως στο παράδειγμα:

Τα παιδικά του χρόνια ήταν δύσκολα, γιατί η οικογένειά του ήταν φτωχή.

Τα παιδικά του χρόνια ήταν δύσκολα, επειδή η οικογένειά του ήταν φτωχή.

Σταύρος Παράβας:
 παίζοντας τους πρώτους γκέι ρόλους στον ελληνικό κινηματογράφο⁵⁴

Ο Σταύρος Παράβας (1935-2008) ήταν ένας σημαντικός Έλληνας κωμικός ηθοποιός. Γεννήθηκε από γονείς Μικρασιάτες και ήταν ο μικρότερος από τα πέντε αδέρφια του. Τα παιδικά του χρόνια ήταν δύσκολα, γιατί η οικογένειά του ήταν φτωχή και έπρεπε να κάνει διάφορες δουλειές και να τη βοηθά. Ωστόσο, η παιδική του ηλικία ήταν, όπως έλεγε, γεμάτη από αγάπη και όνειρα, αφού μεγάλωνε σε μια αγαπημένη οικογένεια. Επειδή από μικρός ήθελε να γίνει ηθοποιός, ήδη από τα σχολικά του χρόνια συμμετείχε σε θεατρικές παραστάσεις του σχολείου του. Αργότερα, σπούδασε στη Δραματική Σχολή του Κώστα Μιχαηλίδη. Στον κινηματογράφο εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1960, στην ταινία «Χριστίνα» του Γιάννη Δαλιανίδη, αφού είχε κλείσει τα 25 του χρόνια.

⁵⁴ Διασκευή από το διαδίκτυο: <http://www.sansimera.gr/biographies/384>

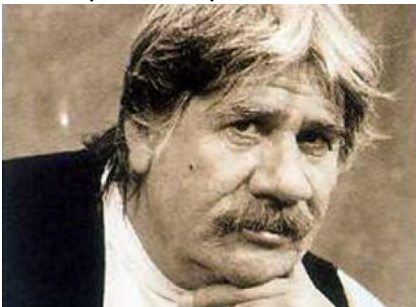

Ακολούθησαν οι ταινίες ο «Σκληρός Άντρας», το «Παιδί της πιάτσας» και το «Έξυπνο πουλί». Στις ταινίες αυτές ο Παράβας έγινε γνωστός ως ο «σκληρός άντρας», εφόσον έκανε τον στερεότυπο ρόλο του λαϊκού και πολύ σκληρού μάγκα.

Ο Παράβας συνέχισε τις κινηματογραφικές του εμφανίσεις. Στα μέσα της δεκαετίας του 1960 άρχισε να παίζει τους πρώτους γκέι ρόλους στον ελληνικό κινηματογράφο. Χαρακτηριστικός ήταν ο ρόλος του γνωστού «Φίφη» σε πολλές ταινίες. Ο ρόλος του Φίφη ήταν μια εντελώς συντηρητική και οπισθοδρομική απεικόνιση του ομοφυλόφιλου άντρα, με πολλά στερεοτυπικά γυναικεία χαρακτηριστικά (κουνήματα, λεπτή φωνή, Θηλυπρεπές ντύσιμο και γενικότερη εμφάνιση). Η στερεοτυπική αυτή εικόνα του γκέι άντρα γνώρισε μεγάλη επιτυχία στη συντηρητική Ελλάδα του 1960, εφόσον έβγαζε πολύ γέλιο.

Στα χρόνια της δικτατορίας (1967-1974), ο Παράβας, επειδή είχε αριστερές ιδέες, μπήκε φυλακή και έζησε πολλά βασανιστήρια. Τα δύσκολα αυτά βιώματα επηρέασαν ιδιαίτερα την προσωπική και επαγγελματική του ζωή στη συνέχεια.

Από το «Φίφη» και το «Μάγκα», έκανε στροφή στο κλασικό και το σύγχρονο ρεπερτόριο του θεάτρου. Έκανε συνεργασίες με μεγάλα ονόματα του ελληνικού θεάτρου και του κινηματογράφου. Έλαβε βραβεία για τη συνολική του προσφορά ως ηθοποιός. Πέθανε το 2008 λόγω προβλημάτων με την καρδιά του.

2. Στα παρακάτω δύο κείμενα (α. Η εσωτερική μετανάστευση στον ελληνικό κινηματογράφο και β. η εξωτερική μετανάστευση στον ελληνικό κινηματογράφο) να συμπληρώσετε τους αιτιολογικούς συνδέσμους ή τις αιτιολογικές λέξεις και εκφράσεις που λείπουν στην αρχή των αιτιολογικών προτάσεων. Να χρησιμοποιήσετε τον πίνακα στη σελίδα 108.

**Κείμενο Α: Η εσωτερική μετανάστευση στον ελληνικό κινηματογράφο.
Από το χωριό στην πόλη**

Ο μεγάλος Έλληνας κωμικός ηθοποιός Κώστας Χατζηχρήστος (1921-2001) έγινε κυρίως γνωστός στον ελληνικό κινηματογράφο, έπαιξε τον ρόλο του «Θύμιου. Ο Θύμιος ήταν ένας κουτός και ταυτόχρονα πονηρός χωριάτης, που άφηνε το χωριό του και πήγαινε στην πρωτεύουσα, δημιουργώντας διάφορα κωμικοτραγικά προβλήματα στην «καλή κοινωνία». Οι ταινίες αυτές, μέσα από το γέλιο, παρουσιάζουν εικόνες από το φαινόμενο της αστυφιλίας, δηλαδή της μετακίνησης πολλών ανθρώπων από την ελληνική επαρχία στα μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως την Αθήνα, νόμιζαν ότι θα βρουν δουλειά. κάποιιοι δεν τα κατάφερναν καλά στην πόλη, έπρεπε να επιστρέψουν πίσω στα χωριά τους. Μία χαρακτηριστική ταινία με τον χωριάτη Θύμιο είναι *Ο Θύμιος τα 'κανε θάλασσα*.⁵⁵

⁵⁵ Διασκευή από το διαδίκτυο: https://el.wikipedia.org/wiki/Ο_Θύμιος_τα_'κανε_θάλασσα

**Κείμενο Β: Η εξωτερική μετανάστευση στον ελληνικό κινηματογράφο.
Από την Ελλάδα στον κόσμο⁵⁶**

Η Ελλάδα από το τέλος του 19ου και σχεδόν ολόκληρο τον 20ό ήταν μια χώρα που έστελνε μετανάστες σε διάφορα μέρη του κόσμου. Πριν τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο οι Έλληνες έφευγαν κυρίως (αλλά όχι μόνο) προς την Αμερική, ζητούσαν να βρουν δουλειά σε πιο πλούσιους τόπους. Στη συνέχεια, η Κατοχή, ο Εμφύλιος και γενικά η προβληματική καθημερινότητα κυρίως στα χωριά έκαναν δύσκολη την ζωή των Ελλήνων, αυτοί άρχισαν να μεταναστεύουν προς τη Βόρεια Ευρώπη. Η Γερμανία, το Βέλγιο, η Ολλανδία και άλλες χώρες έγιναν ο προορισμός εκατοντάδων χιλιάδων Ελλήνων, διαπίστωναν ότι το μέλλον στη δική τους χώρα ήταν αβέβαιο.

Μετανάστευση προς την Αμερική στις αρχές του 20ού αιώνα

Μετανάστευση στη Γερμανία τη δεκαετία του 1960

⁵⁶ Κείμενο σε διασκευή από το διαδίκτυο: http://www.huffingtonpost.gr/2015/04/26/metanasteusi-mesa-apo-elliniko-kinimatografo_n_7143156.html

Στον ελληνικό κινηματογράφο αρκετές ταινίες, άλλες με κωμικό και άλλες με δραματικό τρόπο, παρουσίασαν το φαινόμενο της ελληνικής μετανάστευσης στο εξωτερικό, όπως οι παρακάτω:

1. Δολάρια και Όνειρα (1956)⁵⁷

Ο Ελληνο-αμερικανός επιχειρηματίας Τζέιμς Πέρυ και ο διευθυντής των επιχειρήσεών του Πήτερ Σπάιρους έρχονται στην Αθήνα, θέλουν να κάνουν διακοπές, αλλά και ψάχνουν να βρουν κάποιον Παπαδόπουλο από την Πελοπόννησο, κληρονόμο μισού εκατομμυρίου δολαρίων. Ο δικηγόρος Τάσος Καλογήρου και η βοηθός του Μαίρη προσπαθούν να βρουν τον κληρονόμο. Για τον λόγο αυτό, βάζουν μικρές αγγελίες στις εφημερίδες. στην Ελλάδα το όνομα Παπαδόπουλος είναι πολύ συνηθισμένο, έρχονται τελικά εκατοντάδες Παπαδόπουλοι από την Πελοπόννησο και δημιουργείται χάος. Στο τέλος, ο Πέρυ ερωτεύεται τη Μαίρη, την παίρνει μαζί του στην Αμερική.

2. Η Θεία απ' το Σικάγο (1957)⁵⁸

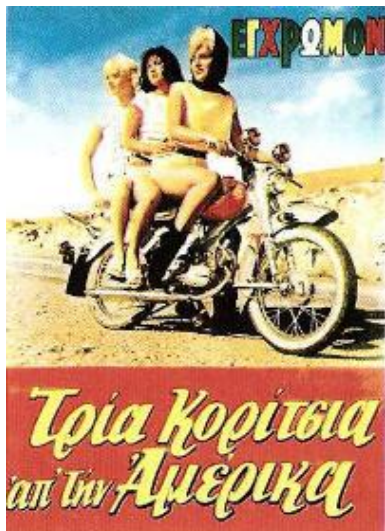

Ο Χαρίλαος (Ορέστης Μακρής) είναι ένας πολύ αυστηρός πατέρας που μεγαλώνει τις τέσσερις κόρες του με πολύ συντηρητικό τρόπο και θέλει να τις παντρέψει γρήγορα. όμως δεν τις αφήνει πουθενά μόνες του, κανένας άντρας δεν μπορεί να τις πλησιάσει. Ωστόσο, η κατάσταση αλλάζει, όταν φθάνει στην Αθήνα η αδελφή του Χαρίλαου, Καλλιόπη (Γεωργία Βασιλειάδου), από το Σικάγο, όπου είχε πάει ως μετανάστρια. είναι πανέξυπνη, καταφέρνει γρήγορα όχι μόνο να βρει γαμπρό για τις ανιψιές της αλλά και για τον εαυτό της, ξανασυναντά έναν παλιό της έρωτα.

⁵⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=C7BONJU5CfM>

⁵⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=wf9qqI3Y4fg>

3. Τρία κορίτσια απ' την Αμερική (1964)⁵⁹

Ένα πλούσιο ζευγάρι Ελλήνων μεταναστών από την Αμερική (Βασίλης Αυλωνίτης και Μαρίκα Κρεβατά) με τις τρεις κόρες τους επιστρέφει στην Ελλάδα. Οι κόρες τους γνωρίζουν και ερωτεύονται κάποιους νέους, που έχουν πει ότι είναι πλούσιοι αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι. οι κοπέλες φοβούνται την αντίδραση των γονιών τους, προσπαθούν στην αρχή να κρατήσουν κρυφές τις σχέσεις τους. Αλλά και οι νεαροί φοβούνται ότι τα κορίτσια δε θα τους θέλουν πια, τους είπαν ψέματα. Στο τέλος, όμως, έχουμε happy end, και οι κοπέλες αγαπούν τους νέους και δεν τις ενδιαφέρει η πραγματική τους οικονομική κατάσταση και οι γονείς δέχονται με χαρά να παντρέψουν τις κόρες τους με τους νέους, βλέπουν ότι τα τρία ζευγάρια είναι ευτυχισμένα .

4. Ο μετανάστης (1965)⁶⁰

Η ταινία βασίζεται σε δύο διηγήματα του σημαντικού Έλληνα λογοτέχνη Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη: τον «Αμερικανό» και την «Τύχη από την Αμερική». Όταν ο νεαρός Θάνασσος Ρήγας (Αλέκος Αλεξανδράκης) επιστρέφει στο νησί του, μετά από πολλά χρόνια απουσίας στα ξένα, όλοι στρέφουν την προσοχή τους σε αυτόν. Οι κοπέλες θέλουν να κερδίσουν τον ενδιαφέρον του, είναι όμορφος και πλούσιος, και οι νεαροί του νησιού θέλουν να κερδίσουν το ενδιαφέρον της τελευταίας ανύπανδρης αδερφής του, θυμούνται πόσα πολλά χρήματα έστειλε στην οικογένειά του από το εξωτερικό για την προίκα των αδελφών του. Η αδελφή του παντρεύεται και ο Θάνασσος ξανασυναντά την παλιά του αγάπη. Το τέλος, όμως, της ταινίας είναι τραγικό, ο Θάνασσος, μετά τόσες δυσκολίες στα ξένα, τελικά πεθαίνει μπροστά στα μάτια της αγαπημένης του.

⁵⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=pbrsvv7Qw7o>

⁶⁰ https://www.youtube.com/watch?v=d_jV8d5vYcM

9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία

Τα θερινά σινεμά⁶¹

Το καλοκαίρι θα έρθει στην ταρατσα του Βοξ...

Η ιστορία των θερινών σινεμά στην Ελλάδα άρχισε στις αρχές του 1900. Η συνήθεια των θερινών σινεμά άρχισε από πλανόδιους, που έστηναν ένα μεγάλο πανί και έκαναν υπαίθριες προβολές σε διάφορους τόπους της Ελλάδας. Το κοινό παρακολουθούσε με ενθουσιασμό τις ασπρόμαυρες εικόνες που περνούσαν μπροστά στα μάτια του, κάτω από τον ουρανό γεμάτο αστέρια.

Οι πρώτοι θερινοί κινηματογράφοι άνοιξαν τη δεκαετία του 1910. Μια αυλή ή μια ταρατσα, μερικές πλαστικές καρέκλες κι ένα κομμάτι πανί ήταν αρκετά για να γίνουν οι πρώτοι ανοιχτοί χώροι προβολής, που συνδύαζαν το σινεμά με τη νυχτερινή διασκέδαση.

Η τάση που σήμερα έχει ξαναγυρίσει στη μόδα και θέλει τους θερινούς κινηματογράφους να σερβίρουν ποτά, κοκτέιλ, φαγητά, ξεκίνησε 100 χρόνια πριν, όταν οι πρώτοι θερινοί κινηματογράφοι είχαν δωρεάν είσοδο, όμως οι θεατές έπρεπε να πληρώνουν το ποτό τους.

Το εισιτήριο ξεκίνησε να υπάρχει δύο δεκαετίες μετά, όταν οι θερινοί κινηματογράφοι είχαν αρχίσει πια να εξαπλώνονται, για να φτάσουν μεταπολεμικά σε μια τεράστια ανάπτυξη!

⁶¹ Κείμενο της Χριστίνας Κατσαντώνη (διασκευή): <http://www.thetoc.gr/magazine/therina-sinema-istoria-pou-murizei-agioklima-kai-giasemi>

Γενιές Ελλήνων μεγάλωσαν με εικόνες, γεύσεις και μυρωδιές από ποπ κορν και γλυκό βύσσινο, σπιτικό παγωτό και τυρόπιτα και πλαστική καρέκλα μπροστά σε μια μεγάλη οθόνη.

Τη δεκαετία του 1960, μόνο στην Αθήνα, στον Πειραιά και στις γύρω περιοχές, λειτουργούσαν 320 θερινοί κινηματογράφοι! Το θερινό σινεμά είχε γίνει η αγαπημένη καλοκαιρινή συνήθεια των Ελλήνων, που έφερνε στο ελληνικό κοινό τη μαγεία από τους παλιούς σταρ και τις βεντέτες του Χόλιγουντ μέχρι τις μεγάλες μορφές του ευρωπαϊκού και ελληνικού σινεμά.

Τα θερινά σινεμά είχαν πια μπει σε κάθε γειτονιά και έγιναν τραγούδι. Το 1978, ο Λουκιανός Κηλαηδόνης κυκλοφόρησε το τραγούδι-ύμνο των θερινών σινεμά:⁶²

<p>Φεύγουν τα καλύτερα μας χρόνια ώρα με την ώρα βιαστικά νιάτα που περνούν και δε θα ξαναρθούν κι εκείνο που βλέπω να μένει τελικά</p> <p>είναι κάτι νύχτες με φεγγάρι μες τα θερινά τα σινεμά νύχτες που περνούν που δε θα ξαναρθούν μ' αγιόκλημα και γιασεμιά.»</p>	<p>Φεύγουν τα καλύτερα μας χρόνια κάποιος μας τα κλέβει μυστικά χρόνια που περνούν και δεν θα ξαναρθούν κι εκείνο που βλέπω να μένει τελικά</p> <p>είναι κάτι νύχτες με φεγγάρι μες τα θερινά τα σινεμά νύχτες που περνούν που δε θα ξαναρθούν μ' αγιόκλημα και γιασεμιά.</p>
---	--

Η νοσταλγία στους στίχους του τραγουδιού είναι φανερή. Η μεγάλη ακμή των θερινών κινηματογράφων έφτασε στο τέλος της με την εμφάνιση νέων μορφών διασκέδασης τις δεκαετίες του 1980 και του 1990.

Το 1982, η Χριστιάνα τραγούδησε σε στίχους Λίνας Νικολακοπούλου και μουσική Σταμάτη Κραουνάκη, ακόμα ένα νοσταλγικό τραγούδι που αναφέρεται σε μια ολόκληρη εποχή, που χαρακτηρίστηκε από την αγαπημένη συνήθεια των θερινών:

«Το καλοκαίρι θα 'ρθει
 στη τάρτσα του Βοξ
 η Μελίνα θα παίζει την Στέλλα.
 Ραντεβού θα σου δίνω
 στα σκαλιά του Εκράν,
 να κοιτάμε τις νύχτες
 τη Μανιάνι γκρο-πλαν
 καρφωμένη με δέκα σαϊτες...»⁶³

Η μεγάλη κρίση χτύπησε τα θερινά σινεμά με την άνοδο της τηλεόρασης (και την εμφάνιση της ιδιωτικής τηλεόρασης) και της βιντεοκασέτας. Η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών τα χτύπησε ακόμα περισσότερο. Όσο κι αν λιγόστεψαν, όμως, εξακολουθούν να ακολουθούν τον κανόνα της Ελλάδας που αντιστέκεται και επιμένει...

⁶² <https://www.youtube.com/watch?v=6lwwFQ4viJs>

⁶³ <https://www.youtube.com/watch?v=qsIXTfC6Qn4>

10. Αξιολογώ την ενότητα

1. Σε ποιο βαθμό ανταποκρίνεται το υλικό που μελετήσατε στην ενότητα στις προσδοκίες που είχατε;

Πολύ Αρκετά Λίγο Ελάχιστα Δεν έχω άποψη

Αιτιολογήστε σύντομα την άποψή σας:

.....

.....

.....

.....

.....

2. Αξιολογήστε τις υποενότητες του κεφαλαίου βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Προετοιμάζω την ενότητα (επάρκεια ειδικού λεξιλογίου - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
2. Διαβάζω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - κατανοητή παρουσίαση - επάρκεια εποπτικού υλικού)	1	2	3	4	5
3. Ακούω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - σαφήνεια παρουσίασης)	1	2	3	4	5
4. Δημιουργώ με τις λέξεις (πλούτος νέου λεξιλογίου - δυνατότητα άμεσης χρήσης του με παραδείγματα)	1	2	3	4	5
5. Γράφω και δημιουργώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - δυνατότητα δημιουργικής εξάσκησης στη γραφή)	1	2	3	4	5

6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate (ενδιαφέρουσες θεματικές - σύνδεση με ζητήματα γενικού και ειδικού ενδιαφέροντος)	1	2	3	4	5
7. Σκέφτομαι κριτικά (σύνδεση με τη σύγχρονη κοινωνική καθημερινότητα - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα (σαφήνεια παρουσίασης - επάρκεια εξάσκησης)	1	2	3	4	5
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία (ενδιαφέρον περιεχόμενο - επαρκής διάρκεια)	1	2	3	4	5

3. Αξιολογήστε ολόκληρη την ενότητα «Τέχνες της γεύσης» βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Διάρκεια ενασχόλησης με την ενότητα	1	2	3	4	5
2. Οργάνωση της ενότητας	1	2	3	4	5
3. Πληρότητα του περιεχομένου σε γνωστικό επίπεδο	1	2	3	4	5
4. Ομαδοσυνεργατική μορφή των μαθημάτων	1	2	3	4	5
5. Χρησιμότητα του περιεχομένου στην εκμάθηση της νεοελληνικής γλώσσας και κουλτούρας	1	2	3	4	5
6. Επαρκής καλλιέργεια και των 4 δεξιοτήτων του λόγου (κατανόηση και παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου)	1	2	3	4	5
7. Βάση για περαιτέρω προσωπική ενασχόληση	1	2	3	4	5
8. Καινοτομία διδακτικού υλικού	1	2	3	4	5
9. Η ατμόσφαιρα των μαθημάτων	1	2	3	4	5
10. Η συμμετοχή στα μαθήματα	1	2	3	4	5

4 Τι προτείνετε για τη βελτίωση

α. του περιεχομένου:

.....

.....

.....

.....

.....

β. του τρόπου παρουσίασης:

.....

.....

.....

.....

.....

5 Σχόλια - Παρατηρήσεις:

.....

.....

.....

.....

.....

Χορός – Μουσική - Τραγούδι

1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο

Μουσικά όργανα: έγχορδα, πνευστά, κρουστά

ΕΓΧΟΡΔΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

ΚΡΟΥΣΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

ο μουσικοσυνθέτης/η μουσικοσυνθέτρια, η μουσική σύνθεση

ο/η μουσικός

ο τραγουδιστής / η τραγουδίστρια

ο χορευτής / η χορεύτρια → η χορευτική παράσταση

2. Διαβάζω και Κατανοώ

Μια σύντομη (μουσικοχορευτική) ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας

Υπάρχουν διάφορα είδη νεοελληνικής μουσικής. Τα πιο σημαντικά είναι το δημοτικό τραγούδι, το «ρεμπέτικο», το λαϊκό, το έντεχνο, η ελληνική ροκ και ποπ, η ελληνική οπερέτα.

1. Δημοτικό τραγούδι

Το ελληνικό δημοτικό τραγούδι αναπτύχθηκε παράλληλα με τη βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική και διαδόθηκε κυρίως με προφορικά μέσα. Κάποια από τα βασικά του χαρακτηριστικά είναι ότι δε γνωρίζουμε ακριβώς ποιος, πότε και πού το δημιούργησε. Το ελληνικό δημοτικό τραγούδι ανάλογα με το θέμα του διακρίνεται -ανάμεσα σε άλλα- στα εξής βασικά είδη:

- ιστορικό
- θρησκευτικό
- νανούρισμα
- ερωτικό
- του γάμου
- της ξενιτιάς
- γιορταστικό
- μοιρολόγι (για κάποιον νεκρό)
- σατιρικό
- και άλλα.⁶⁴

⁶⁴ Μεγάλη συλλογή από δημοτικά τραγούδια: <http://xorio.gr/>

Οι περισσότεροι μελετητές χωρίζουν την ελληνική δημοτική μουσική σε δύο ομάδες:
 Α. Στη στεριανή ή ηπειρωτική (μουσική από τη Θράκη, τη Μακεδονία, την Ήπειρο, τη Θεσσαλία, τη Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο)⁶⁵. Β. Στη θαλασσινή ή νησιώτικη (μουσική από τα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου πελάγους).⁶⁶

Υπάρχουν διαφορές των δύο ομάδων τραγουδιών ως προς τον ρυθμό, την ύπαρξη ή όχι ομοιοκαταληξίας και την ύπαρξη ή όχι αυτοσχεδιασμού. Επίσης για τα δημοτικά

τραγούδια της ηπειρωτικής Ελλάδας χρησιμοποιούνταν αρχικά το νταούλι

και

ο ζουρνάς

και αργότερα το κλαρίνο.

Για τα δημοτικά

τραγούδια της νησιωτικής Ελλάδας χρησιμοποιούνταν αρχικά το τουμπί

και η λύρα

και αργότερα το λαούτο

και το βιολί.

Στα νεότερα χρόνια δεν ισχύουν πάντα αυτοί οι συνδυασμοί των μουσικών οργάνων.

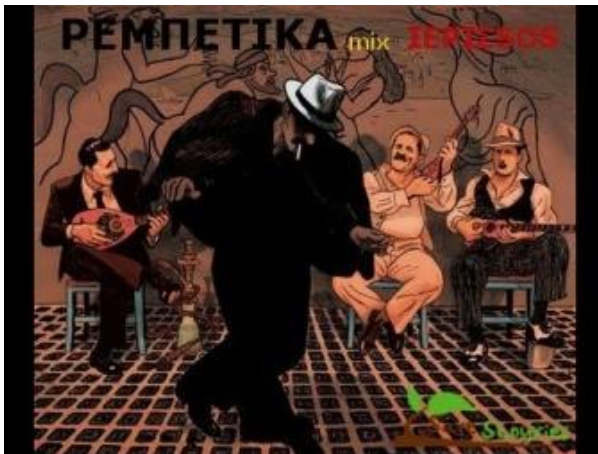
⁶⁵ Εδώ μπορείς να ακούσεις το παραδοσιακό δημοτικό τραγούδι από τη Θεσσαλία: «Μια κόρη Τρικεριώτισσα»: <https://www.youtube.com/watch?v=ηjWkSMsxoEc>. Κι εδώ μπορείς να διαβάσεις τους στίχους: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=16885.

⁶⁶ Εδώ μπορείς να ακούσεις τη γνωστή τραγουδίστρια ελληνικών δημοτικών τραγουδιών Δόμνα Σαμίου να τραγουδά το τραγούδι από τα Δωδεκάνησα «Η τράτα μας η κουρελού»: https://www.youtube.com/watch?v=oEh_JF88kLo. Και εδώ μπορείς να διαβάσεις τους στίχους: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=1007.

2. Η αστική λαϊκή μουσική - το «ρεμπέτικο»

Στις αρχές του 20ού , σε διάφορα αστικά κέντρα (Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη, Σύρος, Γιάννενα, Θεσσαλονίκη, Πειραιάς) διαμορφώθηκε, ανάμεσα σε άλλα μουσικά είδη, και ένα είδος λαϊκού τραγουδιού, που ονομάστηκε «ρεμπέτικο». Η «ρεμπέτικη» μουσική και το «ρεμπέτικο» τραγούδι συνδέεται συχνά με τη λέξη «μάγκας».

Η «ρεμπέτικη» μουσική χωρίζεται σε τρεις σημαντικές χρονικές περιόδους:

α. Πρώιμη⁶⁷ περίοδος (περίπου 1890-1922)

Τα θέματα των τραγουδιών είναι η παρανομία, τα ναρκωτικά, η φυλακή και οι άνθρωποι του περιθωρίου. Ο δημιουργός είναι συνήθως ανώνυμος, δηλαδή δεν ξέρουμε το όνομά του, και η διάδοση των τραγουδιών είναι προφορική και περιορισμένη.

⁶⁷ Αρχική, πρώτη χρονική περίοδος. Εδώ μπορείτε να ακούσετε το ρεμπέτικο «Ούζο, μορφίνη και χασίς» που τραγουδά η γνωστή Εβραία ρεμπέτισσα Ρόζα Εσκενάζι: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=20978. Και εδώ μπορείτε να διαβάσετε τους στίχους του τραγουδιού: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=20978.

Χώρος παραγωγής είναι συχνά

ο «τεκές»

και η φυλακή.

β. Κλασική περίοδος (1922-1940)

Η ρεμπέτικη αργκό γλώσσα και τα ανατολίτικα στοιχεία που προέρχονταν από τη Σμύρνη αρχίζουν να υποχωρούν, εξαιτίας της λογοκρισίας της δικτατορίας του Ιωάννη Μεταξά (1936-1940). Τα τραγούδια έχουν ως θέμα τον έρωτα, τη θλίψη⁶⁸ και τη ρεμπέτικη ζωή.⁶⁹ Η λαϊκή ορχήστρα εμπλουτίζεται και χώρος παραγωγής της ρεμπέτικης μουσικής γίνεται πλέον η ταβέρνα.

γ. Εργατική περίοδος (1940-1953)

Κατά την περίοδο αυτή, τα ρεμπέτικα τραγούδια μιλούν για την εργατική ζωή, για την ξενιτιά, για τη μάνα. Έχουν πιο ποιητικό χαρακτήρα και χρησιμοποιούν περισσότερα

⁶⁸ Στεναχώρια, λύπη. Το αντίθετο: χαρά

⁶⁹ Εδώ μπορείτε να ακούσετε ένα ερωτικό ρεμπέτικο τραγούδι αυτής της περιόδου με τίτλο «Μια όμορφη μελαχρινή»: https://www.youtube.com/watch?v=tEPeCbo77Pc&list=PL6gyOvrd_qdGD185HZ3xNw161LjVCBkSR&index=8. Κι εδώ μπορείτε να διαβάσετε τους στίχους: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=12257.

μουσικά όργανα, όπως το ακορντεόν και το πιάνο. Τα τραγούδια διαδίδονται με δίσκους και στα «κέντρα διασκέδασης».⁷⁰

Σημαντικές σχολές του Ρεμπέτικου ήταν:

α. Η **Σχολή της Σμύρνης** (ή Σμυρναϊκή Σχολή), κυρίως κατά την πρώιμη περίοδο του ρεμπέτικου. Αναπτύσσεται στη Σμύρνη, κυρίως με τα καφέ «Αμάν».⁷¹

Στην ορχήστρα χρησιμοποιούνταν επίσης σαντούρια και βιολιά. Οι χοροί που χορεύονταν ήταν ο καρσιλαμάς και το ζείμπέκικο. Ο καρσιλαμάς χορεύεται σε ζευγάρια: ο ένας χορεύει απέναντι από τον άλλο.⁷² Το ζείμπέκικο είναι ένας μοναχικός αυτοσχεδιαστικός χορός για άντρες.⁷³

⁷⁰ Εδώ μπορείτε να ακούσετε το ρεμπέτικο τραγούδι «Απόψε μ' εγκατέλειψες» (1950): <https://www.youtube.com/watch?v=YyHs7SEbNYQ>. Κι εδώ μπορείτε να διαβάσετε τους στίχους του τραγουδιού: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=25562.

⁷¹ Καφέ που έπαιζαν ανατολική μουσική. Αντίθετα, τα «Καφέ Σαντάν» έπαιζαν δυτική μουσική.

⁷² Εδώ μπορείτε να δείτε πώς χορεύεται ο καρσιλαμάς: <https://www.youtube.com/watch?v=hm5HlilKx1I>

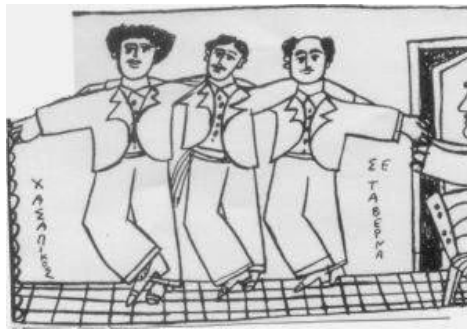
⁷³ Το «ζείμπέκικο της Ευδοκίας» είναι ένα από το πιο γνωστά ζείμπέκικα στην Ελλάδα. Εδώ μπορείτε να θαυμάσετε έναν εξαιρετικό χορευτή να το χορεύει: <https://www.youtube.com/watch?v=Ri4A16DfUTo>

β. Η **Σχολή του Πειραιά** (ή Πειραιώτικη Σχολή), κατά την περίοδο του κλασικού ρεμπέτικου. Η ορχήστρα χρησιμοποίησε ως μουσικά όργανα ιδιαίτερα το μπουζούκι

και τον μπαγλαμά.

Οι χοροί που χορεύονταν, ήταν το ζεϊμπέκικο και το χασάπικο.⁷⁴

Το 1932 κυκλοφόρησαν οι πρώτες ηχογραφήσεις τραγουδιών από τον γνωστό ρεμπέτη Μάρκο Βαμβακάρη (1905-1972).⁷⁵

Μέχρι το 1941 εμφανίστηκαν οι περισσότεροι από τους κλασικούς συνθέτες και τραγουδιστές του ρεμπέτικου τραγουδιού, όπως, ανάμεσα σε πολλούς άλλους:

		
<p>ο Βασίλης Τσιτσάνης (1915-1984)⁷⁶</p>	<p>ο Μανώλης Χιώτης (1920-1970)⁷⁷</p>	<p>η Ρόζα Εσκενάζυ (1890-1980)⁷⁸</p>

⁷⁴ Εδώ μπορείτε να κοιτάξετε τρεις άντρες που χορεύουν χασάπικο στη γνωστή ελληνική ψυχαγωγική μουσική εκπομπή στην τηλεόραση «Στην υγεία μας»: <https://www.youtube.com/watch?v=jzR9aoNo7Bs>

⁷⁵ Εδώ είναι το τραγούδι του Μάρκου Βαμβακάρη «Τα ματόκλαδά σου λάμπουν» στο youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=HJeB6zAsKx0>. Κι εδώ είναι οι στίχοι του τραγουδιού: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=553

3. Το λαϊκό τραγούδι των δεκαετιών του 1950-1960

Ως εξέλιξη του ρεμπέτικου τραγουδιού θεωρείται το λαϊκό τραγούδι των δεκαετιών του 1950-1960, το οποίο συνεχίζει να ακούγεται και να εξελίσσεται μέχρι και σήμερα. Η δισκογραφία, το ραδιόφωνο και οι ελληνικές κινηματογραφικές ταινίες επηρεάζουν σημαντικά τη διάδοση του λαϊκού τραγουδιού.

Στη θεματολογία επικρατεί το ερωτικό στοιχείο αλλά και θέματα που αφορούν τα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας, όπως η μετανάστευση, η ξενιτειά, η φτώχεια και άλλα. Σιγά-σιγά και οι ανώτερες κοινωνικές τάξεις αποδέχονται το λαϊκό τραγούδι.

Τη δεκαετία 1950-1960 έγιναν γνωστές κάποιες από τις πιο σημαντικές φωνές του ελληνικού τραγουδιού, όπως:

	<p>Ο Στέλιος Καζαντζίδης: Είχε δύσκολη παιδική ζωή και έκανε πολλές δουλειές για να ζήσει. Τραγούδησε πολλά τραγούδια για τη μετανάστευση των Ελλήνων στη Βόρεια Ευρώπη.⁷⁹</p>
---	--

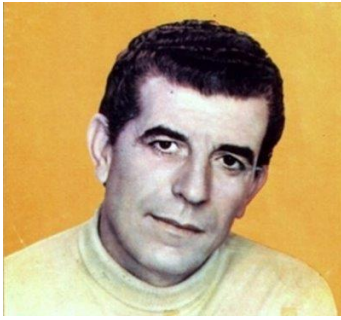
⁷⁶ Εδώ μπορείτε να απολαύσετε το πολύ γνωστό τραγούδι «Συνεφιασμένη Κυριακή» του Βασίλη Τσιτσάνη σε μια δραματική ταινία του ελληνικού κινηματογράφου: <https://www.youtube.com/watch?v=dIHChZav9E>.

Εδώ βρίσκετε τους στίχους: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=1245

⁷⁷ Εδώ είναι το τραγούδι του Μανώλη Χιώτη «Περασμένες μου αγάπες» εδώ: https://www.youtube.com/watch?v=Rul2IA8Qy_A. Και εδώ μπορείτε να διαβάσετε τους στίχους του τραγουδιού: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=468.

⁷⁸ Εδώ μπορείτε να ακούσετε τη φωνή της Ρόζας Εσκενάζυ στο γνωστό τραγούδι «Δημητρούλα μου»: <https://www.youtube.com/watch?v=at2Hx6qUG-k>. Οι στίχοι του τραγουδιού βρίσκονται εδώ: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=5110.

⁷⁹ Μπορείτε να ακούσετε το τραγούδι του Καζαντζίδη «Στις φάμπρικες της Γερμανίας» και να διαβάσετε τους στίχους του στα παρακάτω λινκ: <https://www.youtube.com/watch?v=5KwkQjSk-bk> και http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=842.

Ο **Γρηγόρης Μπιθικιώτης**: Ήταν παιδί μιας μεγάλης φτωχής οικογένειας. Το 1947, κατά τον Ελληνικό εμφύλιο πόλεμο, πήγε φυλακή στη Μακρόνησο. Εκεί γνώρισε τον σημαντικό μουσικοσυνθέτη Μίκη Θεοδωράκη και αργότερα συνεργάστηκαν σε πολλές σημαντικές μουσικές επιτυχίες. Τα πρώτα χρόνια της ζωής του δούλεψε ως υδραυλικός και παράλληλα έπαιζε κιθάρα,⁸⁰

Ο **Πάνος Γαβαλάς**: Η πρώτη του μουσική επαφή έγινε με μια φουσαρμόνικα που έπαιζε στους προσκόπους. Γνώρισε πολλές δυσκολίες στη ζωή του. Για πολύ καιρό δούλεψε τη μέρα ως τσαγκάρης, ψαράς, κουρέας, εργάτης και το βράδυ έπαιζε μουσική σε μικρά λαϊκά ταβερνάκια.⁸¹

Η **Πόλυ Πάνου**: Ήταν η πρώτη τραγουδίστρια που τραγούδησε το πολύ γνωστό τραγούδι «Τα παιδιά του Πειραιά». Στη συνέχεια, το τραγούδι αυτό έγινε μεγάλη επιτυχία με την τραγουδίστρια, ηθοποιό και αργότερα υπουργό πολιτισμού Μελίνα Μερκούρη. Συνεργάστηκε για αρκετό καιρό με τον Πάνο Γαβαλά και ίδρυσαν μαζί τη δισκογραφική εταιρεία «Βεντέτα».⁸²

Η **Καίτη Γκρέυ**: ήταν υιοθετημένο παιδί σε μια πολυμελή οικογένεια, με δύσκολη παιδική ηλικία. Στην αρχή της καριέρας της δούλεψε ως ηθοποιός. Στη συνέχεια άρχισε να γίνεται πολύ γνωστή στον χώρο του ελαφρού τραγουδιού.⁸³

⁸⁰ Εδώ είναι το τραγούδι του Μπιθικιώτη «Βρέχει στη φτωχογειτονιά»: <https://www.youtube.com/watch?v=FQvFGtGU1aU> και εδώ βρίσκετε τους στίχους του: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=158.

⁸¹ Εδώ μπορείτε να ακούσετε τη φωνή του Γαβαλά στο γνωστό τραγούδι «Άμα θες να φύγεις φύγε» εδώ: <https://www.youtube.com/watch?v=of8HrUU6ZjY>. Οι στίχοι του τραγουδιού είναι εδώ: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=795.

⁸² Μπορείτε να απολαύσετε το γνωστό τραγούδι «Τα παιδιά του Πειραιά» με τη φωνή της Πάνου εδώ: <https://www.youtube.com/watch?v=pDzkbOqoAS4> και να διαβάσετε τους στίχους εδώ: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=2505.

⁸³ Μπορείτε να αναζητήσετε το τραγούδι της Γκρέυ «Απ' τα ψηλά στα χαμηλά κι απ' τα πολλά στα λίγα»: https://www.youtube.com/watch?v=QUi17V_keX0 και στη συνέχεια να ψάξετε τα λόγια του τραγουδιού στο παρακάτω λινκ: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=133.

	<p>Ο Βαγγέλης Περπινιάδης: Από μικρός άρχισε να ψέλνει σε μια εκκλησία και ήθελε να γίνει παπάς. Όμως γρήγορα έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το τραγούδι και από το σχολείο άρχισε να παίζει μπουζούκι και να τραγουδά.⁸⁴</p>
	<p>Ο Σπύρος Ζαγοραίος: Έχασε το χέρι του σε ένα σοβαρό ατύχημα, όταν ήταν 15 χρονών. Ωστόσο, μπήκε δυναμικά στον χώρο του λαϊκού τραγουδιού και έγινε πολύ γνωστός.</p>
	<p>Η Δούκισσα: Άρχισε την καριέρα της στην ηλικία των 12 χρονών ως χορεύτρια. Στα 13 της ηχογράφησε το πρώτο της τραγούδι και στη συνέχεια άρχισε να συνεργάζεται με μεγάλους συνθέτες.⁸⁵</p>
	<p>Η Ρία Κούρτη: τραγούδησε περισσότερα από 1.400 τραγούδια. Στη μουσική σκηνή, ήταν η «παρτεναίρ» του Πάνου Γαβαλά από το 1961 και για 26 ολόκληρα χρόνια.⁸⁶</p>
	<p>Η Ρίτα Σακελλαρίου: Έγινε γνωστή με το τραγούδι της «Ιστορία μου, Αμαρτία μου», που από τη μια στιγμή στην άλλη την έκανε πρώτο όνομα.⁸⁷</p>

⁸⁴ Μπορείτε να ακούσετε το τραγούδι του Περπινιάδη «Γιατί γλυκιά μου κλαις»: <https://www.youtube.com/watch?v=ro1Bw1iWmco>. Επίσης, μπορείτε να κάνεις μια ανάγνωση τους στίχους του τραγουδιού εδώ: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=6876.

⁸⁵ Εδώ μπορείτε να ακούσετε το τραγούδι της Δούκισσας «Πού πας χωρίς αγάπη»: <https://www.youtube.com/watch?v=fYVfM-clFz8>. Στη συνέχεια, μπορείτε να διαβάσετε τους στίχους εδώ: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=1979.

⁸⁶ Μπορείτε να πάτε στο λινκ <https://www.youtube.com/watch?v=PhSQzEKz2gc> και να βρείτε το τραγούδι του ντουέτου Γαβαλάς-Κούρτη: «Κάθε λιμάνι και καημός». Και μετά να πάτε στο λινκ http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=6773 και να βρείτε τους στίχους.

⁸⁷ Μπορείτε να ακούσετε το γνωστό τραγούδι της Σακελλαρίου «Ιστορία μου, αμαρτία μου»: <https://www.youtube.com/watch?v=MUFx0eRvzEY> και να δείτε τα λόγια του εδώ: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=5542.

4. Το έντεχνο τραγούδι της δεκαετίας του 1960

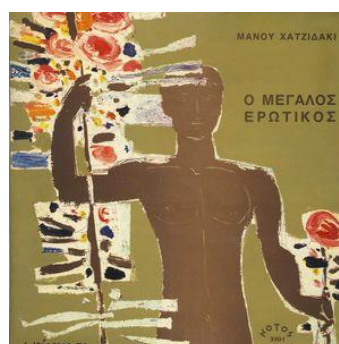
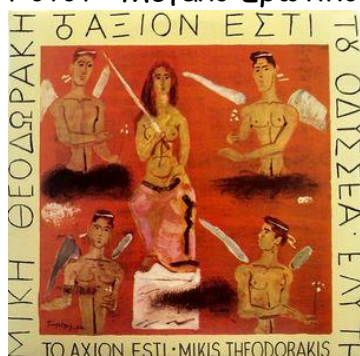
Στη δεκαετία του 1960 κάνει την εμφάνισή του το έντεχνο τραγούδι. Κύριοι εκπρόσωποι είναι ο **Μίκης Θεοδωράκης** και ο **Μάνος Χατζιδάκις**.

Το ελληνικό έντεχνο τραγούδι γίνεται γρήγορα αποδεκτό στις πλατιές μάζες. Κατά τη περίοδο της δικτατορίας, ο ενεργός πολιτικός ρόλος του έντεχνου τραγουδιού το κάνει ακόμη πιο γνωστό στο ευρύ κοινό.

Κάποια βασικά χαρακτηριστικά του έντεχνου τραγουδιού είναι:

α. «Οι κύκλοι τραγουδιών»: δίσκοι με τραγούδια που ακολουθούν μια βασική κεντρική ιδέα. Είναι μελοποιημένη⁸⁸ ποίηση σύγχρονων -κυρίως Ελλήνων- ποιητών ή στιχουργών. Για παράδειγμα, ο Μίκης Θεοδωράκης μελοποίησε το «Άξιον Εστί»⁸⁹ του Έλληνα ποιητή Οδυσσέα Ελύτη και ο Μάνος Χατζιδάκις μελοποίησε ποιήματα πολλών αρχαίων και νέων Ελλήνων ποιητών στον «Μεγάλο Ερωτικό».⁹⁰

β. Άρχισαν να γίνονται μεγάλες λαϊκές συναυλίες σε ανοικτούς χώρους με μεγάλη συμμετοχή.

⁸⁸ Ποίηση που έγινε τραγούδι

⁸⁹ Εδώ μπορείτε να ακούσετε όλο το μουσικό έργο: <https://www.youtube.com/watch?v=UQgc5Iva1cc>.

⁹⁰ Εδώ μπορείτε να απολαύσετε όλο το έργο: <https://www.youtube.com/watch?v=W9TXtW07ZCI>.

Ιδιαίτερα γνωστές φωνές της πρώτης γενιάς του έντεχνου ελληνικού τραγουδιού (1950-1980) είναι η Μαρία Φαραντούρη, η Μαρίζα Κωχ, η Νάνα Μούσχουρη και άλλες.⁹¹

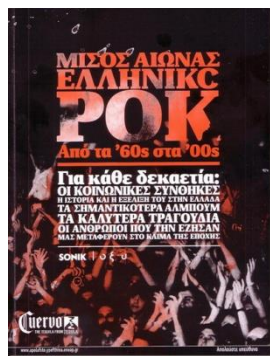
Ιδιαίτερα γνωστές φωνές της δεύτερης γενιάς του έντεχνου ελληνικού τραγουδιού (1980-σήμερα) είναι η Σαββίνα Γιαννάτου, η Έλλη Πασπαλά, ο Γιάννης Κότσιρας, ο Αλκίνοος Ιωαννίδης και άλλοι.⁹²

⁹¹ Μπορείτε να ακούσετε τη φωνή της Φαραντούρη στο τραγούδι «Λίγο ακόμα» σε μουσική Θεοδωράκη στο λινκ: <https://www.youtube.com/watch?v=8t9o1P7Xi0c> και να διαβάσετε τους στίχους του τραγουδιού εδώ: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=4097.

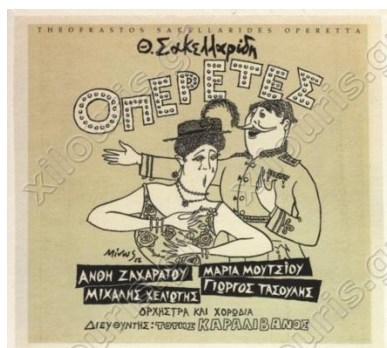
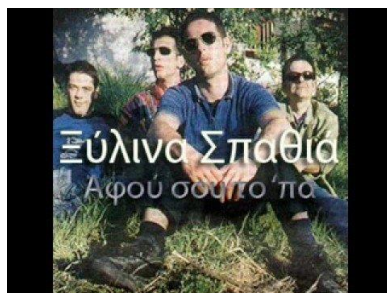
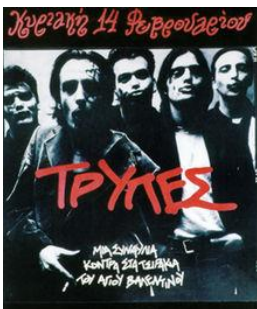
⁹² Μπορείτε να ακούσετε τη φωνή του Αλκίνοου Ιωαννίδη στο τραγούδι «Κεμάλ» σε μουσική του Χατζιδάκι εδώ: <https://www.youtube.com/watch?v=5LrGmEhEUMA> και να διαβάσετε τους στίχους του τραγουδιού, που έγραψε ο γνωστός ποιητής Νίκος Γκάτσος, εδώ: http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=1681.

5. Η ελληνική ροκ και ποπ μουσική

Από τη δεκαετία του 1960 και κυρίως τη δεκαετία του 1970 και μετά εμφανίζεται και το ελληνικό ροκ και στη συνέχεια και η ελληνική ποπ μουσική. Το ελληνικό ροκ χαρακτηρίζεται κυρίως από δυτικές μουσικές φόρμες αλλά χρησιμοποιεί την ελληνική γλώσσα. Αν ο Έλβις Πρίσλεϋ ήταν «ο βασιλιάς του ροκ» σε όλον τον κόσμο, στην Ελλάδα ο **Παύλος Σιδηρόπουλος** ήταν «ο πρίγκιπας του ροκ».

Στις επόμενες δεκαετίες ακολουθούν τα γκρουπ «Τρύπες», «Ξύλινα Σπαθιά», «Διάφανα Κρίνα» κ.ά. Η μουσική τους συνδυάζει στοιχεία από την pop, τη rock, και την electronica, αλλά διατηρεί ταυτόχρονα και ένα ελληνικό μελωδικό «χρώμα».

6. Η ελληνική οπερέτα

Ένα ιδιαίτερο είδος της ελληνικής μουσικής είναι η ελληνική οπερέτα ή «αθηναϊκή οπερέτα». Εμφανίζεται στα τέλη της πρώτης δεκαετίας του 1900. Κάποιοι θεωρούν ότι η ελληνική οπερέτα αποτελεί εξέλιξη του κωμειδουλίου.

Όμως, παρουσιάζει μεγάλες διαφορές με αυτό:

- Η οπερέτα έχει έναν καθαρά ευρωπαϊκό αέρα και ασχολείται σχεδόν μόνο με τη ζωή των ανθρώπων της πόλης.

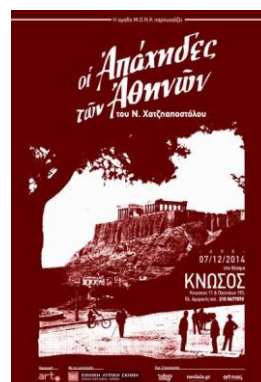
- Η θεματολογία της οπερέτας είναι διαφορετική από αυτή του κωμειδουλίου: είναι κάπως πιο «μοντέρνα» για την εποχή.
- Η οπερέτα είναι από μουσική άποψη ένα είδος πολύ πιο σύνθετο από το κωμειδύλλιο. Περιλαμβάνει ορχηστρική μουσική, χορωδιακά μέρη, άριες, ντουέτα και μπαλέτα.

Ο ηθοποιός και θιασάρχης **Ιωάννης Παπαϊωάννου** (1875-1931) δημιούργησε τον **πρώτο οπερετικό θίασο**. Ο θίασος αυτός άρχισε πρώτα να ανεβάζει με επιτυχία πολλές γαλλικές και αυστριακές οπερέτες. Στη συνέχεια, όμως, ανέβαζε κυρίως ελληνικές οπερέτες.

Η οπερέτα ως μουσικό είδος κέρδισε αμέσως την αγάπη του κοινού, γιατί είχε χαρούμενο και αστειό περιεχόμενο, ωραία μουσική και χρησιμοποιούσε τη δημοτική γλώσσα.

Ο **Θεόφραστος Σακελλαρίδης** (1882-1950) και ο **Νίκος Χατζηαποστόλου** (1884-1941) είναι **οι κυριότεροι εκπρόσωποι της οπερέτας**. Το πιο γνωστό έργο του Σακελλαρίδη είναι «Ο Βαφτιστικός» (1918)⁹³ και του Χατζηαποστόλου «Οι Απόχηδες των Αθηνών» (1921).⁹⁴ Είναι οι πιο συχνά ανεβασμένες οπερέτες μέχρι σήμερα. Ο πρώτος έγραψε συνολικά περίπου 80 οπερέτες και ο δεύτερος περίπου 40.

⁹³ Εδώ μπορείτε να απολαύσετε το τραγούδι «Τικ τακ» από την οπερέτα «Ο Βαφτιστικός» <https://www.youtube.com/watch?v=TN7nwKoSFO>.

⁹⁴ Εδώ μπορείτε να ακούσετε το τραγούδι «Πλούτη και μεγαλεία» από την οπερέτα «Οι Απόχηδες των Αθηνών»: https://www.youtube.com/watch?v=b_YVybAoGCo.

Η οπερέτα στην Ελλάδα, όπως έγινε σε όλη την Ευρώπη, άρχισε να παρακμάζει μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1930. Όμως, συνέχισαν να υπάρχουν πολλοί θίασοι οπερέτας και κατά την περίοδο της κατοχής και μετά το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950-1960, άρχισαν να ηχογραφούνται είτε ολόκληρες, είτε κάποια κομμάτια, είτε ως διασκευή, δεκάδες οπερέτες κυρίως των Σακελλαρίδη και Χατζηπαυστόλου και να παρουσιάζονται συχνά από το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας (Ε.Ι.Ρ.) στο ελληνικό κοινό.

Σήμερα η Εθνική Λυρική Σκηνή και κάποιες φορές η Νέα Σκηνή της Λυρικής στο Θέατρο «Ακροπόλ» παρουσιάζουν συχνά ελληνικές οπερέτες.

Ερωτήσεις

1. Ποια είναι τα βασικά είδη και τα βασικά χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιού;
2. Ποιες μπορεί να είναι οι βασικές διαφορές ανάμεσα σε ένα δημοτικό τραγούδι της Θεσσαλίας και σε ένα δημοτικό τραγούδι της Ρόδου;
3. Πού και πότε γεννήθηκε η ρεμπέτικη μουσική;
4. Σε ποιες χρονικές περιόδους χωρίζεται η ρεμπέτικη μουσική και ποια είναι τα χαρακτηριστικά της κάθε περιόδου;
5. Ποια είναι η διαφορά ανάμεσα σε ένα «Καφέ Αμάν» και σε ένα «Καφέ Σαντάν»;
6. Τι είναι ο καρσιλαμάς και το ζείμπέκικο; Ποιες είναι οι βασικές διαφορές μεταξύ τους;
7. Ποιοι μεγάλοι ρεμπέτες Έλληνες τραγουδιστές άρχισαν να γίνονται γνωστοί ήδη πριν την αρχή του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου;
8. Ποιο μουσικό είδος θεωρείται η εξέλιξη του ρεμπέτικου και πότε άρχισε να εμφανίζεται; Με ποιους τρόπους άρχισε να γίνεται γνωστό στην ελληνική κοινωνία;
9. Για ποια πράγματα μιλάει περισσότερο το λαϊκό τραγούδι;
10. Ποιοι λαϊκοί τραγουδιστές και ποιες λαϊκές τραγουδίστριες άρχισαν να γίνονται γνωστοί/γνωστές τη δεκαετία 1950-1960; Βρες δύο κοινά χαρακτηριστικά, καθένα από τα οποία υπάρχει στην ζωή τουλάχιστον τριών τραγουδιστών/τραγουδιστριών.
11. Ποιο μουσικό είδος εκπροσωπούν ο Μίκης Θεοδωράκης και ο Μάνος Χατζιδάκις και ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του είδους αυτού;
12. Πότε εμφανίζεται στην Ελλάδα το ελληνικό ροκ και ποιος θεωρείται ο πρώτος σημαντικός του εκπρόσωπος;
13. Ποια είναι η σχέση (ομοιότητες και διαφορές) της ελληνικής οπερέτας και του κωμειδυλλίου;
14. Άρεζε η οπερέτα στο ελληνικό κοινό; Ναι ή όχι; Για ποιους λόγους;
15. Πότε ήταν η χρυσή εποχή της ελληνικής οπερέτας και ποιοι ήταν οι βασικοί της εκπρόσωποι; Τι έγινε στη συνέχεια;
16. Σήμερα στην Ελλάδα αρχίζει να γίνεται γνωστή η underground μουσική. Να ψάχνεται στο διαδίκτυο κάποιες πληροφορίες για το μουσικό αυτό φαινόμενο. Ποια είναι τα βασικά του χαρακτηριστικά;

3. Ακούω & Κατανοώ

Άσκηση: Ακούω και βλέπω στο youtube το τραγούδι «Βρέχει πάλι απόψε» που τραγουδά η Αλέκα Μαβίλη στην ελληνική κινηματογραφική ταινία «Οι Θαλασσιές οι χάντρες» (1966). Συζητώ στην τάξη τι μου κάνει εντύπωση και αν είδα ο ίδιος κάποια φορά σε κέντρο διασκέδασης το φαινόμενο ή αν το ήξερα. Στη συνέχεια, ακούω το παρακάτω κείμενο από το διαδίκτυο δύο φορές και απαντώ στις ερωτήσεις.

Το σπάσιμο των πιάτων ήταν το εθνικό μας σπορ⁹⁵

Το σπάσιμο των πιάτων είναι ίσως το πιο θεαματικό παραδοσιακό έθιμο της Ελλάδας, που έγινε πολύ γνωστό τη δεκαετία του 1960 λόγω του πιο πλούσιου Έλληνα της εποχής, του Αριστοτέλη Ωνάση. Ήταν η εποχή που γινόταν χαμός στα νυχτερινά κέντρα διασκέδασης από τους πελάτες τους.

Οι ρίζες αυτής της παράδοσης βρίσκονται στο 1930, όταν οι πελάτες των νυχτερινών κέντρων διασκέδασης πετούσαν μαχαίρια στα πόδια των χορευτών. Επειδή, όμως, ήταν επικίνδυνο οι πελάτες να χτυπήσουν τους χορευτές, η συνήθεια αυτή άλλαξε και έτσι τα μαχαίρια έγιναν πιάτα. Αρκετές κινηματογραφικές ταινίες της χρυσής εποχής του ελληνικού κινηματογράφου έδειχναν συχνά σκηνές με σπάσιμο των πιάτων στα μπουζούκια. Η εξαιρετική ταινία «Ποτέ την Κυριακή» (1960) και το πολύ γνωστό τραγούδι «Τα παιδιά του Πειραιά», που τραγούδησε η Μελίνα Μερκούρη ανάμεσα σε πιάτα που τα πετούσαν και έσπαζαν, βοήθησαν το φαινόμενο αυτό να γίνει ακόμη πιο γνωστό. Ο σκηνοθέτης της ταινίας, Jules Dassin, έπρεπε να γυρίσει αρκετές φορές τη σκηνή με το σπάσιμο των πιάτων. Τότε μάλιστα, για πρώτη φορά, οι άνθρωποι στην ταινία χρησιμοποίησαν πιάτα δεύτερης διαλογής, δηλαδή λιγότερο καλής ποιότητας, που κόστιζαν λιγότερα χρήματα. Αργότερα, μάλιστα, έκαναν ειδικά πιάτα από γύψο, που ήταν ακόμη πιο φθηνά και δεν τραυμάτιζαν τόσο πολύ όσο τα κεραμικά πιάτα.

⁹⁵ Διασκευή από το άρθρο στο διαδίκτυο: http://diasimesistories.blogspot.be/2014/01/blog-post_31.html

Τις δεκαετίες του 1960 και 1970 έφτασαν οι πελάτες να σπάζουν 100.000 πιάτα το μήνα. Στα νυχτερινά κέντρα διασκέδασης «Νεράιδα», «Δειλινά» και «Φαντασία» έσπαζαν τα πιο πολλά πιάτα. Έτσι, έγιναν 50 βιοτεχνίες κατασκευής πιάτων για σπάσιμο και βρήκαν δουλειά περίπου 1000 άνθρωποι.

Όμως, σιγά-σιγά το φαινόμενο του σπασίματος των πιάτων στα κέντρα προκαλούσε σοβαρά χτυπήματα, άγρια μαλώματα μέχρι και σκοτωμούς. Έτσι, η στρατιωτική δικτατορία στην Ελλάδα, το 1968, έκανε έναν νόμο που έλεγε ότι όποιος σπάζει πιάτα σε κέντρα διασκέδασης για τη διασκέδασή του, πηγαίνει στη φυλακή από έξι μήνες μέχρι πέντε χρόνια. Και πραγματικά κάποιοι πήγαν φυλακή, γιατί τους έπιασαν να σπάζουν πιάτα παρά τον αυστηρό νόμο.

Το φαινόμενο αυτό με το σπάσιμο των πιάτων άρχισε σιγά-σιγά να σταματά. Από τη δεκαετία του 1990 και μετά, σχεδόν τελείωσε. Με την αρχή της οικονομικής κρίσης σταμάτησε εντελώς. Όμως, σε αρκετά κέντρα διασκέδασης, οι πελάτες πετούν στους τραγουδιστές και τις τραγουδίστριες λουλούδια αντί για πιάτα, που δεν είναι ούτε επικίνδυνα ούτε τόσο ακριβά!

Ερωτήσεις:

1. Για ποια παράδοση μιλάει το κείμενο; Πού τη βλέπουμε;
2. Πώς ήταν στην αρχή η παράδοση (κατά τη δεκαετία του 1930); Γιατί έπρεπε να αλλάξει;
3. Πότε η παράδοση αυτή έγινε πολύ γνωστή; Τι βοήθησε σε αυτό;
4. Ποιος ο ρόλος του ελληνικού κινηματογράφου στη διάδοση του φαινομένου;
5. Τι έγινε η παράδοση αυτή κατά την περίοδο της ελληνικής δικτατορίας;
6. Πότε η παράδοση αυτή σταμάτησε σιγά-σιγά να υπάρχει; Για ποιους λόγους;

Επέκταση της άσκησης:

Να ακούσετε δύο φορές στο youtube το τραγούδι που ερμηνεύει ο Βαγγέλης Περπινιάδης σε μουσική και στίχου του Μπάμπη Μπακάλη «Φέρε άλλα τόσα πιάτα ταβερνιάρη μου»⁹⁶ και στη συνέχεια να απαντήσετε στις ερωτήσεις που υπάρχουν αμέσως μετά τους στίχους του τραγουδιού:

⁹⁶ Εδώ μπορείτε να ακούσετε το τραγούδι: https://www.youtube.com/watch?v=Qi1qzaK_6nk

Φέρε άλλα τόσα πιάτα,
ταβερνιάρη μου,
να τα σπάσει το κουκλί μου,
η αγάπη μου.

Ρεφραίν: Οι καημοί που κάθε μέρα
μας κουράζουνε
να διαλύσουν σαν τα πιάτα
που θα σπάσουνε.

Φέρε άλλα τόσα πιάτα,
ταβερνιάρη μου,
να τα σπάσει το κουκλί μου,
η αγάπη μου.

Κέρνα όλες τις παρέες
Από πάρτι μου
για να πούνε «εις υγεία»
στην αγάπη μου.

Ρεφραίν: Οι καημοί που κάθε μέρα
μας κουράζουνε...

Όλοι πίνουμε φαρμάκια
Πλούσιοι και φτωχοί,
και γιαυτό ας την γλεντάμε
την παλιό ζωή.

Ρεφραίν: Οι καημοί που κάθε μέρα
μας κουράζουνε...

Ερωτήσεις:

1. Ποιος είναι ο άνθρωπος της ιστορίας του τραγουδιού (= αυτός που τραγουδά το τραγούδι); Πού νομίζεις ότι βρίσκεται και πώς το καταλαβαίνεις;
2. Τι ζητά να γίνει, από ποιον το ζητά και για ποιον λόγο;
3. Το τραγούδι μιλάει για τους «καημούς που μας κουράζουνε». Τι επιθυμεί ο τραγουδιστής να γίνουν;
4. Ο άνθρωπος της ιστορίας βρίσκεται μόνος του; Αν όχι, ποια είναι η σχέση του με τους άλλους ανθρώπους γύρω του;
5. Πώς νομίζετε ότι είναι η καθημερινή ζωή αυτού του ανθρώπου; Πώς το καταλαβαίνετε;

4. Δημιουργώ με τις λέξεις

Να κάνετε ζευγάρια/ομάδες. Το κάθε ζευγάρι/η κάθε ομάδα διαλέγει δύο τραγούδια από τις παρακάτω ομάδες τραγουδιών. Συζητά τις άγνωστες λέξεις, χρησιμοποιεί λεξικό και δημιουργεί ένα δικό του καινούριο τραγούδι: ενώνει τις ιστορίες των δύο τραγουδιών και χρησιμοποιεί τις καινούριες λέξεις που έμαθε.

Α' ομάδα τραγουδιών: χορός και χαρά

Σήκω χόρεψε συρτάκι ⁹⁷	Σήκω χόρεψε κουκλί μου ⁹⁸
	
Στίχοι: Αλέκος Σακελλάριος Μουσική: Γιώργος Ζαμπέτας Ερμηνεία: Αλίκη Βουγιουκλάκη	Μουσική, στίχοι & ερμηνεία: Στέλιος Καζαντζίδης
<p>Λα, λα, ...</p> <p>Σήκω, χόρεψε συρτάκι με τρελή διπλοπενιά. Χόρεψέ το σα μορτάκι, να βουίξει η γειτονιά. Έλα, πιάσε με απ' τον ώμο, κι όπα πρώτα το δεξί. Κι αν μου κουραστείς στο δρόμο, θα σε βάλω σε ταξί.</p> <p>Λα, λα,...</p> <p>Θέλω κέφια, θέλω γέλια, κι η φωνή μου ν' ακουστεί Απ' του μπουζουκιού τα τέλια έχω απόψε κρεμαστεί. Όσα κι αν μου πουν πληρώνω και κεράστε τα παιδιά Θέλω να σε καμαρώνω όλη ετούτη τη βραδιά. Όπα!...</p>	<p>Σήκω χόρεψε κουκλί μου, να σε δω να σε χαρώ τσιφτετέλι τούρκικο, νινανάι γιαβρούμ, νινανάι-νάι (2x)</p> <p>Ώπα, νινα-νινανάι, νινανάι-νάι (2x) νινανάι γιαβρούμ, νινανάι-ναι (2x)</p> <p>Θα σου τραγουδήσω πάλι στον ασίκικο χαβά, κούνα λίγο το κορμί σου, νινανάι γιαβρούμ, νινανάι-νάι (2x)</p> <p>Ώπα, νινα-νινανάι...</p> <p>Μια φορά μονάχα ζούμε μες στον ψεύτικο ντουινιά πρέπει λίγο να χαρούμε, νινανάι γιαβρούμ, νινανάι-νάι (2x)</p> <p>Ώπα, νινα-νινανάι...</p>

⁹⁷ https://www.youtube.com/watch?v=R_ENcWbn-nw

⁹⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=s8nNsuEqKQA>

Β' ομάδα τραγουδιών: μπουζούκι και μπουζουκτσής = μια μοναδική φιλία

Μπουζούκι μου διπλόχορδο ⁹⁹	Μπουζούκι μπουζουκάκι μου ¹⁰⁰
<p>Στίχοι & μουσική: Μάρκος Βαμβακάρης Ερμηνεία: Μάρκος Βαμβακάρης & Στράτος Παγιουμτζής</p>	<p>Μουσική & στίχοι: Κώστας Καπνίσης & Αλέκος Σακελλάριος Ερμηνεία: Κλειώ Δενάρδου</p>
<p>Μπουζούκι μου διπλόχορδο, μπουζούκι μου καημένο μονάχα εσύ παρηγορείς κάθε φαρμακωμένο. Μονάχα εσύ παρηγορείς κάθε φαρμακωμένο μπουζούκι μου διπλόχορδο, μπουζούκι μου καημένο.</p> <p>Το ντέρτι που 'χω στην καρδιά το ξέρεις και λυπάσαι πριν να με κάψει η άπιστη, ποιος ήμουν, το θυμάσαι. Πριν να με κάψει η άπιστη, ποιος ήμουν, το θυμάσαι το ντέρτι που 'χω στην καρδιά το ξέρεις και λυπάσαι.</p> <p>Τώρα με αποστρέφονται, με λένε αλανιάρη, δε θέλω τέτοια μια ζωή, ο Χάρος να με πάρει. Δε θέλω τέτοια μια ζωή, ο Χάρος να με πάρει, τώρα με αποστρέφονται, με λένε αλανιάρη.</p> <p>Κι αν είμ' αλάνης, φουκαράς, δε φταίω, σας το λέω για δυο ματάκια ψεύτικα μέρα και νύχτα κλαίω. Για δυο ματάκια ψεύτικα μέρα και νύχτα κλαίω κι αν είμ' αλάνης, φουκαράς, δε φταίω, σας το λέω.</p> <p>Μπουζούκι, σύντροφε πιστέ, εσύ μονάχα μένεις αυτή την ψεύτικη ζωή να μου τηνε γλυκαίνεις. Αυτή την ψεύτικη ζωή να μου τηνε γλυκαίνεις μπουζούκι, σύντροφε πιστέ, εσύ μονάχα μένεις.</p>	<p>Μπουζούκι μπουζουκάκι μου της μοναξιάς παρέα μαζί στις λύπες είμαστε μαζί και στα ωραία.</p> <p>Μπουζούκι μπουζουκάκι μου εσένα έχω μόνο το γέλιο μου έχεις γέλιο σου τον πόνο μου έχεις πόνο.</p> <p>Μπουζούκι μπουζουκάκι μου πάμε στη γειτονιά μας που νοιώθουμε τον πόνο μας απ' τη διπλοπενιά μας.</p> <p>Μπουζούκι μπουζουκάκι μου σε λίγο ξημερώνει καινούρια μέρα έρχεται και πάλι είμαστε μόνοι.</p>

⁹⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=5kBd3XuLxDQ>

¹⁰⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=VXbCfXeQOGs>

Γ' ομάδα τραγουδιών: μπουζούκι και έρωτας

Το γλυκό μου μπουζουκάκι ¹⁰¹	Το ξεκρέμασα απόψε το παλιό μου μπουζουκάκι ¹⁰²
<p>Μουσική & στίχοι: Δημήτρης Χιονάς & Βλάσης Λιάτσης</p>	<p>Στίχοι: Χαράλαμπος Βασιλειάδης Μουσική: Μανώλης Χιώτης Ερμηνεία: Μανώλης Χιώτης & Στέλιος Περπινιάδης</p>
<p>Σε γνώρισα μικρός σχεδόν από παιδάκι σε αγάπησα πιστά γλυκό μου μπουζουκάκι στεκόσουν φίλος στη χαρά και κολλητός στον πόνο τα πιο κρυφά μου μυστικά εσύ τα ξέρεις μόνο.</p> <p>Ρεφραίν: Θα σου πω το μυστικό μου μπουζουκάρα μου γλυκιά πρώτα αγάπησα εσένα και τη μάνα μου μετά] 2x</p> <p>Σε κράταγα στην αγκαλιά, κοιμόμουν μαζί σου, ήσουν η ανάσα μου και ήμουν η ζωή σου. Σε γυάλιζα, σε πρόσεχα, σου άλλαζα τα τέλια, ζείμπέκικα μου έπαιζες και συρτοτσιφτετέλια.</p> <p>Ρεφραίν: Θα σου πω το μυστικό μου μπουζουκάρα μου γλυκιά...</p> <p>Κι όταν θα έρθει η ώρα μου τα μάτια μου να κλείσω απ' όλους τους παλιόφιλους μια χάρη θα ζητήσω στην εσχάτη κατοικία μου όλοι να μαζευτούνε να παίζουν τα μπουζούκια τους και να μου τραγουδούνε.</p> <p>Ρεφραίν: Θα σου πω το μυστικό μου μπουζουκάρα μου γλυκιά...</p>	<p>Το ξεκρέμασα απόψε το παλιό μου μπουζουκάκι για να σπάσουμε μεράκι με μια αγάπη μου παλιά (x2)</p> <p>Το ξεκρέμασα απόψε στο δικό της το χατίρι κι όπως πλάι μου θα γείρει τραγουδάκι θα της πω.</p> <p>Θα της πω για την αγάπη που 'ναι τώρα πια χαμένη μα θα είναι ριζωμένη όσα χρόνια κι αν θα ζω.</p>

¹⁰¹ http://kithara.to/ss.php?id=yyAP5-RoBiii6yxwRvdc2Zh9o8MwhAVyaBmRrOqM4A2fwBMI28PpslMats1O0WaDnMR_9e_W3OOIMnEtj3EU TahT7-SVL8AS

¹⁰² <https://www.youtube.com/watch?v=dNzGv6MZk5I>

Δ΄ ομάδα τραγουδιών: μπουζουκομπαγλαμάδες και μάγκες

Το μπουζουκάκι ¹⁰³	Οι μπαγλαμάδες ¹⁰⁴
	
<p>Στίχοι & μουσική: Κώστας Σκαρβέλης Ερηνεία: Ρίτα Αμπατζή</p>	<p>Στίχοι & μουσική: Κώστας Καπλάνης & Στράτος Παγιουμτζής Ερηνεία: Σπύρος Ζαγοραίος</p>
<p>Φέρε μου, Πέτρο, αργιλέ, παίξε και μπουζουκάκι, για να μου φύγει ο πόνος μου, βρ' αμάν, αμάν και να 'ρθει το μεράκι, για να μου φύγει ο πόνος μου, βρ' αμάν, αμάν και να 'ρθει το μεράκι.</p> <p>Μου'το σκασε η γκόμενα κι ήρθα να μαστουριάσω, φέρε μου βόλτα τον λουλά, βρ' αμάν, αμάν λιγάκι να ξεχάσω, φέρε μου βόλτα τον λουλά, βρ' αμάν, αμάν λιγάκι να ξεχάσω.</p> <p>Τρεις μέρες ψάχνω να τη βρω, όπου την αντικρίσω, να ξέρεις, βρε Τετράκη μου, βρ' αμάν, αμάν, πως θα την ξεφτιλίσω να ξέρεις, βρε Τετράκη μου, βρ' αμάν, αμάν, πως θα την ξεφτιλίσω.</p> <p>Θα της ανοίξω μια πληγή, πάντα να με θυμάται, να μάθει να με σέβεται, βρ' αμάν, αμάν, τους μάγκες να φοβάται, να μάθει να με σέβεται, βρ' αμάν, αμάν, τους μάγκες να φοβάται.</p>	<p>Παίζει το μπαγλαμαδάκι βρε, παίζει το μπαγλαμαδάκι παίζει το μπαγλαμαδάκι και χορεύω ζεϊμπεκάκι και χορεύω ζεϊμπεκάκι βρε, παίζει το μπαγλαμαδάκι.</p> <p>Φέρτε μου το λουλαδάκι βρε, φέρτε μου το λουλαδάκι Φέρτε μου το λουλαδάκι για να πιω ένα τσιμπουκάκι για να πιω ένα τσιμπουκάκι βρε, φέρτε μου το λουλαδάκι.</p> <p>Μια και βρέθηκα μαζί σας βρε, μια και βρέθηκα μαζί σας Μια και βρέθηκα μαζί σας, θα φουμάρω στο τσαρδί σας Θα φουμάρω στο τσαρδί σας βρε, μια και βρέθηκα μαζί σας.</p> <p>Κι όταν γίνουμε μαστούρια βρε, κι όταν γίνουμε μαστούρια, κι όταν γίνουμε μαστούρια, θα σας πω και δυο τραγούδια, Θα σας πω και δυο τραγούδια βρε, κι όταν γίνουμε μαστούρια.</p>

¹⁰³ <https://www.youtube.com/watch?v=ttfcYjhyAUU>

¹⁰⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=llqnacmYOHg>

Ε΄ ομάδα τραγουδιών: μουσικοί και μουσικά όργανα - μια σχέση μαγική

Για ένα κλαρίνο ¹⁰⁵	Κουτσή κιθάρα ¹⁰⁶
	
<p>Στίχοι - μουσική - ερμηνεία: Λουκιανός Κηλαηδόνης</p>	<p>Στίχοι: Λευτέρης Παπαδόπουλος Μουσική: Μάνος Λοΐζος Ερμηνεία: Δήμητρα Γαλάνη</p>
<p>Πόσο γλυκά λέει μουσικά και πόσο βαθιά συγκινεί ο ήχος αυτός, ο τόσο ζεστός κλαρίνο μου, η γλυκιά σου φωνή.</p> <p>Σαν το φεγγάρι που φεύγει απαλά και πέφτει μες στις φυλλωσιές. Σαν αεράκι γλυκά που κυλά και παίζει με τις κερασιές.</p> <p>Να 'ξερες λοιπόν πόσα μου θυμίζεις πόσες όμορφες αγάπες, πόσες νύχτες μαγικές. Να 'ξερες λοιπόν ότι μου θυμίζεις κι άλλα τόσα που δε γνώρισα ποτέ.</p>	<p>Τέσσερα πόδια δυνατά και μια κουτσή κιθάρα, νάχαμε τώρα δυο τσιγάρα και δύο για μετά. (2) Θάταν ο κόσμος μαγικός, παράδεισος η πλάση, στου φεγγαριού το τάσι καφές βαρύ-γλυκός. (2)</p> <p>Νάχαμε, λέει, ένα σουγιά κι ένα διπλό καρβέλι, νάχαμε και δυο στάλες μέλι, να γλύκαιν' η καρδιά.(2) Θάταν ο κόσμος μαγικός...</p> <p>Ένας γαλάζιος ουρανός, παράθυρο και σκέπη, νάχαμε τρεις δραχμές στη τσέπη και τρεις ο διπλανός. (2) Θάταν ο κόσμος μαγικός...</p>

¹⁰⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=INeRJGat06k>

¹⁰⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=6-JH2oElfIO>

ΣΤ΄ ομάδα τραγουδιών: πριν και μετά το τραγούδι

Προς τον νέο συνθέτη ¹⁰⁷	Το χειροκρότημα ¹⁰⁸
	
<p>Στίχοι, μουσική & ερμηνεία: Λουκιανός Κηλαηδόνης</p>	<p>Στίχοι: Λίνα Νικολακοπούλου Μουσική: Δήμητρα Γαλάνη Πρώτη εκτέλεση: Άλκηστις Πρωτοψάλτη</p>
<p>Πρώτα βρίσκουμε τα λόγια με μεγάλη προσοχή μια που κι άλλοι γράφουν χρόνια κι ίσως τα 'χουνε πει.</p> <p>Και σιγά σιγά αρχίζεις να τους βάζεις μουσική που όλο κάτι να θυμίζει και να μη ξέρουμε τι.</p> <p>Ένα τραγούδι για να 'ν' τραγούδι θέλει λόγια απλά Ένα τραγούδι για να 'ν' τραγούδι θέλει κάποιο μπλα μπλα. Ένα τραγούδι για να 'ν' τραγούδι θέλει μια μουσική Ένα τραγούδι για να 'ν' τραγούδι θέλει τέλος κι αρχή.</p> <p>Λίγο αργότερο μαθαίνεις πώς διαλέγουν τις φωνές, μια που δίχως να το θέλεις θα πλακώσουν πολλές.</p> <p>Πρέπει ακόμη να προσέχεις να διαλέγεις να ναι ζύπνιοι οι μουσικοί έτσι που αν δεν ξέρεις νότες, θα ξέρουν αυτοί.</p> <p>Ένα τραγούδι για να 'ν' τραγούδι θέλει λόγια απλά...</p>	<p>Κι είμαστε ακόμα ζωντανοί στη σκηνή σα ροκ συγκρότημα.</p> <p>Με κοιτάς, σε κοιτώ και μετά σιωπή. Κάτι θα κοπεί στην καρδιά, το μυαλό.</p> <p>Με κοιτάς, σε κοιτώ και μελαγχολείς. Ο καιρός πολύς μ' αγαπάς, σ' αγαπώ.</p> <p>Κι είμαστε ακόμα ζωντανοί στη σκηνή σα ροκ συγκρότημα. Κι αν μας αντέξει το σκοινί, θα φανεί στο χειροκρότημα.</p> <p>Με κρατάς, σε κρατώ και μετά γκρεμός και μετά το τέρμα και κανείς κανενός.</p> <p>Με κρατάς, σε κρατώ και παντού σκιές και παντού καθρέφτες για θεούς κι εραστές.</p> <p>Κι είμαστε ακόμα ζωντανοί...</p>

¹⁰⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=q4ljZvLLc2s>

¹⁰⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=V5lQ-z2Bk54>

Ζ' ομάδα τραγουδιών: μουσική και αντίσταση για έναν καλύτερο κόσμο

Το παιδί με το ταμπούρλο ¹⁰⁹	Ακορντεόν ¹¹⁰
	
<p>Στίχοι: Νίκος Γκάτσιος Μουσική: Γιώργος Χατζηνάσιος Ερμηνεία: Νάνα Μούσχουρη</p>	<p>Στίχοι: Γιάννης Νευρεπόντης Μουσική: Μάνος Λοΐζος</p>
<p>Ζούσε κάποτε στον κόσμο τον αγιάτρευτο Ένα αγόρι ξεχασμένο κι απροστάτευτο. Είχε ένα μικρό ταμπούρλο και το βάραγε. Τι ψυχή βασανισμένη να 'ταν άραγε; Ταμ ταμ ταμ ταμ / Η γειτονιά του δεν το κράταγε. Ταμ ταμ ταμ ταμ / Τους δρόμους πήρε και περπάταγε. Ταμ ταμ ταμ ταμ / Καπνός τριγύρω δε φαινότανε Ταμ ταμ ταμ ταμ / Μα κάπου πόλεμος γινότανε. Τι τα θέλει τα βιβλία και τα γράμματα Σ' όλους έρχονται μια μέρα τα γεράματα. Τι τα θέλει τα παλάτια, τα μαλάματα. Η ζωή κυλάει με δάκρυα και με κλάματα. Ταμ ταμ ταμ ταμ / Κανένας τόπος δεν τον χώραγε Ταμ ταμ ταμ ταμ / Στις ερημιές μακριά προχώραγε. Ταμ ταμ ταμ ταμ / Ούτ' ένα φύλλο δεν κουνιόταν Ταμ ταμ ταμ ταμ / Μα κάπου πόλεμος γινότανε. Νύχτα μέρα περπατούσε ασταμάτητα Σε λαγκάδια φουντωμένα, δάση απάτητα. Μα στου ποταμού την άκρη που αργοκύλαγε, Το τσακάλι του πολέμου παραφύλαγε. Ταμ ταμ ταμ ταμ / Με τ' άγριο νύχι του σημάδεψε Ταμ ταμ ταμ ταμ / Και μια ζωούλα ακόμα κλάδεψε. Ταμ ταμ ταμ ταμ / Τ' αγόρι λες ονειρευότανε Ταμ ταμ ταμ ταμ / Μα γύρω πόλεμος γινότανε. Κι όταν στις κορφές απάνω μέρα χάραξε Στη μικρή καρδιά του μέσα κάτι σπάραξε. Έτσι πέρασε στη χώρα του αμίλητου Και τ' αγρίμια του άλλου κόσμου γίναν φίλοι του. Ταμ ταμ ταμ ταμ / Της γης ο κόρφος δεν τον χώρεσε Ταμ ταμ ταμ ταμ / Στον ουρανό βαθιά προχώρησε. Ταμ ταμ ταμ ταμ / Ταμπούρλο πια δεν ακουγότανε Ταμ ταμ ταμ ταμ / Μα πάντα πόλεμος γινότανε</p>	<p>Στη γειτονιά μου την παλιά είχα ένα φίλο που ήξερε και έπαιζε τ' ακορντεόν. Όταν τραγούδαγε, φτυστός ήταν ο ήλιος, φωτιές στα χέρια του άναβε τ' ακορντεόν.</p> <p>Μα ένα βράδυ σκοτεινό σαν όλα τ' άλλα κράταγε τσίλιες, παίζοντας ακορντεόν. Γερμανικά καμιόνια στάθηκαν στη μάντρα και μια ριπή σταμάτησε τ' ακορντεόν.</p> <p>Τ' αρχινισμένο σύνθημα πάντα μου μένει, όποτε ακούω από τότε ακορντεόν. Κι έχει σα στάμπα τη ζωή μου σημάδεψει (2x) Δε θα περά-, δε θα περάσει ο φασισμός. (2x)</p>

¹⁰⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=HNtQfGVEhU>

¹¹⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=LQMsT4ING2g>

5. Γράφω και δημιουργώ

Διαβάζω την παρακάτω σύντομη βιογραφία του σημαντικού Έλληνα μουσικοσυνθέτη Μίκη Θεοδωράκη και γράφω μία περίληψη 200 λέξεων για τους βασικούς σταθμούς της μουσικής του και της πολιτικής του ζωής.

Ο Μίκης Θεοδωράκης γεννήθηκε στις 29 Ιουλίου 1925 στη Χίο. Η οικογένειά του είναι από την Κρήτη. Είναι ένας από τους πιο σημαντικούς σύγχρονους Έλληνες μουσικοσυνθέτες. Έγραψε πολλά είδη μουσικής, όπως συμφωνίες, ορατόρια, μπαλέτα, όπερες και μουσική δωματίου. Οι πιο πολλοί, όμως, άνθρωποι σε όλον τον κόσμο τον γνωρίζουν από το «συρτάκι», τον ελληνικό χορευτικό ρυθμό που έγραψε για την κινηματογραφική ταινία «Ζορμπάς» το 1964. Το πιο σημαντικό του έργο θεωρούμε ότι είναι η μελοποιημένη ποίηση, δηλαδή έβαλε μουσική σε ποιήματα πολύ γνωστών Ελλήνων και ξένων ποιητών, όπως του Γιώργου Σεφέρη (Νόμπελ 1963), του Πάμπλο Νερούδα (Νόμπελ 1971), του Οδυσσέα Ελύτη (Νόμπελ 1979).

Ο Μίκης Θεοδωράκης είναι σημαντικός όχι μόνο για τη μουσική του αλλά και για τους κοινωνικούς του αγώνες. Κατά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, πολέμησε τους Ναζί μέσα από την αριστερή οργάνωση Ε.Λ.Α.Σ. Εκείνη την περίοδο, άρχισε να σπουδάζει στο Ωδείο Αθηνών. Μετά το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, άρχισε ο ελληνικός Εμφύλιος πόλεμος (1946-1949). Τον Θεοδωράκη -επειδή είχε προοδευτικές ιδέες και επειδή συμμετείχε στην αριστερή οργάνωση Ε.Λ.Α.Σ., άρχισε να τον κηνυγά η αστυνομία. Για κάποιο χρόνο έζησε «παράνομα» στην Αθήνα, χωρίς να σταματήσει τον επαναστατικό του αγώνα. Στο τέλος, η αστυνομία τον έπιασε και τον έστειλε εξορία: στην αρχή στην Ικαρία και στη συνέχεια στη Μακρόνησο, που την έλεγαν «στρατόπεδο Θανάτου».

Ο Θεοδωράκης γύρισε ζωντανός από την εξορία στη Μακρόνησο και το 1950 μπόρεσε και πήρε από το Ωδείο Αθηνών το δίπλωμά του στην αρμονία.

Το 1954 πήγε με υποτροφία στο Παρίσι και σπούδασε στο *Conservatoire* μουσική ανάλυση και διεύθυνση ορχήστρας. Κατά την περίοδο 1954-1960 ο Θεοδωράκης έγινε γνωστός στον χώρο της Ευρωπαϊκής μουσικής. Την ίδια περίοδο έγραψε πολλά έργα συμφωνικής μουσικής και μουσικής δωματίου. Το 1960 γύρισε στην Ελλάδα. Τον Σεπτέμβριο της ίδιας χρονιάς, ο Θεοδωράκης ηχογράφησε για πρώτη φορά το μουσικό του έργο *Επιτάφιος*, που άνοιξε έναν καινούριο δρόμο για το ελληνικό τραγούδι, όχι μόνο γιατί υπήρξε μια σημαντική αλλαγή στη μουσική φόρμα, αλλά γιατί πάντρεψε τη σύγχρονη λαϊκή μουσική με τη σύγχρονη ελληνική ποίηση (του Γιάννη Ρίτσου και του Γιώργου Σεφέρη). Την ίδια χρονιά ο Μίκης Θεοδωράκης άρχισε και σχεδόν τελείωσε το *Άξιον Εστί* του Οδυσσέα Ελύτη. Το παρουσίασε κάποια χρόνια πιο μετά, το 1964, γιατί πίστευε ότι ο ελληνικός λαός δεν ήταν ακόμη έτοιμος να καταλάβει αυτή τη μουσική του. Τον ίδιο χρόνο έγινε γνωστός με τη μουσική που έγραψε για την ταινία του Μιχάλη Κακογιάννη, *Αλέξης Ζορμπάς* (*Zorba the Greek*).

Από την αρχή της ελληνικής δικτατορίας, τον Απρίλιο του 1967, πέρασε στην παρανομία και τον Μάιο του 1967 έκανε μαζί με άλλους την πρώτη οργάνωση αντίστασης κατά της δικτατορίας. Η αστυνομία τον έπιασε τον Αύγουστο του 1967 και τον φυλάκισε και τον βασάνισε. Έκανε απεργία πείνας, μπήκε στο νοσοκομείο, βγήκε από τη φυλακή, του επέβαλαν περιορισμό στο σπίτι, έδιωξαν την οικογένειά του, τον έκλεισαν στο στρατόπεδο του Ωρωπού... Όλα αυτά τα χρόνια δε σταμάτησε να γράφει μουσική! Η υγεία του στο στρατόπεδο άρχισε να γίνεται άσχημη. Στο εξωτερικό οι άνθρωποι άρχισαν να διαμαρτύρονται κατά της δικτατορίας και έτσι ο Θεοδωράκης απελευθερώθηκε και τον Απρίλιο του 1970 πήγε στο Παρίσι ως πολιτικός εξόριστος. Στο εξωτερικό έκανε περιοδείες σε όλο τον κόσμο με συναυλίες, συναντήσεις με αρχηγούς κρατών και σημαντικούς ανθρώπους για τη Δημοκρατία. Το 1974 επέστρεψε στην Ελλάδα. Το 1976 έκανε το Κίνημα «Πολιτισμός της Ειρήνης» και άρχισε να δίνει διαλέξεις και συναυλίες σ' όλη την Ελλάδα. Το 1983 πήρε το Βραβείο Λένιν για την Ειρήνη. Μέχρι σήμερα είναι σύμβολο του αγώνα για την ελευθερία και τη δημοκρατία.

6. Επικοινωνώ

Κάνουμε ζευγάρια και επιλέγουμε ένα από τα παρακάτω θέματα. Τα συζητάμε μεταξύ μας σε μορφή debate και τα παρουσιάζουμε στην τάξη.

1. Περνάω μια βραδιά σε ρεμπεταδικο ή στα μπουζούκια;

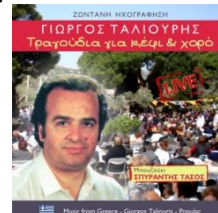
2. Πηγαίνω σε μία Σχολή ελληνικών παραδοσιακών χορών και μαθαίνω δημοτικούς χορούς ή δεν είναι της μόδας και μαθαίνω λάτιν χορούς;

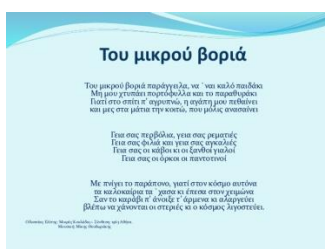
3. Αφήνω την κόρη μου να δουλεύει ως τραγουδίστρια σε νυχτερινό κέντρο διασκέδασης ή προτιμώ να τραγουδά στην όπερα;

4. Η μουσική μπορεί/πρέπει να έχει πολιτικά μηνύματα ή πρέπει να είναι απλά ευχάριστη;

5. Μου αρέσει να διαβάζω ένα ποίημα σε ένα βιβλίο ή να το ακούω ως τραγούδι σε μια εκπομπή στην τηλεόραση;

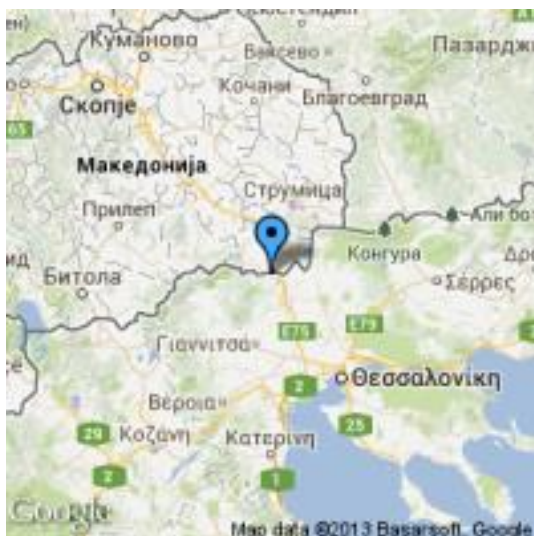
7. Σκέφτομαι κριτικά

Να διαβάσετε τα κείμενα «Η Ειδομένη» (φθινόπωρο-χειμώνας 2015) και «Συναυλία αλληλεγγύης για τους πρόσφυγες στη Θεσσαλονίκη» και να απαντήσετε στις ερωτήσεις κατανόησης που υπάρχουν στο τέλος της ενότητας.

Η Ειδομένη (φθινόπωρο-χειμώνας 2015)

Η Ειδομένη είναι ένα μικρό χωριό περίπου 150 κατοίκων στα σύνορα Ελλάδας και Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (Π.Γ.Δ.Μ.). Βρίσκεται περίπου 80 χιλιόμετρα βόρεια της Θεσσαλονίκης, της δεύτερης μεγάλης πόλης σε κατοίκους μετά την Αθήνα, δηλαδή περίπου μία ώρα δρόμο με το αυτοκίνητο ή με το τρένο.

Στο χωριό αυτό βρίσκεται ο τελευταίος ελληνικός σιδηροδρομικός σταθμός από τον οποίο περνά το τρένο από Θεσσαλονίκη που πηγαίνει στα Σκόπια, την πρωτεύουσα της Π.Γ.Δ.Μ., και στη συνέχεια στο Βελιγράδι, την πρωτεύουσα της Σερβίας, όπως φαίνεται

στον παρακάτω χάρτη. Από το Βελιγράδι μπορεί κανείς να συνεχίσει το ταξίδι του με άλλα τρένα, που πηγαίνουν σε διάφορες χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης.

Από το 2014 άρχισαν να φτάνουν στην Ειδομένη πρόσφυγες κυρίως από τη Συρία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν, αλλά και από το Πακιστάν και χώρες της Αφρικής, με σκοπό να περάσουν τα βόρεια σύνορα της Ελλάδας και να μπουν στην Π.Γ.Δ.Μ. και μετά στη Σερβία (χώρες που δεν ανήκουν στη Συνθήκη Schengen) και από εκεί να μπουν και πάλι στην περιοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα από την Ουγγαρία.

Το 2015 η Π.Γ.Δ.Μ. έβαλε στρατό στα σύνορά της με την Ελλάδα και δεν αφήνει τους πρόσφυγες να περνούν από το ελληνικό έδαφος στο δικό της. Το μικρό αυτό χωριό των λίγων κατοίκων άρχισε να γίνεται ένας χώρος, όπου μένουν 5.000 και συχνά ακόμη περισσότεροι πρόσφυγες κυρίως από τη Μέση Ανατολή (Συρία και γύρω χώρες) σε πολύ δύσκολες συνθήκες ζωής.

Έτσι, μια ομάδα πολιτών της Θεσσαλονίκης αποφάσισε να βοηθήσει τους πρόσφυγες, όπως πολλές άλλες ανθρωπιστικές οργανώσεις. Έκανε μια ιστοσελίδα στο facebook και ανέβασε το παρακάτω κείμενο με τίτλο:

«Συναυλία αλληλεγγύης για τους πρόσφυγες στη Θεσσαλονίκη: Περνάμε τα σύνορα»

Η ομάδα «Πρωτοβουλία Πολιτών Θεσσαλονίκης» διοργανώνει συναυλία αλληλεγγύης για τους πρόσφυγες και συγκεντρώνει είδη πρώτης ανάγκης την Κυριακή 18 Οκτωβρίου στο Λιμάνι Θεσσαλονίκης (Πλατεία Ερυθρού Σταυρού).

Χιλιάδες πρόσφυγες φθάνουν καθημερινά στα σύνορα της Ειδομένης. Θέλουν να συνεχίσουν τον δρόμο τους προς ένα καλύτερο αύριο, μακριά από έναν πόλεμο που συνεχίζεται με χιλιάδες θανάτους. Ο αριθμός των προσφύγων στα σύνορα της Ειδομένης μεγαλώνει συνεχώς, όπως και οι ανάγκες τους.

Οι πολίτες της Θεσσαλονίκης προχωρούν σε μία αυτονόητη πράξη αλληλεγγύης: Περισσότεροι από 60 καλλιτέχνες, δημιουργικές ομάδες και δεκάδες εθελοντών μάς προσκαλούν να δείξουμε όλοι μαζί την αλληλεγγύη μας με πράξεις. Την Κυριακή 18 Οκτωβρίου, από τις 12 το μεσημέρι μέχρι τις 20:00 το βράδυ, συγκεντρώνουμε είδη πρώτης ανάγκης. Την Κυριακή 18 Οκτωβρίου, όλοι μαζί «Περνάμε τα σύνορα». Μια ημέρα αλληλεγγύης, μία μεγάλη συναυλία, όπου τα χρήματα δεν παίζουν κανέναν ρόλο.

Ασκήσεις:

<p>1. Να διαβάσετε το προηγούμενο κείμενο και να γράψετε το κεντρικό θέμα σε περίπου 50 λέξεις.</p>	
<p>2. Να απαντήσετε στις ερωτήσεις:</p> <p>α. Πώς είναι η Ειδομένη πριν και μετά τον ερχομό των προσφύγων;</p> <p>β. Γιατί φτάνουν οι πρόσφυγες στο χωριό αυτό και γιατί συνεχίζουν να μένουν εκεί;</p> <p>γ. Ποια πράγματα νομίζεις ότι έχουν πιο πολλή ανάγκη οι πρόσφυγες και γιατί;</p> <p>δ. Ποιο ρόλο παίζει η μουσική στην όλη ιστορία;</p> <p>ε. Ποια πράγματα είναι διαφορετικά στην οργάνωση της συναυλίας της ομάδας «Πρωτοβουλία Πολιτών Θεσσαλονίκης»;</p> <p>στ. Είσαι πρόσφυγας και φοβάσαι για το τι θα γίνει αύριο. Μιλάς για τους φόβους σου με έναν εθελοντή. Παίζετε τους ρόλους αυτούς σε ζευγάρια.</p>	
<p>3. Είσαι μουσικός και θέλεις να χρησιμοποιήσεις την τέχνη σου για να βοηθήσεις τη Μελίνα και τη μικρή της παρέα στο έργο τους: μια φορά τη βδομάδα μαγειρεύουν όσο το δυνατόν περισσότερο μπορούν για άστεγους στην Αθήνα. Μπορείς να δεις το ντοκιμαντέρ 9 λεπτών «Το μοίρασμα» στο λινκ: http://homelessingreece.blogspot.be Εκεί θα μάθεις όχι μόνο για το έργο τους αλλά και για το ότι στην Αθήνα ζουν περισσότερο από 20.000 άστεγοι άνθρωποι. Γράψε ένα πλάνο με συγκεκριμένες ιδέες (περίπου 300 λέξεις) για το πώς μπορείς εσύ και η μουσική σου να βοηθήσετε στο project της Μελίνας.</p>	

8. Μαθαίνω για τη γλώσσα - κάνω εξάσκηση

8.1 Μαθαίνω για τα ρήματα και εξασκούμε στα μεσοπαθητικά ρήματα: Ενεστώτας, Παρατατικός και Αόριστος

→ Φωνές

- Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-ω** ανήκουν στην **ενεργητική φωνή**.
- Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-μαι** ανήκουν στην **παθητική φωνή**.

→ Διαθέσεις

1. Η Ειρήνη **χτενίζει** την κούκλα. → Το υποκείμενο κάνει μια ενέργεια.
2. Η Ειρήνη **χτενίστηκε** από τη μαμά της. → Το υποκείμενο δέχεται μια ενέργεια.
3. Η Ειρήνη **χτενίζεται**. → Το υποκείμενο παθαίνει κάτι.
4. Η Ειρήνη **κοιμάται**. → Το υποκείμενο βρίσκεται σε μια κατάσταση.

Ενεστώτας

Τύπος Α

Ενεργητική φωνή
χτενίζ ω
χτενίζ εις
χτενίζ ει
χτενίζ ουμε
χτενίζ ετε
χτενίζ ουν
Παθητική φωνή
χτενίζ ομαι
χτενίζ εσαι
χτενίζ εται
χτενίζ όμαστε
χτενίζ εστε
χτενίζ ονται

Τύπος Β [B1 και B2]

Ενεργητική φωνή		
αγαπώ/αγαπάω	θεωρώ	
αγαπάς	θεωρείς	
αγαπά/αγαπάει	θεωρεί	
αγαπάμε ή αγαπούμε	θεωρούμε	
αγαπάτε	θεωρείτε	
αγαπούν(ε)	θεωρούν	
Παθητική φωνή		
αγαπιέμαι	θεωρούμαι	θυμούμαι/θυμάμαι
αγαπιέσαι	θεωρείσαι	θυμάσαι
αγαπιέται	θεωρείται	θυμάται
αγαπιόμαστε	θεωρούμαστε	θυμούμαστε/θυμόμαστε
αγαπιέστε/αγαπιόσαστε	θεωρείστε	θυμάστε/θυμόσαστε
αγαπιούνται/αγαπιόνται	θεωρούνται	θυμούνται

Επομένως:

- Στον τύπο **B1** ανήκουν εκείνα τα ρήματα που κλείνονται στην ενεργητική φωνή σε **-ω, -ας, -α...** και στην παθητική φωνή σε **-ιέμαι, -ιέσαι, -ιέται...**
- Στον τύπο **B2** ανήκουν εκείνα τα ρήματα που κλείνονται στην ενεργητική φωνή σε **-ω, -εις, -ει...** και στην παθητική φωνή σε **-ούμαι, -είσαι, είται ή ούμαι/άμαι, -άσαι, -άται...**

Παρατατικός Τύπος Α

Ενεργητική φωνή
χτένιζα
χτένιζες
χτένιζε
χτενίζαμε
χτενίζατε
χτένιζαν
Παθητική φωνή
χτενιζόμουν
χτενιζόσουν
χτενιζόταν
χτενιζόμασταν
χτενιζόσασταν
χτενιζόνταν/χτενιζόντουσαν

Τύπος Β [B1 και B2]

Ενεργητική φωνή	
αγαπούσα	θεωρούσα
αγαπούσες	θεωρούσες
αγαπούσε	θεωρούσε
αγαπούσαμε	θεωρούσαμε
αγαπούσατε	θεωρούσατε
αγαπούσαν(ε)	θεωρούσαν
Παθητική φωνή	
αγαπιόμουν(α)	θεωρούμουν
αγαπιόσουν(α)	θεωρούσουν
αγαπιόταν	θεωρούνταν(ε)ν
αγαπιόμασταν	θεωρούμασταν
αγαπιόσασταν	θεωρούσασταν
αγαπιόντουσαν/αγαπιούνταν(ε)	θεωρούνταν(ε)

Αόριστος
Τύπος Α

Ενεργητική φωνή
χτένισα
χτένισες
χτένισε
χτενίσαμε
χτενίσατε
χτένισαν
Παθητική φωνή
χτενίστηκα
χτενίστηκες
χτενίστηκε
χτενιστήκαμε
χτενιστήκατε
χτενίστηκαν

Ενεστώτας → Ενεργητικός Αόριστος

- νω, -θω, -ζω → -σα [ντύνω, νιώθω, ελπίζω → έντυσα, ένοιωσα, έλπισα]
- κω, -γω, -χω → -ξα [μπλέκω, βήχω → έμπλεξα, έβηξα]
- πω, -βω, -φω → -ψα [βάφω → έβαψα]
- εύω → -εψα [παινεύω → παίνεψα]

→ Μεσοπαθητικός Αόριστος

- ντύθηκα
- μπλέχτηκα
- βάφτηκα
- παινεύτηκα

Τύπος Β [Β1 και Β2]

Ενεργητική φωνή	
αγάπησα	θεώρησα
αγάπησες	θεώρησες
αγάπησε	θεώρησε
αγαπήσαμε	θεωρήσαμε
αγαπήσατε	θεωρήσατε
αγάπησαν	θεώρησαν

Παθητική φωνή	
αγαπήθηκα	θεωρήθηκα
αγαπήθηκες	θεωρήθηκες
αγαπήθηκε	θεωρήθηκε
αγαπηθήκαμε	θεωρηθήκαμε
αγαπηθήκατε	θεωρηθήκατε
αγαπήθηκαν	θεωρήθηκαν

Ασκήσεις

1. Να βάλετε τα ρήματα στην παρένθεση στον σωστό ενεργητικό ή μεσοπαθητικό τύπο στο παρακάτω κείμενο. Στη συνέχεια, τα ρήματα που είναι στον ενεργητικό τύπο να τα μετατρέψετε στον αντίστοιχο μεσοπαθητικό τύπο (ίδιο χρόνο, αριθμό και πρόσωπο), αν υπάρχει, όπως στα υπογραμμισμένα παραδείγματα της πρώτης παραγράφου.

Μουσικές διαδρομές στις παλιές ντισκοτέκ¹¹¹

Η χρυσή εποχή των ντισκοτέκ στην Ελλάδα ήταν (είμαι) από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Χαρακτηριστικό τους ήταν (είμαι) η ντισκομπάλα και τα εφέ με τα διάφορα φωτάκια... Στις «σικ» ντισκοτέκ υπήρχε (υπάρχει) καπνός, που έβγαине (βγαίνω) από κάτω και αισθανόσουν (αισθάνομαι) πως ήσουν (είμαι) πάνω σε σύννεφο! Συνήθως αυτό το εφέ χρησιμοποιούνταν (χρησιμοποιώ) στα πρώτα χορευτικά τραγούδια και είχε (έχω) σκοπό να σηκώσει τους λιγότερο καλούς χορευτές, αφού έκρυβε¹¹² (κρύβω) τα πόδια τους!

¹¹¹ <http://www.haniotika-nea.gr/mousikes-diadromes-stis-palies-ntiskotek>

¹¹² Μεσοπαθητικός Αόριστος - β' ενικό πρόσωπο: κρύφτηκε

Αν κάποιος δε (ζω) τη χρυσή εποχή της μουσικής disco, ίσως να του (είμαι) δύσκολο να (καταλαβαίνω) αυτό που πραγματικά συνέβαινε στις δεκάδες πίστες των ντισκοτέκ της εποχής εκείνης σε ολόκληρη την Ελλάδα, όπως επίσης και την επίδραση που (έχω) τότε η μουσική αυτή στους νέους ανθρώπους και όχι μόνο. Ο χορός disco (έχω) σαφέστατες μουσικές επιρροές από rock, blues και funk, mambo και salsa. Κυρίως όμως ήταν επηρεασμένος από αφροαμερικάνικες και λατινοαμερικάνικες κοινότητες.

Πέρα όμως από τον χορό και τη μουσική, η disco ως ολοκληρωμένη κουλτούρα (περιλαμβάνω) και άλλα στοιχεία, όπως το ιδιαίτερο στυλ ρούχων και χτενίσματος. (επικρατώ) οι πολύχρωμοι συνδυασμοί και το μαλλί αφάνα με ιδιαίτερα χτενίσματα. Χαρακτηριστικό στοιχείο των ντισκοτέκ της εποχής (είναι) βέβαια η πίστα, εκεί όπου οι χορευτές (χορεύω) ασταμάτητα όλο το βράδυ. Επίσης (υπάρχω) η κλασική ντισκομπάλα πάνω από την πίστα, που (δημιουργώ) μια ξεχωριστή ατμόσφαιρα, και τα πολύχρωμα φωτορυθμικά.

Η «τρέλα» της disco (χωρίζω) τελικά τη νεολαία σε δύο αντίπαλες ομάδες. Η μία ήταν οι «ροκάδες» και η άλλη οι «καρεκλάδες». Ο δεύτερος όρος αναφερόταν σε αυτούς που (διασκεδάζω) στις ντισκοτέκ. Δεν ξέρουμε με σιγουριά από πού ακριβώς (προέρχεται) η λέξη «καρεκλάς». Κάποιοι λένε ότι οι «καρεκλάδες» (είμαι) όπως οι σημερινοί γιάπηδες στους οποίους (αρέσω) η πολυτέλεια. Ήθελαν να απολαμβάνουν το ποτό τους στο μπαρ ή στους καναπέδες, σε αντίθεση με τους ροκάδες που κουνιούνταν στον τρελό ρυθμό της ροκ μουσικής πάντα όρθιοι.

Μέσα στο μουσικό πρόγραμμα μιας ώρας, τα τρία τέταρτα (ακούω) κάποιος τραγούδια ντίσκο και ποπ. Τα υπόλοιπα δέκα πέντε λεπτά, (ακούω) μπλουζ μουσικά κομμάτια. Εκεί τα φώτα (χαμηλώνω) και τα ζευγαράκια (ανεβαίνω) στη πίστα και (χορεύω) πρόσωπο με πρόσωπο και σώμα με σώμα. Αυτό (γίνεται), γιατί οι πελάτες δεν (μπορώ) συνέχεια να (χορεύω) σε τρελά γρήγορους ρυθμούς. Επιπλέον, με τα μπλουζ, αγόρια και κορίτσια (έρχομαι) πιο κοντά. Έτσι γεννήθηκαν σχέσεις που στη συνέχεια, πολλές από αυτές, (καταλήγω) σε γάμο.

2. Στα παρακάτω δύο τραγούδια να μετατρέψετε τους υπογραμμισμένους τύπους των ρημάτων στο γ' ενικό πρόσωπο του μεσοπαθητικού ενεστώτα, παρατατικού και αορίστου, όπως στο παράδειγμα: Θα ακούσεις → ακούγεται, ακουγόταν, ακούστηκε

<p style="text-align: center;">Στον ρυθμό της Disco¹¹³ Στίχοι, μουσική & ερμηνεία: Λουκιανός Κηλαηδόνης</p>	<p style="text-align: center;">Στη ντισκοτέκ¹¹⁴ Στίχοι & μουσική: Κώστας Τουρνάς Ερμηνεία: Ελπίδα</p>
<p>Ντίσκο! Όπου και να πας <u>θ' ακούσεις</u> ντίσκο, είναι ο ρυθμός της εποχής. Ντίσκο στην Αλάσκα και στο Βλαδιβοστόκ, ντίσκο και στα κράτη-μέλη της ΕΟΚ. Ντίσκο στην Ελλάδα απ' άκρη σ' άκρη, Ρούμελη, Καρδίτσα και νησιά. Ντίσκο κάθε βράδυ μες στις ντισκοτέκ, ντίσκο και στις χώρες του ΟΠΕΚ.</p> <p>Τι ρυθμός, τι ρυθμός, τι περίφημος ρυθμός! Τι ρυθμός, τι ρυθμός, τι μυστήριος ρυθμός!</p> <p>Αν τυχόν δεν ξέρεις τι είναι η ντίσκο, είναι ο παλμός της εποχής. Είν' αυτό το ντούπου-ντούπου που 'χουν οι Bee Gees στο Saturday Night Fever και στο Please. Είναι ο ρυθμός που <u>ξετρελαίνει</u> νέους, γέρους, χήρες και παιδιά· δημόσιους υπάλληλους και ιδιωτικούς και <u>τρέλανε</u> και τους τραπεζικούς.</p> <p>Τι ρυθμός, τι ρυθμός, τι περίφημος ρυθμός! Τι ρυθμός, τι ρυθμός, τι μυστήριος ρυθμός! Ντίσκο!</p>	<p>Στη ντισκοτέκ, στην παλιά ντισκοτέκ (2)</p> <p>Στη ντισκοτέκ την παλιά φέραν νέα φώτα, <u>στρώσαν</u> καινούρια χαλιά κι <u>άνοιξαν</u> την πόρτα.</p> <p>Όμως δεν ήρθες εσύ, το χαμόγελό σου, λείπει η ζωή μου η μισή κι ότι είν' δικό σου.</p> <p>Κι η μουσική (κι αυτή) δεν έχει όπως κι εχθές ρυθμό, η νύχτα πια (κι αυτή) δεν τρέχει και το χορό <u>ξεχνώ</u>, τα γέλια με (αχά) <u>πειράζουν</u> και στον πολύ καπνό ψάχνω τριγύρω μου και προσπαθώ να σε βρω.</p> <p>Στη ντισκοτέκ, στην παλιά ντισκοτέκ (2)</p> <p>Στη ντισκοτέκ ο ρυθμός έχει τώρα <u>αλλάξει</u> ξένος μου μοιάζει ο χορός που μου 'χες <u>διδάξει</u>. Είναι που λείπεις εσύ, το χαμόγελό σου, λείπει η ζωή μου η μισή κι ότι είν' δικό σου.</p> <p>Κι η μουσική (κι αυτή) δεν έχει όπως κι εχθές ρυθμό, η νύχτα πια (κι αυτή)...</p> <p>Στη ντισκοτέκ, στην παλιά ντισκοτέκ (2) Είναι που λείπεις εσύ.</p>

¹¹³ <https://www.youtube.com/watch?v=vHsLqDSIEMQ>

¹¹⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=Dy70tJBAG-U>

3. Στο παρακάτω κείμενο:

α. να βρείτε όλους τους μεσοπαθητικούς ρηματικούς τύπους που υπάρχουν

β. να μετατρέψετε τους υπογραμμισμένους ενεργητικούς ρηματικούς τύπους στους αντίστοιχους μεσοπαθητικούς (ίδιος χρόνος, αριθμός και πρόσωπο στη μεσοπαθητική φωνή).

Στην αρχαία ελληνική μυθολογία οι Μούσες ήταν εννέα Θεότητες. Ο Απόλλωνας, ο Θεός του φωτός και της μουσικής, ήταν ο αρχηγός τους, ο ηγέτης τους (Απόλλων Μουσηγέτης). Αρχικά οι Θεότητες αυτές ήταν νύμφες του βουνού και των νερών. Ο αρχαίος ιστοριογράφος Ησίοδος στο έργο του *Θεογονία* γράφει: «Η Μνημοσύνη κοιμήθηκε στην Πιερία με το γιον του Κρόνου και γέννησε αυτές τις παρθένες που μας κάνουν να ξεχνάμε τα βάσανά μας και ελαφρύνουν τους πόνους μας. Εννιά νύχτες συνέχεια ο Δίας ανέβαινε στο ιερό κρεβάτι του, κοιμότανε δίπλα στη Μνημοσύνη, μακριά απ' όλους τους αθανάτους. Ύστερα από ένα χρόνο, όταν οι εποχές και οι μήνες είχαν συμπληρώσει τον κύκλο τους κι όταν πέρασαν πολλές μέρες η Μνημοσύνη γέννησε εννιά κόρες..., που όλες τις μάγευε η μουσική...». Τα ονόματά τους ήταν: Κλειώ, Ευτέρπη, Θάλεια, Μελπομένη, Τερψιχόρη, Ερατώ, Πολυμνία, Ουρανία, Καλλιόπη. Η Κλειώ ήταν η μούσα της ιστορίας· η Ευτέρπη της μουσικής και της λυρικής ποίησης· η Θάλεια της βουκολικής ποίησης και της κωμωδίας· η Μελπομένη της τραγωδίας· η Τερψιχόρη της όρχησης· η Ερατώ της λυρικής και ειδικά της ερωτικής ποίησης· η Πολύμνια της ιερής ποίησης και των ύμνων· η Ουρανία της αστρονομίας· η Καλλιόπη της επικής ποίησης που λέγεται ότι ενέπνευσε τον Όμηρο.

Εννιά κορίτσια¹¹⁵

Στίχοι: Βασίλης Φωτεινάκης - Μουσική: Κώστας Ξενάκης - Ερμηνεία: Τάκης Αντωνιάδης

¹¹⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=MTKC3ju5wqU>

Για τον Ελικώνα μονοπάτι πήρα
κι όταν ο Απόλλωνας θα παίζει λύρα
μέσ' τη νύχτα ευκαιρία θα γυρέψω
τα εννιά κορίτσια που φυλάει να του κλέψω.

Θα κλέψω την Καλλιόπη, θα πάρω την Κλειώ
χαρτί και καλαμάρι να μάθω να κρατώ.
Θα πάρω την Ευτέρπη, να 'ρθεί κι η Ερατώ
το ποίημα της αγάπης να μάθω σα νερό.
Να παίζει η κωμωδία κι η Θάλεια θα 'ρθεί,
η Μελπομένη μόνη αν μείνει θα χαθεί.

Κάτω από τον Θρόνο το λαμπρό του Δία
ζουν εννιά κορίτσια από την Πιερία
ο Απόλλωνας για ύπνο σαν πλαγιάσει
τα εννιά κορίτσια που φυλάει θα τα χάσει.

Για τον Ελικώνα μονοπάτι πήρα
κι όταν ο Απόλλωνας θα παίζει λύρα
μέσ' τη νύχτα ευκαιρία θα γυρέψω
τα εννιά κορίτσια που φυλάει να του κλέψω.

Μα και την Τερψιχόρη ν' αφήσω δεν μπορώ
γιατί στα βήματά της θα μάθω το χορό.
Πολύμνια την λένε και είναι ευβλαβική,
θα 'ρθεί για να με μάθει ζωή ασκητική.
Κοντά μου η Ουρανία στ' αστέρια θα βρεθεί,
θα κλέψω εννιά κορίτσια το χρόνο που θα 'ρθεί.

8.2 Μαθαίνω για τους εναντιωματικούς συνδέσμους και τις εναντιωματικές προτάσεις

Εναντιωματικές λέγονται οι δευτερεύουσες προτάσεις που δείχνουν εναντίωση, δηλαδή ισχυρή αντίδραση προς κάτι που το θεωρούμε πραγματικό και δηλώνεται στην κύρια πρόταση που προσδιορίζουν και από την οποία εξαρτώνται.

Εισάγονται: με τους αντιθετικούς συνδέσμους: **ενώ, μολονότι, αν και**, και με εκφράσεις που δηλώνουν εναντίωση, όπως **και ας/κι ας, παρόλο που, μόλο που, και που, παρ' ότι, παρά το ότι**. Π.χ.

- **Ενώ** δεν ξέρει πολύ καλά αγγλικά, στα ταξίδια της στην Αυστραλία και την Αμερική μπόρεσε και συνεννοήθηκε με χαρά.
- **Μολονότι** του είπαν να σταματήσει να μιλάει και να κάνει φασαρία μέσα στην τάξη, εκείνος συνέχισε.
- **Αν και** δεν έχω πολλά λεφτά, εγώ αυτό το ταξίδι στη Λατινική Αμερική θα το κάνω!
- **Και/κι ας** είμαι κουρασμένη απόψε, εγώ θα πάω σινεμά.
- **Παρόλο που** δεν πολυδιαβάζω για το σχολείο, οι βαθμοί μου είναι εξαιρετικοί!
- **Μόλο που** γύρισα αργά στο σπίτι από τη δουλειά μου, μαγείρεψα για την επόμενη μέρα και έκανα και μια τούρτα-παγωτό!
- **Και που** μου το είπες, εγώ δε θα ακούσω τη γνώμη σου και θα κάνω αυτό που μου αρέσει.
- **Παρ' ότι** είναι σχεδόν 90 χρονών, ανεβαίνει τις σκάλες χωρίς πρόβλημα.
- **Παρά το ότι** ο Πέτρος γνωρίζει πόσο κακό κάνει το κάπνισμα στην υγεία του, συνεχίζει να καπνίζει δύο πακέτα τσιγάρα τη μέρα...

Εκφέρονται: με οριστική και έχουν άρνηση δε(ν).

Εξαιρούνται οι προτάσεις που εισάγονται με το **και ας**, στις οποίες η άρνηση είναι μη(ν)

Παρόλο που οι γονείς μου **δεν** το **ήθελαν**, τελικά ξεκίνησα μαθήματα και κινέζικης και αραβικής γλώσσας!

Ζει πολύ ευτυχισμένα, κι ας **μην έχει** πια την παλιά της δουλειά στη διεύθυνση της OPEL.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσετε στο παρακάτω κείμενο τους εναντιωματικούς συνδέσμους και τις εναντιωματικές εισαγωγικές εκφράσεις που λείπουν: μολονότι, αν και, και ας, παρόλο που, μόλο που, παρά το ότι.

Οι «Μάηδες»: ένα χορευτικό έθιμο από το Πήλιο¹¹⁶

Οι «Μάηδες» είναι ένα χορευτικό έθιμο από τη Μακρινίτσα Πηλίου, και μάλιστα είναι από τα πιο γνωστά έθιμα της ελληνικής Πρωτομαγιάς. Πήρε το όνομά του από τον πιο λουλουδιασμένο μήνα της άνοιξης, τον Μάιο.

¹¹⁶ Διασκευή από κείμενο στο διαδύκτιο:

http://www.hotelsline.gr/root/newhotel/mx/Makrinitsa_maides.asp. Εδώ μπορείς να δεις στο youtube ένα μικρό φιλμάκι σχετικά: <https://www.youtube.com/watch?v=-UX3Mm2yUvA>

..... δεν είμαστε σίγουροι για την προέλευση του χορευτικού αυτού έθιμου, υπάρχουν διάφορες απόψεις. Οι πιο πολλές θεωρούν ότι το έθιμο αυτό προέρχεται από τους αρχαίους Διονυσιακούς μύθους και από βασικές τελετουργίες λατρείας της φύσης. Το κεντρικό θέμα στους μύθους αυτούς, όπως επίσης και στον μύθο των Μάηδων, είναι ότι ένα άτομο δολοφονείται. είναι νεκρό και το θάβουν με ένα λουλούδι στο χέρι, στο τέλος, το νεκρό αυτό άτομο ξαναζωντανεύει την ώρα που οι φίλοι του τραγουδούν και χορεύουν τριγύρω του.

Ο τοπικός ιστορικός του Πηλίου, Γιάννης Κορδάτος, μας πληροφορεί ότι η γιορτή αυτή ήταν μια δραματική παράσταση: υπήρχαν 15-20 μασκαρεμένοι¹¹⁷ άνδρες γύρω από τον Μάη, έναν νέο στολισμένο με λουλούδια. Σε κάποια στιγμή, ένας από τους μασκαρεμένους νέους πείραζε την κοπέλα που ακολουθούσε την παρέα και τότε ένας άλλος τον σκότωνε. Όταν η παρέα του Μάη έβλεπε τον σκοτωμένο νεαρό άντρα, έβαζε ένα λουλούδι πάνω στο «νεκρό» σώμα και άρχιζε τριγύρω του έναν χαρούμενο χορό. είχε «πεθάνει» ο άντρας, ξαναζωντανεύει και ακολουθούσε με κέφι τη χαρούμενη παρέα. Αυτή ήταν η βασική ιστορία του μύθου.

Σε αυτό το χορευτικό έθιμο, ο Μάης φορά στο κεφάλι του στεφάνι από πολύχρωμα λουλούδια. ο Μάης είναι ο πρωταγωνιστής της παράστασης, ωστόσο δεν είναι μόνος του σε αυτή τη χαρούμενη χορευτική γιορτή: τον περιτριγυρίζουν με χαρούμενους χορούς νέοι άντρες, που είναι ντυμένοι γιορτινά με κόκκινες στολές. Υπάρχουν και άλλα μέλη του ανοιξιάτικου αυτού χορευτικού θιάσου, που παίζουν άλλους ρόλους, όπως τον γαμπρό και τη νύφη, η οποία είναι ένας μασκαρεμένος άντρας με πλούσιο μουστάκι, ο γιατρός που βοηθά στο ξαναζωντανέμα του σκοτωμένου, ο διάβολος και τα διαβολάκια του που φορούν μαύρα ρούχα και έχουν ουρά και κέρατα.

Το έθιμο αυτό ανήκει βαθιά στις παραδόσεις της πληροειτικής κοινωνίας. σήμερα το γιορτάζουν την Πρωτομαγιά, κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας το γιόρταζαν οκτώ μέρες. το 1911, εποχή των βαλκανικών πολέμων, σταμάτησε να οργανώνεται για πολλές δεκαετίες, αναβίωσε και πάλι το 1957 και μετά από μια μικρή διακοπή συνεχίζεται τα τελευταία χρόνια με τη βοήθεια της Κοινότητας της Μακρινίτσας και χάρη στο ενδιαφέρον των κατοίκων του χωριού.

2. Να συνεχίστε τις παρακάτω προτάσεις, ώστε να έχουν νόημα:

1. Αν και κρυώνω,
2. Παρόλο που αγαπώ πολύ τους σκύλους,
3. Μολονότι είναι η τρίτη φορά σήμερα που μου μιλάς άσχημα,
4. Φωνάζει, ενώ
5. Και ας μη σου αρέσουν τα Μαθηματικά,
6. Μόλο που δεν είσαι ποτέ στην ώρα σου,
7. Παρά το ότι είναι Αύγουστος,
8. Και που σου το είπα τόσες φορές,

¹¹⁷ μασκαρεμένος: αυτός που φορά μάσκα στο πρόσωπό του και που είναι μεταμφιεσμένος, φορά δηλαδή ρούχα διαφορετικά από τα κανονικά του.

8.3 Μαθαίνω για τους παραχωρητικούς συνδέσμους και τις παραχωρητικές προτάσεις

Παραχωρητικές λέγονται οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που φανερώνουν εναντίωση, δηλαδή ισχυρή αντίδραση προς κάτι που δεν το θεωρούμε πραγματικό αλλά ενδεχόμενο ή και αδύνατο·ή φανερώνουν παραχώρηση σε κάτι που είναι αντίθετο σ' κάτι που δηλώνεται στην πρόταση που προσδιορίζουν και από την οποία εξαρτώνται.

Εισάγονται: με τους εναντιωματικούς συνδέσμους και τις εναντιωματικές εκφράσεις **και αν/κι αν, και να, που να, ας.. και, να** π.χ.

- **Κι αν** σε καλέσουν, εσύ να μην πας.
- **Και να μη** μου τηλεφωνούσες, εγώ θα σε έβρισκα.
- **Που να** χαλάσει ο κόσμος, εγώ σήμερα δεν πάω στη δουλειά μου! Θα συμμετέχω στη γενική απεργία.
- **Ας** μου είχες πει την αλήθεια **και** εγώ θα έβλεπα τι θα έκανα.
- Μια στιγμή **να μην** πρόσεχες, ήταν ικανός να σου ξαναπεί ψέματα...

Εκφέρονται:

- **α.** με οριστική παρελθοντικού χρόνου, κυρίως όταν το νόημά τους αναφέρεται στο παρελθόν, π.χ.
 - ο **Και να μη** μου **χάριζες** αυτό το βιβλίο, εγώ θα το αγόραζα μόνος μου.
- **β.** με υποτακτική, όταν το νόημά τους αναφέρεται στο παρόν ή στο μέλλον.
 - ο **Κι αν** σε **μαλώσουν**, εσύ να μην το πάρεις σοβαρά.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσετε στο παρακάτω κείμενο τους εναντιωματικούς συνδέσμους και τις εναντιωματικές εισαγωγικές εκφράσεις που λείπουν: και αν, και να (2), που να.

Γιορτές και λαϊκά πανηγύρια¹¹⁸

Από τα παλιά χρόνια, στις θρησκευτικές γιορτές, στις εκκλησίες, στα εξωκλήσια και στα μοναστήρια, συγκεντρώνονταν πιστοί. Υπήρχε ένα κλίμα αισιοδοξίας, χαράς, κεφιού και γλεντιού. Έτσι, οι κάτοικοι των χωριών έκαναν τα πανηγύρια, δηλαδή λαϊκές γιορτές με μουσική και χορό.

Στα πανηγύρια αυτά οι χωρικοί, ήθελαν να συμμετέχουν, πήγαιναν, γιατί μάθαιναν καλύτερα τα νέα των συγχωριανών τους αλλά και των κατοίκων των γειτονικών χωριών, συζητούσαν, έκαναν συμφωνίες για τις δουλειές τους και για

¹¹⁸ Κείμενο διασκευασμένο από το διαδίκτυο: <http://www.dimosmakrakomis.gov.gr/episkeptes/laiki-paradosi>

γάμους και κυρίως διασκέδαζαν και ξεκουράζονταν ψυχικά από τα προβλήματα της καθημερινότητας και τις βαριές αγροτικές δουλειές. κάποιοι δεν ήταν πλούσιοι ή δεν είχαν κάποιο ιδιαίτερο προσωπικό λόγο να γιορτάσουν, και πάλι συμμετείχαν, γιατί τα πανηγύρια ήταν ευκαιρίες κοινής χαράς. Επίσης, τα πανηγύρια βοηθούσαν να υπάρχει αρμονία στο χωριό και δημιουργούσαν σημαντικούς δεσμούς ανάμεσα στους χωρικούς.

Καθιέρωσαν τα πανηγύρια αυτά κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες τη μέρα της γιορτής των αγίων. να χαλούσε ο κόσμος, τη μέρα του πανηγυριού όλο το χωριό άλλαζε μορφή. Το πανηγύρι γινόταν στην πλατεία του χωριού. Εκεί ετοίμαζαν τα τραπέζια και γίνονταν οι χοροί. ήταν κουρασμένοι κάποιοι άνθρωποι, το γλέντι κρατούσε μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες. Και στη σημερινή εποχή σχεδόν κάθε ελληνικό χωριό έχει δυο, τρία ή και περισσότερα λαϊκά πανηγύρια κάθε καλοκαίρι.

2. Να συνεχίσετε τις παρακάτω προτάσεις, ώστε να έχουν νόημα:

1. Που να πέσει φωτιά πάνω μου,
2. Και να μη με πίστευες,
3. Κι ας μην ερχόσουν,
4. Και να έβλεπα ξαφνικά τον Brad Pitt,
5. Και να μου έλεγες ψέματα,
6. Που να με παρακαλός πέντε ώρες,
7. Ας ήθελες να μάθεις ισπανικά, και
8. Δυο λεπτά να μη σας έβλεπα,
9. Και να είχαμε δικό μας σπίτι,
10. Μια μέρα να αργούσα,

3. Να συμπληρώσετε τον σωστό εναντιωματικό ή παραχωρητικό σύνδεσμο ή έκφραση στο παρακάτω κείμενο.

Η συμβολή των Ρομά μουσικών στην εξέλιξη της ελληνικής μουσικής¹¹⁹

Από τον 11ο αιώνα μέχρι σήμερα, το θέμα των Ρομά μουσικών είναι πολύ σημαντικό στην ιστορία της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής λόγω της συμβολής τους ιδιαίτερα στον τομέα της οργανικής μουσικής.

..... δεν είμαστε σίγουροι, το πιο πιθανό είναι ότι ο ιστορικός πυρήνας των Ρομά ξεκίνησε από την Ινδία ως νομάδες¹²⁰. Στη μακρόχρονη ιστορική τους παρουσία στην Ευρώπη αλλά και στην Ασία και Αφρική ήρθαν σε επαφή με τους «ντόπιους» πληθυσμούς, μεταξύ άλλων και μέσα από μεικτούς γάμους.

Τον 19ο αιώνα κυρίως στα Βαλκάνια άρχισε ένα νέο είδος μουσικής, το τσότσεκ. Είναι οι μπάντες με τα χάλκινα πνευστά των Ρομά, που κάποιες φορές συναντούμε και στην Ελλάδα. μην ήταν κανείς λάτρης της μουσικής, αυτή τη μουσική θα την αγαπούσε, γιατί είναι τόσο ζωντανή και γεμάτη ρυθμό!

Η μουσική των Ρομά έχει πολλές επιδράσεις: αρχικά από την παράδοση των Γερμανο-πολωνο-εβραίων μουσικών· του δρόμου στη συνέχεια από τις παραδόσεις των βαλκανικών χωρών και κυρίως της Σερβίας και της Βουλγαρίας, της Τουρκίας και κυρίως της Κωνσταντινούπολης και της Μικράς Ασίας. Έτσι, οι Ρομά έφεραν στην Ελλάδα ένα είδος μουσικής που μοιάζει πολύ με το αστικολαϊκό και ρεμπέτικο τραγούδι.

¹¹⁹ Διασκευή κειμένου από το διαδύκτιο των Θανάση Μωραΐτη και Μάρκου Δραγούμη: http://mousikaproastia.blogspot.be/2013/04/blog-post_28.html

¹²⁰ Ο νομάς, οι νομάδες: άνθρωποι και ομάδες που μετακινούνται και δεν έχουν έναν μοναδικό και σταθερό τόπο κατοικίας

Σήμερα υπάρχουν αρκετοί Έλληνες Ρομά τραγουδιστές, όπως ο Μανώλης Αγγελόπουλος, ο Μάκης Χριστοδουλόπουλος, ο Βασίλης Παϊτέρης, ο Θοδωρής Βερλής, η Ελένη Βιτάλη και άλλοι.

Οι Ρομά μουσικοί δεν ήταν πάντα εύκολο ως «τσιγγάνοι» να κάνουν μουσική καριέρα σε μια κοινωνία γεμάτη διακρίσεις. Αυτό τουλάχιστον δηλώνει ο Θοδωρής Βερλής, «ο πρίγκιπας των τσιγγάνων με τη χρυσή φωνή», όπως τον ονομάζουν. Όπως λέει ο ίδιος, στην αρχή της καριέρας του πολλοί προσπάθησαν να τον πείσουν να «ξεχάσει» τη φυλή του. του υποσχέθηκαν ότι με τον τρόπο αυτό θα μπορούσε να κάνει ευκολότερα την καριέρα που ήθελε, εκείνος τους γύρισε απλώς την πλάτη και ξεκίνησε «κόντρα στον άνεμο» τη δική του προσπάθεια. Ο Βερλής δηλώνει ξεκάθαρα: «Είμαι περήφανος για την καταγωγή μου και τη φυλή μου. ήθελα, δεν θα μπορούσα να ξεχάσω ξαφνικά ούτε πού γεννήθηκα, ούτε από πού ξεκίνησα. Τις πρώτες μου μουσικές δουλειές τις έδειξα μπροστά στους ανθρώπους αυτούς, που με φώναζαν σε τσιγγάνικες γιορτές και πανηγύρια και διασκεδάσαμε όλοι μαζί. Πραγματικά δεν καταλαβαίνω όλους αυτούς του σπουδαίους τσιγγάνους τραγουδιστές σήμερα, που -με πολύ μεγάλη ευκολία- επειδή τους το είπε κάποιος μουσικός παραγωγός, διέγραψαν την τσιγγάνικη φυλή τους. Πολλά μεγάλα ονόματα αλλά και νέοι τραγουδιστές ντρέπονται να δηλώσουν στον κόσμο πως είναι Τσιγγάνοι και το κρύβουν. μου χάριζαν τον κόσμο όλο, εγώ δε θα το έκανα ποτέ αυτό: Τσιγγάνος γεννήθηκα, Τσιγγάνος θα πεθάνω. Γιατί δηλαδή εμείς δεν είμαστε άνθρωποι; Δεν είμαστε Έλληνες πολίτες, που πληρώνουμε φόρους στο κράτος; Γιατί υπάρχει τόσος ρατσισμός απέναντι σε μια ομάδα ατόμων που, όπως όλοι οι άνθρωποι, προσπαθεί για ένα καλύτερο αύριο;»

4. Με αφορμή τους στίχους των δύο παρακάτω τραγουδιών, να γράψετε μια μικρή ιστορία περίπου 200 λέξεων για το κάθε τραγούδι και σε κάθε ιστορία να χρησιμοποιήσετε τουλάχιστον 2 εναντιωματικές και/ή παραχωρητικές προτάσεις.

<p style="text-align: center;">Ο τσιγγάνος¹²¹ Στίχοι & μουσική: Γιώργος Μητσάκης Ερμηνεία: Μανώλης Αγγελόπουλος</p>	<p style="text-align: center;">Φίλε Ρομά¹²² Στίχοι, μουσική & ερμηνεία: Δημήτρης Μπιζάνης</p>
<p>Φεύγω απόψε μακριά σδέλφια μου τσιγγάνοι φεύγω για πάντα έχει γεια φτωχό μου караβάνι.</p> <p>Το τσιγγάνικο το αίμα για ν' αλλάξει δεν μπορεί του τσιγγάνου την αγάπη απιστία δε χωρεί, έχετε γεια!</p> <p>Κι αν πεθάνω μια αυγή σ' άλλα μέρη σ' άλλη γη φτωχό μου караβάνι του τσιγγάνου το χαμό κλάψτε όλοι με καημό αδέλφια μου τσιγγάνοι, έχετε γεια!</p>	<p>Εσύ που έκανες τραγούδι τη ζωή εσύ που πάντοτε κοιμάσαι και ξυπνάς με μουσική εσύ που σβήνεις με αμανέ κάθε καημό και για τον έρωτα μιλάς κάθε λεπτό.</p> <p>Φίλε Ρομά την αγαπώ για κείνη χάνομαι, πεθαίνω, ξαναζώ, φίλε Ρομά θα τρελαθώ βρες μου ένα τρόπο να της κλέψω την καρδιά και το μυαλό.</p> <p>Βιολί, κιθάρα και καχόν φίλε Ρομά η αγάπη δίνει το παρόν κι οι νότες γίνονται φιλιά για το κορίτσι που μου πήρε το μυαλό και έχει αλλάξει της καρδιάς μου τον παλμό.</p> <p>Φίλε Ρομά την αγαπώ για κείνη χάνομαι...</p>

¹²¹ <https://www.youtube.com/watch?v=3TP4XpdV6u4>

¹²² <https://www.youtube.com/watch?v=MwhOhdULyRk>

9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία

Τα «σκυλάδικα». Ένα μικρό κείμενο για μια μεγάλη ιστορία¹²³

Η ιστορία των «σκυλάδικων» είναι μεγάλη. Τα σκυλάδικα γεννήθηκαν τη δεκαετία του 1930 για τους «ανθρώπους του περιθωρίου» και για να εκφράσουν τα προβλήματά τους. Είχαν τους δικούς τους κώδικες επικοινωνίας και τους δικούς τους συμβολισμούς. Εκεί μπορούσε κάποιος να μεθύσει μέχρι να λιποθυμήσει ή μπορούσε να κάθεται όλο το βράδυ μόνος χωρίς να τον ενοχλούν οι άλλοι πελάτες του μαγαζιού.

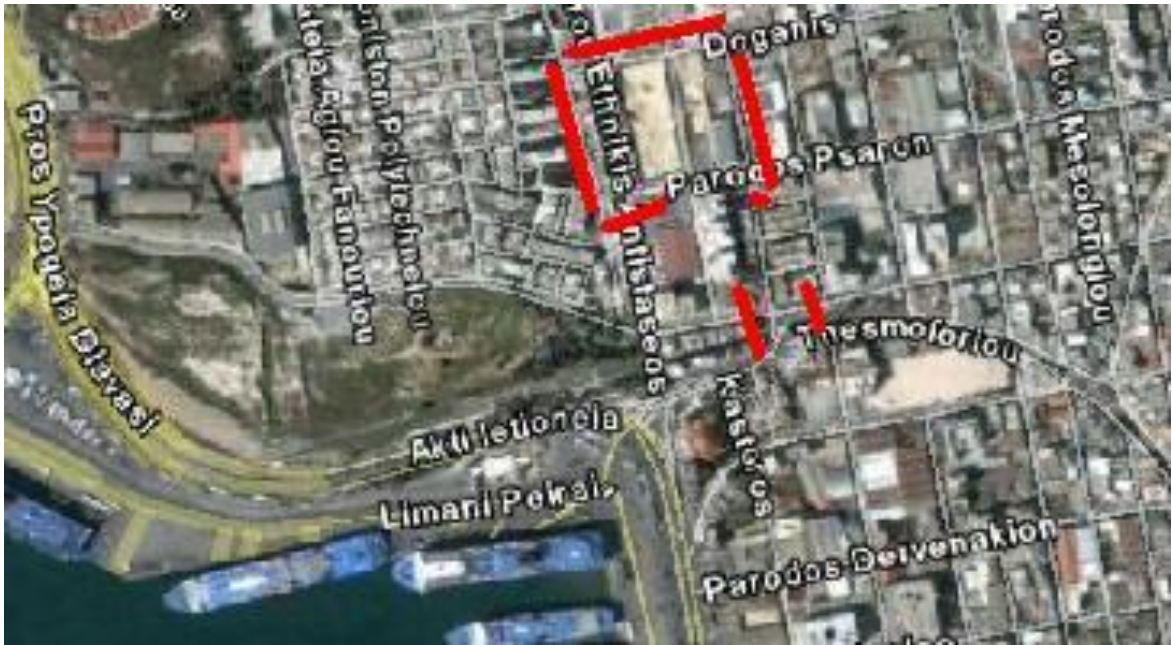
Πολλοί λοιπόν πιστεύουν σήμερα ότι το σκυλάδικο ήταν ένα καταφύγιο για τους «τελευταίους» της κοινωνίας. Εκεί άκουγε κανείς λαϊκά τραγούδια για τη μελαγχολία, τον θάνατο, τον τρελό και συχνά παράνομο έρωτα, το σεξ, τα ναρκωτικά και το αλκοόλ. Επίσης, πολλοί πιστεύουν σήμερα ότι τα λαϊκά αυτά κέντρα διασκέδασης φιλοξενούσαν από παλιά ανθρώπους του «περιθωρίου». Όμως, η ιστορική εξέλιξη των σκυλάδικων μάς δείχνει ότι από φαινόμενο του περιθωρίου έγιναν μάλλον *mainstream*...

Υπάρχουν διάφορες εκδοχές για το πώς προήλθε η λέξη «σκυλάδικο». Το «σκυλάδικο» είναι μια λέξη της αργκό. Άρχισε να χρησιμοποιείται πολύ πιθανώς τη δεκαετία του 1930. Περιέγραφε έναν νέο τρόπο διασκέδασης λίγο πιο έξω από τις πόλεις.

Σύμφωνα με την πρώτη γνωστή θεωρία για τα σκυλάδικα, τα κέντρα αυτά έγιναν στα περίχωρα της Αθήνας και του Πειραιά. Ήταν μαγαζιά δύο δωματίων: στο ένα μπορούσε κάποιος να αγοράσει φαγητό (όχι καλής ποιότητας) και να ακούσει κάποιο μουσικό όργανο. Στο άλλο μπορούσε να πληρώσει κάποια γυναίκα και να κάνει σεξ. Κάθε πελάτης πλήρωνε για όλο το «πακέτο», δηλαδή και για το φαγητό και για το σεξ.

Τα μαγαζιά αυτά άρχισαν κάποια στιγμή να ονομάζονται «σκυλάδικα», γιατί βρίσκονταν έξω από την πόλη, δηλαδή στην ερημιά της εξοχής. Εκεί όμως υπήρχαν και άγρια σκυλιά. Από αυτά πήρε μάλλον το όνομά του το σκυλάδικο, γιατί οι πελάτες του, για να φτάσουν σε αυτά, έπρεπε πρώτα να περάσουν από τις ερημιές με τις αγέλες σκύλων.

¹²³ Διασκευή από κείμενο στο διαδίκτυο: <http://www.newsbeast.gr/weekend/arthro/2027148/pos-vgike-i-lexi-skiladiko>

Στην περιοχή αυτή, λοιπόν, υπήρχε ένας μεγάλος οίκος ανοχής,¹²⁴ που αργότερα έγινε η φυλακή των Βούρλων. Οι γυναίκες που δούλευαν στον οίκο ανοχής, νοίκιαζαν έναν μικρό άθλιο χώρο. Έτσι, τα Βούρλα έγιναν τόπος ερωτικής απόλαυσης για άντρες κάθε ηλικίας και κοινωνικής τάξης. Οι πόρνες των Βούρλων είχαν, λοιπόν, δική τους στέγη και κρεβάτι. Έτσι, θεωρείται ότι ήταν σε καλύτερη θέση από τις πόρνες εκείνες που δούλευαν στους δρόμους και στα υπόλοιπα πολύ άσχημα πορνεία του Πειραιά και έπαιρναν λιγότερα χρήματα για τη δουλειά τους. Αυτές οι πόρνες δεύτερης και τρίτης κατηγορίας φαίνεται να είναι οι πρώτες «σκυλούδες», δηλαδή οι πόρνες που τριγυρούσαν μαζί με την κατώτερη αντρική πελατεία τους στα στενά δρομάκια του Πειραιά, όπως τα αδέσποτα σκυλιά. Πώς όμως από τη λέξη «σκυλούδες» φτάσαμε στη λέξη «σκυλάδικα»; Για αυτό υπεύθυνη φαίνεται να είναι η γνωστή περιοχή του Πειραιά, η Τρούμπα.

¹²⁴ ο οίκος ανοχής, το πορνείο = εκεί όπου μπορεί κάποιος να πληρώσει και να κάνει σεξ.

Στην Τρούμπα, μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο, άνοιξαν τα πρώτα καμπαρέ με γνωστούς καλλιτέχνες της εποχής και με πελάτες της καλής κοινωνίας. Έτσι, γεννήθηκε μια νέα πιάτσα διασκέδασης στον Πειραιά. Όταν όμως η ανδρική ερωτική πελατεία μεγάλωσε, πολύ γρήγορα άνοιξαν πολλά νυχτερινά κέντρα δεύτερης ποιότητας. Οι «σκυλούδες» από τους δρόμους της περιοχής του Αγίου Διονυσίου ήρθαν στην πιάτσα της Τρούμπας. Άρχισαν να πουλούν τις ερωτικές τους υπηρεσίες στα φτηνά κέντρα διασκέδασης, που πήραν το όνομα των «σκυλούδων» γυναικών και άρχισαν να λέγονται στην αργκό «σκυλάδικα».

Μία τέταρτη πιο σύγχρονη εκδοχή για την ονομασία «σκυλάδικα» υποστηρίζει ότι ο τρόπος που τραγουδούσαν οι τραγουδιστές και η κακή φωνή τους έμοιαζε με γάβγισμα σκυλιών. Και έτσι βγήκε η λέξη «σκυλάδικο».

10. Αξιολογώ το κεφάλαιο

1. Σε ποιο βαθμό ανταποκρίνεται το υλικό που μελετήσατε στην ενότητα στις προσδοκίες που είχατε;

Πολύ Αρκετά Λίγο Ελάχιστα Δεν έχω άποψη

Αιτιολογήστε σύντομα την άποψή σας:

.....

.....

.....

.....

2. Αξιολογήστε τις υποενότητες του κεφαλαίου βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Προετοιμάζω την ενότητα (επάρκεια ειδικού λεξιλογίου - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
2. Διαβάζω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - κατανοητή παρουσίαση - επάρκεια εποπτικού υλικού)	1	2	3	4	5
3. Ακούω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - σαφήνεια παρουσίασης)	1	2	3	4	5
4. Δημιουργώ με τις λέξεις (πλούτος νέου λεξιλογίου - δυνατότητα άμεσης χρήσης του με παραδείγματα)	1	2	3	4	5
5. Γράφω και δημιουργώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - δυνατότητα δημιουργικής εξάσκησης στη γραφή)	1	2	3	4	5

6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate (ενδιαφέρουσες θεματικές - σύνδεση με ζητήματα γενικού και ειδικού ενδιαφέροντος)	1	2	3	4	5
7. Σκέφτομαι κριτικά (σύνδεση με τη σύγχρονη κοινωνική καθημερινότητα - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα (σαφήνεια παρουσίασης - επάρκεια εξάσκησης)	1	2	3	4	5
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία (ενδιαφέρον περιεχόμενο - επαρκής διάρκεια)	1	2	3	4	5

3. Αξιολογήστε ολόκληρη την ενότητα «Τέχνες της γεύσης» βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Διάρκεια ενασχόλησης με την ενότητα	1	2	3	4	5
2. Οργάνωση της ενότητας	1	2	3	4	5
3. Πληρότητα του περιεχομένου σε γνωστικό επίπεδο	1	2	3	4	5
4. Ομαδοσυνεργατική μορφή των μαθημάτων	1	2	3	4	5
5. Χρησιμότητα του περιεχομένου στην εκμάθηση της νεοελληνικής γλώσσας και κουλτούρας	1	2	3	4	5
6. Επαρκής καλλιέργεια και των 4 δεξιοτήτων του λόγου (κατανόηση και παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου)	1	2	3	4	5
7. Βάση για περαιτέρω προσωπική ενασχόληση	1	2	3	4	5
8. Καινοτομία διδακτικού υλικού	1	2	3	4	5
9. Η ατμόσφαιρα των μαθημάτων	1	2	3	4	5
10. Η συμμετοχή στα μαθήματα	1	2	3	4	5

4 Τι προτείνετε για τη βελτίωση

α. του περιεχομένου:

.....

.....

.....

.....

.....

β. του τρόπου παρουσίασης:

.....

.....

.....

.....

.....

5 Σχόλια - Παρατηρήσεις:

.....

.....

.....

.....

.....

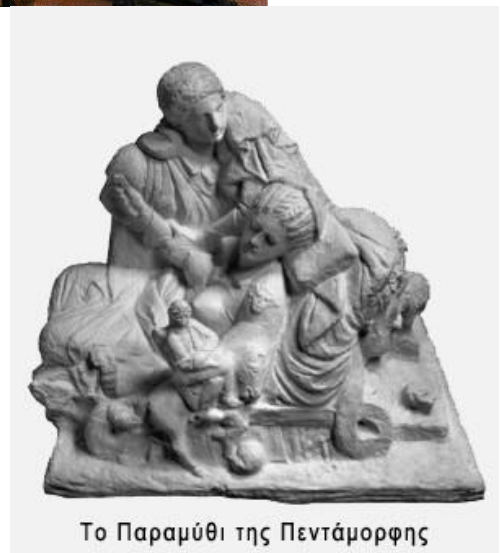
ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

Ζωγραφική

Γλυπτική

Το Παραμύθι της Πεντάμορφης

Στόχοι ενότητας

Στην ενότητα αυτή,

στο κεφάλαιο 5

A. Θα μάθουμε για:

- τη Συνεχή και Απλή Προστακτική στην ενεργητική και παθητική φωνή
- τις αόριστες και τις αναφορικές αντωνυμίες
- τις αναφορικές προτάσεις

B. Θα ασχοληθούμε με:

- την ιστορία της ζωγραφικής στη σύγχρονη Ελλάδα
- βιογραφίες σημαντικών Ελλήνων ζωγράφων
- σημαντικά εικαστικά έργα του 19ου και του 20ού αιώνα
- την ομάδα Ελλήνων καλλιτεχνών που ζωγραφίζουν με το στόμα και το πόδι
- οδηγίες ζωγραφικής για αρχάριους
- τη βιογραφία της Ελένης Μπούκουρα-Αλταμούρα, της πρώτης Ελληνίδας φεμινίστριας ζωγράφου
- ένα λαϊκό παραμύθι για τα χρώματα και την ενότητας

Στο κεφάλαιο 6

A. Θα μάθουμε για:

- τη συνεχή και απλή Υποτακτική στην παθητική φωνή
- τον Συνεχή και Απλό Μέλλοντα στην παθητική φωνή

B. Θα ασχοληθούμε με:

- την ιστορία της γλυπτικής στη σύγχρονη Ελλάδα
- τις βιογραφίες των πρώτων σημαντικών Ελλήνων γλυπτών
- με έργα από τον χώρο της μουσικής και της λογοτεχνίας που αναφέρονται σε αγάλματα
- την ζωή και το έργο του πιο γνωστού Έλληνα γλύπτη, του Γιαννούλη Χαλεπά
- την ζωή και το έργο της «γλύπτριας της Ειρήνης», της Μαίρης Παπακωνσταντίνου
- τα «ζωντανά αγάλματα»

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο

ΖΩΓΡΑΦΟΣ

ΠΑΛΕΤΑ

ΠΙΝΕΛΟ

ΜΠΟΓΙΕΣ

ΚΑΜΒΑΣ

ΚΑΒΑΛΕΤΟ

Θερμά και ψυχρά χρώματα

Είδη ζωγραφικής	
<p>Νωπογραφία: τεχνική για τη δημιουργία τοιχογραφιών</p>	
<p>Χαρακτική: η τέχνη της εγχάραξης διάφορων διακοσμητικών σχεδίων σε μία επιφάνεια</p>	
<p>Ελαιογραφία: ζωγραφική με μπογιές ανακατεμένες με ειδικό λάδι σε καμβά</p>	

<p>Υδατογραφία: ζωγραφική με χρώματα διαλυμένα σε νερό</p>	
<p>Ζωγραφική σε κεραμικά υλικά</p>	
<p>Τέμπρα: τεχνική στη ζωγραφική; που χρησιμοποιεί ένα ζωικό υλικό (όπως αυγό ή γάλα) ως ουσία για να κολλά τις μπογιές.</p>	
<p>Χαλκογραφία: τεχνική δημιουργίας εικόνων πάνω σε επιφάνεια χαλκού.</p>	
<p>Ξυλογραφία: η τέχνη της εγχάραξης και της ζωγραφικής πάνω σε ξύλινη επιφάνεια.</p>	
<p>Ζωγραφική με κάρβουνο: η χρήση του κάρβουνου για δημιουργία εικόνων πάνω σε χαρτί.</p>	

Χρώματα = μπογιές για ζωγραφική

<p>Μαρκαδόροι</p>		<p>Ξυλομπογιές</p>	
<p>Κηρομπογιές</p>		<p>Νερομπογιές</p>	
<p>Τέμπρες</p>	<p>*Τέμπρες</p> 	<p>Λαδομπογιές</p>	
<p>Ακρυλικά</p>		<p>Μπογιές με χρυσόσκονη</p>	

2. Διαβάζω και κατανοώ

Ιστορία της ζωγραφικής στη σύγχρονη Ελλάδα¹²⁵

Η ιστορία της νεοελληνικής τέχνης αρχίζει με τη δημιουργία του ελεύθερου ελληνικού κράτους το 1830 και συνεχίζεται μέχρι τις μέρες μας. Η ιστορία της σύγχρονης ελληνικής ζωγραφικής χωρίζεται: α. στην ιστορία της ζωγραφικής τον 19ο αιώνα και β. στην ιστορία της ζωγραφικής τον 20ο αιώνα.

A. Η ιστορία της ζωγραφικής τον 19ο αιώνα

Τον 19ο αιώνα, διακρίνουμε δύο βασικές χρονικές περιόδους της νεοελληνικής ιστορίας και αντίστοιχα της νεοελληνικής ζωγραφικής.

I. Τα χρόνια της βασιλείας του Όθωνα (1832-1862), δηλαδή του πρώτου βασιλιά της Ελλάδας, που καταγόταν από τη Βαυαρία της Γερμανίας.

II. Τα χρόνια μετά τη βασιλεία του Όθωνα (1862-1900), όταν δηλαδή οι Έλληνες έδιωξαν τον βασιλιά από τη χώρα τους. Σε καθεμία από αυτές τις δύο χρονικές περιόδους του 19ου αιώνα, η νεοελληνική ζωγραφική ακολούθησε διάφορες καλλιτεχνικές τάσεις.

I. Τα χρόνια της βασιλείας του Όθωνα (1832-1862)

Στην αρχή της βασιλείας του Όθωνα και συγκεκριμένα το 1836 έγινε το Σχολείο των Τεχνών στην Αθήνα. Εκεί άρχισε να διδάσκεται -ανάμεσα σε άλλα μαθήματα- η

¹²⁵ Διασκευασμένα κείμενα από την διαδικτυακή πηγή της Ελληνικής Εθνικής Πινακοθήκης: <http://www.nationalgallery.gr/site/content.php?sel=608>

ζωγραφική. Το Σχολείο έφερνε ξένους δασκάλους κυρίως από τη Γερμανία και έστελνε υποτρόφους¹²⁶ για σπουδές κυρίως στο Μόναχο.

Σε αυτήν την πρώτη περίοδο της ελληνικής τέχνης, κυριαρχούσε: α. η ιστορική ζωγραφική, β. η προσωπογραφία και γ. (σε μικρότερο βαθμό) η τοπιογραφία.

α. Ιστορική ζωγραφική

Η ιστορική ζωγραφική είχε επίσημο χαρακτήρα, γιατί διακοσμούσε κυρίως επίσημα, δημόσια κτήρια. Έπαιρνε τα θέματά της από τη δεκαετή ελληνική επανάσταση (1821-1831) ενάντια στους Τούρκους. Στόχος της ήταν να δείχνει τον ηρωισμό των Ελλήνων αγωνιστών ως πρότυπο ζωής.

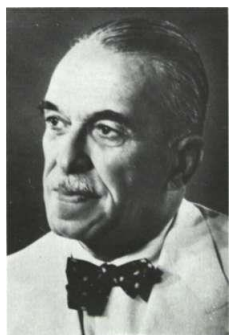
<p>Ο κυριότερος εκπρόσωπος της ιστορικής ζωγραφικής ήταν ο Θεόδωρος Βρυζάκης, γιος ενός ήρωα που έχασε τη ζωή του στην ελληνική επανάσταση και ο πρώτος ζωγράφος που σπούδασε με υποτροφία στο Μόναχο.</p>	
---	--

Παραδείγματα Ιστορικής ζωγραφικής		
		
<p>Φίλιππος Μαργαρίτης (1810-1892) <i>Ο οπλαρχηγός Γκούρας</i> Λάδι σε μουσαμά, 49 x 36 εκ.</p>	<p>Γεώργιος Μαργαρίτης (1814-1884) <i>Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης ορμά έφιππος προς την Ακρόπολη</i>, 1844 Λάδι σε μουσαμά, 94 x 117 εκ.</p>	<p>Θεόδωρος Βρυζάκης (1819-1878) <i>Η Έξοδος του Μεσολογγίου</i>, 1853 Λάδι σε μουσαμά, 169 x 127 εκ.</p>

¹²⁶ Ο/η υπότροφος = αυτός που παίρνει χρήματα (από το κράτος ή από κάποιο Ίδρυμα ή Οργανισμό) και σπουδάζει, χωρίς να χρειάζεται να πληρώνει ο ίδιος/η ίδια.

β. Πρώιμη ελληνική προσωπογραφία

Η πρώιμη ελληνική προσωπογραφία μάς δίνει την εικόνα της νέας αστικής τάξης, που την εποχή εκείνη άρχιζε να δημιουργείται. Αγωνιστές, νησιώτες και αγρότες άρχιζαν να μεταμορφώνονται σε αστούς. Στους πίνακες ζωγραφικής βλέπουμε ακριβά ρούχα και κοσμήματα που συμβολίζουν την κοινωνική τάξη, τον ρόλο και την ιδεολογική εικόνα που ήθελαν να δείχνουν οι άνθρωποι των πορτραίτων. Οι πιο σημαντικοί Έλληνες ζωγράφοι προσωπογραφιών της εποχής εκείνης ήταν:

ο Αριστείδης Οικονόμου

και

ο Νικόλαος Κουνελάκης

Παραδείγματα πρώιμης ελληνικής προσωπογραφίας		
		
Κουνελάκης Νικόλαος (1829-1869) Προσωπογραφία Ζωής Καμπάνη, περίπου 1862 Λάδι σε μουσαμά, 78 x 62 εκ.	Γεώργιος Μαργαρίτης (1814-1884) Προσωπογραφία κυρίας με φτερό, περίπου 1850 Λάδι σε μουσαμά, 58 x 46 εκ.	Αριστείδης Οικονόμου (1823-1887) Προσωπογραφία κυρίας, 1849 Λάδι σε μουσαμά, 68 x 55,5 εκ.

γ. Πρώιμη ελληνική τοπιογραφία

Οι πρώτοι Έλληνες ζωγράφοι τοπίων έπαιρναν τα θέματά τους από το έτοιμο και πλούσιο εικαστικό υλικό της ρομαντικής περιηγητικής¹²⁷ τοπιογραφίας, που γνώρισε ιδιαίτερη ανάπτυξη στο δεύτερο μισό του 18ου αιώνα και βρήκε συνέχεια κατά τον 19ο αιώνα με βασικά χαρακτηριστικά:

- το ενδιαφέρον για την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα και
- τον ρομαντικό τρόπο με τον οποίο έβλεπαν τον αρχαίο κόσμο.

Παραδείγματα ρομαντικής περιηγητικής τοπιογραφίας (πρώτες δεκαετίες 19ου αιώνα)	
	
Η πόλη, το κάστρο και το λιμάνι της Κέρκυρας. Χαλκογραφία του J. Cartwright (πρώτο μισό 19 ^{ου} αιώνα)	Ο Ναός του Επικούρειου Απόλλωνα στην Πελοπόννησο. Χαλκογραφία του E. Dodwell (πρώτο μισό 19 ^{ου} αιώνα)

Παραδείγματα πρώιμης ελληνικής τοπιογραφίας		
		
Γεώργιος Μαργαρίτης (1814-1884) Άποψη της Ακρόπολης, περίπου 1845 Υδατογραφία, 53 x 103 εκ.	Άγγελος Γιαλλινάς (1857-1939) Το Θησείο και η Ακρόπολη, περίπου 1895 Υδατογραφία, 41 x 74 εκ.	Στέφανος Λάντσας (1861-1933) Το μνημείο του Λυσικράτους, περίπου 1890 Υδατογραφία, 31 x 23 εκ.

¹²⁷ περιηγούμε = πηγαίνω/ταξιδεύω από τόπο σε τόπο και γνωρίζω καινούριους ανθρώπους, βλέπω καινούρια πράγματα, συναντώ διαφορετικές κουλτούρες → ο περιηγητής, η περιηγήτρια /η περιήγηση = το ταξίδι

II. Μετά τη βασιλεία του Όθωνα: η αστική τάξη και οι ζωγράφοι της (1862-1900)

Όταν το 1862 οι Έλληνες έδιωξαν τον Όθωνα από τη χώρα τους, τυπικά τελείωνε η ιστορική περίοδος της Βαυαροκρατίας στην Ελλάδα. Ωστόσο, στην τέχνη άρχιζε μια νέα «βαυαροκρατία», γιατί στην ελληνική καλλιτεχνική ζωή υπήρχαν σημαντικοί Έλληνες ζωγράφοι που εκπροσωπούσαν τη Σχολή του Μονάχου ή, όπως διαφορετικά λέγεται, τη Σχολή του Ακαδημαϊκού Ρεαλισμού.

Ο Ακαδημαϊκός Ρεαλισμός ήταν ένα από τα πιο σημαντικά εικαστικά ρεύματα στην Ευρώπη του 19ου αιώνα. Τα βασικά του χαρακτηριστικά ήταν:

- η απεικόνιση μεγαλόπρεπων και θεατρικών εικόνων, που όμως ήταν φτωχές σε συναισθήματα
- Θεματογραφία:
 - ο κυρίως, η ηθογραφία, δηλαδή η απεικόνιση της ζωής στις πόλεις και στα χωριά της Ελλάδας, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην απεικόνιση των κτηρίων, των τοπικών ενδυμάτων (ρούχων) και των αντικειμένων
 - ο κατά δεύτερο λόγο, η προσωπογραφία και λιγότερο το γυμνό, ο οριενταλισμός, η τοπιογραφία και η νεκρή φύση
- η εμφάνιση του εξπρεσιονισμού και του συμβολισμού

Σημαντικοί Έλληνες ζωγράφοι, που ακολούθησαν την τεχνοτροπία της Σχολής του Μονάχου ή του Ακαδημαϊκού Ρεαλισμού, ήταν -ανάμεσα σε άλλους- οι:

	 <small>ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ</small>		
Νικηφόρος Λύτρας (1832-1904)	Νικόλαος Γύζης (1842-1901)	Γεώργιος Ιακωβίδης (1853-1932)	Κωνσταντίνος Βολανάκης (1837-1907)

α. Ηθογραφία

Παραδείγματα ηθογραφίας από το εικαστικό έργο του Νικόλαο Γύζη		
		
Παιδικοί αρραβώνες, 1877, Λάδι σε μουσαμά, 103 x 155 εκ.	Η χαρτομάντισσα, 1885, Λάδι σε μουσαμά, 72,5 x 92,5 εκ.	Το τάμα, 1886, Λάδι σε μουσαμά, 107 x 158 εκ.

β. Ώριμη αστική προσωπογραφία

Παραδείγματα ώριμης αστικής προσωπογραφίας		
		
Ιωάννης Δούκας (1841-1916) Η πρέσβειρα της Ελλάδας στο Παρίσι, περίπου 1869 Λάδι σε μουσαμά, 73 x 59 εκ.	Γεώργιος Ιακωβίδης (1853-1932) Ο Νικόλαος Πολίτης, στο Μόναχο, φοιτητής, 1880 Λάδι σε μουσαμά, 114 x 88,5 εκ.	Νικηφόρος Λύτρας (1832-1904) Λύσανδρος Καυταντζόγλου, περίπου 1886 Λάδι σε μουσαμά, 190 x 124 εκ.

γ. Το γυμνό

Παραδείγματα γυμνού σε εικαστικά έργα του τέλους του 19ου αιώνα

Νικηφόρος Λύτρας (1832-1904)
Γυμνό, περίπου 1867-1870
Λάδι σε μουσαμά, 86 x 118 εκ.

Πολυχρόνης Λεμπέσης (1848-1913)
Γυμνό, περίπου 1877
Λάδι σε μουσαμά, 87 x 116 εκ.

δ. Οριενταλισμός

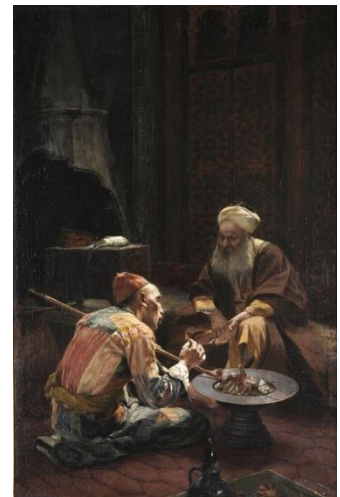
Παραδείγματα οριενταλιστικής ζωγραφικής

Νικόλαος Γύζης (1842-1901),
Το σκλαβοπάζαρο,
περίπου 1873-1875,
Λάδι σε μουσαμά, 72 x 50 εκ.

Θεόδωρος Ράλλης (1852-1909),
Η λεία, πριν το 1906
Λάδι σε μουσαμά, 133 x 100 εκ.

Συμεών Σαββίδης (1859-1927),
Το άναμμα του τσιμπουκιού, 1899,
Λάδι σε μουσαμά, 83 x 56 εκ.

ε. Νεκρή φύση

Παραδείγματα νεκρής φύσης

Πολυχρόνης Λεμπέσης (1848-1913)
Καλάθι με φρούτα, 1878
Λάδι σε μουσαμά, 35 x 44 εκ.

Νικόλαος Γύζης (1842-1901),
Επιτραπέζιο ή Ψωμιά, περίπου 1880
Λάδι σε μουσαμά, 54 x 80 εκ.

στ. Ο Ιμπρεσιονισμός

Παραδείγματα ιμπρεσιονιστικής ζωγραφικής

Ιωάννης Αλταμούρας (1852-1878)
Το λιμάνι της Κοπευχάγης, 1874
Λάδι σε μουσαμά, 30 x 43 εκ.

Ιακωβίδης Γεώργιος (1853-1932)
Χορταριασμένο λιβάδι, πριν το 1890
Λάδι σε μουσαμά, 38 x 61 εκ.

ζ. Συμβολισμός και αλληγορία

Παραδείγματα έργων του Νικολάου Γύζη με συμβολικά στοιχεία		
		
<i>Η Τέχνη και τα πνεύματά της,</i> 1876 Λάδι σε μουσαμά, 67 x 55 εκ.	<i>Η αράχνη,</i> 1884 Λάδι σε ξύλο, 71 x 51,5 εκ.	<i>Νύμφη και Έρως,</i> 1897 Λάδι σε μουσαμά, 85 x 59 εκ.

Β. Η ιστορία της ζωγραφικής τον 20ό αιώνα

Ι. Πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα: προς έναν ελληνικό μοντερνισμό

Στις αρχές του 20ού αιώνα εμφανίστηκε στην ελληνική πολιτική ο Ελευθέριος Βενιζέλος (1864-1936) από την Κρήτη, που την ανανέωσε.

Ταυτόχρονα, υπήρξε μια γενικότερη ανανέωση σε όλη την πολιτιστική ζωή της χώρας, άρα και στην τέχνη. Δημιουργήθηκαν οι πρώτες αίθουσες εκθέσεων. Υπήρξε ενδιαφέρον για στροφή στις πηγές της ελληνικής παράδοσης και της ελληνικής φύσης.

Έλληνες ζωγράφοι, όπως ο Κωνσταντίνος Παρθένης (1878-1967), ο Κωνσταντίνος Μαλέας (1879-1928), ο Νικόλαος Λύτρας (1883-1927), γιος του ζωγράφου Νικηφόρου Λύτρα, και λίγο αργότερα ο Σπύρος Παπαλουκάς (1892-1957) προσπάθησαν να βρουν ιδιαίτερους τρόπους να αποδώσουν εικαστικά το ελληνικό φως. Τα έργα τους ανήκουν στο καλλιτεχνικό ρεύμα του Μοντερνισμού, γιατί, ανάμεσα σε άλλα,

- απλοποίησαν τη φόρμα
- χρησιμοποίησαν καθαρά και φωτεινά χρώματα και
- δημιούργησαν «μοντέρνα ύπαιθρα».

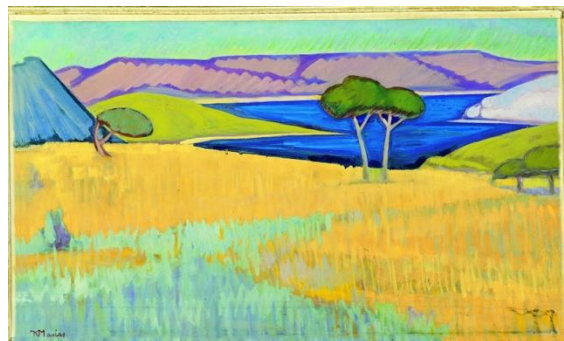
Κωνσταντίνος Παρθένος

Κωνσταντίνος Μαλέας

Το λιμάνι της Καλαμάτας (1911)

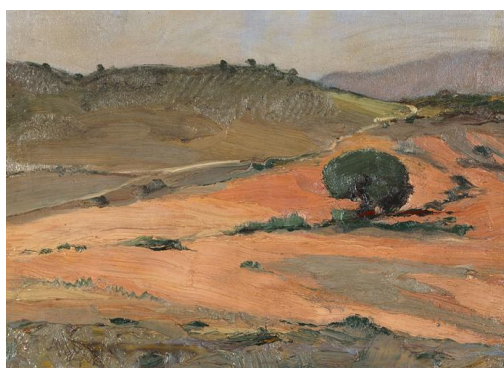

Λαύριο (1918-1920)

Νικόλαος Λύτρας

Σπύρος Παπαλουκάς

Ο Κοκκινάρης (1915-1927)

Σοκάκι στην Αγιάσο της Μυτιλήνης (1925)

Δύο σημαντικά ευρωπαϊκά μετα-ιμπρεσιονιστικά καλλιτεχνικά ρεύματα επηρέασαν τους παραπάνω Έλληνες ζωγράφους: ο Φωβισμός και το κίνημα Ναμπί, που άνθησαν κυρίως στη Γαλλία στο τέλος του 19ου αιώνα.

<p>Φωβισμός</p>	<p>Η έννοια φωβισμός προέρχεται από τη γαλλική λέξη <i>faune</i> που σημαίνει άγριο θηρίο.</p>
<p>Χαρακτηριστικά</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ζωηρή και χαρούμενη τέχνη. - Καλλιτέχνες με πάθος για τον κόσμο και επιθυμία να μεταφέρουν στο έργο τους δυνατές αισθήσεις και συναισθήματα. - Ζωντανά χρώματα.
<p>Κύριος εκπρόσωπος: Henri Matisse (1869-1954)</p>	
<p>Χαρακτηριστικά παραδείγματα ζωγραφικής Φωβισμού</p>	
<p>Matisse, <i>Women with a hat</i> (1905)</p>	
<p>Matisse, <i>The Open Window</i> (1905)</p>	

<p>Κίνημα Ναμπί</p>	<p>Η λέξη Ναμπί σημαίνει «προφήτης» στα εβραϊκά και τα αραβικά.</p>
<p>Χαρακτηριστικά</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ρεαλιστική προσέγγιση. - Αντίδραση στον Ιμπρεσιονισμό και τον Νατουραλισμό. - Επίδραση από τις ιαπωνικές ξυλογραφίες και τον γαλλικό συμβολισμό.
<p>Κύριος εκπρόσωπος: Paul Sérusier (1864-1927)</p>	
<p>Χαρακτηριστικά παραδείγματα ζωγραφικής Ναμπί</p>	
<p>Sérusier, <i>La colline aux platanes</i> (1907)</p>	
<p>Sérusier, <i>Le berger Corydon</i> (1913).</p>	

II. Μεσοπόλεμος

Η χρονική περίοδος ανάμεσα στους δύο παγκόσμιους πολέμους, δηλαδή ο χρόνος από το τέλος του Α΄ παγκοσμίου πολέμου μέχρι την αρχή του Β΄ παγκοσμίου πολέμου, λέγεται Μεσοπόλεμος. Στις δύο αυτές δεκαετίες, η ελληνική κοινωνία:

Έζησε έναν ακόμη πόλεμο, τον ελληνοτουρκικό (1918-1922), που είχε ως τέλος την ήττα των Ελλήνων (τη λεγόμενη Μικρασιατική καταστροφή) και τον ερχομό 1.500.000 Ελλήνων προσφύγων από τη Μικρά Ασία στην Ελλάδα

Λίγο μετά το παγκόσμιο οικονομικό κραχ του 1929 και τις τεράστιες αρνητικές του επιδράσεις σε όλο τον κόσμο, έζησε τη δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά (1936-1941).

Σημαντικοί Έλληνες ζωγράφοι δημιούργησαν εκείνη την περίοδο του Μεσοπολέμου εξαιρετικά έργα, με βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα τη στροφή προς την ελληνική παράδοση σε συνδυασμό με τον Μοντερνισμό.

Στο ώριμο έργο του **Κωνσταντίνου Παρθένη** (1878-1967) συναντούμε αλληγορικές και θρησκευτικές συνθέσεις, στις οποίες συνυπήρχαν επιδράσεις από την Αρχαιότητα, το Βυζάντιο και τα νεότερα ρεύματα.

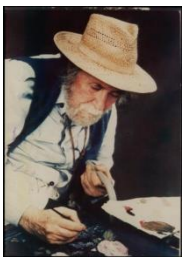
Παναγία, περίπου 1940-1942
Λάδι σε καμβά , 125 x 67 εκ.

Ο **Φώτης Κόντογλου** (1896-1965) από τη Μικρά Ασία αναζητούσε πηγές έμπνευσης μόνο στο Βυζάντιο και στην ανατολική παράδοση και απέρριπτε κάθε επαφή με τη δυτική τέχνη.

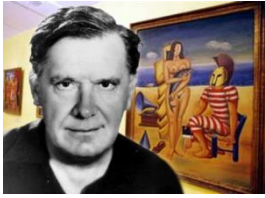
Τοιχογραφία με την οποία ο καλλιτέχνης διακόσμησε το σπίτι του, 1932
Νωπογραφία, 336 x 646 εκ.

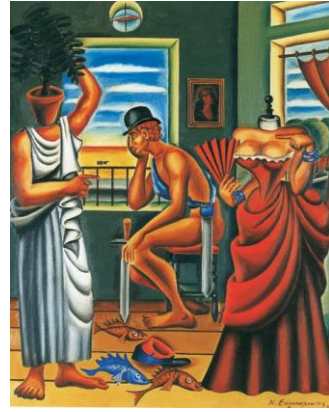
Πολλές παραδόσεις (Βυζάντιο, Αναγέννηση, λαϊκή τέχνη) επηρέασαν το έργο του **Γιάννη Τσαρούχη** (1910-1989) και τον προβληματισμό του για τη σύγχρονη τέχνη.

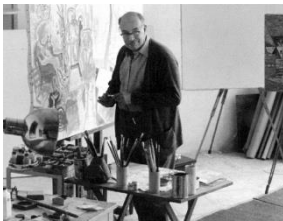
Τοπίο Ολυμπίας, 1934
Λάδι σε μουσαμά , 38 x 55 εκ.

Το έργο του **Νίκου Εγγονόπουλου** (1907-1985) αποτελεί σημαντικό παράδειγμα μεταφυσικής ζωγραφικής για την περίοδο του Μεσοπολέμου.

*Ερημίς εν αναμονή, 1938
Λάδι σε μουσαμά,*

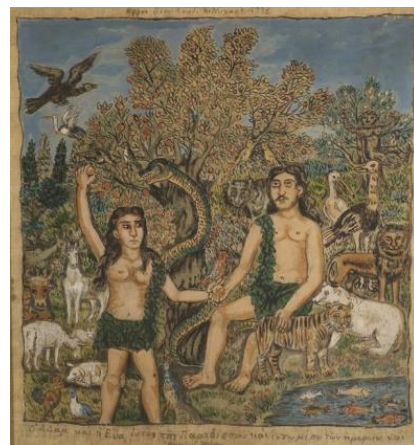

Ο **Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας** (1906-1994) ζωγράφιζε τοπία και νεκρές φύσεις σε ένα ύφος μετακυβιστικό, με φως και χρώμα ελληνικό.

*Κάμπος, 1939
Λάδι σε μουσαμά, 250 εκ. x 389 εκ.*

Μέσα σε αυτό το καλλιτεχνικό κλίμα, ένα μέρος της ελληνικής κοινωνίας άρχισε να ανακαλύπτει ήδη τη δεκαετία του 1930 την αξία της τέχνης λαϊκών καλλιτεχνών, όπως του πολύ γνωστού ζωγράφου **Θεόφιλου (Χατζημιχαήλ)**.

Η ωραία Αδριάνα των Αθηνών, 1930, Λάδι σε μουσαμά, 92 x 43,7 εκ.

Την περίοδο του Μεσοπολέμου, ο Εξπρεσιονισμός, δηλαδή η προβολή της εσωτερικής εικόνας προς τα έξω, που επικρατούσε ήδη στην Ευρώπη, ήταν σπάνιος στην Ελλάδα και πιο γενικά στη Νότια Ευρώπη. Ωστόσο, τη δεκαετία του 1930 υπήρξαν κάποιοι Έλληνες εξπρεσιονιστές ζωγράφοι, με πιο σημαντικό τον **Γιώργο Μπουζιάνη**, που έζησε για μεγάλο χρονικό διάστημα της ζωής του (1906-1935) στη Γερμανία, την πατρίδα του Εξπρεσιονισμού.

III. Μετά τον πόλεμο

Οι σημαντικοί Έλληνες ζωγράφοι της περιόδου του Μεσοπολέμου, όπως ο Χατζηκυριάκος-Γκίκας, ο Τσαρούχης και άλλοι, συνέχιζαν την εικαστική τους δημιουργία και κατά τη μεταπολεμική περίοδο, με έμφαση σε έναν ελληνοκεντρικό Μοντερνισμό.

Βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ελληνικής μεταπολεμικής εικαστικής τέχνης ήταν:

- α. η ανεικονική τέχνη, δηλαδή η τέχνη χωρίς εικόνα, που απομακρύνεται από τον κόσμο των αισθήσεων¹²⁸
- β. η κατάργηση του πλαισίου και η μετάβαση από τον εικαστικό πίνακα στον χώρο
- γ. η σύγχρονη τεχνολογία και τα μαθηματικά ως ξεκίνημα για τη δημιουργία τέχνης
- δ. η χρησιμοποίηση στοιχείων της Ποπ-Αρτ
- ε. το ενδιαφέρον για την τέχνη του ελάχιστου

¹²⁸ Η αίσθηση - οι αισθήσεις (αισθάνομαι): οι βασικές αισθήσεις είναι η όραση (βλέπω), η ακοή (ακούω), η αφή (αγγίζω), η όσφρηση (οσφρίζομαι, μυρίζω) και η γεύση (δοκιμάζω με τη γλώσσα).

α. Η αφαίρεση και η απομάκρυνση της τέχνης από τον κόσμο των αισθήσεων

Πατέρας της ανεικονικής τέχνης θεωρείται ο Ρώσος ζωγράφος Vasily Kandinsky, ήδη από την αρχή του 20ού αιώνα.

Η ζωγραφική του **Γιάννη Σπυρόπουλου** (1912-1990) αποτέλεσε μια πρωτότυπη συνεισφορά¹²⁹ της Ελλάδας στην ιστορία της αφηρημένης τέχνης διεθνώς.

Γιάννης Σπυρόπουλος, *Κόσμος*, 1977

¹²⁹ συνεισφέρω = προσφέρω (→ η προσφορά), δίνω (→ το δόσιμο).

β. Η κατάργηση του πλαισίου

Κυρίως από τη δεκαετία του 1960 και μετά, άρχισε να καταργείται το πλαίσιο στη ζωγραφική, που ήταν το όριο ανάμεσα στον φανταστικό και τον πραγματικό κόσμο. Η ζωγραφική έγινε «ανοιχτό παράθυρο».

		
Βλάσης Κανιάρης (1928-2011), <i>Τοπίο</i> , περίπου 1970, Γύψος, βαμμένο νοβοπάν, πλεξιγκλάς, 207 x 99 x 13 εκ.	Κώστας Τσόκλης (1930-) <i>Είμαστε όλοι υπεύθυνοι</i> , 1972 Μολύβι και κολάζ, 132 x 102 εκ.	Πάυλος Διονυσόπουλος (1930) <i>Παλτό και καπέλο</i> , περίπου 1979 <i>Affiches massicotées</i> (χαρτί αφίσας), 125 x 32 εκ.

γ. Η σύγχρονη τεχνολογία και τα μαθηματικά ως ξεκίνημα για τη δημιουργία τέχνης

Επίσης, συχνά η σύγχρονη τεχνολογία και τα μαθηματικά γίνονταν η αρχή και η βάση για τη δημιουργία της τέχνης.

Χρύσα Βαρδέα (1933-2013), *Multiple 8/12*, πριν το 1980, Νέον - Πλεξιγκλάς, 48 x 38 εκ.

δ. Η χρησιμοποίηση στοιχείων της Ποπ-Αρτ

Η Ποπ Αρτ προέρχεται από τα αρχικά του Popular Art, δηλαδή λαϊκή τέχνη. Γεννήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής στη δεκαετία του 1960. Οι κώδικες της Ποπ Αρτ προέρχονταν από τη γλώσσα της διαφήμισης, που χρησιμοποιούσε:

- απλά σχήματα
- έντονα χρώματα
- επανάληψη
- μεγέθυνση ενός καταναλωτικού αγαθού

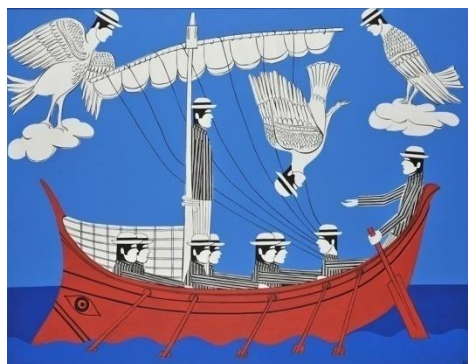

Στα εικαστικά έργα του Γιάννη Γαϊτή (1923-1984) βρίσκουμε πολλά στοιχεία της Ποπ Αρτ.

Γιάννης Γαϊτής

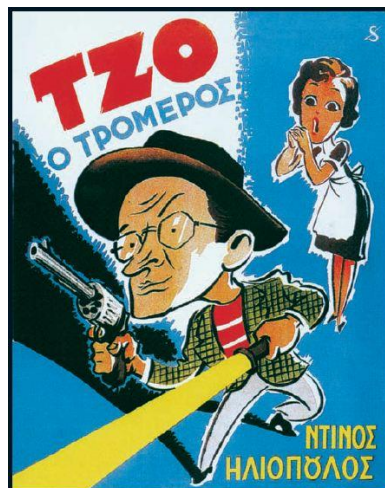

Σύνθεση, 1975
Λάδι σε ξύλο, 200 x 134 εκ.

Σειφίνες - Οδυσσέας
Λάδι σε μουσαμά, 150 x 195,5 εκ.

Μια από τις πιο πρωτότυπες παραλλαγές της Ποπ-Αρτ στην Ελλάδα ήταν οι γιγαντοαφίσες του ελληνικού κινηματογράφου.

ε. Το ενδιαφέρον για την τέχνη του ελάχιστου

Μετά το τέλος της ελληνικής δικτατορίας (1967-1974) και το ξαναξεκίνημα της δημοκρατικής ζωής στη χώρα, η εικαστική τέχνη απελευθερώθηκε και έτσι πήρε πολλές καινούριες μορφές γεμάτες φαντασία και δημιουργία.¹³⁰

		
Μιχάλης Μανουσάκης (1953-) <i>Το πηγάδι</i> , 1996 Λάδι και κάρβουνο σε ξύλο, 150 x 210 εκ.	Τάσος Χριστάκης (1947-) <i>Δέντρο, αρ. 13</i> , 1994 Κάρβουνο σε χαρτί, 150 x 210 εκ.	Χρήστος Μποκόρος (1956-) <i>Κυπαρίσσι μνήμης</i> , 2002 Λάδι σε ξύλο, 350 x 185 εκ.

Ερωτήσεις κατανόησης κειμένου

1. Τι εννοούμε με τον όρο νεοελληνική ζωγραφική;
2. Ποια είναι τα βασικά θέματα στη ζωγραφική κατά την περίοδο βασιλείας του Όθωνα;
3. Τι εννοούμε με τον όρο «ιστορική ζωγραφική» και ποιος είναι ο πιο βασικός της εκπρόσωπος;
4. Τι είναι ο «ακαδημαϊκός ρεαλισμός» και ποια είναι τα βασικά του χαρακτηριστικά;
5. Ποια είναι τα δύο βασικά μετα-ιμπρεσιονιστικά καλλιτεχνικά ρεύματα που επηρέασαν τους Έλληνες ζωγράφους στις αρχές του 20ού αιώνα;
6. Ποια ιστορική περίοδος ονομάζεται «Μεσοπόλεμος» και ποια είναι τα χαρακτηριστικά της γνωρίσματα;
7. Να αναφέρετε τρεις σημαντικούς Έλληνες ζωγράφους την περίοδο του Μεσοπολέμου και ένα βασικό χαρακτηριστικό της ζωγραφικής του καθενός από αυτούς.
8. Ποιος είναι ο πιο γνωστός λαϊκός Έλληνας ζωγράφος;
9. Να αναφέρετε δύο περιπτώσεις έργων Ποπ Αρτ στην Ελλάδα.
10. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής ζωγραφικής μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο;

¹³⁰ Απελευθερώνομαι (→ η απελευθέρωση) = γίνομαι ελεύθερος.

3. Ακούω & Κατανοώ

Να ακούσετε τα 3 παρακάτω κείμενα για τη ζωή και το έργο τριών Ελλήνων ζωγράφων, του Γιάννη Μόραλη, του Γιάννη Τσαρούχη και του Δημήτρη Μυταρά και να συμπληρώσετε τον πίνακα, που υπάρχει μετά τα κείμενα.

Γιάννης Μόραλης
(1916-2009)

Ο **Γιάννης Μόραλης** υπήρξε ένας από τους πιο σημαντικούς Έλληνες καλλιτέχνες του 20ού αιώνα. Δίδαξε ως Καθηγητής στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών για 35 συνεχή χρόνια (Φεβρουάριος 1948-Αύγουστος 1983) και επηρέασε σημαντικά την εικαστική δημιουργία στην Ελλάδα την περίοδο αυτή και στη συνέχεια.

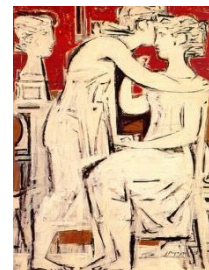
Το έργο του: Ο Μόραλης κατέχει τόσο τις παραδοσιακές όσο και τις σύγχρονες τεχνικές, όχι μόνο στη ζωγραφική αλλά και στο κεραμικό, το μωσαϊκό και σε άλλα υλικά. Σημαντικό θέμα σε πολλούς πίνακές του είναι η ανθρώπινη μορφή. Σε καμιά όμως περίπτωση δεν περιορίζεται στην εξωτερική ρεαλιστική περιγραφή αλλά δίνει έμφαση στο ουσιαστικό και τη γεωμετρική σχηματοποίηση.

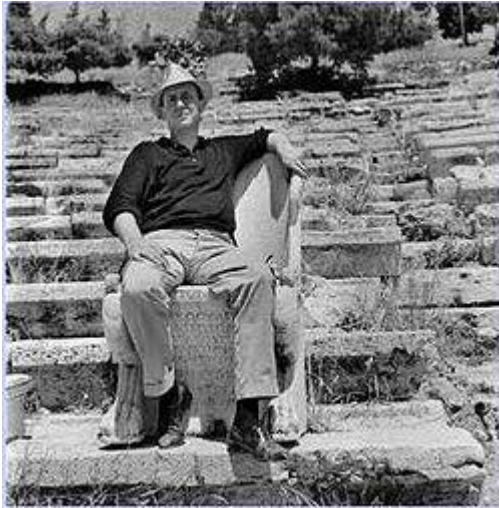
Νέα γυναίκα

Ερωτικό

Επιτύμβια σύνθεση

Γιάννης Τσαρούχης (1910-1989)

Ο **Γιάννης Τσαρούχης** ήταν ζωγράφος και σκηνογράφος. Η έκθεση των πρώτων του έργων έγινε το 1929. Η επιτυχία που γνώρισε τον οδήγησε στη συνέχεια να φοιτήσει στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών του Πολυτεχνείου της Αθήνας (1929-1935) με σημαντικούς καθηγητές. Παράλληλα μαθήτευσε κοντά στον Φώτη Κόντογλου (1931-1934), που του δίδαξε βυζαντινή αγιογραφία. Ο Τσαρούχης μελέτησε τη λαϊκή αρχιτεκτονική και τη λαϊκή ενδυμασία. Μαζί με άλλους ζωγράφους της εποχής του, αγωνίστηκε για την ελληνικότητα της τέχνης. Την περίοδο 1935-1936, ταξίδεψε πολύ και ήρθε σε επαφή με εικαστικά έργα του Ιμπρεσιονισμού και σύγχρονων καλλιτεχνικών ρευμάτων της εποχής του. Ανακάλυψε το έργο του Θεόφιλου και γνώρισε σημαντικούς Ευρωπαίους καλλιτέχνες. Στους πίνακές του βρίσκουμε πολλά λαϊκά στοιχεία. Το έργο του εκφράζει τη χαρά και το θαύμα της ζωής. Παράλληλα δούλεψε και ως σκηνογράφος σε ελληνικά και ξένα θέατρα, με μεγάλη πάντα επιτυχία.

Οι 4 εποχές

Ναύτης

Καφενείον Νέον

Δημήτρης Μυταράς

Ο **Δημήτρης Μυταράς** είναι ένας από του σημαντικότερους σύγχρονους Έλληνες ζωγράφους και καθηγητής της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών από το 1975. Ο ίδιος σπούδασε ζωγραφική στη Σχολή αυτή και συνέχισε σπουδές στη σκηνογραφία στη Γαλλία με υποτροφία του ελληνικού κράτους. Συμμετείχε με έργα του σε εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Χαρακτηριστικά του έργου του: Σημαντική θέση στο έργο του κατέχουν οι ανθρώπινες μορφές. Τα έργα του χαρακτηρίζονται για τον έντονο χρωματισμό τους και κάποιες φορές για τον εξπρεσιονιστικό τρόπο έκφρασης. Για τον λόγο αυτό, χαρακτηρίζεται και «ζωγράφος των χρωμάτων».

Συμπληρώνω τον πίνακα, όπως το παράδειγμα 1:

	Μόραλης	Τσαρούχης	Μυταράς
1. Είναι καθηγητής της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών.	✓	✗	✓
2. Είναι μαθητής του Φώτη Κόντογλου.			
3. Οι ανθρώπινες μορφές παίζουν σημαντικό ρόλο στο έργο του.			
4. Η αφαίρεση είναι σημαντικό χαρακτηριστικό στο έργο του.			
5. Δούλεψε και ως σκηνογράφος.			
6. Το κόκκινο και το κίτρινο χρώμα κυριαρχούν στη ζωγραφική του.			
7. Το έργο του εκφράζει τη χαρά και το θαύμα της ζωής.			
8. Στο έργο του προσπαθεί να κρατήσει μόνο το ουσιαστικό.			
9. Στο έργο του βρίσκουμε πολλά λαϊκά στοιχεία.			
10. Σπουδάζει σκηνογραφία στη Γαλλία.			

4. Δημιουργώ με τις λέξεις

α. Να βάλετε σε κύκλο τις λέξεις που ξέρετε στην εικόνα με το ποδήλατο. Να ψάξετε στο λεξικό τις βασικές λέξεις που δεν ξέρετε.

β. Στη συνέχεια να ακούσετε στο youtube το τραγούδι του Κώστα Μακεδόνα σε στίχους Άρη Δαβαράκη και μουσική Χρήστου Νικολόπουλου, «Το ποδήλατο»:
<https://www.youtube.com/watch?v=CM10-yKkQMU>.

γ. Να παρατηρήσετε με προσοχή τους πίνακες του Αλέκου Φασιανού με το πορτοκαλί και το μπλε ποδήλατο και τους δύο ποδηλάτες. Να συζητήσετε στην τάξη ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα σας δημιουργούνται από αυτούς τους πίνακες.

δ. Να δημιουργήσετε στην τάξη μια ομαδική ιστορία που να έχει στοιχεία από το βασικό λεξιλόγιο της πρώτης εικόνας, το τραγούδι του Μακεδόνα και τους πίνακες του Φασιανού.

α. Βασικό λεξιλόγιο για ποδήλατο

β. Κώστας Μακεδόνας, Το ποδήλατο

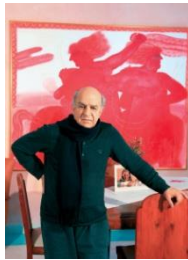
Παίρνω ένα ποδήλατο και φεύγω για τ' αδύνατο
κρατάω στο χέρι το κλειδί
πιάνω το τιμόνι ο σφυγμός μου δυναμώνει
το έργο κάπου το "χω ξαναδεί.

Ήμουν μικρό παιδάκι με καθαρή καρδιά
είχα τ'ονειρό μου, το ποδήλατό μου
κι όλα έμοιαζαν σωστά.
Έγινα δεκάξι, κι όλα ήταν εντάξει
είχα μια ζωή μπροστά.

Το ποδήλατό μου, ήταν πάντοτε δικό μου
και με πήγαινε πολύ μακριά
μέσα στη Σαχάρα, σαν την πιο βαθιά λαχτάρα
μ' οδηγούσε πέρα απ' τη χαρά.

Και τώρα στον αγώνα, ξανά απ' την αρχή
Φόρτσα στο πεντάλι, να 'ρθουνε κι οι άλλοι
πάμε για ορθοπεταλιές
τα ποδήλατά μας, όπως τα όνειρά μας
ξέρουν από ανηφοριές.

γ. Εικαστικοί πίνακες του Αλέκου Φασιανού

Αλέκος Φασιανός (1935-)

Bicycle red

Ερμής ποδηλάτης

5. Γράφω και δημιουργώ

Να κοιτάξετε τα παρακάτω ζευγάρια πινάκων και να γράψετε τις ομοιότητες και τις διαφορές για το κάθε ζευγάρι. Επίσης, να επιλέξετε έναν πίνακα από τους παρακάτω έξι και να γράψετε σε ένα κείμενο 200 λέξεων τι σκέφτεστε και τι νιώθετε, όταν τον βλέπετε. Σας θυμίζει κάτι από την ζωή σας;

Ιακωβίδης, «παιδική συναυλία»

Ομοιότητες των δύο έργων

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

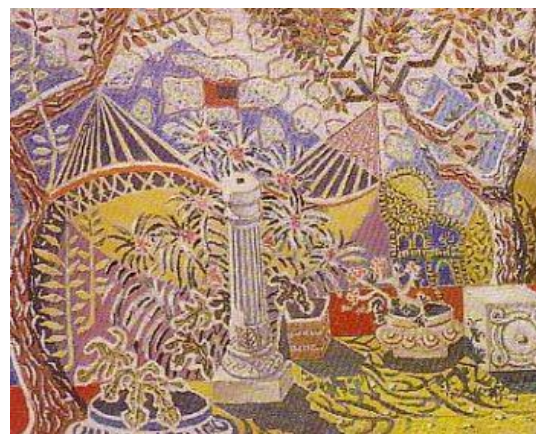
Διαφορές των δύο έργων

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Νίκος Χατζηκυριάκος Γκίκας

Μεγάλο τοπίο στην Ύδρα

Αυλή στην Ύδρα

Ομοιότητες των δύο έργων

1.

2.

3.

4.

5.

Διαφορές των δύο έργων

1.

2.

3.

4.

5.

Θεόφιλος και Μόραλης

Ομοιότητες των δύο έργων

1.

2.

3.

4.

5.

Διαφορές των δύο έργων

1.

2.

3.

4.

5.

6. Επικοινωνώ

Να κάνετε ζευγάρια και να επιλέξετε ένα από τα παρακάτω θέματα. Να τα συζητήσετε μεταξύ σας σε μορφή debate και να τα παρουσιάσετε στην τάξη.

1. Ζωγραφίζω με ακρίβεια κάτι που βλέπω ή χρησιμοποιώ τη φαντασία μου;

2. Ναι ή όχι στο γυμνό;

3. Ζωγραφίζω ένα ειδυλλιακό τοπίο που ευχαριστεί το μάτι του θεατή ή ένα κατεστραμμένο τοπίο, που ξυπνά την οικολογική του συνείδηση;

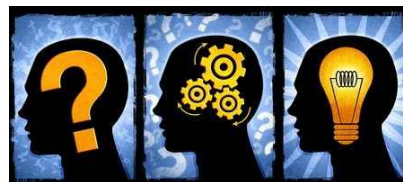
4. Η επίσκεψη σε μια μεταμοντέρνα έκθεση ζωγραφικής είναι για όλους τους ανθρώπους ή μόνο για τους «κουλτουριάρηδες»;

5. Οι ζωγράφοι είναι απλοί και συνηθισμένοι ή ξεχωριστοί και «παράξενοι» άνθρωποι;

7. Σκέφτομαι κριτικά

Η Διεθνής Έκθεση Καλλιτεχνών που ζωγραφίζουν με το Στόμα και το Πόδι (ΖΩΣΠ) για πρώτη φορά στην Ελλάδα¹³¹

Μια ξεχωριστή διεθνής έκθεση τέχνης με έργα καλλιτεχνών που ζωγραφίζουν με το στόμα και το πόδι, παρουσιάζεται στο Ζάππειο από 3 μέχρι 8 Οκτωβρίου 2014. Η Έκθεση αυτή διοργανώνεται πρώτη φορά στην Ελλάδα. Μέχρι τώρα παρουσιάστηκε σε διάφορες μεγάλες πόλεις σε όλον τον κόσμο.

Η Έκθεση διοργανώνεται από τη Διεθνή Ένωση Καλλιτεχνών που ζωγραφίζουν με το στόμα και το πόδι και περιλαμβάνει 140 έργα ζωγραφικής και 2 γλυπτά. Συμμετέχουν καλλιτέχνες από 28 χώρες, ανάμεσά τους 5 Έλληνες και ένας Κύπριος. Οι καλλιτέχνες αυτοί ζωγραφίζουν με το στόμα και το πόδι, γιατί έχουν κάποια αναπηρία ή ασθένεια και δεν μπορούν να χρησιμοποιούν τα χέρια τους.

Οι καλλιτέχνες που ζωγραφίζουν με το στόμα και το πόδι εκθέτουν τα έργα τους κατά καιρούς σε γνωστά μουσεία, γκαλερί και δημόσιους εκθεσιακούς χώρους σε όλο τον κόσμο. Τα έργα αυτά είναι πολύτιμα όχι μόνο για τη σπουδαία καλλιτεχνική τους αξία αλλά και γιατί δημιουργήθηκαν με τεράστια προσπάθεια, ψυχική δύναμη και μεγάλη αγάπη για την τέχνη, αφού οι καλλιτέχνες ζωγραφίζουν μόνο με το στόμα ή το πόδι.

Όλοι οι καλλιτέχνες έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: την τέχνη και ειδικά τη ζωγραφική που παίζει βασικό ρόλο στη ζωή τους. Η ζωγραφική δίνει στους ανθρώπους αυτούς ένα νέο νόημα ζωής σε μια συχνά περιορισμένη καθημερινότητα.

Στην Ελλάδα, τους στηρίζει ο εκδοτικός οίκος Ζωγραφική με το Στόμα και με το Πόδι και τους βοηθά να πωλούν αναπαραγωγές των έργων τους σε Χριστουγεννιάτικες κάρτες και ημερολόγια.

¹³¹ Κείμενο διασκευασμένο από το διαδίκτυο: <http://www.culturenow.gr/30862/h-diethnhs-ekthesh-kallitexnwn-poy-zwgrafizoun-me-to-stoma-kai-to-podi-gia-prwth-fora-sthn-ellada>

Ασκήσεις:

<p>1. Να διαβάσετε το προηγούμενο κείμενο και να γράψετε το κεντρικό θέμα σε περίπου 100 λέξεις.</p>	
<p>2. Να απαντήσετε στις ερωτήσεις: α. Τι είναι η ΖΩΣΠ; β. Γιατί είναι ξεχωριστή η συγκεκριμένη καλλιτεχνική έκθεση; γ. Γιατί η ζωγραφική είναι ιδιαίτερα σημαντική για τους καλλιτέχνες που μιλά το κείμενο; δ. Τι γίνεται την περίοδο των Χριστουγέννων με τα έργα των συγκεκριμένων καλλιτεχνών;</p>	
<p>3. Είστε δημοσιογράφος και μόλις μάθατε για τη ΖΩΣΠ και το έργο της. Πλησιάζουν τα Χριστούγεννα και θέλετε να γράψετε ένα άρθρο για τη δράση της ΖΩΣΠ στην εφημερίδα που δουλεύετε. Στόχος σας είναι να παρουσιάσετε το σπουδαίο έργο της και να πείσετε όσο πιο πολλούς αναγνώστες να την βοηθήσουν οικονομικά (περίπου 200 λέξεις).</p>	

8. Μαθαίνω για τη γλώσσα - κάνω εξάσκηση

8.1 Μαθαίνω για τα ρήματα και εξασκούμε - προστακτική εξακολουθητική/συνεχής και απλή στην ενεργητική και τη μεσοπαθητική φωνή

Η **προστακτική** δείχνει: α) προσταγή, β) προτροπή, γ) απαγόρευση, δ) παράκληση, ε) ευχή, στ) έντονη περιέργεια. Έχει άρνηση μη(ν).

Παραδείγματα	η προστακτική φανερώνει
α. Κλείστε την πόρτα.	Προσταγή
β. Ζήτησε μια μέρα άδεια από τη δουλειά σου, αφού είσαι άρρωστη.	Προτροπή
γ. Μη φωνάζετε έτσι.	Απαγόρευση
δ. Λυπήσου με, σε παρακαλώ.	Παράκληση
ε. Πήγαινε, παιδί μου, στο καλό.	Ευχή
στ. Λέγε, λέγε, πέτυχε αυτό που ήθελες.	έντονη περιέργεια

Η **προστακτική** μπορεί να είναι **εξακολουθητική** ή **απλή**.

A. Ενεργητική φωνή

Η **εξακολουθητική προστακτική**: θέμα ενεργητικού ενεστώτα + κατάληξη **-ε** για το β' ενικό πρόσωπο και **-ετε** για το β' πληθυντικό πρόσωπο.

β' ενικός: λύν-ε, φώναζ-ε / μη λύν-εις, μη φωνάζ-εις

β' πληθυντικός: λύν-ετε, φωνάζ-ετε / μη λύν-ετε, μη φωνάζ-ετε

Η **απλή προστακτική**: θέμα ενεργητικού αορίστου + κατάληξη **-ε** για το β' ενικό πρόσωπο και **-τε** για το β' πληθυντικό πρόσωπο

β' ενικός: λύσ-ε, φώναξ-ε / μη λύσ-εις, μη φώναξ-εις

β' πληθυντικός: λύσ-ετε, φώναξ-τε / μη λύσ-ετε, μη φώναξ-ετε

Β. Μεσοπαθητική φωνή

Η **εξακολουθητική προστακτική**: να + β' ενικό/β' πληθυντικό πρόσωπο ενεστώτα

β' ενικός: **να λύν-εσαι** / **να μη λύν-εσαι**

β' πληθυντικός: **να λύν-εστε** / **να μη λύν-εστε**

Η **απλή προστακτική**: Θέμα αορίστου + κατάληξη **-ε** για το β' ενικό πρόσωπο και **-τε** για το β' πληθυντικό πρόσωπο

β' ενικός: **λύ-σου** / **μη λυ-θείς**

β' πληθυντικός: **λυ-θείτε** / **μη λυ-θείτε**

Ασκήσεις

1. Στο παρακάτω τραγούδια να βρείτε και να υπογραμμίσετε τις προστακτικές. Τι είδους προστακτικές είναι η καθεμιά;

<p>Αν κουραστείς απ' τους ανθρώπους¹³²</p> 	<p>Έλα λεβέντη μου¹³³</p>
<p>Στίχοι: Νίκ. Γκάτσος Μουσική: Μάνος Χατζιδάκης Ερμηνεία: Βασίλης Λέκκας</p>	<p>Στίχοι: Γιάννης Νεγρεπόντης Μουσική: Μάνος Λοΐζος Ερμηνεία: Μαρινέλλα</p>
<p>Αν κουραστείς απ' τους ανθρώπους κι είν' όλα γύρω γκρεμισμένα, μην πας ταξίδι σ' άλλους τόπους, έλα σε μένα, έλα σε μένα. Κι αν πέσει απάνω σου το βράδυ με τ' άστρα του τ' απελπισμένα, μη φοβηθείς απ' το σκοτάδι, έλα σε μένα, έλα σε μένα. Έλα και γείρε το κεφάλι στα χέρια μου τ' αγαπημένα, να ζήσεις τ' όνειρο και πάλι, έλα σε μένα, έλα σε μένα. Κι αν δεις καράβια να σαλπάρουν κι αν δεις να ξεκινάνε τρένα, μην μπεις μαζί τους να σε πάρουν, έλα σε μένα, έλα σε μένα. Έλα και κάθισε δεξιά μου σαν ξεχασμένος αδερφός, να μοιραστείς τη μοναξιά μου και να σου δώσω λίγο φως Έλα σε μένα, έλα σε μένα.</p>	<p>Γεννηθήκαμε χωρίς μοίρα στον ήλιο, μα γνωρίσαμε νωρίς τι να παίρνω σε ό,τι δίνω. Δώσ' μου λεβέντη μου το χέρι της καρδιάς πάρε το δρόμο σου, στα ίδια βήματα με όλους εμάς, δώσ' μου λεβέντη μου το χέρι της καρδιάς. Γεννηθήκαμε χωρίς μοίρα στον ήλιο, μα γνωρίσαμε νωρίς πως να παίρνω ό,τι δίνω. Έλα λεβέντη μου, παιδί της εργατιάς, μάθε το δίκιο σου στα ίδια βάσανα ζωντας με μας έλα λεβέντη μου παιδί της εργατιάς</p>

¹³² https://www.youtube.com/watch?v=HCrp_xvrelU

¹³³ http://www.stixoi.info/stixoi.php?info=Lyrics&act=details&song_id=59252

2. Στην παρακάτω αφίσα από την ελληνική «Οικογένεια του Ουράνιου Τόξου»¹³⁴ α. να εντοπίσετε όλους τους τύπους της προσακτικής και να βρείτε τι είδους είναι ο κάθε τύπος, β. να βρείτε ένα ορθογραφικό λάθος σε μια κατάληξη προσακτικής, που υπάρχει τρεις φορές στην αφίσα και γ. να ξαναγράψετε όλο το κείμενο σε β' ενικό πρόσωπο προσακτικής.

¹³⁴ <http://oikogeneiaouranioutoksouom.blogspot.be>

3. Να ξαναγράψετε τις συνταγές μαγειρικής και ζαχαροπλαστικής (για τα γεμιστά, την καρυδόπιτα και τη φασολάδα) στο κεφάλαιο 1 και να χρησιμοποιήσετε προστακτική αντί οριστικής.

4. Να ξαναγράψετε το παρακάτω κείμενο στην προστακτική.

Οδηγίες ζωγραφικής για αρχάριους¹³⁵

Αρχικά, επιλέγουμε το έργο που θα ζωγραφίσουμε. Οι αρχάριοι καλό είναι να επιλέξουν ένα έργο αφηρημένης τέχνης, γιατί έχει λιγότερες δυσκολίες. Στη συνέχεια, διαλέγουμε τα χρώματα που θα χρησιμοποιήσουμε. Τώρα θα δούμε πιο πρακτικές συμβουλές.

Αγοράζουμε τον καμβά, τα χρώματα και τα πινέλα από κάποιο μαγαζί με είδη hobbies. Μετά, βάζουμε στον καμβά gesso, μια ειδική ουσία που μας βοηθά να χρησιμοποιήσουμε καλύτερα τα ακρυλικά χρώματα.

Στη συνέχεια, τοποθετούμε εφημερίδες στο πάτωμα για να μη λερώσουμε τον χώρο μας και φοράμε παλιά ρούχα. Με ένα μαλακό μολύβι, χαράζουμε τις επιφάνειες. Στην περίπτωση της αφηρημένης τέχνης, χαράζουμε γραμμές τετραγώνων και κύκλων. Αν δεν τα καταφέρνουμε καλά, χρησιμοποιούμε γεωμετρικά όργανα, όπως χάρακες. Καλό είναι να μη σβήνουμε συνέχεια, γιατί ο καμβάς λερώνεται και δεν μπορούμε να βάψουμε εύκολα και σωστά σε εκείνα τα σημεία.

Για το ανακάτεμα των χρωμάτων χρησιμοποιούμε αυγοθήκη. Βάζουμε δίπλα μας και ένα ποτήρι με νερό. Με ένα πινέλο ρίχνουμε νερό από το ποτήρι στην αυγοθήκη και με ένα άλλο πινέλο ρίχνουμε το χρώμα στην αυγοθήκη και το ανακατεύουμε αρκετή ώρα.

Όταν τελειώσουμε με τα χρώματα, περνάμε τον πίνακα με ένα βερνίκι για πιο σταθερό αποτέλεσμα.

Καλές ζωγραφικές!!

¹³⁵ Διασκευή κειμένου από το διαδίκτυο: <https://anthistam.wordpress.com/2011/02/21/zwgrafiki-se-kamva>

8.2 Μαθαίνω για τις αντωνυμίες (τις αόριστες και τις αναφορικές) και εξασκώμαι

8.2.1 Αόριστες αντωνυμίες (κάποιος, -α, -ο/ καθένας, καθεμία, καθένα)

κάποιος, α, ο			
Ενικός αριθμός			
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ονομ.	κάποιος	κάποια	κάποιο
γεν.	κάποιου	κάποιας	κάποιου
αιτ.	κάποιο	κάποια	κάποιο
Πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	κάποιοι	κάποιες	κάποια
γεν.	κάποιων	κάποιων	κάποιων
αιτ.	κάποιους	κάποιες	κάποια

καθένας, καθεμία / καθεμιά, καθένα			
Ενικός αριθμός			
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ονομ.	καθένας	καθεμία / καθεμιά	καθένα
γεν.	καθενός	καθεμίας / καθεμιάς	καθενός
αιτ.	καθέναν	καθεμία / καθεμιά	καθένα

8.2.2 Αναφορικές αντωνυμίες (ο οποίος, -α, -ο / όποιος, -α, -ο/ όσος, -η, -ο)

ο οποίος, α, ο			
Ενικός αριθμός			
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ονομ.	ο οποίος	η οποία	το οποίο
γεν.	του οποίου	της οποίας	του οποίου
αιτ.	τον οποίο	την οποία	το οποίο
Πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	οι οποίοι	οι οποίες	τα οποία
γεν.	των οποίων	των οποίων	των οποίων
αιτ.	τους οποίους	τις οποίες	τα οποία

όποιος, α, ο			
Ενικός αριθμός			
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ονομ.	όποιος	όποια	όποιο
γεν.	όποιου	όποιας	όποιου
αιτ.	όποιο(ν)	όποια	όποιο
Πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	όποιοι	όποιες	όποια
γεν.	όποιων	όποιων	όποιων
αιτ.	όποιους	όποιες	όποια

όσος, η, ο			
Ενικός αριθμός			
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ονομ.	όσος	όση	όσο
γεν.	όσου	όσης	όσου
αιτ.	όσο	όση	όσο
Πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	όσοι	όσες	όσα
γεν.	όσων	όσων	όσων
αιτ.	όσους	όσες	όσα

8.3 Μαθαίνω για τις αναφορικές προτάσεις

Αναφορικές λέγονται οι προτάσεις που εισάγονται (αρχίζουν) με αναφορικές αντωνυμίες ή αναφορικά επιρρήματα.

- 1. Είναι γλυκός ο καφές **που** πίνουμε.
- 2. Είναι γλυκός ο καφές **τον οποίο** πίνουμε.
- 3. **Όποιος** κάνει βαριά δουλειά κουράζεται γρήγορα.
- 4. **Όπου** βλέπεις χαρούμενα παιδιά, υπάρχουν σωστοί γονείς και καλοί δάσκαλοι.

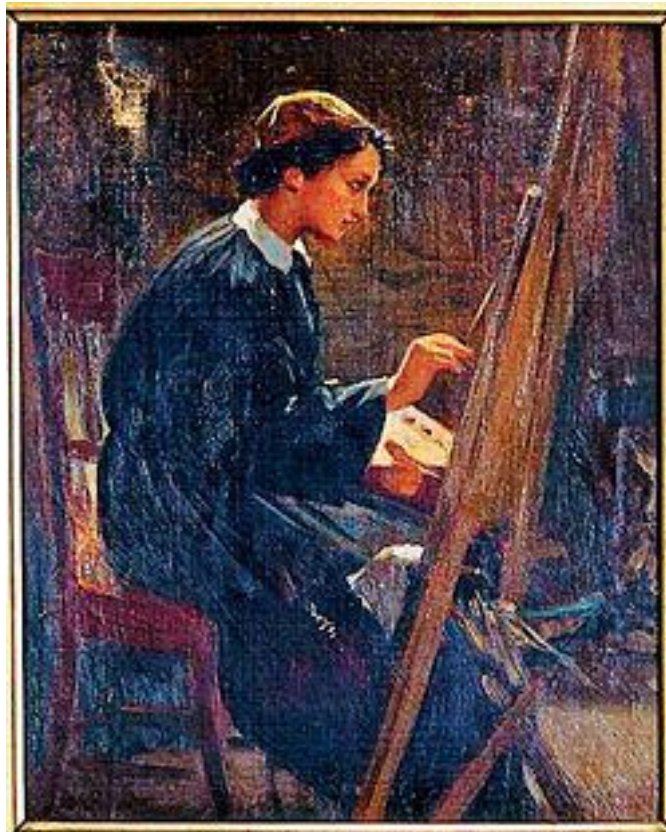
Οι αναφορικές προτάσεις, ανάλογα α) με τον τρόπο που εισάγονται και β) με τον τρόπο που χρησιμοποιούνται, χωρίζονται σε:

- α) **αναφορικές ονοματικές επιθετικές** (παραδείγματα 1, 2)
 - εισάγονται με τις αναφορικές αντωνυμίες
 - ο οποίος, η οποία, το οποίο

- που
 - χρησιμοποιούνται ως επιθετικός προσδιορισμός ενός ουσιαστικού
- β) **αναφορικές ελεύθερες ονοματικές** (παράδειγμα 3)
 - εισάγονται με τις αναφορικές αντωνυμίες:
 - όποιος, όποια, όποιο
 - όσος, όση, όσο
 - ό,τι
 - οποιοσδήποτε, οποιαδήποτε, οποιοδήποτε
 - οσοσδήποτε, οσηδήποτε, οσοδήποτε
 - οτιδήποτε, οτιδήποτε, οτιδήποτε
 - Εξαρτώνται από ένα ρήμα και χρησιμοποιούνται ως:
 - α. υποκείμενο: Όποιος θέλει ας έρθει μαζί μου στη Βραζιλία τον Σεπτέμβριο.
 - β. αντικείμενο: Πούλησε ό,τι είχε και δεν είχε.
 - γ. κατηγορούμενο: Στην Ελλάδα είσαι ό,τι πεις.
 - δ. προσδιορισμός: Πάρε τα βιβλία, όσα είναι στο τραπέζι, και βάλτα στα ράφια.
- γ) **αναφορικές ελεύθερες επιρρηματικές** (παράδειγμα 4)
- Εισάγονται με τα αναφορικά επιρρήματα:
 - όπου, οπουδήποτε
 - όποτε, οποτεδήποτε
 - όσο, οσοδήποτε
- Εξαρτώνται από ένα ρήμα και εκφράζουν επιρρηματικές σημασίες, π.χ.
 - χρόνο: Θα έρθουμε σπίτι σου όποτε μας καλέσεις.
 - τρόπο: Φτιάξτο όπως θέλεις.
 - τόπο: Θα πάμε διακοπές όπου μας αρέσει.
 - ποσό: Τρέξε όσο μπορείς.

1. Στο παρακάτω κείμενο να εντοπίσετε τις αναφορικές προτάσεις. Να αντικαταστήσετε το «που» με το «ο οποίος, -α, -ο», όπου είναι γραμματικά σωστό.

Ελένη Μπούκουρα-Αλταμούρα, η πρώτη Ελληνίδα φεμινίστρια ζωγράφος¹³⁶

Αυτοπροσωπογραφία της Ελένης Μπούκουρα-Αλταμούρα

Η **Ελένη Μπούκουρα-Αλταμούρα** (1821-1900) ήταν η πρώτη σημαντική Ελληνίδα ζωγράφος και είχε μία ιδιαίτερα δύσκολη και τραγική ζωή.

Γεννήθηκε στις Σπέτσες. Ήταν κόρη του καπετάνιου Γιάννη Μπούκουρα, ο οποίος έγινε στη συνέχεια ο πρώτος ιδιοκτήτης Θεάτρου της Αθήνας. Όταν η Ελένη ήταν ακόμα παιδί, ζωγράφιζε τις φίλες της, που της πόζαραν στην αυλή του σχολείου τους. Ο πατέρας της, που κατάλαβε το ταλέντο της, πήρε τον Raffaello Ceccoli, καθηγητή του Σχολείου των Τεχνών, ως δάσκαλο στο σπίτι για την κόρη του. Το 1848, η Ελένη έφυγε στην Ιταλία, όπου παρακολούθησε μαθήματα ζωγραφικής στη Νάπολη, στη Ρώμη και στη Φλωρεντία, μεταμφιεσμένη σε άντρα, με το ψευδώνυμο Χρυσίνης Μπούκουρας. Στη Νάπολη μαθήτευσε στο εργαστήρι τού κατά τέσσερα χρόνια μικρότερού της Ιταλού ζωγράφου και επαναστάτη Franceso Saverio Altamura, τον οποίο και ερωτεύτηκε. Μαζί του έκανε τρία παιδιά εκτός γάμου: τον Ιωάννη, τη Σοφία και τον Αλέξανδρο. Στη συνέχεια, ασπάστηκε τον καθολικισμό, για να μπορέσει να επισημοποιήσει τη σχέση της και να παντρευτεί τον Αλταμούρα. Όμως, το 1857 ο σύζυγός της την εγκατέλειψε και

¹³⁶ Διασκευή κειμένων από το διαδίκτυο: <http://www.sansimera.gr/biographies/344> και <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=391048>

έφυγε με την ερωμένη του, που ήταν η Αγγλίδα φίλη της ζωγράφος Jane Benhman Hay. Μαζί του ο Αλταμούρα πήρε και τον μικρότερο γιο τους, τον Αλέξανδρο.

Στη συνέχεια, η Ελένη επέστρεψε με τον Ιωάννη και τη Σοφία στην Ελλάδα, όπου άρχισε να παραδίδει μαθήματα ζωγραφικής σε κοπέλες της Αθήνας. Το 1872 η κόρη της αρρώστησε και τελικά πέθανε από φυματίωση. Το 1876 ο γιος της, ο ζωγράφος Ιωάννης Αλταμούρας, ολοκλήρωσε τις σπουδές του στην Κοπεγχάγη και επέστρεψε στην Αθήνα, γεμίζοντας με χαρά τη μητέρα του. Όμως η χαρά της Ελένης δεν κράτησε πολύ, καθώς και ο Ιωάννης αρρώστησε και πέθανε και αυτός από φυματίωση το 1878. Ο θάνατος των δύο νέων προκάλεσε νευρικό κλονισμό στην Ελένη, που οδηγήθηκε στην τρέλα. Σε ηλικία 60 ετών περίπου, επέστρεψε στις Σπέτσες, όπου πέθανε σχεδόν άγνωστη το 1900.

Λέγεται πως, πριν πεθάνει, έκαψε όλα ή σχεδόν όλα τα ζωγραφικά της έργα, αν και κάποιοι υποστηρίζουν ότι τα έργα της καταστράφηκαν από συγγενείς της, που καθάρισαν το σπίτι της μετά τον θάνατό της.

Η τραγική ζωή της Ελένης Μπούκουρα-Αλταμούρα έγινε το θέμα ενός μυθιστορήματος, που έγραψε η Ρέα Γαλανάκη με το τίτλο *Ελένη ή ο κανένας* (1998) κι ενός θεατρικού έργου που έγραψε ο Κώστας Ασημακόπουλος με τίτλο *Ελένη Αλταμούρα* (2005).

2. Να ενώσετε τις δύο προτάσεις, χρησιμοποιώντας αναφορική πρόταση, όπως στο παράδειγμα.

1. Βλέπω το λεωφορείο. Το λεωφορείο πηγαίνει στην Καβάλα.

Το λεωφορείο που βλέπω, πηγαίνει στην Καβάλα,

2. Χάλασε το ποδήλατο. Ο πατέρας μου χάρισε το ποδήλατο σε μένα.

3. Η στάση είναι δίπλα στο σούπερ μάρκετ. Στη στάση σταματά το λεωφορείο.

4. Είδα τον Πέτρο. Ο Πέτρος είναι ξάδελφος του άντρα μου.

5. Είπαμε κάτι. Αυτό πρέπει να μείνει μυστικό.

6. Η Χριστίνα είναι πολύ καλή σε όλα. Σου μίλησα για τη Χριστίνα.

7. Η Λίζα παίζει κάθε μέρα πολλές ώρες πιάνο. Η Λίζα είναι εξαιρετική!

8. Η Καίτη δεν τα πηγαίνει καλά στο σχολείο. Η Καίτη δε διαβάζει ποτέ στο σπίτι της.

9. Η Άννα χώρισε με τον άντρα της. Η Άννα έφυγε για ένα μεγάλο ταξίδι στην Ασία.

10. Ο Θανάσης Βέγγος είναι μεγάλος Έλληνας ηθοποιός. Ο Βέγγος πέθανε πριν λίγα χρόνια.

9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία

Το παραμύθι των χρωμάτων και της ενότητας¹³⁷

Μια φορά κι έναν καιρό τα χρώματα είχαν φωνή όπως οι άνθρωποι και μιούσαν. Μια ανοιξιιάτικη μέρα άρχισαν να μαλώνουν μεταξύ τους για το ποιο από όλα είναι το καλύτερο, το πιο χρήσιμο και το πιο αγαπημένο!

Το Πράσινο άρχισε να λέει: «Και βέβαια είμαι το καλύτερο χρώμα, γιατί είμαι το σημάδι της ζωής και της ελπίδας. Πράσινο είναι το χορτάρι, τα φύλλα και τα δέντρα που στολίζουν τη Γη μας. Χωρίς εμένα τα ζώα θα πέθαιναν. Κοιτάξτε λίγο γύρω σας και θα δείτε ότι είμαι παντού».

Το Μπλε δε συμφωνούσε καθόλου με ό,τι έλεγε το Πράσινο. Και έτσι απάντησε: «Μη σκέφτεστε μόνο τη γη αλλά κοιτάξτε τον ουρανό και θαυμάστε τη θάλασσα. Ο ουρανός δίνει την ειρήνη, την ηρεμία και η θάλασσα και το νερό δίνουν την ζωή. Είμαι το χρώμα της σιωπής...! Συμβολίζω τη σκέψη και είμαι απαραίτητο για την εσωτερική γαλήνη και την ισορροπία. Χωρίς εμένα θα ήσασταν ένα τίποτα!»

Το Κίτρινο τότε θύμωσε με αυτά που άκουγε. Έτσι μπήκε αμέσως στη συζήτηση και είπε: «Καλά, είστε σοβαροί; Πως είναι δυνατόν να είστε εσείς οι καλύτεροι, αφού είναι φανερό πως εγώ είμαι το καλύτερο και το πιο αγαπημένο χρώμα. Ο ήλιος, το φεγγάρι και τα αστέρια έχουν το χρώμα μου. Φέρνω τη χαρά και την ζεστασιά σε όλο τον κόσμο».

Το Πορτοκαλί τότε είπε με δυνατή φωνή: «Είμαι το χρώμα της υγείας και της δύναμης. Μπορεί να είμαι λιγοστό αλλά καλύπτω τις ανάγκες της ανθρώπινης ζωής. Σκεφτείτε τις βιταμίνες που προσφέρουν τα καρότα, τα πορτοκάλια και το μάγκο. Δείτε τι όμορφη που είναι η ανατολή του ηλίου και το ηλιοβασίλεμα. Η ομορφιά τους είναι τόσο εντυπωσιακή που γεμίζει ευτυχία και γαλήνη τις ψυχές των ανθρώπων»!

Το Κόκκινο άκουγε όλη τη συζήτηση και δεν μπορούσε άλλο να σιωπά. Έτσι είπε: «Σας ακούω τόση ώρα και δεν αντέχω να μην μιλήσω...! Μικρά και ασήμαντα χρωματάκια πότε θα καταλάβετε ότι εγώ είμαι ο αρχηγός όλων σας! Είμαι το χρώμα που κυλάει στις φλέβες όλων των ζωντανών οργανισμών... είμαι η ίδια η ζωή. Είμαι το χρώμα του κινδύνου, του έρωτα και της αγάπης! Οι βασιλιάδες όλης της Γης με έχουν επιλέξει γιατί είμαι σημάδι δύναμης και εξουσίας! Είμαι το καλύτερο... τελεία και παύλα»!

Μετά τα λόγια του Κόκκινου, ο καβγάς δυνάμωσε και τα χρώματα άρχισαν να φωνάζουν και να μαλώνουν έντονα. Ξαφνικά τους τρόμαξε μια αστραπή, ακούστηκε μια βροντή και άρχισε να βρέχει πολύ δυνατά. Τα χρώματα μαζεύτηκαν φοβισμένα σε μια άκρη

¹³⁷ Διασκευή από την ιστοσελίδα: http://scroodgejkok.blogspot.be/2010/10/blog-post_10.html

και προσπαθούσαν να αποφύγουν την ασταμάτητη βροχή. Η βροχή οργισμένη άρχισε να φωνάζει στα χρώματα και να τους λέει:

«Ανόητα χρώματα! Γιατί μαλώνετε μεταξύ σας και γιατί προσπαθείτε να αποδείξετε ποιος από εσάς είναι ο καλύτερος; Δεν ξέρετε ότι ο καθένας από εσάς υπάρχει για έναν ειδικό σκοπό και αυτό σας κάνει μοναδικά και διαφορετικά;; Ενώστε τα χέρια σας και ελάτε σε μένα»!

Τα χρώματα έκαναν ότι υπάκουσαν στην βροχή και ένωσαν τα χέρια τους.

Η βροχή συνέχισε: «Από τώρα και στο εξής μετά από κάθε βροχή θα ενώνετε τα χέρια σας και θα τεντώνεστε από την μια ως την άλλη άκρη του ουρανού σχηματίζοντας ένα υπέροχο ουράνιο τόξο ως υπενθύμιση ότι όλοι μπορείτε να ζήσετε ειρηνικά. Το ουράνιο τόξο θα είναι σημάδι που θα δίνει ελπίδα για το αύριο».

Και έτσι κάθε φορά που μια καλή βροχή πλένει τον κόσμο ένα ουράνιο τόξο εμφανίζεται στον ουρανό για να θυμάστε να εκτιμάτε ο ένας τον άλλο!

10. Αξιολογώ το κεφάλαιο

1. Σε ποιο βαθμό ανταποκρίνεται το υλικό που μελετήσατε στην ενότητα στις προσδοκίες που είχατε;

Πολύ Αρκετά Λίγο Ελάχιστα Δεν έχω άποψη

Αιτιολογήστε σύντομα την άποψή σας:

.....

.....

.....

.....

.....

2. Αξιολογήστε τις υποενότητες του κεφαλαίου βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Προετοιμάζω την ενότητα (επάρκεια ειδικού λεξιλογίου - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
2. Διαβάζω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - κατανοητή παρουσίαση - επάρκεια εποπτικού υλικού)	1	2	3	4	5
3. Ακούω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - σαφήνεια παρουσίασης)	1	2	3	4	5
4. Δημιουργώ με τις λέξεις (πλούτος νέου λεξιλογίου - δυνατότητα άμεσης χρήσης του με παραδείγματα)	1	2	3	4	5
5. Γράφω και δημιουργώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - δυνατότητα δημιουργικής εξάσκησης στη γραφή)	1	2	3	4	5

6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate (ενδιαφέρουσες θεματικές - σύνδεση με ζητήματα γενικού και ειδικού ενδιαφέροντος)	1	2	3	4	5
7. Σκέφτομαι κριτικά (σύνδεση με τη σύγχρονη κοινωνική καθημερινότητα - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα (σαφήνεια παρουσίασης - επάρκεια εξάσκησης)	1	2	3	4	5
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία (ενδιαφέρον περιεχόμενο - επαρκής διάρκεια)	1	2	3	4	5

3. Αξιολογήστε ολόκληρη την ενότητα «Τέχνες της γεύσης» βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Διάρκεια ενασχόλησης με την ενότητα	1	2	3	4	5
2. Οργάνωση της ενότητας	1	2	3	4	5
3. Πληρότητα του περιεχομένου σε γνωστικό επίπεδο	1	2	3	4	5
4. Ομαδοσυνεργατική μορφή των μαθημάτων	1	2	3	4	5
5. Χρησιμότητα του περιεχομένου στην εκμάθηση της νεοελληνικής γλώσσας και κουλτούρας	1	2	3	4	5
6. Επαρκής καλλιέργεια και των 4 δεξιοτήτων του λόγου (κατανόηση και παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου)	1	2	3	4	5
7. Βάση για περαιτέρω προσωπική ενασχόληση	1	2	3	4	5
8. Καινοτομία διδακτικού υλικού	1	2	3	4	5
9. Η ατμόσφαιρα των μαθημάτων	1	2	3	4	5
10. Η συμμετοχή στα μαθήματα	1	2	3	4	5

4 Τι προτείνετε για τη βελτίωση

α. του περιεχομένου:

.....

.....

.....

.....

.....

β. του τρόπου παρουσίασης:

.....

.....

.....

.....

.....

5 Σχόλια - Παρατηρήσεις:

.....

.....

.....

.....

.....

ΓΛΥΠΤΙΚΗ

1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο

ο γλύπτης - η γλύπτρια

το γλυπτό - το ανάγλυφο

η αφηρημένη γλυπτική

Τεχνικές γλυπτικής:
αφαιρετική τεχνική [αφαιρώ → η αφαίρεση: -]

→ το σκάλισμα
προσθετική τεχνική [προσθέτω → η πρόσθεση: +]

→ η συγκόλληση

Βασικά υλικά για τη γλυπτική:

σκληρά υλικά			
η πέτρα	το μάρμαρο	το μέταλλο	το ξύλο
			

μαλακά υλικά	
ο πηλός	το πλαστικό
	

Είδη αγαλμάτων	
Ο ανδριάντας = ολόσωμο άγαλμα (σημαντικού) ανθρώπου ή μιας προσωποποιημένης ιδέας	Η προτομή = άγαλμα (σημαντικού) ανθρώπου ή μιας προσωποποιημένης ιδέας από τη μέση και πάνω
	

έκθεση γλυπτικής

2. Διαβάζω και κατανοώ

Η ιστορία της σύγχρονης ελληνικής γλυπτικής¹³⁸

A. Η ιστορία της της σύγχρονης ελληνικής γλυπτικής τον 19ο αιώνα¹³⁹

Η γλυπτική γνώρισε μεγάλη άνθηση στην αρχαία Ελλάδα και στους αιώνες που ακολούθησαν. Ωστόσο, με την επικράτηση του Χριστιανισμού, άρχισε να παρακμάζει: από αυτόνομη τέχνη άρχισε να έχει μόνο διακοσμητικό ρόλο. Στα μεταβυζαντινά χρόνια (1453-1821), συναντούμε τη γλυπτική μόνο στη λαϊκή τέχνη και σε γλυπτά που διακοσμούν κυρίως τοίχους και πόρτες από:

Ξύλο	
μέταλλο	
Πέτρα	

Η εμφάνιση της γλυπτικής ξανά ως τέχνης αυτόνομης και η απομάκρυνσή της από τον απλό διακοσμητικό της ρόλο έγινε στις αρχές του 19ου αιώνα στα Επτάνησα, με τον Κερκυραίο γλύπτη **Παύλο Προσαλέντη**.

¹³⁸ Διασκευασμένα κείμενα από την διαδικτυακή πηγή της Ελληνικής Εθνικής Γλυπτοθήκης: <http://www.nationalgallery.gr/site/content.php?sel=689>

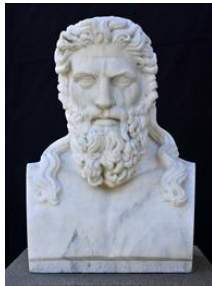
¹³⁹ http://www.nationalgallery.gr/site/content.php?sel=687&artwork_id=65635

Παύλος Προσαλέντης (1784-1837)

Ο Παύλος Προσαλέντης ήταν ένας από τους πιο βασικούς εκπροσώπους της Επτανησιακής Σχολής στη Γλυπτική.

Ο Προσαλέντης έκανε μαθήματα σχεδίου και γλυπτικής στην Κέρκυρα και στη Ρώμη. Μετά τις σπουδές του στην Ιταλία, επέστρεψε στην Κέρκυρα. Το 1811 ίδρυσε την πρώτη Καλλιτεχνική Σχολή στην Ελλάδα, που το 1815, έγινε η «Δημόσια Ακαδημία των Ωραίων Τεχνών».

Πλάτων, 1815

Μάρμαρο, 46 x 34 x 24 εκ.

Η θεματογραφία του περιλάμβανε κυρίως:

- ανδριάντες
- προτομές
- έργα με μυθολογικό περιεχόμενο

Η προτομή του Πλάτωνα, που βρίσκεται σήμερα στην Εθνική Γλυπτοθήκη, είναι το πρώτο χρονολογημένο γλυπτό της σύγχρονης Ελλάδας.

Την περίοδο που ο Προσαλέντης ίδρυσε την Καλλιτεχνική Σχολή του στην Κέρκυρα, η υπόλοιπη Ελλάδα ήταν ακόμη μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οι πρώτοι εκπρόσωποι της γλυπτικής του νέου ελληνικού κράτους, γεννήθηκαν αρκετά πιο αργά. Μόνο σε ένα νησί των Κυκλάδων, την Τήνο, υπήρχε εκείνη την περίοδο ενασχόληση με τη γλυπτική, γιατί η τέχνη αυτή είχε εκεί μακρόχρονη παράδοση. Ωστόσο, η μαρμαρογλυπτική στην Τήνο είχε απλά διακοσμητικό χαρακτήρα.

Το 1830, δημιουργήθηκε το ελεύθερο ελληνικό κράτος και λίγο αργότερα, το 1834, μεταφέρθηκε η πρωτεύουσά του από το Ναύπλιο στην Αθήνα. Τότε άρχισαν να χτίζονται πολλά καινούρια κτήρια. Το γεγονός αυτό προσέλκυσε πολλούς τεχνίτες μαρμαρογλυπτικής από την Τήνο, που έρχονταν στην Αθήνα και δούλευαν στη διακόσμηση των νέων κτηρίων. Αυτού του είδους η γλυπτική ονομάζεται «αρχιτεκτονική γλυπτική».

Παράδειγμα αρχιτεκτονικής γλυπτικής στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας

Ήδη το 1835, δύο αδέρφια από την Τήνο, ο **Ιάκωβος** και ο **Φραγκίσκος Μαλακατές** ίδρυσαν στην Αθήνα το πρώτο εργαστήριο γλυπτικής και άρχισαν να κάνουν πολλές αρχιτεκτονικές εργασίες. Επίσης, ήταν πρωτοπόροι της νεοελληνικής επιτύμβιας γλυπτικής, δηλαδή της γλυπτικής στους τάφους και στα νεκροταφεία. Στο εργαστήριο των αδελφών Μαλακατέ δούλεψαν πολλοί από τους σημαντικούς Έλληνες γλύπτες.

Παραδείγματα επιτύμβιας γλυπτικής των αδελφών Μαλακατέ

Τάφος Μαρίας Τσιλιάνη (1875)

Τάφος Νικολάου Λούντζη (1876)

Το 1837, έγινε στην Αθήνα το Σχολείον των Τεχνών. Εκεί, η γλυπτική άρχισε να διδάσκεται συστηματικά από το 1847 με καθηγητή τον Γερμανό γλύπτη Christian Siegel (1808-1883). Ο Siegel έφερε στην Ελλάδα το νεοκλασικιστικό πνεύμα, που επικρατούσε στην Ευρώπη ήδη από τα μέσα του 18ου αιώνα. Ο νεοκλασικισμός χαρακτηριζόταν από την επιστροφή στην αρχαία ελληνική και τη ρωμαϊκή τέχνη, μέσα από την αναβίωση¹⁴⁰ κλασικών μοτίβων και θεμάτων.

Christian Siegel

Μέσα σε αυτό το πνεύμα του νεοκλασικισμού έζησαν και δημιούργησαν οι πρώτοι γλύπτες του ελεύθερου ελληνικού κράτους: ο **Ιωάννης Κόσσος** (1822-1873), τα αδέρφια **Γεώργιος** (1830-1880) και **Λάζαρος Φυτάλης** (1831-1909) και ο **Λεωνίδας Δρόσης** (1834-1882). Οι γλύπτες αυτοί συνέχιζαν μια οικογενειακή παράδοση στη γλυπτική.

Ο κλασικισμός, λοιπόν, επικρατούσε στην ελληνική γλυπτική του 19ου αιώνα. Όμως, από τη δεκαετία του 1870 και μετά, άρχισαν να εμφανίζονται και άλλες τάσεις στην ελληνική γλυπτική. Έτσι, δημιουργήθηκαν και γλυπτά ελεύθερης έμπνευσης.

¹⁴⁰ αναβιώνω (η αναβίωση) = ξαναζώ.

Ο **Δημήτριος Φιλιππότης** (1834-1919) από την Τήνο ήταν από τους πρώτους που έδειξαν ενδιαφέρον για την ελεύθερη και πιο ρεαλιστική σύνθεση. Οι παιδικές μορφές στη φύση, όπως ο *Θεριστής*¹⁴¹ (1870) και ο *Μικρός ψαράς* (1874) αποτέλεσαν ένα νέο θεματικό είδος.

Δημήτριος Φιλιππότης		
		
Μικρός ψαράς	Ο Θεριστής	Ταφικό μνημείο

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΡΟΥΤΟΣ

Κλασικιστική παιδεία πήρε και ο **Γεώργιος Βρούτος** (1843-1909). Συνδύασε την κλασικιστική του εκπαίδευση με το ενδιαφέρον του για τον ρεαλισμό. Σε κάποια έργα του, όπως *Το πνεύμα του Κοπέρνικου*, *Η Λήδα και ο κύκνος* και *Ο Έρωτας που σπάζει το τόξο του*, είναι φανερή η προσπάθειά του να καινοτομήσει.¹⁴² Για το τελευταίο του αυτό έργο πήρε βραβείο στην Παγκόσμια Έκθεση στο Παρίσι το 1900.

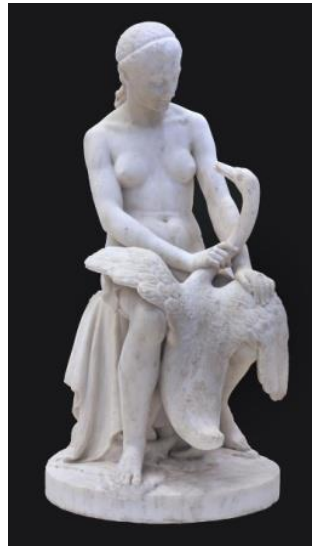
¹⁴¹ Θερίζω (→ ο θερισμός) = αυτός που κόβει τα χόρτα στο χωράφι.

¹⁴² Καινοτομώ (→ η καινοτομία) = κάνω κάτι καινούριο, ανοίγω καινούριους δρόμους.

Γεώργιος Βρούτος

Το Πνεύμα του Κοπέρνικου, 1877
Μάρμαρο, 292 x 77 x 77 εκ.

Η Λήδα και ο κύκνος
Μάρμαρο, 130 x 69 x 72 εκ.

Έρωτας που σπάζει το τόξο του,
1896
Μάρμαρο, 107 x 67 x 97 εκ.

Περίπου στα μέσα της δεκαετίας του 1870 εμφανίστηκε στον καλλιτεχνικό χώρο ο **Γιαννούλης Χαλεπάς** (1851-1938), μία από τις πιο σημαντικές προσωπικότητες της νεοελληνικής γλυπτικής. Η πιο γνωστή του δημιουργία είναι η *Κοιμωμένη* στο πρώτο νεκροταφείο της Αθήνας.

Το παραμύθι της Πεντάμορφης

Σάτυρος που παίζει
με τον Έρωτα

Κοιμωμένη

Η ελληνική γλυπτική του 19ου αιώνα, λοιπόν, χαρακτηριζόταν από την κυριαρχία του κλασικισμού. Όμως, η ανάγκη ανανέωσης της καλλιτεχνικής έκφρασης οδήγησε σε μια μεγάλη χρονική περίοδο, που χαρακτηριζόταν από τη συνύπαρξη της κλασικιστικής παράδοσης με ρεαλιστικά στοιχεία.

Β. Η ιστορία της σύγχρονης ελληνικής τον 20ό αιώνα

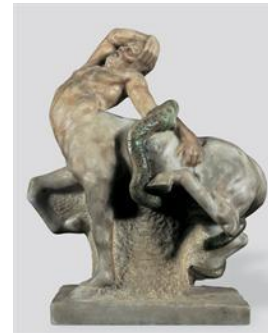
Σιγά-σιγά η γλυπτική στο νεοελληνικό κράτος απελευθερωνόταν από τον κλασικισμό και ενδιαφερόταν όλο και πιο πολύ για μια ρεαλιστική θεματολογία, όπως συνέβη¹⁴³ στην υπόλοιπη Ευρώπη τα τελευταία τριάντα χρόνια του 19ου αιώνα. Αρκετοί γλύπτες της εποχής, όπως ο **Γεώργιος Μπανάος** (1863-1940) και ο **Θωμάς Θωμόπουλος** (1873-1937), αν και παρέμεναν λάτρεις της αρχαίας ελληνικής τέχνης, εμπλούτιζαν τις δημιουργίες τους με ρεαλιστικά στοιχεία. Καινοτομία του Θωμόπουλου αποτέλεσε μία σειρά έγχρωμων¹⁴⁴ γλυπτών, που είχαν ως πρότυπο τα έργα του Γάλλου γλύπτη Auguste Rodin.

✽ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΝΑΟΣ ✽

ΘΩΜΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

Θωμάς Θωμόπουλος, *Ιπποκένταυρος*, 1901
Μάρμαρο χρωματισμένο, 60,5 x 34 x 17 εκ.

Ο γλύπτης που συνειδητά άρχισε να πειραματίζεται με τις νεότερες καλλιτεχνικές τάσεις ήταν ο **Μιχάλης Τόμπρος** (1889-1974). Ήταν ένας άνθρωπος με πολλά ενδιαφέροντα. Δίδασκε πολλά χρόνια στη Σχολή Καλών Τεχνών και συμμετείχε στη διάδοση των μοντέρνων ρευμάτων στην ελληνική τέχνη.

<p>Μιχάλης Τόμπρος</p>	
	
<p><i>Δύο φίλες</i>, 1929 Μάρμαρο, 66 x 33 x 21 εκ.</p>	<p><i>Το ξωτικό</i>, 1955 Μπρούντζος, 116 x 65 x 27 εκ.</p>

¹⁴³ Συμβαίνει = γίνεται, συνέβη = έγινε.

¹⁴⁴ Έγχρωμος, -η, -ο = με χρώματα.

Περίπου το 1925, με πρωτοβουλία του Θωμά Θωμόπουλου, επανήλθε στον καλλιτεχνικό χώρο ο Γιαννούλης Χαλεπάς, τα έργα του οποίου είχαν ένα ιδιαίτερα ελεύθερο στυλ. Έργα όπως τα παρακάτω αποτελούν χαρακτηριστικά δείγματα αυτής της περιόδου της ζωής του.

		
<p><i>Αναπαυομένη</i>, 1931 Γύψος, 49 x 158 x 60 εκ.</p>	<p><i>Ερμής, Πήγασος και Αφροδίτη</i>, 1933 Γύψος, 72 x 55 x 43 εκ.</p>	<p><i>Ο κυνηγός</i>, 1933 Γύψος, 65 x 21 x 28 εκ.</p>

Στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα κάποιοι Έλληνες γλύπτες συνέχιζαν να ακολουθούν συντηρητικές τάσεις στο έργο τους. Όμως, όλο και περισσότεροι στρέφονταν στα σύγχρονα καλλιτεχνικά ρεύματα. Οι σπουδές τους στο εξωτερικό και η επαφή τους με διάφορα μοντέρνα καλλιτεχνικά ρεύματα τους οδήγησε, κυρίως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο,

- σε πειραματισμούς με διάφορες τάσεις
- στη χρησιμοποίηση νέων υλικών στα έργα τους, όπως του μετάλλου
- στην εκμετάλλευση του φωτός, της κίνησης και του ήχου
- στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων που πρόσφερε η επιστήμη και η τεχνολογία
- στη δημιουργία αφηρημένων σχημάτων
- στον ανθρωποκεντρισμό πολλών έργων

		
<p>Χρύσα Βαρδέα (1933-2013) <i>Times Square</i>, 1970 - 1973 Μικτά υλικά και πλεξιγκλάς</p>	<p>Ιωάννης Αβραμίδης (1922-) <i>Καθιστή μορφή</i>, 1983 Κατασκευή από αλουμίνιο</p>	<p>Αφροδίτη Λίτη, 1984 Σίδηρο, καθρέφτης</p>

Ερωτήσεις κατανόησης κειμένου

1. Τι εννοούμε με τους όρους νεοελληνική γλυπτική και αρχιτεκτονική γλυπτική;
2. Ποια είναι η σχέση του Παύλου Προσαλέντη με την ελληνική γλυπτική;
3. Ποια ήταν η σημασία της μεταφοράς της ελληνικής πρωτεύουσας από το Ναύπλιο στην Αθήνα για τη γλυπτική τέχνη;
4. Πότε και πού άρχισε να διδάσκεται επίσημα την Ελλάδα η γλυπτική;
5. Να αναφέρετε δύο παραδείγματα κλασικιστικής γλυπτικής.
6. Να αναφέρεται κάποια βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής γλυπτικής τον 20ό αιώνα.
7. Ποιος ήταν ο Γιαννούλης Χαλεπάς και γιατί είναι πολύ γνωστός στην Ελλάδα;
8. Να αναφέρετε κάποια βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής γλυπτικής μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

3. Ακούω & Κατανοώ

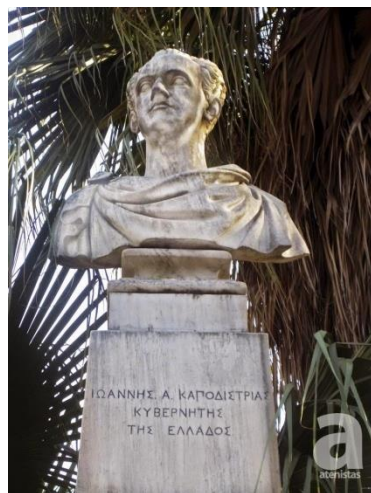

Να ακούσετε προσεκτικά τις πληροφορίες των τεσσάρων παρακάτω κειμένων για τους πρώτους σημαντικούς γλύπτες του νεοελληνικού κράτους και να συμπληρώσετε τον πίνακα αμέσως μετά, όπως στο παράδειγμα 1.

Ιωάννης Κόσσος: Πατέρας του ήταν ο ξυλογλύπτης Πέτρος Κόσσος. Από νεαρή ηλικία δούλεψε και ο ίδιος ως ξυλογλύπτης. Αργότερα σπούδασε γλυπτική στο Σχολείο των Τεχνών με δάσκαλο τον Γερμανό γλύπτη Christian Siegel. Με υποτροφία συνέχισε τις σπουδές του στην Ιταλία και σε ηλικία 40 περίπου ετών άνοιξε δικό του εργαστήριο μαρμαρογλυπτικής στην Αθήνα. Ο Ιωάννης Κόσσος έγινε ο εθνικός γλύπτης της Ελλάδας: με τα έργα του απεικόνισε αγωνιστές της Επανάστασης και σημαντικές προσωπικότητες της εποχής. Επίσης, έδειξε ενδιαφέρον για τη δημιουργία γλυπτών με αλληγορικά και μυθολογικά θέματα. Για το έργο του πήρε πολλά βραβεία.

Ανδριάντας Ευάγγελου Ζάππα (1864, Αθήνα, Ζάππειο Μέγαρο).

Προτομή Ιωάννη Καποδίστρια (1866, Αθήνα - Εθνικός Κήπος).

Ανδριάντας Ρήγα Φεραίου (1871, Αθήνα - Είσοδος Πανεπιστημίου Αθηνών).

Αδελφοί Φυτάλη: Ο Γεώργιος και ο Λάζαρος ήταν δύο από τα πέντε αδέλφια μιας μεγάλης καλλιτεχνικής οικογένειας. Το 1846 άρχισαν να σπουδάζουν γλυπτική στο Σχολείο των Τεχνών κοντά στον Γερμανό γλύπτη Christian Siegel. Το 1856 κέρδισαν ένα σημαντικό βραβείο για το έργο τους «Βοσκός που κρατά πρόβατο». Το 1858 άνοιξαν εργαστήριο, το οποίο αποτέλεσε σχολείο για πολλούς γλύπτες της επόμενης γενιάς.

Ο ανδριάντας του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄, δεξιά της εισόδου του Πανεπιστημίου Αθηνών (1872). Έργο του γλύπτη Λ. Φυτάλη.

Λάζαρος Φυτάλης: ο ανδριάντας του εθνικού ποιητή Διονύσιου Σολωμού στη Ζάκυνθο

Αδελφοί Φυτάλη: «Βοσκός που κρατά πρόβατο» (1856).

Λεωνίδας Δρόσης: Ήταν Έλληνας γλύπτης του 19ου αιώνα. Σπούδασε γλυπτική στο Πολυτεχνείο και συνέχισε τις καλλιτεχνικές σπουδές του στο Μόναχο. Πήρε μέρος σε διαγωνισμό και βραβεύτηκε με το πρώτο βραβείο για ένα έργο του που εικόνιζε τον Δαβίδ. Στο Μόναχο έμεινε για μια τετραετία και μετά πήγε στο Λονδίνο, το Παρίσι και τη Ρώμη, όπου ίδρυσε δική του σχολή. Το πιο γνωστό του έργο είναι η Πηνελόπη, που βραβεύτηκε με χρυσό μετάλλιο στη διεθνή έκθεση στο Παρίσι το 1867.

Πηνελόπη, 1873
Μάρμαρο, 143 x 75 x 125 εκ.

Σωκράτης, στην Ακαδημία Αθηνών

Γυναικεία μορφή, 1870
Πηλός, 26 x 8 x 13 εκ

	Ι. Κόσσος	Αδελφοί Φυτάλη	Λ. Δρόσης
1. Είναι μέλος καλλιτεχνικής οικογένειας.	✔	✔	✘
2. Είναι μαθητής του Γερμανού γλύπτη Christian Siegel.			
3. Άνοιξε δικό του εργαστήριο μαρμαρογλυπτικής στην Αθήνα..			
4. Σπούδασε στην Ιταλία.			
5. Σπούδασε στη Γερμανία.			
6. Βραβεύτηκε για το έργο του στο Παρίσι.			
7. Γνωστό του έργο έχει ως θέμα ένα ζώο.			
8. Έδειξε ενδιαφέρον για έργα με αλληγορικά και μυθολογικά θέματα.			
9. Θεωρείται ο εθνικός γλύπτης της Ελλάδας.			
10. Έζησε σε διάφορες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες.			

4. Δημιουργώ με τις λέξεις

Να διαβάσετε το παρακάτω τραγούδι *Το άγαλμα*¹⁴⁵ (Μουσική: Μίμης Πλέσσας, Στίχοι: Λευτέρης Παπαδόπουλος, Ερμηνεία: Γιάννης Πουλόπουλος) και να γράψετε ένα φανταστικό διάλογο ανάμεσα στον ήρωα του τραγουδιού και στο άγαλμα. Τι μπορεί να λένε μεταξύ τους; Το κείμενο να έχει έκταση περίπου 250 λέξεις.

Χθες μεσάνυχτα και κάτι κατηφόρισα
στη μικρή την πλατεΐτσα που σε γνώρισα
κάποιο άγαλμα που μ' είδε, με θυμήθηκε| 2x
και τον πόνο μου ν' ακούσει δεν αρνήθηκε| 2x

Και του μίλησα για σένα και για μένανε
και τα μάτια του βουρκώναν κι όλο κλαίγανε.
Τού 'πα για το φέρσιμό σου και για τ' άλλα σου| 2x
τ' ασυγχώρητα τα λάθη τα μεγάλα σου| 2x

Κι ύστερα με πιάσαν, Θέ μου, κάτι κλάματα
που με βρήκανε κουρέλι τα χαράματα
Με το άγαλμα ως το δρόμο προχωρήσαμε| 2x
μου εσκούπισε τα μάτια και χωρίσαμε| 2x

¹⁴⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=RaPFoo2fH5E>

5. Γράφω και δημιουργώ

Να διαβάσετε την υπόθεση του λογοτεχνικού έργου για παιδιά «Ο κήπος με τ' αγάλματα» της Ελένης Σαραντίτη και να γράψετε ένα κείμενο 250 λέξεων για το σχέδιο των παιδιών να κρατήσουν τα αγάλματα στο χωριό τους και να μην τα πάνε στην Αθήνα.

Υπόθεση: Μια παρέα παιδιών σε ένα χωριό στην Πελοπόννησο περνάει τα μεσημέρια της σε έναν κήπο με αρχαία αγάλματα. Τα παιδιά μαθαίνουν για την ιστορία του τόπου τους και αρχίζουν να νιώθουν αγάπη για αυτά και να τα βάζουν στην παρέα τους σα να ήταν ζωντανά. Έτσι, όταν έρχεται η ώρα τα αγάλματα να φύγουν για κάποιο μουσείο της πρωτεύουσας, τα παιδιά αγωνίζονται να τα κρατήσουν κοντά τους.

6. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΩ

Να κάνετε ζευγάρια και να επιλέξετε ένα από τα παρακάτω θέματα. Να το συζητήσετε μεταξύ σας σε μορφή debate και να το παρουσιάσετε στην τάξη.

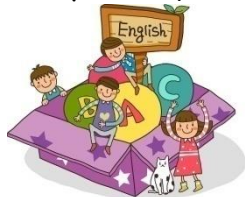
1. Επισκέπτομαι μία έκθεση αφηρημένης γλυπτικής ή κάνω μια βόλτα στην παραλία;

2. Ο 18χρονος γιος μου θέλει να σπουδάσει γλυπτική αλλά δεν είμαι σίγουρος/-η ότι μπορεί να ζήσει από τη δουλειά του γλύπτη αυτόνομα στη ζωή του. Τον ενθαρρύνω να σπουδάσει Γλυπτική που του αρέσει ή να σπουδάσει Οικονομικά, όπου τα καταφέρνει επίσης πολύ καλά και μπορεί να βρει πιο εύκολα δουλειά;

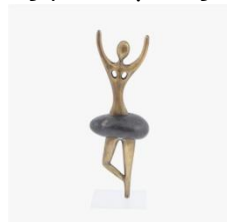
3. Γράφω την 8χρονη κόρη μου σε ένα φροντιστήριο για μαθήματα αγγλικών ή σε ένα παιδικό δημιουργικό εργαστήριο για μαθήματα κεραμικής;

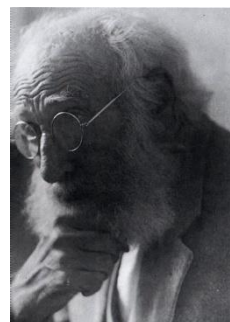
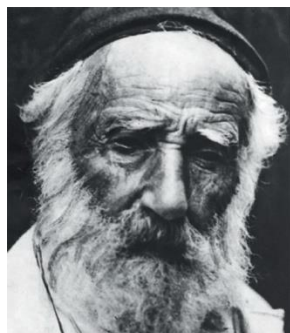
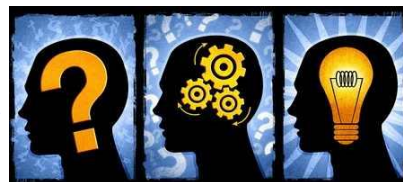
4. Βλέπω τη θεατρική παράσταση «Γιαννούλης Χαλεπάς, Η Κοιμωμένη μου» του Γιώργου Χριστοδούλου στο θέατρο «4 Εποχές» ή πάω για μπύρες με φίλους;

5. Διακοσμώ το μικρό τραπεζάκι στο σαλόνι μου με το πήλινο γλυπτό μιας κλασικής μπαλαρίνας ή με το μεταλλικό γλυπτό μιας μοντέρνας μπαλαρίνας;

7. Σκέφτομαι κριτικά

Γιαννούλης Χαλεπάς: μια ζωή ανάμεσα στην τέχνη και την τρέλα

Ο Γιαννούλης Χαλεπάς (1851-1938) είναι ο πιο γνωστός γλύπτης της σύγχρονης Ελλάδας, με μία ιδιαίτερη ζωή ανάμεσα στην τρέλα και τον θρίαμβο. Η οικογένειά του ήταν γνωστοί μαρμαρογλύπτες από την Τήνο. Ο Γιαννούλης ήταν ο μεγαλύτερος από τα πέντε παιδιά της οικογένειας. Του άρεζε η μαρμαρογλυπτική και βοηθούσε τον πατέρα του στα έργα που ο τελευταίος ετοιμάζε για διάφορες εκκλησίες. Οι γονείς του επιθυμούσαν να γίνει έμπορος αλλά τελικά ο ίδιος αποφάσισε να σπουδάσει γλυπτική.

Από το 1869 μέχρι το 1872, ο Γιαννούλης Χαλεπάς σπούδασε στο Σχολείο των Τεχνών στην Αθήνα. Το 1873, έφυγε με υποτροφία στο Μόναχο, όπου συνέχισε τις σπουδές του. Εκεί δημιούργησε σημαντικά έργα, για τα οποία κέρδισε βραβεία.

Το 1876, ο Χαλεπάς επέστρεψε στην Αθήνα και άνοιξε δικό του εργαστήριο. Ένα χρόνο μετά, το 1877, άρχισε να δουλεύει το πιο γνωστό του γλυπτό, την *Κοιμημένη* για έναν τάφο στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών.

Τον χειμώνα της ίδιας χρονιάς, ο Χαλεπάς έπαθε νευρική κρίση. Άρχισε να καταστρέφει έργα του και προσπάθησε αρκετές φορές να δώσει τέλος στη ζωή του. Σήμερα πιστεύεται ότι τα πιθανά αίτια της ψυχικής του αρρώστειας ήταν η τελειομανία του, η υπερκόπωση από την αδιάκοπη εργασία και ένας αποτυχημένος έρωτας για μία νεαρή γυναίκα, που την ζήτησε σε γάμο και οι γονείς της δε θέλησαν να του την δώσουν. Ωστόσο, εκείνη την εποχή, οι γονείς του Χαλεπά και οι γιατροί δεν μπορούσαν να καταλάβουν τα πιο βαθιά αίτια της ψυχικής αρρώστειας του νεαρού γλύπτη. Έτσι, οι γονείς του τον έστειλαν στην Ιταλία, για να γίνει καλά. Η θεραπεία αυτή τον βοήθησε μόνο για λίγο. Όταν επέστρεψε στην Τήνο, 10 χρόνια μετά, άρχισαν ξανά τα συμπτώματα της ψυχικής του αρρώστειας.

Η κατάστασή του γινόταν όλο και πιο άσχημη. Το 1888, οι γιατροί βεβαίωσαν ότι ο Γιαννούλης Χαλεπάς είχε «άνοια». Έτσι, η οικογένειά του αποφάσισε να τον κλείσει στο Ψυχιατρείο της Κέρκυρας. Πέρασε πολύ δύσκολα χρόνια.

Το 1901, ο πατέρας του πέθανε. Έναν χρόνο μετά, η μητέρα του πήγε στο Ψυχιατρείο και τον πήρε πίσω μαζί της στην Τήνο, όπου έζησε κάτω από την αυστηρή παρακολούθησή της. Η μητέρα του πίστευε ότι ο γιος της έχασε το μυαλό του και έγινε

τρελός από την τέχνη. Για τον λόγο αυτό, δεν τον άφηνε καθόλου να ασχολείται με τη γλυπτική.

Όταν πέθανε η μητέρα του το 1916, ο Χαλεπάς δεν είχε πλέον καμία σχέση με την τέχνη του. Ζούσε εντελώς φτωχός και ήταν ο «τρελός του χωριού». Όμως, βρήκε κουράγιο και άρχισε ξανά να ασχολείται με τη γλυπτική. Είχε πολύ λίγα και πολύ απλά μέσα για να εξασκεί την τέχνη του. Τα έργα που δημιούργησε την περίοδο εκείνη ήταν πολύ διαφορετικά από τα παλιότερα γλυπτά του. Ήταν πιο ελεύθερα και πιο αυθόρμητα.

Το 1923, ο Θωμάς Θωμόπουλος, καθηγητής στο Πολυτεχνείο της Αθήνας και μεγάλος θαυμαστής του Χαλεπά, βοήθησε να ξαναγίνει γνωστός ο Χαλεπάς και το έργο του. Το πραγματικό ταλέντο του Χαλεπά αλλά και η φήμη του «τρελού γλύπτη που ξαναβρήκε το μυαλό του» τον καθιέρωσαν ως τον πιο σημαντικό καλλιτέχνη στην νεοελληνική ιστορία της γλυπτικής.

Έζησε τα τελευταία χρόνια της ζωής του κοντά στους δικούς του ανθρώπους, πάντα δημιουργικός και γεμάτος δόξα

Η μυθιστορηματική ζωή του αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για το θέατρο και τον κινηματογράφο.

Ασκήσεις:

<p>1. Να διαβάσετε το προηγούμενο κείμενο και να γράψετε το κεντρικό θέμα σε περίπου 100 λέξεις.</p>	
<p>2. Να απαντήσετε στις ερωτήσεις:</p> <p>α. Πώς ήταν τα παιδικά χρόνια του Γιαννούλη Χαλεπά και η πρώτη του επαφή με τη γλυπτική τέχνη;</p> <p>β. Πού σπούδασε γλυπτική ο Χαλεπάς και ποια ήταν η επαγγελματική του πορεία μέχρι τον χειμώνα του 1877;</p> <p>γ. Τι έγινε τον χειμώνα του 1877 και γιατί; Πώς ήταν η ζωή του Χαλεπά από εκείνον τον χειμώνα και για τα επόμενα περίπου 30 χρόνια;</p> <p>δ. Πώς ήταν η ζωή του Χαλεπά μετά τον θάνατο του πατέρα του, όταν ζούσε με τη μητέρα του στην Τήνο; Και πώς ήταν η ζωή του μετά τον θάνατο της μητέρας του;</p> <p>ε. Ποιος ήταν ο Θωμάς Θωμόπουλος και ποιος ο ρόλος του στη ζωή του Γιαννούλη Χαλεπά;</p> <p>στ. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του έργου του;</p> <p>ζ. Ποια είναι η γνώμη σου για την άποψη ότι «οι καλλιτέχνες είναι κάπως τρελοί»;</p>	
<p>3. Είστε καλλιτέχνης ή επιστήμονας και θέλετε να συμμετάσχετε με κάποια καλλιτεχνική δραστηριότητα ή με κάποια ομιλία για τον Γιαννούλη Χαλεπά στο καλλιτεχνικό-επιστημονικό πρόγραμμα «Τέχνη & Τρέλα» που οργανώνει η Εταιρεία Μελέτης Πολιτισμικής Ετερότητας. Για τον λόγο αυτό πρέπει να στείλετε στην Οργανωτική Επιτροπή μία περίληψη της πρότασής σας (περίπου 200 λέξεις) και ένα πολύ σύντομο CV σας (περίπου 100 λέξεις).</p>	

«Τέχνη και Τρέλα»¹⁴⁶

Μία σειρά εκδηλώσεων με πολλά και διαφορετικά δρώμενα οργανώνει ο Οργανισμός και η Εταιρεία Μελέτης Πολιτισμικής Ετερότητας, από 6 έως 31 Οκτωβρίου, στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων «Μελίνα», με γενικό τίτλο «Τέχνη και Τρέλα». Γενικό θέμα του καλλιτεχνικού-επιστημονικού προγράμματος αποτελεί ο εντοπισμός¹⁴⁷ της Τέχνης μέσα στην Τρέλα και της Τρέλας μέσα στην Τέχνη και μια αναλυτική έρευνα για τα κοινά¹⁴⁸ τους σημεία. Πανεπιστημιακοί, καλλιτέχνες και άνθρωποι του λόγου ασχολούνται με τις ομοιότητες και τις διαφορές των δυο καταστάσεων. Παρακαλούνται οι ενδιαφερόμενοι να αποστείλουν τις προτάσεις τους μέχρι τέλη Ιουλίου 2015.

Ακολουθεί το πρόγραμμα των μέχρι τώρα προγραμματισμένων εκδηλώσεων αναλυτικά:

Εικαστική έκθεση: 6-25 Οκτωβρίου. Εγκαίνια: Δευτέρα 6 Οκτωβρίου, ώρα 19.30

Θεατρική Παράσταση: «Που να σου εξηγήω;» - 7 Οκτωβρίου, ώρα 21.00

Ατομική Εικαστική Έκθεση: Όθων Τετενές, 8-18 Οκτωβρίου. Εγκαίνια: Τετάρτη 8 Οκτωβρίου, ώρα 19.30

18 Άνω Φωτογραφική Ομάδα: 10-17 Οκτωβρίου. Εγκαίνια: Παρασκευή 10 Οκτωβρίου, ώρα 19.30

Αφιέρωμα Video Art: 11-13 Οκτωβρίου, 12.00-21.00

Δράση Ανοιχτού Χώρου: Ανάγνωση Ποιημάτων και Μουσικό Εκδήλωση, 12 Οκτωβρίου, ώρα 20.00

Ελληνική Φωτογραφική Εταιρεία: 13-25 Οκτωβρίου. Εγκαίνια: Δευτέρα 13 Οκτωβρίου, ώρα 19.30

Χορευτική παράσταση «Τέχνη και Τρέλα», Ομάδα Χορού ΧΟΡΟΑΚΤΙΣ. 15 Οκτωβρίου, ώρα 21.30

Επιστημονικό Συνέδριο: 17 και 18 Οκτωβρίου, ώρα 17.00

Θεατρική ολονύκτια performance «Οι κοιμισμένοι ζουν σε διαφορετικούς κόσμους και ξυπνούν στον ίδιο». 17 Οκτωβρίου, ώρα 24.00

Workshop: «Μάσκα και Ψυχοθεραπεία». 18 και 19 Οκτωβρίου, ώρα 10.00-13.00

Δράση Ανοιχτού Χώρου: Απαγγελία ποιημάτων. 19 Οκτωβρίου, ώρα 20.00

Έκθεση-Workshop Φωτογραφίας: 20 Οκτωβρίου-1 Νοεμβρίου

Εικαστικές Δράσεις: 23 Οκτωβρίου, ώρα 17.45

Βραδιά Ποίησης: 24 Οκτωβρίου, ώρα 20.00

Μουσική Βραδιά: 24 Οκτωβρίου, ώρα 20.45

Ημερίδα Visual Arts: «Τα όρια της Εικόνας». 25 Οκτωβρίου, 18:00

Θεατρικό Αναλόγιο: «Αρτώ-Βαν Γκογκ». 25 Οκτωβρίου, 21:00

Κινηματογραφικό Αφιέρωμα: 31 Οκτωβρίου, ώρα 17.00

Η είσοδος είναι ελεύθερη σε όλα τα δρώμενα της εκδήλωσης.

¹⁴⁶ <http://www.opanda.gr/?p=4298>

¹⁴⁷ εντοπίζω (→ ο εντοπισμός) = βρίσκω.

¹⁴⁸ κοινός, -ή, -ό = ίδιος, -α, -ο.

8. Μαθαίνω για τη γλώσσα - κάνω εξάσκηση

8.1 Μαθαίνω για τα ρήματα: Υποτακτική συνεχής και απλή στην παθητική φωνή

Υποτακτική εξακολουθητική ή συνεχής: Όπως και τη συνεχή υποτακτική της ενεργητικής φωνής, έτσι και τη συνεχή υποτακτική της παθητικής φωνής, τη χρησιμοποιούμε, όταν μιλάμε για κάτι που πρέπει να κάνουμε ή που θέλουμε να κάνουμε συνέχεια, δηλαδή για μεγάλο χρονικό διάστημα ή πολλές φορές.

Σχηματίζεται: **να + Ενεστώτας παθητικής φωνής.**

→ Δε θέλω να κουράζονται τα παιδιά μου, γιατί τα υπεραγαπώ!

Να ξανακοιτάξετε τη γραμματική του κεφαλαίου 2 και να θυμηθείτε με ποια ρήματα και εκφράσεις έχουμε συνεχή υποτακτική.

Υποτακτική απλή: Όπως και την απλή υποτακτική της ενεργητικής φωνής, έτσι και την απλή υποτακτική της παθητικής φωνής, τη χρησιμοποιούμε, όταν μιλάμε για κάτι που πρέπει να κάνουμε ή που θέλουμε να κάνουμε για μικρό χρονικό διάστημα ή μία φορά.

Σχηματίζεται: **να + Θέμα παθητικού Αορίστου + Καταλήξεις Ενεστώτα.**

→ Σκέφτομαι να ξεκουραστώ μισή ωρίτσα και να συνεχίσω μετά τη δουλειά μου.

Να ξανακοιτάξετε τη γραμματική του κεφαλαίου 2 και να θυμηθείτε με ποια ρήματα και εκφράσεις έχουμε απλή υποτακτική, όπως επίσης και με ποια ρήματα και εκφράσεις μπορούμε να έχουμε και συνεχή και απλή υποτακτική.

Ασκήσεις

1. Στο παρακάτω κείμενο να βρείτε και να υπογραμμίσετε τους μεσοπαθητικούς ρηματικούς τύπους στη συνεχή ή απλή υποτακτική.

Η ζωή και το έργο της διεθνούς φήμης «γλύπτριας της Ειρήνης» Μαίρης Παπακωνσταντίνου

Η διεθνούς φήμης γλύπτρια Μαίρη Παπακωνσταντίνου γεννήθηκε το 1933 ως μέλος μιας αριστοκρατικής τρίτεκνης οικογένειας στη Χίο, όπου πέρασε τα παιδικά της χρόνια.

Η μικρή Μαίρη συνήθιζε να ασχολείται με την ζωγραφική. Η μητέρα της την επαινούσε και την ενθάρρυνε, όπως επίσης και η δασκάλα της στο δημοτικό σχολείο, όπου πήγαινε. Μια βροχερή μέρα η εξάχρονη τότε Μαίρη έφτιαξε από λάσπη στον κήπο του πατρικού της σπιτιού κάποια κουκλάκια για να παίζει. Τα κουκλάκια αυτά ήταν οι πρώτες της καλλιτεχνικές δημιουργίες και η πρώτη της «έκθεση» γλυπτικής. Στη συνέχεια, η οικογένεια έπρεπε να μεταφερθεί στην Αθήνα, όπου η Μαίρη ολοκλήρωσε το σχολείο.

Στην ίδια αρέσει να διηγείται για τη ζωή της: «Ο πατέρας μου ήταν πολύ αυστηρός. Μεγάλωσα σε ένα ιδιαίτερα συντηρητικό περιβάλλον. Ο πατέρας μου, που τότε ζούσε στο Λονδίνο, γιατί εκεί ήταν τα γραφεία της επιχείρησής του με τα καράβια, μας έγραφε ότι ένιωθε να κυριεύεται συχνά από φόβο που ζούσαμε στην πρωτεύουσα. Το ίδιο αυστηρός ήταν και ο αδελφός μου, ο Στέλιος, που δεν με άφηνε ούτε να βγαίνω περίπατο. Έτσι, σπούδασα στη Σχολή Καλών Τεχνών κρυφά από τον πατέρα μου και τον Στέλιο. Είχα όμως τη βοήθεια της μητέρας μου και του άλλου μου αδελφού, του Κώστα. Ο πατέρας μου δεν έμαθε ποτέ για αυτές μου τις σπουδές στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών στην Αθήνα, ούτε για αυτές που έκανα αργότερα στο Πολυτεχνείο του Λονδίνου.

Η Μαίρη είχε την ευκαιρία να χαρεί πολλά ταξίδια με το καράβι του πατέρα της. Τα ταξίδια αυτά της έδωσαν τη δυνατότητα να επισκεφτεί πολλά μουσεία του εξωτερικού και να πάρει γνώσεις και καλλιτεχνικές εμπειρίες από πολλά μέρη του κόσμου.

Όλα πήγαιναν καλά μέχρι που πνίγηκαν σε ναυάγιο ο πατέρας της και ο μεγάλος αδελφός και χάθηκαν μαζί και δύο καράβια της οικογένειας. Έτσι άρχισε η άσχημη οικονομική πορεία για την οικογένεια. Ταυτόχρονα όμως άρχισε και η εξαιρετική καλλιτεχνική πορεία της νεαρής γλύπτριας Μαίρης, που για να μπορεί να ζήσει, άρχισε να κατασκευάζει προτομές και αγάλματα. Μέσα από τη γλυπτική τέχνη άρχισε να εκφράζεται.

Η Μαίρη Παπακωνσταντίνου έκανε δεκάδες εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό και τα έργα της βρίσκονται σε πολλά μουσεία. Ονομάστηκε η «γλύπτρια της Ειρήνης», γιατί είναι αυτή που δημιούργησε το γλυπτό «Μήνυμα Ειρήνης», το οποίο τοποθετήθηκε στο κεντρικό κτήριο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις Βρυξέλλες και συμβολικά μεταφέρει το μήνυμα της ειρήνης στην Ευρώπη και ολόκληρη την ανθρωπότητα. Για το έργο της κέρδισε πολλά σημαντικά βραβεία.

2. Να ενώσετε τις προτάσεις στις στήλες Α και Β όπως στο παράδειγμα 1.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Πρέπει να σκεφτώ πολύ,	Α. που λέει συνέχεια ψέματα;
2. Χρειάζεται να ενωθούμε όλοι μαζί,	Β. πρέπει να διαμαρτυρηθείς.
3. Μπορείς να εμπιστευτείς ένα τύπο,	Γ. Κάνει πολύ κρύο!
4. Η αλήθεια δεν αποκρύπτεται.	Δ. για να έχουμε καλύτερα αποτελέσματα.
5. Αν δεν είσαι ευχαριστημένος,	Ε. Θα κρυώσεις!
6. Του αρέσει να μπλέκεται σε ξένα πράγματα.	Στ. Καλά δεν ξέρει τι άλλο καλύτερο να κάνει;
7. Πρέπει να ντύνεται ζεστά τον χειμώνα.	Ζ. πριν πάρω αυτή τη σημαντική απόφαση.
8. Δεν πρέπει να λουστείς τώρα, αφού θα βγεις έξω.	Η. Η ζωή δεν είναι μόνο δουλειά!
9. Δεν πρέπει να ανακατευτεί η κόκκινη σάλτσα με τον κιμά στα μακαρόνια.	Θ. Αφού ξέρεις ότι η Χριστίνα και ο Πέτρος είναι χορτοφάγοι!
10. Δεν πρέπει να κουράζεσαι τόσο πολύ!	Ι. Θα γίνει γνωστή, ακόμη και αν περάσουν χρόνια!

1 Ζ, 2..., 3..., 4..., 5..., 6..., 7..., 8..., 9..., 10...

3. Να βάλετε τα ρήματα στην παρένθεση στον σωστό τύπο της Υποτακτικής, όπως στο παράδειγμα 1.

1. Δε θέλω να κουραστώ (κουράζομαι) και άλλο σήμερα. Φτάνει η δουλειά!
2. Πρέπει να(παραδέχομαι) επιτέλους ότι έκανες λάθος!
3. Της αρέσει να (ντύνομαι) με πολύχρωμα ρούχα.
4. Πρέπει να (ντύνομαι) ζεστά τώρα. Έξω άρχισε να χιονίζει.
5. Γιατί θέλεις να (ανακατεύομαι) συνέχεια στις δουλειές μου; Εσύ δεν έχεις δικές σου;
6. Μην προσπαθήσεις να (εμφανίζομαι) μπροστά της τώρα. Είναι πολύ θυμωμένη μαζί σου!
7. Γιατί θέλεις να (εξαφανίζομαι) συνέχεια και να (κλείνομαι) στο δωμάτιό σου, όταν έχουμε επισκέψεις στο σπίτι;
8. Δεν πρέπει να (πικραίνομαι) με τη συμπεριφορά της Μαρίας. Ξέρεις ότι είναι πάντα αγενής!

9. Δεν πρέπει να (κλειδώνομαι) με τις ώρες στο μπάνιο. Υπάρχουν και άλλοι άνθρωποι στο σπίτι που μπορεί να το (χρειάζομαι).
10. Οι λύσεις στα προβλήματα Μαθηματικών θέλω να (γράφομαι) μόνο με μπλε ή μαύρο στυλό.
11. Δε θέλω να..... (καταστρέφομαι) τα δάση. Είναι η ζωή μας!
12. Δε θέλω να (ακούγομαι) ότι είμαι εδώ.
13. Δεν πρέπει να (μαθαίνομαι) ότι επιστρέφει ο Πέτρος από την Ινδία! Είναι έκπληξη!
14. Δεν πρέπει να (ντρέπομαι) για αυτό που έκανες αλλά να είσαι περήφανη!
15. Δε θέλω η Τζέην να (αισθάνομαι) άσχημα και απομονωμένη, όταν έρθει σπίτι μας και δεν καταλαβαίνει τι λέμε. Για αυτό σας παρακαλώ να μιλάμε αγγλικά.

8.2 Μαθαίνω για τα ρήματα: Μέλλοντας συνεχής και απλός στην παθητική φωνή

Μέλλοντας εξακολουθητικός ή συνεχής: Όπως και τον συνεχή ή εξακολουθητικό Μέλλοντα της ενεργητικής φωνής, έτσι και τον συνεχή ή εξακολουθητικό Μέλλοντα της παθητικής φωνής, τον χρησιμοποιούμε, όταν μιλάμε για κάτι που θα γίνεται συνέχεια, δηλαδή για μεγάλο χρονικό διάστημα ή πολλές φορές.

Σχηματίζεται: **Θα + Ενεστώτας παθητικής φωνής.**

→ Από αύριο θα ξεκουράζομαι κάθε μέρα μετά τη δουλειά.

Μέλλοντας απλός: Όπως και τον απλό Μέλλοντα της ενεργητικής φωνής, έτσι και τον απλό Μέλλοντα της παθητικής φωνής, τον χρησιμοποιούμε, όταν μιλάμε για κάτι που θα γίνει για μικρό χρονικό διάστημα ή μία φορά.

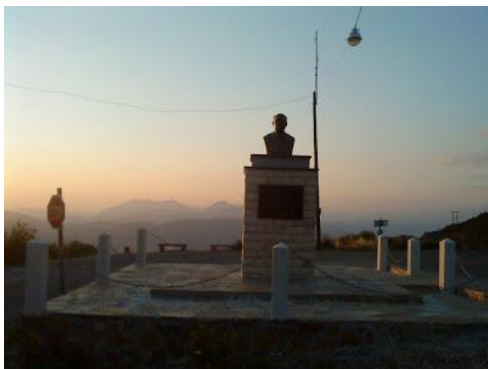
Σχηματίζεται: **να + Θέμα παθητικού Αορίστου + Καταλήξεις Ενεστώτα.**

→ Θα ξεκουραστώ λιγάκι και θα συνεχίσω σε λίγο τη δουλειά μου.

Ασκήσεις

1. Στο παρακάτω κείμενο να βρείτε και να υπογραμμίσετε τους μεσοπαθητικούς ρηματικούς τύπους στον συνεχή και απλό Μέλλοντα.

Η ιστορία ενός αγάλματος¹⁴⁹

A. πριν

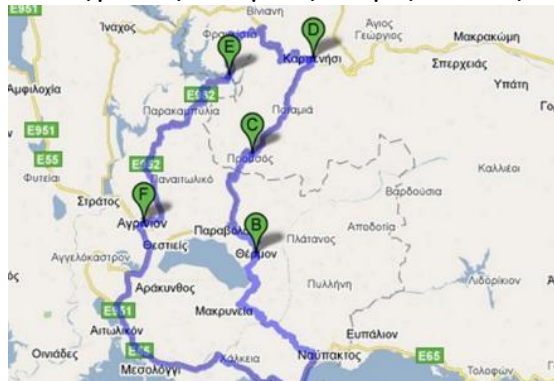
B. μετά

Πέρυσι τον Ιούνιο φτιάχθηκε στον Άγιο Βλάση, ένα χωριό κοντά στο Αγρίνιο της Κεντρικής Ελλάδα, το παραπάνω άγαλμα. Απεικονίζει τον Ιωάννη Κούρο, τον τελευταίο δάσκαλο του χωριού. Το σχολείο έκλεισε τελικά, γιατί κάποιοι κάτοικοι δεν το ήθελαν. Ο Ιωάννης Κούρος πέθανε λυπημένος μετά από μερικά χρόνια. Όλα αυτά συνέβησαν τον 19ο αιώνα. Τότε δε γνώριζε ακόμη τη Θλιβερή συνέχεια...

100 χρόνια, μετά ένας χωριανός, ο Ιωάννης Τσαλάκος, θα αποφασίσει να κάνει δωρεά στο χωριό του, τόσο την προτομή του Ιωάννη Κούρου που βλέπετε πιο πάνω, όσο και τη κατασκευή της πλατείας, που δεν υπήρχε ως τότε. Το άγαλμα θα φτιάχθει με την

¹⁴⁹ <http://www.agrinionews.gr/η-ιστορία-ενός-αγάλματος/>

παρουσία των επισήμων μια καλοκαιρινή μέρα. Θα γίνει γλέντι στο κέντρο του χωριού και ο δωρητής θα δέχεται τα συγχαρητήρια όλων. Δε θα παρέλθει πολύς καιρός και το άγαλμα αυτό θα κριθεί παράνομο, γιατί θα βρίσκεται σε πολύ κοντινή απόσταση στην Εθνική Οδό Αγρινίου-Καρπενησίου. Έτσι, θα ληφθεί η απόφαση να φύγει το άγαλμα από τη θέση του.

Βέβαια, αν σκεφτούμε πόσες πολλές παράνομες κατασκευές υπάρχουν κατά μήκος ενός εθνικού δρόμου, τότε θα έπρεπε να καταστρέψουμε τη μισή Ελλάδα...

2. Να ενώσετε τις προτάσεις στις στήλες Α και Β όπως στο παράδειγμα 1.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Θα τρελλαθώ,	Α. έτσι δυνατά που φωνάζεις.
2. Θα συμβουλευτώ την Άννα,	Β. για να πληρώσουμε το νοίκι του μήνα;
3. Θα ακουστείς σε όλη τη γειτονιά,	Γ. αν δε βάλεις νερό στο ανθοδοχείο.
4. Δε θα τρώγεται το παστίτσιο,	Δ. Το ταξί περιμένει έξω εδώ και 10 λεπτά!
5. Θα μαραθούν τα λουλούδια,	Ε. αν δεν πάρω άδεια λίγες μέρες.
6. Πόση ώρα θα στολίζεσαι ακόμη;	Στ. Σου το υπόσχομαι.
7. Πότε θα πληρωθείς επιτέλους από τη δουλειά σου,	Ζ. γιατί δεν ξέρω τι να κάνω.
8. Θα στεναχωρηθώ πολύ,	Η. και θα φύγω για τη δουλειά μου.
9. Θα ντυθώ δύο λεπτά	Θ. αν ο Γιώργος δεν έρθει μαζί μας στην Κρήτη.
10. Δε θα ειπωθεί τίποτε άσχημο απόψε στη γιορτή.	Ι. με τόσο αλάτι που βάζεις.

1 Ε, 2..., 3..., 4..., 5..., 6..., 7..., 8..., 9..., 10...

3. Να βάλετε τα ρήματα στην παρένθεση στον σωστό τύπο του Μέλοντα (συνεχή ή απλό), όπως στο παράδειγμα 1.

1. Θα αγωνίζομαι συνέχεια για τα ανθρώπινα δικαιώματα σε όλον τον κόσμο!
2. Νομίζεις ότι θα (κουράζομαι), αν σηκωθείς και μου φέρεις ένα ποτήρι νερό;
3. Όλα απόψε θα (λέγομαι). Η αλήθεια πρέπει να φανεί!

4. Θα σου (ακούγομαι) κάπως περίεργο, αλλά δεν τρελαίνομαι να πάω στη συναυλία της Μαντόνα.
5. Είμαι σίγουρος ότι θα (φαίνομαι) παράξενο, όταν ακούσει ότι σε πολλές χώρες οι γκέι μπορούν να υιοθετούν παιδιά. Ζει ακόμη στον προηγούμενο αιώνα!
6. Σε παρακαλώ, θέλω να (ντύνομαι) και να φύγουμε. Σε πειμένω τώρα πάνω από μισή ώρα!
7. Θα (ντρέπομαι), αν ανακαλύψει ότι έφαγα όλη την τούρτα στο ψυγείο...
8. Θα (κρύβομαι) πίσω από την πόρτα και θα τον τρομάξω, μόλις μπει στο σπίτι.
9. Θα (έρχομαι) μαζί μας στον κινηματογράφο; Φεύγουμε σε 20 λεπτά.
10. Θα (ανακατεύομαι) και πάλι στη δουλειά σου, γιατί νοιάζομαι για σένα και θέλω να σου τη γνώμη μου.
11. Τα βιβλία θα (επιστρέφομαι) στη βιβλιοθήκη σε μια βδομάδα ακριβώς. Το σημείωσα στην ατζέντα μου.
12. Τα γλυπτά στο νέο μουσείο της Ακρόπολης θα (φυλλάσσομαι) νύχτα και μέρα.
13. Ο μηχανικός μάς υποσχέθηκε ότι το σπίτι μας θα (χτίζομαι) σε έξι μήνες. Να το πιστέψω; Μάλλον όχι...
14. Θα σου (υπόσχομαι) ότι θα κάνουμε ένα πολύ μεγάλο ταξίδι την Ασία, μόλις βρω δουλειά.
15. Θα σε (σκέφτομαι) νύχτα και μέρα, όταν θα βρίσκεσαι στο νοσοκομείο.

9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία

Τα «ζωντανά αγάλματα»

Τα «ζωντανά αγάλματα» είναι μια από τις μορφές τέχνης που απαιτεί τρομερή υπομονή και φυσική κατάσταση. Καλλιτέχνες-μίμοι ποζάρουν σαν αγάλματα, μερικές φορές για αρκετές ώρες κάθε φορά. Συνήθως είναι βαμμένοι με κατάλληλο make-up, κάτι που κάνει την εμφάνισή τους απίστευτα ρεαλιστική.

«Οι καλλιτέχνες του δρόμου που έγιναν μόδα. Τα ζωντανά αγάλματα της πόλης! Κλοσάρ, ζητιάνοι ή σύγχρονοι δημιουργοί;»¹⁵⁰

Καλλιτέχνες του δρόμου ή απλώς ζητιάνοι, με κάλυψη την τέχνη και την έκφραση του ανθρώπινου σώματος; Είναι άραγε ψυχαγωγητές ή όχι, όλοι αυτοί που αρχίσαμε να βλέπουμε τον τελευταίο καιρό στους δρόμους της πόλης; Άτλαντας, Μαντάμ ντε Μποπαντούρ, Ναπολέων, Λουδοβίκος και πολλοί άλλοι!

Είναι οι σύγχρονοι κλοσάρ, οι καλλιτέχνες του δρόμου, τα ακίνητα ανθρώπινα αγάλματα που συνηθίσαμε να βλέπουμε στο κέντρο της πόλης. Στέκονται ντυμένοι, ακίνητοι και κάπου -κάπου κάνουν και καμιά υπόκλιση. Αμίλητοι και αν κάποιος το θέλει εκεί στο κουτάκι που έχουν δίπλα τους, ρίχνει λίγα χρήματα! Πέρα όμως από τα ακίνητα αγάλματα, έχουμε και... κινητά, καθώς οι καλλιτέχνες με τις στολές τους τον τελευταίο καιρό έχουν αρχίσει και κινούνται και περιοδεύουν σε πεζοδρόμους και καταστήματα.

Όμως η τέχνη γενικά, δηλαδή και η τέχνη του δρόμου είναι τέχνη! Ας θυμηθούμε ότι:

- Η καλλιτεχνική έκφραση είναι δικαίωμα όλων και μπορεί να γίνεται οπουδήποτε!
- Ένας μουσικός χρειάζεται 15 χρόνια σπουδών και διαβάσματος για να φτάσει στο επίπεδο που έχουν οι καλλιτέχνες του δρόμου.

¹⁵⁰ Κείμενο του Δημήτρη Βάλλα σε διασκευή:

<http://www.eleftheria.gr/θεσσαλία/λάρισα/item/65213-.html> (22.5.2013)

- Επίσης, το να παίζεις στο δρόμο αποτελεί «άποψη». Πολλοί καλλιτέχνες προτιμούν να παρουσιάζουν τη δουλειά τους στο κοινό που περνάει στον δρόμο, παρά να παίζουν σε κάποια ταβέρνα, που θα κανονίζει ο εστιάτορας το πρόγραμμά τους.

Οι καλλιτέχνες του δρόμου δεν είναι ζητιάνοι. Προσφέρουν κάτι για το οποίο χρειάζονται πολλά χρόνια για να το μάθουν και δεν απαιτούν από κανέναν να τους πληρώσει. Όποιος θέλει αφήνει απλά λίγα χρήματα.

Στον δρόμο, ειδικά με τα ζωντανά αγάλματα, έχουμε συνήθως να κάνουμε με μία πραγματική τέχνη! Κάθε χρόνο, το τελευταίο Σάββατο του Οκτωβρίου, γιορτάζεται και παγκόσμια η Ημέρα των Τεχνών του Δρόμου και της Ελεύθερης Έκφρασης στον Δημόσιο Χώρο. Οι καλλιτέχνες του δρόμου επιδιώκουν την έκπληξη του κοινού τους, να τραβήξουν την προσοχή του ή να το ευαισθητοποιήσουν για συγκεκριμένα πολιτικά, πολιτιστικά ή κοινωνικά ζητήματα με μαγικούς και απίθανους χαρακτήρες, εκεί δίπλα στο πεζοδρόμιο.

Τους βλέπουμε συνήθως κυρίως σε μεγάλες πόλεις και η μεγαλύτερη «ατραξιόν» είναι η οδός Las Ramblas στη Βαρκελώνη, που είναι ίσως η πιο γνωστή περιοχή για καλλιτέχνες του δρόμου.

Τα ζωντανά αγάλματα είναι λοιπόν καλλιτέχνες, κλοσάρ, ή ζητιάνοι με... νόημα; Ό,τι και να είναι, είναι σίγουρα αυτοί που μας ταξιδεύουν αλλού, εκεί που ίσως πολλοί από μας θα θέλαμε να φτάσουμε και δεν φτάσαμε ποτέ!

10. Αξιολογώ το κεφάλαιο

1. Σε ποιο βαθμό ανταποκρίνεται το υλικό που μελετήσατε στην ενότητα στις προσδοκίες που είχατε;

Πολύ Αρκετά Λίγο Ελάχιστα Δεν έχω άποψη

Αιτιολογήστε σύντομα την άποψή σας:

.....

.....

.....

.....

.....

2. Αξιολογήστε τις υποενότητες του κεφαλαίου βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Προετοιμάζω την ενότητα (επάρκεια ειδικού λεξιλογίου - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
2. Διαβάζω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - κατανοητή παρουσίαση - επάρκεια εποπτικού υλικού)	1	2	3	4	5
3. Ακούω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - σαφήνεια παρουσίασης)	1	2	3	4	5
4. Δημιουργώ με τις λέξεις (πλούτος νέου λεξιλογίου - δυνατότητα άμεσης χρήσης του με παραδείγματα)	1	2	3	4	5
5. Γράφω και δημιουργώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - δυνατότητα δημιουργικής εξάσκησης στη γραφή)	1	2	3	4	5

6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate (ενδιαφέρουσες θεματικές - σύνδεση με ζητήματα γενικού και ειδικού ενδιαφέροντος)	1	2	3	4	5
7. Σκέφτομαι κριτικά (σύνδεση με τη σύγχρονη κοινωνική καθημερινότητα - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα (σαφήνεια παρουσίασης - επάρκεια εξάσκησης)	1	2	3	4	5
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία (ενδιαφέρον περιεχόμενο - επαρκής διάρκεια)	1	2	3	4	5

3. Αξιολογήστε ολόκληρη την ενότητα «Τέχνες της γεύσης» βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Διάρκεια ενασχόλησης με την ενότητα	1	2	3	4	5
2. Οργάνωση της ενότητας	1	2	3	4	5
3. Πληρότητα του περιεχομένου σε γνωστικό επίπεδο	1	2	3	4	5
4. Ομαδοσυνεργατική μορφή των μαθημάτων	1	2	3	4	5
5. Χρησιμότητα του περιεχομένου στην εκμάθηση της νεοελληνικής γλώσσας και κουλτούρας	1	2	3	4	5
6. Επαρκής καλλιέργεια και των 4 δεξιοτήτων του λόγου (κατανόηση και παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου)	1	2	3	4	5
7. Βάση για περαιτέρω προσωπική ενασχόληση	1	2	3	4	5
8. Καινοτομία διδακτικού υλικού	1	2	3	4	5
9. Η ατμόσφαιρα των μαθημάτων	1	2	3	4	5
10. Η συμμετοχή στα μαθήματα	1	2	3	4	5

4 Τι προτείνετε για τη βελτίωση

α. του περιεχομένου:

.....

.....

.....

.....

.....

β. του τρόπου παρουσίασης:

.....

.....

.....

.....

.....

5 Σχόλια - Παρατηρήσεις:

.....

.....

.....

.....

.....

Στόχοι ενότητας

Στην ενότητα αυτή,

στο κεφάλαιο 7

θα μάθουμε για:

- τα ρήματα στον Παρακείμενο, τον Υπερσυντέλικο και τον Συντελεσμένο Μέλλοντα στην παθητική φωνή
- τις υποθετικές προτάσεις β' είδους
- τις μετοχές ενεργητικού Ενεστώτα σε -οντας και -ώντας

θα ασχοληθούμε με:

- την ιστορία της πεζογραφίας στη σύγχρονη Ελλάδα
- τα βασικά χαρακτηριστικά του Ρομαντισμού, του Ρεαλισμού και του Νατουραλισμού
- μία συνέντευξη του Προέδρου της Ελληνικής Ακαδημίας, Θανάση Βαλτινού
- τις βιογραφίες τριών σημαντικών Ελληνίδων πεζογράφων:
- τον αφορισμό σπουδαίων Ελλήνων λογοτεχνών από την Ορθόδοξη Εκκλησία
- τη λογοτεχνία και την οικολογία

στο κεφάλαιο 8

θα μάθουμε για:

- την παραγωγή και σύνθεση των επιθέτων

θα ασχοληθούμε με:

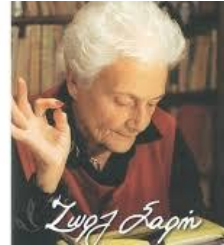
- την ιστορία της ποίησης στη σύγχρονη Ελλάδα
- μία συνέντευξη της γνωστής ποιήτριας Κικής Δημουλά
- βιογραφίες σημαντικών Ελλήνων ποιητριών
- αποσπάσματα γνωστών ποιητών και ποιητριών από την Ελλάδα

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο

ο/η συγγραφέας

προφορικός ≠ γραπτός λόγος → προφορική ≠ γραπτή λογοτεχνία

Είδη γραπτού λόγου: πεζός λόγος, ποιητικός λόγος → πεζογραφία, ποίηση

Είδη πεζού λόγου (ανάλογα με το περιεχόμενο και τη μορφή)

το διήγημα

Μικρό σε έκταση κείμενο που αφηγείται ένα περιστατικό (κάτι που έγινε) σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο.

το μυθιστόρημα

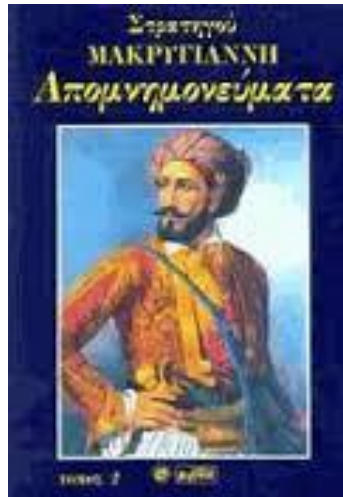
Κείμενο πιο μεγάλο σε έκταση από το διήγημα. Έχει πιο πολλά πρόσωπα και αναφέρεται σε περισσότερα γεγονότα.

η νουβέλα

Διακρίνεται δύσκολα από το μυθιστόρημα, ως προς την έκταση πρόκειται για έργο με έκταση ανάμεσα σε διήγημα και μυθιστόρημα

Είδη πεζού λόγου με την ευρεία σημασία του όρου

τα απομνημονεύματα

ΤΑΣΟΣ ΣΤΑΜΠΟΥΛΟΓΛΟΥ

ΔΟΚΙΜΙΑ

99 μικρά κείμενα για την τέχνη

FREE-EBOOKS.GR

έκδοση ηλεκτρονική: ΠΑΤ, αριθμ. 14
ΣΕΠΤΕΜ 2011

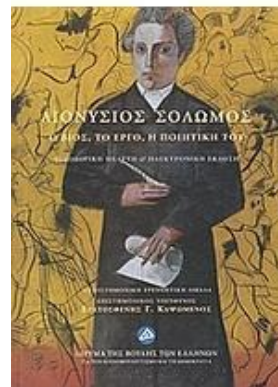
το δοκίμιο

το χρονογράφημα

η αυτοβιογραφία

η βιογραφία

τα ταξιδιωτικά κείμενα

η μυθοπλασία = πλάθω (φτιάχνω) μύθους

Βασικά λογοτεχνικά ρεύματα (λογοτεχνικές Σχολές) στην πεζογραφία

Ρομαντισμός

Ρεαλισμός

Νατουλαρισμός

Αφηγητής: είναι ένα φανταστικό πρόσωπο που επινοεί ο συγγραφέας του έργου για να πει την ιστορία του. Ο αφηγητής δεν ταυτίζεται με τον συγγραφέα.

Είδη αφήγησης ή αφηγηματικοί τρόποι:

περιγραφή

αφήγηση

διάλογος

μονόλογος

σχόλια του αφηγητή

σκέψεις των ηρώων - προσώπων που πρωταγωνιστούν

2. Διαβάζω και κατανοώ

Η ιστορία της σύγχρονης ελληνικής πεζογραφίας

Με τον όρο νεοελληνική πεζογραφία εννοούμε την ελληνική πεζογραφία από το 1821 μέχρι σήμερα. Η πεζογραφία στην Ελλάδα γνώρισε μεγάλη εξέλιξη μετά την απελευθέρωση και τη δημιουργία του νεοελληνικού κράτους. Οι Έλληνες λογοτέχνες ακολουθούσαν συχνά τις λογοτεχνικές εξελίξεις στην Ευρώπη, ενώ ταυτόχρονα χρησιμοποιούσαν και στοιχεία της ελληνικής λογοτεχνικής παράδοσης. Έτσι υπήρξαν διάφορα λογοτεχνικά ρεύματα στη νεοελληνική πεζογραφία, όπως ο **Ρομαντισμός** και ο **Ρεαλισμός**.

1. Ο Ρομαντισμός (1820-1880)

Η πεζογραφία μέχρι το 1880 καλλιεργήθηκε κυρίως στην Αθήνα. Ελάχιστα έργα πεζογραφίας γράφθηκαν και στα Επτάνησα, όπως *Τα μυστήρια της Κεφαλλονιάς* του Ιάκωβου Λασκαράτου και η *Αυτοβιογραφία* της Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου.

Την περίοδο αυτή διαμορφώθηκε το **νεοελληνικό μυθιστόρημα**. Τα έργα παρουσιάζουν ποικιλία στη μορφή και το περιεχόμενο.

→ Βασικά θέματα

- ερωτικές ιστορίες γεμάτες περιπέτειες
- ιστορικά γεγονότα από την Επανάσταση ή παλιότερες περιόδους της ελληνικής ιστορίας

→ Η γλώσσα των κειμένων

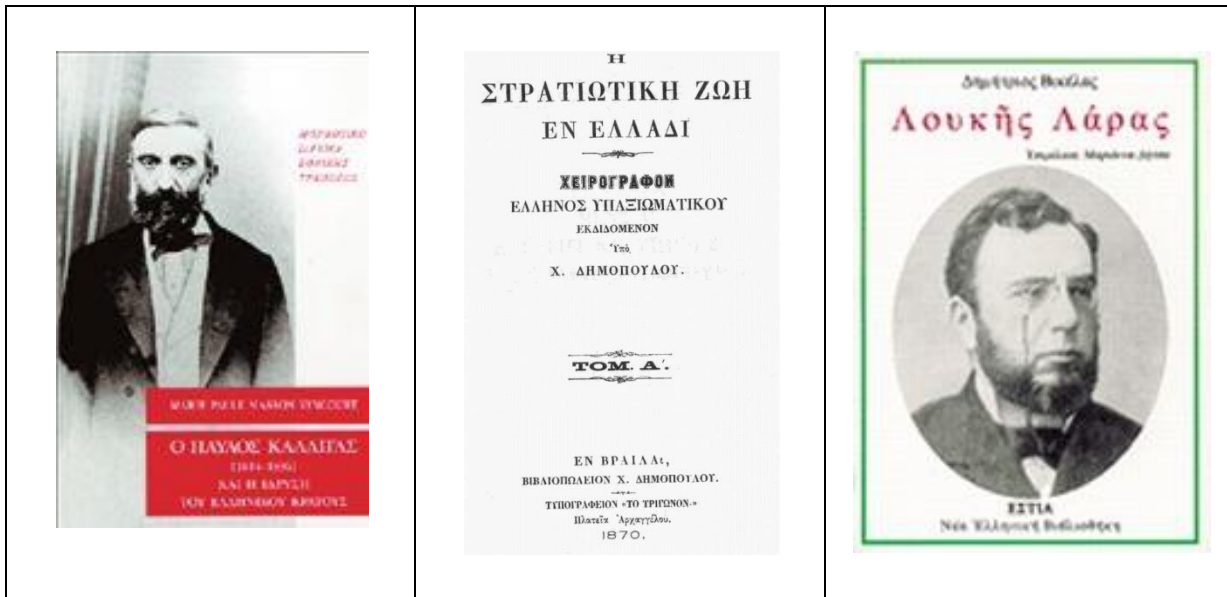
- η καθαρεύουσα με αρκετές διαβαθμίσεις από απλούστερες μορφές έως ακραία αρχαίζουσα γλώσσα
- κάποιες φορές γίνεται προσπάθεια να καταγραφεί ο προφορικός λόγος και τα τοπικά γλωσσικά ιδιώματα

→ Το πιο διάσημο έργο: η *Πάπισσα Ιωάννα* του **Εμμανουήλ Ροΐδη**.

➔ Άλλα σημαντικά έργα πεζογραφίας της περιόδου:

- Θάνος Βλέκας του Παύλου Καλλιγά
- Στρατιωτική Ζωή εν Ελλάδι (δε γνωρίζουμε σίγουρα τον συγγραφέα)
- Λουκής Λάρας του Δημήτριου Βικέλα

2. Ρεαλισμός (1880-1930)

Το 1880 ήταν σημαντική χρονολογία για την ελληνική πεζογραφία, γιατί εμφανίστηκαν νέα ευρωπαϊκά λογοτεχνικά ρεύματα, όπως ανάμεσα σε άλλα ο **Ρεαλισμός** και η πιο ακραία του μορφή, ο **Νατουραλισμός**. Η χρονιά 1930 θεωρείται επίσης σημαντική, γιατί τότε εμφανίστηκαν τα πρώτα δείγματα του μοντερνισμού στην ποίηση και την πεζογραφία.

➔ Βασικά θέματα

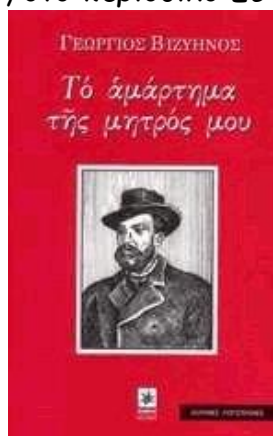
- η καθημερινή ζωή αρχικά των ανθρώπων της επαρχίας και αργότερα των μεγαλουπόλεων (συγγραφή διηγημάτων) - ηθογραφία: η πιστή αναπαράσταση των ηθών και του τρόπου ζωής μιας κοινότητας

➔ Η γλώσσα των κειμένων

- η δημοτική

➔ Χρονολογία-σταθμός: 1883

- δημοσίευση του πρώτου διηγήματος του Γεώργιου Βιζυηνού, *Το αμάρτημα της μητρός μου*, στο περιοδικό *Εστία*

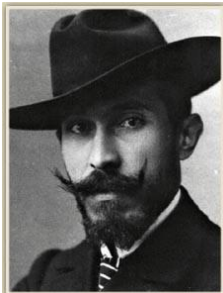

- προκήρυξη διαγωνισμού από το ίδιο περιοδικό για συγγραφή διηγήματος με θέματα από την παραδοσιακή ζωή του ελληνικού λαού ή την ελληνική ιστορία → επικράτηση της συγκεκριμένης θεματολογίας κατά τις επόμενες δεκαετίες, με δύο γενικές κατευθύνσεις στον τρόπο αντιμετώπισης του θέματος:
 - α. **ωραιοποιημένη και ειδυλλιακή απεικόνιση του αγροτικού τρόπου ζωής**, με συχνή την πληθώρα λαογραφικών στοιχείων (όπως τα έργα των Γεώργιου Δροσίνη και Κωνσταντίνου Κρυστάλλη)
 - β. **ποικίλες προοπτικές**, όπως η **ψυχογραφία** (Γεώργιος Βιζυηνός) ή ο **ρεαλισμός** και ο **νατουραλισμός** (Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Ανδρέας Καρκαβίτσας)

Γεώργιος Δροσίνης	Κων. Κρυστάλης	Γεώργιος Βιζυηνός	Αλ. Παπαδιαμάντης	Ανδρ. Καρκαβίτσας
				

→ Σημαντική χρονολογία: 1900

- η εμφάνιση της **αστικής πεζογραφίας** (οι πεζογράφοι επιλέγουν τα θέματα των έργων τους από την ζωή στις πόλεις) / σημαντικός εκπρόσωπος: Γρηγόριος Ξενόπουλος = αναπαριστά στα μυθιστορήματά του το αστικό περιβάλλον της Αθήνας και της Ζακύνθου
- συγγραφή έργων με περισσότερο νατουραλιστικές επιδράσεις που τοποθετούνται σε αστικά περιβάλλοντα όχι μόνο της Αθήνας αλλά και άλλων πόλεων, όπως τα έργα του Κωνσταντίνου Χρηστομάνου, του Κώστα Χατζόπουλου και του Κωνσταντίνου Θεοτόκη

Γρηγόριος Ξενόπουλος	Κων. Χρηστομάνος	Κώστας Χατζόπουλος	Κων. Θεοτόκης
			

→ Σημαντική χρονική περίοδος: δεκαετία του 1920

- Εμφάνιση καινούριων σημαντικών πεζογράφων, που είτε παίρνουν τα θέματά τους από τις εμπειρίες του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και της μικρασιατικής καταστροφής (Στράτης Μυριβήλης, Ηλίας Βενέζης), είτε ακολουθούν άλλους δρόμους, όπως ο Φώτης Κόντογλου και ο Θράσος Καστανάκης.

Στράτης Μυριβήλης	Ηλίας Βενέζης	Φώτης Κόντογλου	Θράσος Καστανάκης
			

3. Η Γενιά του '30 και η λογοτεχνία μέχρι το τέλος του εμφυλίου

Η περίοδος γύρω στο 1930 είναι τα χρόνια εμφάνισης **μοντερνιστικών τάσεων** στην ελληνική λογοτεχνία (την ποίηση και την πεζογραφία) και η εμφάνιση κυρίως του **αστικού μυθιστορήματος**, δηλαδή του μυθιστορήματος που ασχολείται με την ζωή στις πόλεις. Οι συγγραφείς αυτής της περιόδου ανήκουν στη λεγόμενη **Γενιά του '30**.

3.1 Η πεζογραφία της γενιάς του '30

→ Οι πεζογράφοι της γενιάς του '30 διακρίνονται σε τρεις ομάδες:

- Στους πεζογράφους με καταγωγή από τη Μικρά Ασία, ανήκουν στη λεγόμενη **Αιολική Σχολή**. Εμφανίστηκαν ήδη τη δεκαετία του 1920. Έμειναν κοντά στην παράδοση και αντλούσαν τα θέματά τους, κυρίως, από τον τόπο καταγωγής τους. Οι σημαντικότεροι πεζογράφοι αυτής της Σχολής είναι ο Στράτης Μυριβήλης, ο Ηλίας Βενέζης, ο Φώτης Κόντογλου και ο Στρατής Δούκας.
- Στους πεζογράφους που ακολούθησαν κυρίως την τάση του **αστικού ρεαλιστικού μυθιστορήματος**, όπως ο Γιώργος Θεοτοκάς, ο Άγγελος Τερζάκης και ο Μ. Καραγάτσης.

Γιώργος Θεοτοκάς	Άγγελος Τερζάκης	Μ. Καραγάτσης
		

- Στους πεζογράφους που εισήγαγαν μοντερνιστικές τάσεις, όπως ο εσωτερικός μονόλογος. Αυτή η ομάδα συχνά ονομάζεται **Σχολή της Θεσσαλονίκης**, επειδή οι κύριοι εκπρόσωποι (Στέλιος Ξεφλούδας, Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης κ.ά.) έζησαν και έδρασαν στη Θεσσαλονίκη.

Στέλιος Ξεφλούδας	Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης	Γιώργος Ιωάννου
		

3.2 Η λογοτεχνία κατά τη διάρκεια της Κατοχής και του Εμφυλίου (δεκαετία 1940)

→ Βασικά θέματα

- στροφή στο μακρινό παρελθόν → απόπειρα φυγής από το τραγικό ιστορικό παρόν
- εμπειρίες του Β΄ παγκοσμίου πολέμου
- ειδικά θέματα, όπως *Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά* (του Νίκου Καζαντζάκη)

4. Η μεταπολεμική πεζογραφία

→ Βασικά θέματα

- Οι τραγικές εμπειρίες του Β΄ παγκοσμίου πολέμου, της Κατοχής και του εμφυλίου πολέμου, όπως το έργο *Ακυβέρνητες πολιτείες* του Στρατή Τσίρκα

- η καθημερινότητα και η ζωή στις πόλεις, όπως το έργο των Κώστα Ταχτσή και Μένη Κουμανταρέα

Κώστας Ταχτσής	Μένης Κουμανταρέας
	

→ Εμφάνιση σημαντικών γυναικών στη μεταπολεμική πεζογραφία

Στη σύγχρονη ελληνική πεζογραφία επίσης ξεχωρίζουν οι:

Ιωάννα Καρυστιάνη	Ρέα Γαλανάκη	Ευγενία Φακίνου	Σώτη Τριανταφύλλου
			

Ερωτήσεις κατανόησης κειμένου

1. Τι εννοούμε με τον όρο «ελληνική πεζογραφία» και ποια είναι κάποια βασικά ρεύματα που ακολούθησε;
2. Ποια ήταν τα βασικά θέματα των έργων των Ελλήνων ρομαντικών πεζογράφων;
3. Πότε ήταν η περίοδος του ελληνικού Ρεαλισμού; Για τί οι χρονολογίες της αρχής και του τέλους της περιόδου αυτής θεωρούνται σημαντικές;
4. Ποια είναι η σημαντική γλωσσική διαφορά ανάμεσα σε ένα ρομαντικό και σε ένα ρεαλιστικό μυθιστόρημα;
5. Τι σήμαιναν το 1833 και το 1900 για την ελληνική πεζογραφία;
6. Τι εννοούμε με τον όρο «αστική πεζογραφία» και ποιος ήταν ο βασικότερος εκπρόσωπός της στις αρχές του 20ού αιώνα;
7. Από πού αντλούν τα θέματά τους οι πεζογράφοι της δεκαετίας του 1920;
8. Γιατί είναι σημαντική για την ελληνική πεζογραφία η περίοδος γύρω στο 1930;
9. Ποιες είναι οι γενικές τάσεις που επικράτησαν στην πεζογραφία της λεγόμενης «Γενιάς του '30»;
10. Τι σημαίνουν οι όροι «Αιολική Σχολή», «Αστικό Ρεαλιστικό Μυθιστόρημα» και «Σχολή της Θεσσαλονίκης»;
11. Από πού αντλούσαν τα θέματά τους οι πεζογράφοι κατά τη διάρκεια της Κατοχής και του Εμφύλιου πολέμου;
12. Από πού αντλούσαν τα θέματά τους οι πεζογράφοι της μεταπολεμικής περιόδου;
13. Πότε αρχίζουν να εμφανίζονται πιο συχνά σημαντικές γυναίκες συγγραφείς λογοτεχνικών έργων;
14. Αναφέρετε κάποιες διαφορές που μπορεί να υπάρχουν ανάμεσα σε ένα λογοτεχνικό έργο της ρομαντικής περιόδου και σε ένα της μεταπολεμικής περιόδου;
15. Γιατί νομίζετε ότι κάποιοι συγγραφείς αποφάσισαν να αντλήσουν τα θέματα των έργων τους από τις τραγικές εμπειρίες των πολέμων και άλλοι όχι;

3. Ακούω & Κατανοώ

Να ακούσετε το παρακάτω κείμενο για τα βασικά χαρακτηριστικά κάποιων βασικών λογοτεχνικών ρευμάτων και να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα, όπως στο παράδειγμα 1.

Ο Ρομαντισμός (ΡΟ): Οι ρομαντικοί συγγραφείς επιθυμούσαν να εκφράσουν μέσα από τα κείμενά τους τα συναισθήματά τους, τον εσωτερικό τους κόσμο αλλά και τον προσωπικό τους τρόπο, με τον οποίο έβλεπαν τον κόσμο. Χρησιμοποιούσαν τη δημιουργική τους φαντασία όσο πιο πολύ μπορούσαν. Ο άνθρωπος στη ρομαντική πεζογραφία είναι ένας επαναστάτης ενάντια στον κόσμο και την κοινωνία μέσα στην οποία ζει. Συνήθως βρίσκεται σε μια ψυχική ανισορροπία. Έτσι, οι ήρωες του Ρομαντισμού είναι συχνά ανήσυχoi, μελαγχολικοί και απελπισμένοι.

Ο Ρεαλισμός (ΡΕ): Οι συγγραφείς επιλέγουν τα θέματά τους από τη σύγχρονη πραγματικότητα, η οποία παρουσιάζεται αντικειμενικά και τις περισσότερες φορές με τρόπο κριτικό. Οι ήρωες της ρεαλιστικής πεζογραφίας είναι άνθρωποι συνηθισμένοι και καθημερινοί, χωρίς τίποτα το ηρωικό. Γίνεται προσπάθεια να αποκαλυφθεί η ψυχολογία του ήρωα, κυρίως μέσα από τις πράξεις του, και να ερμηνευτεί έτσι η συμπεριφορά του. Ο Ρεαλισμός ήταν αντίδραση στον Ρομαντισμό.

Ο Νατουραλισμός (ΝΑ): Είναι η πιο ακραία εκδοχή του Ρεαλισμού. Δεν περιγράφει μόνο αλλά και καταγγέλλει την κοινωνική εξαθλίωση και γενικά τη δύσκολη καθημερινή ζωή κυρίως των ανθρώπων που αναγκάζονται να ζήσουν στο περιθώριο της κοινωνίας. Έτσι, οι νατουραλιστές συγγραφείς επιλέγουν ιδιαίτερα ήρωες που είναι θύματα της κοινωνίας, καταπιεσμένοι και αδικημένοι ή άτομα του «υπόκοσμου». Στη νεοελληνική πεζογραφία νατουραλιστικά στοιχεία συναντάμε σε πολλά πεζά κείμενα του 19ου αιώνα και αρχές του 20ού αιώνα με κυριότερο τον Ζητιάνο του Ανδρέα Καρκαβίτσα.

	ΡΟ	ΡΕ	ΝΑ
1. Οι ήρωες νιώθουν μελαγχολία.			
2. Οι ήρωες ζουν στο κοινωνικό περιθώριο.			
3. Οι ήρωες είναι απλοί, καθημερινοί άνθρωποι.			
4. Οι συγγραφείς θέλουν να καταπολεμήσουν την κοινωνική αδικία.			
5. Οι συγγραφείς αποδίδουν την πραγματικότητα όσο πιο πολύ μπορούν.			
6. Ο Ανδρέας Καρκαβίτσα είναι ένας σημαντικός πεζογράφος του Νατουραλισμού.			
7. Οι συγγραφείς αντλούν τα θέματά τους από το κοινωνικό περιθώριο.			
8. Τα κείμενα είναι γεμάτα μελαγχολία και απελπισία.			
9. Οι συγγραφείς θέλουν να εκφράσουν αυτά που νιώθουν.			
10. Μέσα από τις πράξεις των ηρώων ερμηνεύεται η συμπεριφορά τους.			

4. Δημιουργώ με τις λέξεις

Να διαβάσετε α. το απόσπασμα από την παρακάτω συνέντευξη του Θανάση Βαλτινού για τη σημασία της συνεχούς επεξεργασίας ενός συγγραφικού κειμένου από τον συγγραφέα του και για τη σημασία της σωστής επιλογής των λέξεων στη λογοτεχνική γραφή και β. το σύντομο κείμενο με τα βασικά χαρακτηριστικά του διηγήματος. Στη συνέχεια, έχοντας στο μυαλό αυτά τα δύο κείμενα, γράψτε μια περίληψη 150 λέξεων με το θέμα ενός διηγήματος που θέλετε να συγγράψετε. Ακολουθώντας τη συμβουλή του Βαλτινού, μετά την πρώτη συγγραφή της περίληψης, ξαναγράψτε την με διορθώσεις και βελτιώσεις. Στο τέλος, να συγκρίνετε τα δύο κείμενα που γράψατε και να βρείτε σε ποια σημεία και γιατί ίσως η δεύτερη περίληψή σας είναι καλύτερη από την πρώτη σας προσπάθεια.

Κείμενο Α: Θανάσης Βαλτινός: Οι λέξεις είναι μαχαίρια – Συνέντευξη¹⁵¹

Ο Θανάσης Βαλτινός γεννήθηκε το 1932 στο Καστρί Κυνουρίας στην Πελοπόννησο. Στα χρόνια της κατοχής και του εμφυλίου η οικογένειά του μετακόμισε σε διάφορες πόλεις και ο Βαλτινός φοίτησε σε διάφορα γυμνάσια της Πελοποννήσου. Παρακολούθησε μαθήματα στο τμήμα Πολιτικών Επιστημών του Παντείου Πανεπιστημίου και σε σχολή κινηματογράφου. Μετά τη μεταπολίτευση, δηλαδή μετά το τέλος της δικτατορίας το 1974, ταξίδεψε στην Αγγλία, το Δυτικό Βερολίνο και τις Η.Π.Α.

Ο Θανάσης Βαλτινός θεωρείται σήμερα ο πιο σημαντικός Έλληνας πεζογράφος. Δεν έγραψε μόνο πεζογραφία αλλά και σενάρια για τον κινηματογράφο. Επίσης, μετέφρασε και κείμενα των αρχαίων τραγικών συγγραφέων για το Θέατρο Τέχνης του Κάρολου Κουν. Ήταν Πρόεδρος της Εταιρείας Συγγραφέων τέσσερις φορές. Για τη δουλειά του έλαβε πολλά βραβεία: το 1984 το βραβείο σεναρίου του Φεστιβάλ Καννών, το 1990 το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος, το 2001 το Διεθνές Βραβείο Καβάφη, το 2002 το βραβείο της

¹⁵¹ Διασκευή κειμένου από το διαδύκτιο: <http://sfairika.gr/site/θανάσης-βαλτινός-οι-λέξεις-είναι-μαχα/>

Ακαδημίας Αθηνών του Ιδρύματος Πέτρου Χάρη, το 2003 τον Χρυσό Σταυρό του Τάγματος της Τιμής της Ελληνικής Δημοκρατίας. Στις αρχές του 2016 έγινε ο νέος Πρόεδρος της Ακαδημίας Αθηνών. Ακολουθεί ένα μικρό απόσπασμα από μια πρόσφατη συνέντευξη που έδωσε:

Δ(ημοσιογράφος). Τι συμβουλή θέλετε να δώσετε σε έναν νέο λογοτέχνη;

Θ.Β. Τίποτα. Απλώς να δουλεύει πολύ. Μόνο το ταλέντο δεν είναι αρκετό. Η πεζογραφία και η ποίηση είναι τέχνη, θέλει οχτάωρα, να γράφεις, να σβήνεις, να διορθώνεις. Ένα κείμενο λογοτεχνικό κρύβει πολλή δουλειά από πίσω και όσο λιγότερο φαίνεται αυτή η δουλειά, τόσο καλύτερο είναι το αποτέλεσμα.

Δ. Δεν μπορεί κάποιος να γράφει λογοτεχνία αυτόματα, να γράφει έτσι όπως έρχεται η φράση στο μυαλό;

Θ.Β. Όχι, δεν μπορεί, γιατί οι λέξεις είναι επικίνδυνες. Είναι μαχαίρια. Πρέπει να προσέχεις πώς τις χρησιμοποιείς και για αυτό χρειάζεται πολλή δουλειά και μεγάλη προσπάθεια...

Κείμενο Β: Βασικά χαρακτηριστικά του διηγήματος

- Σύντομη και απλή πλοκή (= εξέλιξη της ιστορίας)
- Κορύφωση σε ένα σημαντικό γεγονός
- Λιτότητα εκφραστικών μέσων (γλώσσα, εκφραστικοί τρόποι κ.α.)
- Συγκεκριμένος τόπος και χρόνος
- Θέματα παρμένα από την καθημερινή ζωή

Περίληψη-γραφή 1:

Περίληψη-γραφή 2:

5. Γράφω και δημιουργώ

1. Να διαβάσετε τις βιογραφίες των τριών παρακάτω σημαντικών Ελληνίδων πεζογράφων, να βρείτε κάποια κοινά στοιχεία σε αυτές και στη συνέχεια να γράψετε ένα κείμενο 200 λέξεων για μία σημαντική πεζογράφο της χώρας σας, η ζωή της οποίας παρουσιάζει ομοιότητες με τη ζωή των τριών Ελληνίδων συγγραφέων.

<p>Ζωρζ Σαρρή¹⁵²</p> 	<p>Η Ζωρζ Σαρρή (1925-2012) είναι μία από τις σπουδαιότερες Ελληνίδες συγγραφείς παιδικών βιβλίων και ηθοποιός. Από πολύ μικρή άρχισε να ασχολείται με το θέατρο. Στα χρόνια της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα έλαβε μέρος στην Αντίσταση. Το 1947, κατά τη διάρκεια του ελληνικού Εμφυλίου πολέμου, αναγκάστηκε λόγω της αριστερής της ιδεολογίας να φύγει στο Παρίσι, όπου συνέχισε τις σπουδές της στο θέατρο. Εκεί γνώρισε και παντρεύτηκε τον γιατρό Μάρκελλο Καρακώστα, με τον οποίο απέκτησε δύο παιδιά. Το 1962 επέστρεψε στην Ελλάδα και άρχισε να εμφανίζεται στο θέατρο και τον κινηματογράφο. Με την επικράτηση της ελληνικής δικτατορίας το 1967 έμεινε χωρίς δουλειά και έτσι άρχισε να ασχολείται με τη λογοτεχνική γραφή. Έγραψε πολλά σημαντικά βιβλία κυρίως για μικρά παιδιά και νέους. Για το έργο της έλαβε πολλά βραβεία.</p>
<p>Άλκη Ζέη¹⁵³</p> 	<p>Η Άλκη Ζέη (1925-) σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, στη δραματική Σχολή του Ωδείου Αθηνών και στο Κινηματογραφικό Ινστιτούτο της Μόσχας. Με τον θεατρικό συγγραφέα και σκηνοθέτη Γ. Σεβαστίκογλου απέκτησε δυο παιδιά. Κατά το χρονικό διάστημα 1954-1964 έζησε ως πολιτική πρόσφυγας στη Σοβιετική Ένωση. Το 1964 επέστρεψε οικογενειακά στην Ελλάδα. Χρειάστηκε, όμως, να ξαναφύγουν όλοι μαζί με τη δικτατορία το 1967. Αυτή τη φορά πήγαν στη Γαλλία και συγκεκριμένα στο Παρίσι. Από πολύ μικρή ηλικία ασχολήθηκε με το γράψιμο. Στις πρώτες τάξεις ακόμα του Γυμνασίου άρχισε να γράφει για το κουκλοθέατρο. Ένας από τους ήρωες που δημιούργησε, ο Κλάβιος, έγινε κατοπινά γνωστός ήρωας του ελληνικού κουκλοθεάτρου. Έγραψε πολλά μυθιστορήματα για παιδιά, κάποια από τα οποία βραβεύτηκαν με σημαντικά λογοτεχνικά βραβεία.</p>
<p>Διδώ Σωτηρίου¹⁵⁴</p> 	<p>Η Διδώ Σωτηρίου, το γένος Παππά, γεννήθηκε στο Αϊδίνι της Μικράς Ασίας. Το 1919 πήγε με την οικογένειά της στη Σμύρνη. Μετά την καταστροφή της πόλης το 1922 ήρθε η Διδώ με όλα τα μέλη της οικογένειάς της ως πρόσφυγες στην Ελλάδα. Σπούδασε γαλλική φιλολογία στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών και στο Παρίσι. Το 1933 παντρεύτηκε τον εκπαιδευτικό Πλάτωνα Σωτηρίου. Από το 1936 άρχισε να ασχολείται επαγγελματικά με τη δημοσιογραφία. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής έλαβε μέρος στην Αντίσταση. Στη λογοτεχνία εμφανίστηκε για πρώτη φορά δημοσιεύοντας κείμενά της στο περιοδικό της Αριστεράς <i>Νέοι πρωτοπόροι</i>. Η Διδώ Σωτηρίου αντλούσε τα θέματά της από τη σύγχρονή της πραγματικότητα, τη μικρασιατική καταστροφή, τον Εμφύλιο πόλεμο και την περίοδο μετά από αυτόν. Έργα της μεταφράστηκαν σε πολλές ξένες γλώσσες. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Εταιρείας Συγγραφέων και της Επιτροπής για την ελληνοτουρκική φιλία.</p>

¹⁵² Διασκευή από το διαδίκτυο: <http://www.sansimera.gr/biographies/484>

¹⁵³ Διασκευή από το διαδίκτυο:

<http://www.odyssey.com.cy/main/default.aspx?tabID=138&itemID=1053&mid=941>

¹⁵⁴ Διασκευή από το διαδίκτυο:

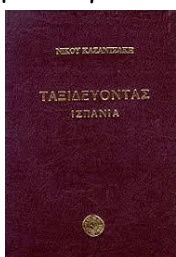
<http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=461&t=390>

6. Επικοινωνώ

Να κάνετε ζευγάρια και να επιλέξετε ένα από τα παρακάτω θέματα. Να το συζητήσετε μεταξύ σας σε μορφή debate και να το παρουσιάσετε στην τάξη.

1. Πριν πάω δύο βδομάδες καλοκαιρινές διακοπές στην Ισπανία, διαβάζω ή όχι τα βιβλία των Νίκου Καζαντζάκη, *Ταξιδεύοντας: Ισπανία*, και Κώστα Ουράνη, *Ισπανία (ήλιος και σκιά) (ταξιδιωτικά)*, που γράφουν για τις ταξίδια τους πριν και κατά τη διάρκεια του Ισπανικού εμφυλίου πολέμου; Επιλέγω ή όχι να μάθω πριν το ταξίδι μου κάποια πράγματα για την ιστορία της χώρας τον περασμένο αιώνα;

2. Αγοράζω το μυθιστόρημα που θέλω ή το δανείζομαι από την κεντρική βιβλιοθήκη της πόλης μου;

3. Προτιμώ να μείνω σπίτι και να διαβάσω τη βιογραφία του αγαπημένου μου συγγραφέα ή να πάω με την κόρη μου στο παιδικό πάρτι της ξαδέλφης της;

4. Πριν πάω για ύπνο διαβάζω λίγες σελίδες από το μυθιστόρημα που μου δάνεισε μία φίλη μου ή βλέπω μια ταινία/ένα DVD που μου χάρισε ένας συνάδελφός μου από τη δουλειά;

5. Προτιμώ να διαβάσω το μυθιστόρημα του Νίκου Καζαντζάκη, *Ο τελευταίος Πειρασμός* ή να δω σε DVD τη μεταφορά του μυθιστορήματος στον κινηματογράφο από τον Martin Scorsese;

7. Σκέφτομαι κριτικά

Αφορισμοί λογοτεχνών από την Ορθόδοξη Εκκλησία στη Νεότερη Ελλάδα¹⁵⁵

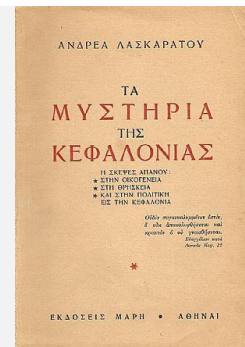
Στη χριστιανική Εκκλησία (η ορθόδοξη και η καθολική) υπάρχει η τιμωρία του αφορισμού, δηλαδή της απόφασης της Εκκλησίας να διώξει επίσημα ένα μέλος της από την κοινότητά της. Με το πέρασμα των αιώνων, η Εκκλησία χρησιμοποίησε τον αφορισμό ενάντια σε εχθρούς της. Συχνά, χρησιμοποίησε τον αφορισμό για να σταματήσει τους ανθρώπους της κάθε εποχής να σκέφτονται και να κρίνουν.

Γνωστές είναι οι περιπτώσεις του αφορισμού:

του Ρήγα Φεραίου, που αγωνίστηκε να ελευθερώσει τους Έλληνες από την Οθωμανική αυτοκρατορία	του Αλέξανδρου Υψηλάντη, που ξεκίνησε την ελληνική επανάσταση το 1821	και του Ελευθέριου Βενιζέλου που θεωρείται ένας από τους σημαντικούς πολιτικούς της νεότερης Ελλάδας
		

Στη νεοελληνική λογοτεχνία έχουμε το παράδειγμα τριών λογοτεχνών, που η εκκλησία τους κυνήγησε με όλους τους δυνατούς τρόπους και που σήμερα η αξία του έργου τους είναι αναμφισβήτητη.

¹⁵⁵ Από το ηλεκτρονικό περιοδικό π@π@κι του Παντείου Πανεπιστημίου http://logotexnika.blogspot.be/2012/08/blog-post_26.html (Συντάκτρια: Εβίτα Λύκου)

Ανδρέας Λασκαράτος (1811-1901)

Ο Ανδρέας Λασκαράτος ήταν σπουδαίος σατιρικός ποιητής και πεζογράφος από την Κεφαλλονιά, ένα νησί στο Ιόνιο πέλαγος. Άνθρωπος σκεπτόμενος, μορφωμένος, με επιπλέον σπουδές στο εξωτερικό, με πνεύμα αντιδραστικό, από νωρίς άρχισε να διαφωνεί με κάποια θέματα της εκκλησίας της Κεφαλονιάς. Στην αρχή οι τοπικοί ιεράρχες τον ανέχονταν (με δυσκολία). Το 1856 όμως ο Λασκαράτος δημοσίευσε ένα έργο του με τίτλο *Τα Μυστήρια της Κεφαλονιάς*. Στο έργο αυτό έγραφε με ειρωνεία και σχολίαζε την αμάθεια και την υποκρισία του κλήρου. Ο μητροπολίτης του νησιού, φοβερά ενοχλημένος, αποφάσισε τον αφορισμό του συγγραφέα με την υποστήριξη του φανατισμένου όχλου.

1. Εμμανουήλ Ροΐδης (1836-1904)

Ο Εμμανουήλ Ροΐδης γεννήθηκε στις 28 Ιουλίου 1836 στη Σύρο, ένα νησί του Αιγαίου, από πλούσιους γονείς, αριστοκρατικής καταγωγής.

Το 1866 δημοσίευσε στην Αθήνα ένα βιβλίο που αναστάτωσε τους λογοτεχνικούς και εκκλησιαστικούς κύκλους της εποχής: την *Πάπισσα Ιωάννα*. Είναι ένα σατιρικό μυθιστόρημα, που αναφέρεται στην Ιωάννα, νόθα κόρη μιας απλής χωρικής. Η Ιωάννα έκρυψε το ότι ήταν γυναίκα, χρησιμοποίησε πολλές δολοπλοκίες και έφτασε τελικά στο ανώτερο αξίωμα της Καθολικής εκκλησίας: έγινε Πάπας, δηλαδή Πάπισσα. Στο τέλος, πέθανε με τον πιο σκανδαλιστικό τρόπο, την ώρα που γεννούσε το παιδί της μπροστά στα μάτια πολλών χριστιανών, που περιμέναν να δουν να την ευλογεί ο Ποντίφικας. Ο Ροΐδης δεν έχασε την ευκαιρία να μιλήσει με ειρωνεία και σατιρική διάθεση για την ανηθικότητα και την υποκρισία του κλήρου, που ήταν βυθισμένος στην αμαρτία και που δεν έκανε τίποτε άλλο από το να κλέβει, να καλοπερνά και να κατηγορεί τους απλούς και αγράμματους ανθρώπους για τις δικές τους αμαρτίες. Η εκκλησία αντέδρασε με μανία. Πολέμησε τον Ροΐδη πολύ σκληρά. Αποκήρυξε το «σατανικό» βιβλίο και καταδίκασε ως αφορισμένους όσους ανθρώπους τόλμησαν να το διαβάσουν.

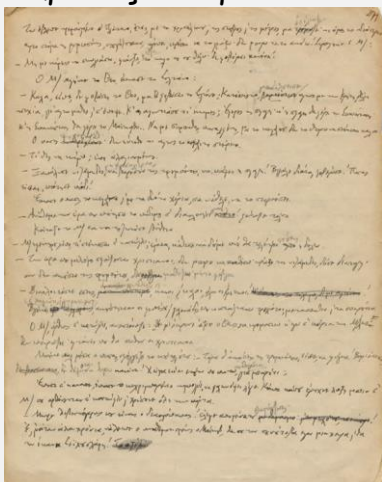

Νίκος Καζαντζάκης (1883-1957)

Ο Νίκος Καζαντζάκης γεννήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης στις 18 Φεβρουαρίου 1883. Ήταν γιος οικογένειας που ασχολούνταν με το εμπόριο γεωργικών προϊόντων και κρασιού. Ολοκλήρωσε τις σπουδές του στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, από την οποία έλαβε και το διδακτορικό του δίπλωμα.

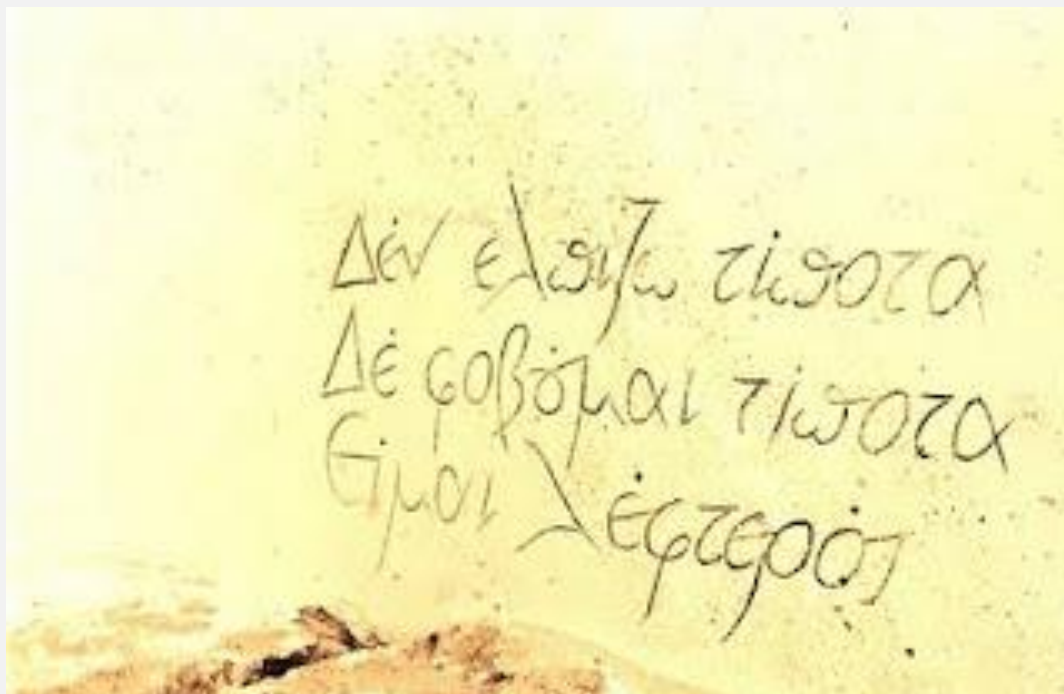
Θεωρείται ένας από τους πιο λαμπρούς νεοέλληνες πεζογράφους. Προκάλεσε τις εκκλησιαστικές αρχές, όχι μόνο γιατί μιλούσε με ειρωνεία για την κοσμικότητα και την υποκρισία της εκκλησίας, όπως ο Λασκαράτος και ο Ροΐδης, αλλά και γιατί ήταν ένα ανήσυχο πνεύμα και διατύπωνε ανοιχτά τις τις φιλοσοφικές του αναζητήσεις. Ο Καζαντζάκης χαρακτήριζε τον εαυτό του ως πολίτη του κόσμου και ως τέτοιος σκεφτόταν μακριά από τον συντηρητισμό και τη στενομαλιά της ελληνικής κοινωνίας. Επιπλέον, δέχτηκε επιδράσεις από ανατολικές θρησκείες και κυρίως από τον Βουδισμό. Ήταν, λοιπόν, μια προσωπικότητα που ενοχλούσε την εκκλησιαστική ηγεσία της εποχής.

Το 1953 η εκκλησία ζητούσε τον διωγμό του Νίκου Καζαντζάκη, πριν ακόμα ο ίδιος δημοσιεύσει το έργο του *Ο Τελευταίος Πειρασμός*. Πρόκειται για ένα σπουδαίο μυθιστόρημα, που αφηγείται την αγάπη και το πάθος ενός ανθρώπου: του Ιησού από τη Ναζαρέτ. Γιος ενός ξυλουργού, ο άνθρωπος Ιησούς ήθελε να αγαπήσει μια γυναίκα και να αποκτήσει οικογένεια. Αλλά η φωνή του Θεού τον είχε προσκαλέσει να ακολουθήσει άλλον δρόμο, γεμάτο θυσίες και μαρτύρια. Η εσωτερική σύγκρουση του ανθρώπου, το ένστικτο της επανάστασης και η μοναδική επιθυμία για ένωση με τον Θεό, παρουσιάζονται σε αυτό το έργο του Καζαντζάκη και αναδεικνύουν τη μοναδική θυσία του Χριστού. Πάνω στον σταυρό, ετοιμοθάνατος πια ο Ιησούς, έχει ένα όραμα: πώς θα ήταν η ζωή του, αν δεν είχε ακολουθήσει το κάλεσμα του Θεού. Είναι πραγματικά ο τελευταίος πειρασμός, τον οποίο, όμως, ο Χριστός αποκρούει και πεθαίνει για ολόκληρο το ανθρώπινο γένος.

Η εκκλησία καταδίωξε με μανία τον Καζαντζάκη και ο Πάπας συμπεριέλαβε τον *Τελευταίο Πειρασμό* στο Index Librorum Prohibitorum, δηλαδή στη λίστα βιβλίων που δεν έπρεπε να διαβάσουν οι καθολικοί χριστιανοί.

Ο Καζαντζάκης, πνεύμα ελεύθερο, δεν έδωσε ποτέ την παραμικρή σημασία στις διώξεις της εκκλησίας και συνέχιζε να γράφει με το φιλελεύθερο πνεύμα του μέχρι τον θάνατό του το 1957. Η κηδεία του έγινε στο Ηράκλειο χωρίς εκκλησιαστική τελετή. Πάνω στον τάφο του είχε ζητήσει να αναγραφεί η γνωστή βουδιστική φράση:

Ο γνωστός σκηνοθέτης Μάρτιν Σκορτσέζε έκανε ταινία τον *Τελευταίο πειρασμό*. Όταν έγινε προσπάθεια να προβληθεί η ταινία στους ελληνικούς κινηματογράφους, το 1988, η εκκλησία αντέδρασε βίαια και εμπόδισε την προβολή. Το ίδιο συνέβη και κάποια χρόνια αργότερα, όταν θέλησε να την προβάλει ο τηλεοπτικός σταθμός Star.

Ασκήσεις:

<p>1. Να διαβάσετε το παραπάνω κείμενο και να γράψετε την κεντρική ιδέα σε περίπου 30 λέξεις.</p>	
<p>2. Να απαντήσετε στις ερωτήσεις:</p> <p>α. Τι κοινό έχουν οι βιογραφίες του Α. Λασκαράτου, του Ε. Ροΐδη και του Ν. Καζαντζάκη;</p> <p>β. Ποιο ήταν το θέμα του έργου <i>Τα Μυστήρια της Κεφαλονιάς</i>;</p> <p>γ. Ποιο ήταν το θέμα του έργου <i>Πάπισσα Ιωάννα</i>;</p> <p>δ. Ποιο ήταν το θέμα του έργου <i>Ο Τελευταίος Πειρασμός</i>;</p> <p>ε. Ποια ήταν η αντίδραση της Ορθόδοξης Ελληνικής Εκκλησίας στα τρία παραπάνω έργα και γιατί;</p> <p>στ. Ποια από τα τρία παραπάνω έργα έγινε κινηματογραφική ταινία; Τι έγινε στην Ελλάδα, όταν κάποιοι κινηματογράφοι αποφάσισαν να την προβάλουν; Γιατί;</p>	
<p>3. Είστε αρθρογράφος στην τοπική εφημερίδα της πόλης σας και θέλετε να γράψετε ένα κείμενο περίπου 300 λέξεων, για να υποστηρίξετε την ελευθερία λόγου και σκέψης των λογοτεχνών και κάθε ανθρώπου</p>	

8. Μαθαίνω για τη γλώσσα - κάνω εξάσκηση

8.1 Μαθαίνω για τις υποθετικές προτάσεις (β' είδος)

Στο β' είδος η υπόθεση θεωρείται ως κάτι αντίθετο του πραγματικού, κάτι που δεν έγινε ή δε γίνεται ποτέ. Η υποθετική πρόταση λέγεται υπόθεση και η κύρια πρόταση

- **Αν με άκουγες**, τώρα δε θα υπέφερες.
- **Αν με είχες ακούσει**, τώρα δε θα υπέφερες
- **Αν δεν ερχόσουν**, θα έβγαινα να σε ψάξω.
- **Αν δεν είχες έρθει**, θα είχα βγει να σε ψάξω

Η υπόθεση εκφέρεται με **οριστική παρατατικού ή υπερσυντέλικου** (ποτέ αόριστου) και η απόδοση με **δυνητική έγκλιση**

Η απόδοση πιο σπάνια εκφέρεται και με **απλό παρατατικό**, ιδιαίτερα όταν η υπόθεση εισάγεται με το **να** και όχι με το **αν**.

- **Καρφίτσα να έριχνες**, δε θα έπεφτε.

Ασκήσεις

1. Να συμπληρώσετε τα ρήματα στην παρένθεση στον σωστό τύπο, όπως στο παράδειγμα 1.

1. Αν (διαβάζω), θα είχες περάσει τις εξετάσεις.

2. Αν(τρώω) πέντε πάστες, δε θα πονούσε το στομάχι σου.

3. Αν μου (τηλεφωνώ), θα σου είχα πει ότι ο Γιώργος έφυγε στην Κρήτη.

4. Αν είχες ωραία φωνή, (μπορώ) να σπουδάσεις κλασικό ή μοντέρνο τραγούδι.

5. Αν ήσουν λίγο πιο ευγενικός, (καταφέρνω) καλύτερα στη ζωή σου.

6. Αν (σκέφτομαι) περισσότερο, θα ζούσες διαφορετικά.
7. Και να μου (στέλνω) μέηλ χθες, δε θα το διάβαζα, γιατί την τελευταία βδομάδα δεν έχω ίντερνετ ούτε στο σπίτι ούτε στη δουλειά.
8. Και να ήθελα να σε πιστέψω, δε (μπορώ), με τόσα ψέματα που λες...
9. Αν το (σκέφτομαι) χθες, θα είχαμε βρει εισιτήρια για το θέατρο.
10. Αν (προσπαθώ) περισσότερο, θα είχες μάθει καλύτερα μια ξένη γλώσσα.

2. Να διαβάσετε το παρακάτω κείμενο (α) και να το ξαναγράψετε, όπως δείχνει η αρχή του κειμένου β.

Κείμενο α: Ο Πέτρος ξύπνησε αργά και έχασε το λεωφορείο. Έφτασε πολύ αργά στη δουλειά του και ο Νίκος, ο συνάδελφός του, θύμωσε μαζί του. Έχασε δύο ραντεβού με πελάτες και δεν κατάφερε να τελειώσει αυτά που έπρεπε να κάνει. Τέλειωσε αργά τη δουλειά του και γύρισε στο σπίτι μετά τις 20.00. Δεν πρόλαβε να πάει σινεμά και ένιωθε άσχημα, που η μέρα του δεν πήγε και πολύ καλά...

Κείμενο β: Αν ο Πέτρος δεν ξυπνούσε αργά, δε θα έχανε το λεωφορείο.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

8.2 Μαθαίνω για τα ρήματα: Μεσοπαθητικός Παρακείμενος, Υπερσυντέλικος και Συντελεσμένος Μέλλοντας

Ο **παρακείμενος** δείχνει ότι εκείνο που σημαίνει το ρήμα έγινε στο παρελθόν και έχει τελειώσει την ώρα που μιλούμε.

Σχηματίζεται με δύο τρόπους:

- α. **Ενεστώτας του ρήματος έχω + θέμα μεσοπαθητικού αορίστου του ρήματος + Θεί**
 - Τώρα που ήρθες, το φαγητό **έχει μαγειρευθεί**. (έχει τελειώσει τώρα).
- β. **Ενεστώτας του ρήματος είμαι + μετοχή μεσοπαθητικού παρακειμένου**
 - Τώρα που ήρθες, το φαγητό **είναι μαγειρευμένο**. (έχει τελειώσει τώρα).

Ο **υπερσυντέλικος** δείχνει ότι εκείνο που σημαίνει το ρήμα ήταν τελειωμένο στο παρελθόν πριν γίνει κάτι άλλο.

Σχηματίζεται με δύο τρόπους:

- α. **Παρατατικός του ρήματος έχω + θέμα μεσοπαθητικού αορίστου του ρήματος + Θεί**
 - Όταν ήρθες χτες το βράδυ στο σπίτι, το φαγητό **είχε μαγειρευθεί**. (παρελθόν-τελειωμένο πριν από κάτι άλλο)
- β. **Παρατατικός του ρήματος είμαι + μετοχή μεσοπαθητικού παρακειμένου**
 - Όταν ήρθες χτες το βράδυ στο σπίτι, το φαγητό **ήταν μαγειρευμένο**. (παρελθόν-τελειωμένο πριν από κάτι άλλο)

Ο **συντελεσμένος μέλλοντας**: δείχνει ότι αυτό που σημαίνει το ρήμα θα είναι τελειωμένο στο μέλλον, αφού πρώτα γίνει κάτι άλλο, π.χ.

Σχηματίζεται με δύο τρόπους:

- α. **Μέλλοντας του ρήματος έχω + θέμα μεσοπαθητικού αορίστου του ρήματος + Θεί**
 - Όταν θα έρθεις, το φαγητό **θα έχει μαγειρευθεί**. (μέλλον-τελειωμένο μετά από κάτι άλλο)
- β. **Ενεστώτας του ρήματος είμαι + μετοχή μεσοπαθητικού παρακειμένου**
 - Όταν θα έρθεις, το φαγητό **θα είναι μαγειρευμένο**. (μέλλον-τελειωμένο μετά από κάτι άλλο)

Ασκήσεις

1. Να βάλετε τα ρήματα στην παρένθεση στο σωστό μεσοπαθητικό τύπο, όπως στο παράδειγμα 1. Αν υπάρχουν δύο δυνατότητες, να τις γράψετε.

1. Πριν φύγω για το θέατρο, το μωρό θα έχει λουστεί/θα είναι λουσμένο (λούζω/-ομαι).

2. Τώρα που γύρισες στο σπίτι, όλες οι δουλειές
(ολοκληρώνω/-ομαι).

3. Κουράστηκα πάρα πολύ αλλά επιτέλους το σπίτι
(τακτοποιώ/-ούμαι).

4. Πριν νοικιάσετε εσείς το σπίτι, ο κήπος (περιποιούμαι).
5. Μην ανησυχείς, πριν φύγω για διακοπές, τα λουλούδια (ποτίζω/-ομαι).
6. Το ταξίδι αυτό (αποφασίζω/-ομαι), πολύ πριν μάθω ότι θα χάσω τη δουλειά μου.
7. Το υπέροχο αυτό βιβλίο (διαβάζω/-ομαι) από χιλιάδες ανθρώπους σε όλο τον κόσμο.
8. Πολλά μυθιστορήματα του Νίκου Καζαντζάκη (μεταφράζω/-ομαι) σε διάφορες γλώσσες.
9. Ο Γκάντι (αναγνωρίζω/-ομαι) ως ένας από τους πιο φιλειρηνικούς ανθρώπους στον κόσμο.
10. Οι περισσότερες ταινίες στους γερμανικούς κινηματογράφους (μεταγλωττίζω/-ομαι). Τι κρίμα! Έτσι δεν ακούς σχεδόν ποτέ την πραγματική γλώσσα που μιλούν οι ηθοποιοί.

2. Στις παρακάτω προτάσεις να βάλετε τα ρήματα στην παρένθεση στον σωστό τύπο του μεσοπαθητικού παρακειμένου, όπως στο παράδειγμα 1.

1. Το μυθιστόρημα του Νίκου Καζαντζάκη είχε εκδοθεί (εκδίδομαι) πριν το 1950.
2. Ο Αλέξης Ζορμπάς, ένας από τους πιο γνωστούς ήρωες της παγκόσμιας λογοτεχνίας, (γνωρίζομαι) με τον συγγραφέα του βιβλίου σε ένα λιμάνι, πριν ξεκινήσει το πλοίο.
3. Οι ψαράδες (στριμώνομαι) στα καφενεία, γιατί έκανε κρύο.
4. Ο συγγραφέας (βεβαιώνομαι): ο Ζορμπάς ήταν ένας ιδιαίτερος άνθρωπος.
5. Ο.....(ρωτιέμαι) από τον Ζορμπά, αν μπορούσε να τον πάρει μαζί του στην Κρήτη. (συλλογίζομαι = σκέφτομαι), πριν του πει ναι.

9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία

Λογοτεχνία και Οικολογία: Μια ιστορία του Αργύρη Χιόνη, *Η ομορφιά που γεννιόταν και πέθαινε απαρατήρητη και που, παρ' όλα αυτά, ποτέ δεν το 'βαλε κάτω...*¹⁵⁶

Μια φορά και έναν καιρό, ήταν ένα μικρό μαύρο σποράκι παπαρούνας, που ζούσε στριμωγμένο, μαζί με τ' άλλα αδέρφια του, μέσα στην κοιλιά της μητέρας του.

Μια μέρα του καλοκαιριού, η μητέρα τους, αφού έχασε και το τελευταίο κόκκινο πέταλο της, πέθανε ήσυχα, όπως ήσυχα είχε ζήσει όλη τη ζωή της. Δεν πέρασε πολύς καιρός και η κοιλιά της άνοιξε και από μέσα της έπεσαν στο χώμα λίγα μαύρα σποράκια. Το χώμα, όμως, το καλοκαίρι είναι στεγνό και σκληρό και έτσι τα σποράκια δεν μπόρεσαν να χωθούνε μέσα του και να μείνουν εκεί, όλα μαζί, στο μέρος που γεννήθηκαν.

Έτσι, ο πρώτος άνεμος που πέρασε από εκεί τα πήρε και τα σκόρπισε, άλλα μέσα σε χωράφια, άλλα μέσα σε κήπους, άλλα σε δάση και άλλα πάνω σε ψηλά βουνά.

Ένα από αυτά, το σποράκι αυτής της ιστορίας, ήταν το πιο μικρό, το πιο αδύναμο και το πιο ελαφρύ από όλα τα αδέρφια του, κι έτσι ο αέρας το πήγε μακριά, πολύ μακριά από την εξοχή, σε μια μεγάλη γκρίζα πόλη.

Όταν έφτασε, όμως, εκεί δεν ήξερε πού να το αφήσει, γιατί στην γκρίζα πολιτεία δεν υπήρχε καθόλου χώμα. Παντού έβλεπες μόνο τσιμέντο, ασφαλτο και μέταλλο. Χωρίς αποτέλεσμα, έψαχνε ο άνεμος να βρει λιγάκι χώμα να αφήσει το μικρό σποράκι, για να μπορέσει κι αυτό το φτωχό να ρίξει ρίζες κάποτε στο χώμα και να βλαστήσει.

¹⁵⁶ Διασκευή κειμένου από το διαδίκτυο: <http://tomanavaki.blogspot.gr/2013/06/blog-post.html>

Κι επειδή ήρθε η ώρα του ανέμου να πεθάνει και δεν είχε χρόνο ή να πάει το σποράκι πιο μακριά ή να το φέρει, εκεί από όπου το είχε πάρει, έσαχνε απελπισμένα να βρει μια γλάστρα σε μπαλκόνι ή σε παράθυρο.

Τίποτε όμως. Γλάστρες δεν υπήρχαν στην πολιτεία... Τότε, ο άνεμος, που δεν άντεχε άλλο, ξεψύχησε κι άφησε το σποράκι να πέσει στο πεζοδρόμιο μιας μεγάλης λεωφόρου. Το πεζοδρόμιο ήταν πλακόστρωτο, και το σποράκι χώθηκε ανάμεσα σε δύο πλάκες. Έπεσε στον βαθύ ύπνο του χειμώνα, προστατευμένο από τους βιαστικούς ανθρώπους που περνούσαν από τον δρόμο και έτρεχαν εδώ και εκεί, για τις ατέλειωτες δουλειές τους.

Τέλειωσε κι ο χειμώνας κι ήρθε η άνοιξη. Και το σποράκι, που κοιμόταν βαθιά μήνες και μήνες τώρα, ξύπνησε ξαφνικά και είδε πως τώρα ήταν πιο μεγάλο από πριν... Καθώς περνούσαν οι μέρες, συνέχιζα να μεγαλώνει και η κοιλιά του έγινε ολοστρόγγυλη, όπως η κοιλιά της μητέρας του, ακριβώς ένα χρόνο πριν. Κι από σποράκι άρχισε να γίνεται μια πανέμορφη, κατακόκκινη παπαρούνα, που κάποια μέρα του Μάη άνοιξε τα πέταλά της εκεί, στις πλάκες του πεζοδρομίου της μεγάλης λεωφόρου.

Οι περαστικοί δεν είχαν χρόνο να δουν και να θαυμάσουν την ασυνήθιστη κόκκινη ομορφιά μέσα στη συνηθισμένη γκριζα πόλη τους. Φαίνεται πως οι άνθρωποι της πολιτείας κοιτούσαν αλλά δεν έβλεπαν γύρω τους... Κι όμως ήταν μάλλον τυχερή, γιατί κανείς δεν την πάτησε μέσα σε αυτή την ατέλειωτη βιασύνη της πόλης. Και συνέχιζε να υπάρχει μοναδική ομορφιά στη μέση της ασχήμιας, κι ας ήταν αόρατη, αφού κανείς δεν την έβλεπε, κι ας μονάχη, αφού κανείς δεν την αναζητούσε.

Έτσι πέρασε τις μέρες της ζωής της και, όταν ήρθε η ώρα της να πεθάνει, έχασε κι αυτή τα πέταλά της, όπως η μητέρα της ένα χρόνο πριν, κι αργότερα από την ξερή κοιλιά της έπεσαν πάνω στο πεζοδρόμιο τα μαύρα ελάχιστα παιδιά της. Κι ένας αέρας, βρώμικος από τα ατελείωτα αυτοκίνητα, ήρθε και τα άρπαξε και τα σκόρπισε πάνω στην άσφαλτο. Και με την πρώτη βροχή, κατέληξαν στους βρώμικους υπονόμους.

Όλα, εκτός από ένα, το πιο μικρό, το πιο αδύναμο, το πιο ελαφρύ, που ο αέρας το έφερε και το άφησε στη στέγη ενός σπιτιού, που οι άνθρωποι της γκρίζας πόλης είχαν ξεχάσει να το γκρεμίσουν κι είχε ακόμα κεραμίδια. Κι εκεί, στα κεραμίδια ανάμεσα, σε μια γωνιά, χώθηκε το μικρό σποράκι και την άλλη άνοιξη, φύτρωσε κι έγινε μια παπαρούνα κατακόκκινη... Κανείς δεν την έβλεπε εκεί ψηλά, γιατί όλοι περπατούσαν με το κεφάλι κάτω και δεν είχαν χρόνο να χαζεύουν από δω και από κει...

Κι όμως η παπαρούνα ήταν εκεί ψηλά, πάνω στη στέγη, κατακόκκινη και πανέμορφη. Κι αν τώρα αυτή δεν την πρόσεχε κανένας, ποιος ξέρει, ίσως κάποια από τα παιδιά της ή τα εγγόνια της κάποτε, κάπου να χάριζαν την ομορφιά τους σε κάποιον που θα 'βρισκε τον χρόνο να την απολαύσει...

10. Αξιολογώ το κεφάλαιο

1. Σε ποιο βαθμό ανταποκρίνεται το υλικό που μελετήσατε στην ενότητα στις προσδοκίες που είχατε;

Πολύ Αρκετά Λίγο Ελάχιστα Δεν έχω άποψη

Αιτιολογήστε σύντομα την άποψή σας:

.....

.....

.....

.....

.....

2. Αξιολογήστε τις υποενότητες του κεφαλαίου βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Προετοιμάζω την ενότητα (επάρκεια ειδικού λεξιλογίου - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
2. Διαβάζω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - κατανοητή παρουσίαση - επάρκεια εποπτικού υλικού)	1	2	3	4	5
3. Ακούω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - σαφήνεια παρουσίασης)	1	2	3	4	5
4. Δημιουργώ με τις λέξεις (πλούτος νέου λεξιλογίου - δυνατότητα άμεσης χρήσης του με παραδείγματα)	1	2	3	4	5
5. Γράφω και δημιουργώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - δυνατότητα δημιουργικής εξάσκησης στη γραφή)	1	2	3	4	5

6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate (ενδιαφέρουσες θεματικές - σύνδεση με ζητήματα γενικού και ειδικού ενδιαφέροντος)	1	2	3	4	5
7. Σκέφτομαι κριτικά (σύνδεση με τη σύγχρονη κοινωνική καθημερινότητα - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα (σαφήνεια παρουσίασης - επάρκεια εξάσκησης)	1	2	3	4	5
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία (ενδιαφέρον περιεχόμενο - επαρκής διάρκεια)	1	2	3	4	5

3. Αξιολογήστε ολόκληρη την ενότητα «Τέχνες της γεύσης» βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Διάρκεια ενασχόλησης με την ενότητα	1	2	3	4	5
2. Οργάνωση της ενότητας	1	2	3	4	5
3. Πληρότητα του περιεχομένου σε γνωστικό επίπεδο	1	2	3	4	5
4. Ομαδοσυνεργατική μορφή των μαθημάτων	1	2	3	4	5
5. Χρησιμότητα του περιεχομένου στην εκμάθηση της νεοελληνικής γλώσσας και κουλτούρας	1	2	3	4	5
6. Επαρκής καλλιέργεια και των 4 δεξιοτήτων του λόγου (κατανόηση και παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου)	1	2	3	4	5
7. Βάση για περαιτέρω προσωπική ενασχόληση	1	2	3	4	5
8. Καινοτομία διδακτικού υλικού	1	2	3	4	5
9. Η ατμόσφαιρα των μαθημάτων	1	2	3	4	5
10. Η συμμετοχή στα μαθήματα	1	2	3	4	5

4 Τι προτείνετε για τη βελτίωση

α. του περιεχομένου:

.....

.....

.....

.....

.....

β. του τρόπου παρουσίασης:

.....

.....

.....

.....

.....

5 Σχόλια - Παρατηρήσεις:

.....

.....

.....

.....

.....

ΠΟΙΗΣΗ

1. Προετοιμάζω το κεφάλαιο

ο ποιητής - η ποιήτρια → ο ποιητικός λόγος

ο στίχος	<i>Τὸ σπίτι πού γεννήθηκα κι ἄς τὸ πατοῦν οἱ ξένοι, Στοιχειὸ εἶναι καὶ μὲ προσκαλεῖ ψυχὴ, καὶ μὲ προσμένει.</i>
η στροφή	<i>Τὸ σπίτι πού γεννήθηκα ἴδιο στὴν ἴδια σπράτα Στὰ μάτια μου ὅλο ὑψώνεται καὶ μ' ὄλα του τὰ νάτα.</i>
η ομοιοκαταληξία	<i>Τὸ σπίτι, ἄς τοῦ νοθέψανε τὸ σχῆμα καὶ τὸ χρώμα καὶ ἀνόθευτο καὶ ἀχάλαστο, καὶ μὲ προσμένει ἀκόμα.</i>
το μέτρο	<i>Τοῦ κάκου οἱ ἐγνοίεις, οἱ καιροί, πληγῆς καρδιῶν καὶ τόπων. Τὰ μάτια μου ἄλλα κι ἄλλα εἶναι τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων.</i>
η ποιητική εικόνα	<i>Τὸ σπίτι πού γεννήθηκα καὶ ἄς τὸ πατοῦν οἱ ξένοι. Στοιχειό, καὶ σὰν ἀπάτητο, μὲ ζῆ καὶ μὲ προσμένει.</i>

μελοποιημένη ποίηση

η ποιητική Σχολή = το λογοτεχνικό ρεύμα στην ποίηση

2. Διαβάζω και κατανοώ

Η ιστορία της νεοελληνικής ποίησης

Η ιστορία της νεοελληνικής ποίησης έχει -μέχρις ένα βαθμό- αρκετά όμοια στοιχεία με την ιστορία της νεοελληνικής πεζογραφίας. Οι Έλληνες ποιητές παρακολουθούσαν και παρακολουθούν τις λογοτεχνικές εξελίξεις της Ευρώπης, αξιοποιώντας παράλληλα τα στοιχεία της ελληνικής λογοτεχνικής και πνευματικής παράδοσης.

1. Ρομαντικά χρόνια (1820-1880)

Το μεγάλο γεγονός της Επανάστασης του 1821 επηρέασε σημαντικά την ποίηση των πρώτων χρόνων του νέου ελληνικού κράτους, μέσα στο κλίμα του Ρομαντισμού που κυριαρχούσε σε όλη την Ευρώπη. Ποίηση γραφόταν σε δύο περιοχές της Ελλάδας:

- α. Στα Επτάνησα → **Επτανησιακή Σχολή** → χρήση δημοτικής γλώσσας
- β. Στην Αθήνα → **Αθηναϊκή Σχολή** → χρήση αρχαϊζουσας και καθαρεύουσας

α. Επτανησιακή Σχολή

Τη δεκαετία του 1820 γράφτηκαν τα πρώτα ποιήματα με θέμα την ελληνική Επανάσταση από δύο Επτανήσιους ποιητές,

- τον **Διονύσιο Σολωμό**
- τον **Ανδρέα Κάλβο**

Οι Επτανήσιοι ποιητές δέχτηκαν επιδράσεις από την ιταλική παιδεία. Διακρίνονται σε δύο ομάδες:

- τους «Σολωμικούς ποιητές»:
 - ακολούθησαν τον δρόμο του Διονύσιου Σολωμού
 - έγραφαν ποιήματα σε δημοτική γλώσσα
 - χρησιμοποιούσαν κυρίως τον 15σύλλαβο στίχο του δημοτικού τραγουδιού
- τους ποιητές που ακολούθησαν προσωπικές επιλογές, όπως οι:

Ανδρέας Κάλβος	Ανδρέας Λασκαράτος	Αριστοτέλης Βαλαωρίτης
		
Χρησιμοποιεί ιδιόμορφη γλώσσα.	Γράφει σατιρική ποίηση.	Γράφει με ρητορεία.

β. Αθηναϊκή Σχολή

Η Επανάσταση αποτελούσε βασικό θέμα και στα ποιήματα των Αθηναίων ποιητών. Η αθηναϊκή ρομαντική ποίηση διακρίνεται σε τρεις φάσεις:

α. 1830-1850: η αρχική περίοδος - διαμορφώνονται κάποια βασικά χαρακτηριστικά

β. 1850-1870: η περίοδος ακμής - κυριαρχούν οι ποιητικοί διαγωνισμοί του Πανεπιστημίου Αθηνών και η στροφή προς τον αρχαϊσμό. Κυριότεροι εκπρόσωποι είναι οι:

Αλέξανδρος Σούτσος	Παναγιώτης Σούτσος	Αλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβής
		

γ. 1870-1880: η περίοδος παρακμής - κυριαρχούν ακραία χαρακτηριστικά του ρεύματος, όπως η υπερβολική μελαγχολία, που έφτανε μέχρι τη θανατολατρεία. Κυρίαρχη ποιητική μορφή είναι ο **Αχιλλέας Παράσχος**. Μέσα στη δεκαετία αυτή, εμφανίζονται και κάποιοι άλλοι ποιητές που προαναγγέλλουν την εμφάνιση της Νέας Αθηναϊκής Σχολής, όπως, ανάμεσα σε άλλους, ο **Γεώργιος Βιζυηνός**.

Αχ. Παράσχος

Γ. Βιζυηνός

2. Γέννηση νέων λογοτεχνικών ρευμάτων: Παρνασσισμός, Συμβολισμός, Ρεαλισμός, Νατουραλισμός (1880-1930)

Η χρονολογία 1880 είναι σημαντική, γιατί:

- Νέα ευρωπαϊκά ρεύματα, όπως ο **παρνασσισμός** (με κύρια χαρακτηριστικά τη ρεαλιστική αναπαράσταση, την απάθεια σε αντίθεση με την υπερπροβολή συναισθημάτων του ρομαντισμού, και τη στατικότητα), ο **συμβολισμός**, ο **ρεαλισμός** και ο **νατουραλισμός**, είναι πλέον πηγές έμπνευσης των λογοτεχνών.
- Καθιερώνεται η δημοτική στην ποίηση (πρώτα και αργότερα και στην πεζογραφία).

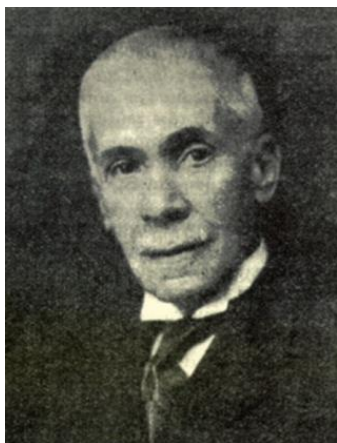
Η χρονιά 1930 είναι επίσης σημαντική, γιατί:

- εμφανίζονται τα πρώτα δείγματα του μοντερνισμού στην ποίηση και την πεζογραφία.

Το χρονικό διάστημα 1880-1930:

- εμφανίζονται πολλοί σημαντικοί ποιητές
- γράφονται πολλά ποιητικά έργα
- κυριαρχούν ποικίλα λογοτεχνικά ρεύματα

Το 1880, στην Αθήνα εκδίδονται δύο ποιητικές συλλογές που σηματοδοτούν την εμφάνιση της **Νέας Αθηναϊκής Σχολής**: οι **Στίχοι του Νίκου Καμπά** και οι **Ιστοί Αράχνης του Γεώργιου Δροσίνη**.

Ν. Καμπάς

Γ. Δροσίνης

Χαρακτηριστικά της ποίησης της Νέας Αθηναϊκής Σχολής:

- απομάκρυνση από τον αθηναϊκό ρομαντισμό της Α΄ Αθηναϊκής Σχολής
- χρήση της δημοτικής
- επιλογή θεμάτων από την καθημερινότητα
- κυριαρχία χαμηλών τόνων

Κύριος εκπρόσωπος: **Κωστής Παλαμάς**

Άλλοι σημαντικοί ποιητές:

Στο ρεύμα του παρασσιισμού:		
Κωνσταντίνος Θεοτόκης	Λορέντζος Μαβίλης	Ιωάννης Γρυπάρης
		

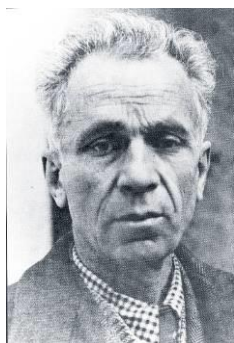
Στο ρεύμα του συμβολισμού	
Κωνσταντίνος Χατζόπουλος	Λάμπρος Πορφύρας
	

	<p>Τα χρόνια γύρω στα 1910, όταν ο Κωστής Παλαμάς έγραφε τις μεγάλες του ποιητικές δημιουργίες, στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου έφτανε στην ακμή του ο σπουδαίος ποιητής Κωνσταντίνος Καβάφης. Στην Αθήνα, όμως, έγινε περισσότερο γνωστός μετά το 1920, κυρίως εξαιτίας της ιδιότυπης γλώσσας που χρησιμοποιούσε:</p> <ul style="list-style-type: none">→ σχεδόν καθαρεύουσα→ σχεδόν πεζός λόγος
---	---

Τα ίδια χρόνια εμφανίστηκαν και νεότεροι ποιητές, που ακολούθησαν προσωπικούς δρόμους και διαφοροποιήθηκαν από την ποίηση του Παλαμά:

Ο Άγγελος Σικελιανός με βασικά χαρακτηριστικά:
→ τον πληθωρικό λυρισμό και
→ τη μερική αποδέσμευση από τον παραδοσιακό στίχο.

Ο Κώστας Βάρναλης έδωσε τα πιο χαρακτηριστικά έργα του μετά το 1920. Αποτελούν έκφραση της αριστερής του ιδεολογίας.

Τα χρόνια του μεσοπολέμου, δηλαδή τα χρόνια ανάμεσα στο τέλος του Α΄ και την αρχή του Β΄ παγκοσμίου πολέμου, εμφανίστηκε μια ομάδα ποιητών, γνωστή ως Γενιά του '20. Οι ποιητές αυτοί είχαν γεννηθεί περίπου στα 1890 και εξέφρασαν την απογοήτευση από τη Μικρασιατική καταστροφή το 1922 και την αποτυχία της «Μεγάλης Ιδέας», της ιδέας δηλαδή η Ελλάδα να γίνει ένα δυνατό και μεγάλο κράτος. Η ποίηση της ομάδας αυτής χαρακτηρίστηκε νεορομαντική και είχε ως κύριο χαρακτηριστικό την απογοήτευση και την έλλειψη ιδανικών. Ο σημαντικότερος εκπρόσωπος ήταν ο Κώστας Καρυωτάκης.

3. Η Γενιά του '30 και η λογοτεχνία μέχρι το τέλος του εμφυλίου

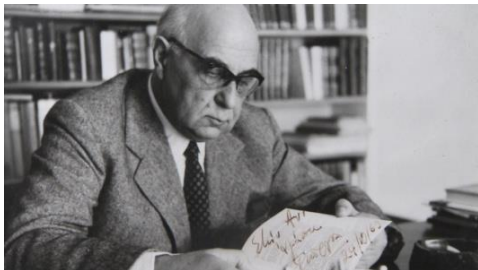
Τα χρόνια γύρω στο 1930 είναι τα χρόνια εμφάνισης μοντερνιστικών τάσεων στην ποίηση (και την πεζογραφία). Οι συγγραφείς που πρωτοδημοσίευσαν έργα με ανανεωτική διάθεση εκείνη την περίοδο ή και λίγο νωρίτερα, ανήκουν στη λεγόμενη **Γενιά του '30**.

Βασικά χαρακτηριστικό της ποιητικής ανανέωσης είναι:

- η καθιέρωση του ελεύθερου στίχου και
- η εισαγωγή του υπερρεαλισμού, το 1935 με την *Υψικάμινο* του **Ανδρέα Εμπειρίκου**

Σημαντικοί ποιητές της Γενιάς του '30 ήταν οι:

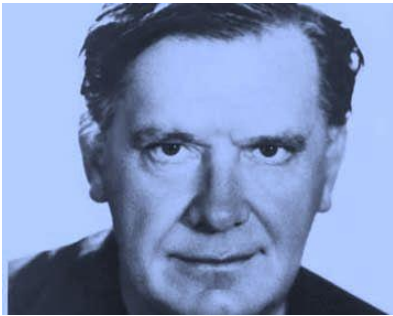
Γιώργος Σεφέρης (1900-): Σπουδαίος Έλληνας ποιητής, τελειόφοιτος Νομικής, ακολούθησε την καριέρα του διπλωμάτη και ταξίδεψε σε διάφορα μέρη του κόσμου. Για το ποιητικό του έργο τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ της Λογοτεχνίας το 1963.

Γιάννης Ρίτσος (1909-1990): ένας από τους σπουδαιότερους Έλληνες ποιητές, με διεθνή φήμη. Ανήκε στην Αριστερά και για την πολιτική του αυτή ιδεολογία εξορίστηκε, φυλακίστηκε και βασανίστηκε. Αρρώστησε από φυματίωση αλλά θεραπεύτηκε, πράγμα δύσκολο για την εποχή. Η ζωή του ήταν γεμάτη από τεράστιες υλικές και ηθικές δυσκολίες. Για κάποια χρόνια εργάστηκε ως ηθοποιός και χορευτής. Δημοσίευσε πάνω από εκατό ποιητικές συλλογές και συνθέσεις, εννέα μυθιστορήματα, τέσσερα θεατρικά έργα και μελέτες. Πολλά έργα του έχουν μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες. Έλαβε πολλά σημαντικά βραβεία για το λαμπρότατο έργο του.

Νικηφόρος Βρεττάκος (1912-1991): ποιητής, πεζογράφος, μεταφραστής και δοκιμιογράφος. Θεωρείται ένας από του μεγαλύτερους Έλληνες ποιητές. Είχε προταθεί τέσσερις φορές για το Βραβείο Νόμπελ, ενώ επίσης έλαβε πολλά σημαντικά βραβεία για το έργο του. Στα χρόνια της στρατιωτικής δικτατορίας (1967-1974) αναγκάστηκε να φύγει στην Ελβετία, από όπου ταξίδεψε σχεδόν σε ολόκληρη την Ευρώπη.

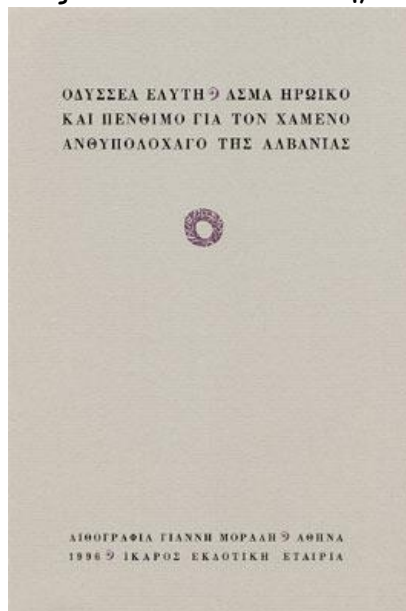

Νίκος Εγγονόπουλος (1907-1985): Καθηγητής του Πολυτεχνείου στην Αθήνα, ζωγράφος, σκηνογράφος και ποιητής. Θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της γενιάς του '30 και ένας από τους βασικότερους εκφραστές του υπερρεαλισμού στην Ελλάδα.

4. Η λογοτεχνία κατά τη διάρκεια της Κατοχής και του Εμφυλίου

Οι εμπειρίες του πολέμου είχαν άμεση επίδραση στην ποίηση. Πολλά ποιήματα που γράφτηκαν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1940, αναφέρονται στο ιστορικό παρόν:

→ είτε άμεσα, όπως στο *Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας* του Οδυσσέα Ελύτη,

→ είτε μεταφορικά, με αξιοποίηση της παράδοσης και του ιστορικού παρελθόντος, όπως στη *Ρωμισούνη* του Γιάννη Ρίτσου.

Ρωμισούνη I

Αυτά τα δέντρα δε βολεύονται με λιγότερο ουρανό,
αυτές οι πέτρες δε βολεύονται κάτω απ' τα ξένα βήματα,
αυτά τα πρόσωπα δε βολεύονται παρά μόνο στον ήλιο,
αυτές οι καρδιές δε βολεύονται παρά μόνο στο δικίο.

Ετούτο το τοπίο είναι σκληρό σαν τη σιωπή,
σφίγγει στον κόρφο του τα πυρωμένα του λιθάρια,
σφίγγει στο φως τις ορφανές ελιές του και τ' αμπέλια του,
σφίγγει τα δόντια. Δεν υπάρχει νερό. Μονάχα φως.
Ο δρόμος χάνεται στο φως κι ο ίσκιος της μάντρας είναι σίδερο.
Μαρμάρωσαν τα δέντρα, τα ποτάμια κ' οι φωνές μες στον ασβέ-
στη του ήλιου.

Η ρίζα σκοντάφτει στο μάρμαρο. Τα σκονισμένα σκοίνα.
Το μουλάρι κι ο βράχος. Λαχινιάζουν. Δεν υπάρχει νερό.
Όλοι διψάνε. Χρόνια τώρα. Όλοι μασάνε μια μπουκιά ουρανό
πάνου απ' την πίκρα τους.

Τα μάτια τους είναι κόκκινα απ' την αγρύπνια,
μια βαθειά χαρακιά σφηνωμένη ανάμεσα στα φρύδια τους
σαν ένα κυπαρίσι ανάμεσα σε δυο βουνά το λόγερμα.

Το χέρι τους είναι κολλημένο στο ντουφέκι
το ντουφέκι είναι συνέχεια του χεριού τους
το χέρι τους είναι συνέχεια της ψυχής τους -
έχουν στα χειλια τους απάνου το θυμό
κ' έχουνε τον καημό βαθιά-βαθιά στα μάτια τους
σαν ένα αστέρι σε μια γούβα αλάτι.

Όταν σφίγγουν το χέρι, ο ήλιος είναι βέβαιος για τον κόσμο
όταν χαμογελάνε, ένα μικρό χελιδόνι φεύγει μες απ' τ' άγρια γε-
νεια τους
όταν κοιμούνται, δώδεκα άστρα πέφτουν απ' τις άδειες τσέπες τους
όταν σκοτώνονται, η ζωή τραβάει την ανηφόρα με σημαίες και
με ταμπούρα.

Τόσα χρόνια όλοι πεινάνε, όλοι διψάνε, όλοι σκοτώνονται
πολιορκημένοι από στεριά και θάλασσα,
έφαγε η κάψα τα χωράφια τους κ' η αρμύρα πότισε τα
σπίτια τους
ο αγέρας έρριξε τις πόρτες τους και τις λίγες πασχαλιές
της πλατείας
από τις τρύπες του πανωφοριού τους μπαينوβγαίνει ο
θάνατος
η γλώσσα τους είναι στυφή σαν το κυπαρισσόμηλο
πέθαναν τα σκυλιά τους τυλιγμένα στον ίσκιο τους
η βροχή χτυπάει στα κόκκαλά τους.

Πάνου στα καραούλια πετρωμένοι καπνίζουν τη σβουνιά
και τη
νύχτα
βιγλίζοντας το μανιασμένο πέλαγο όπου βούλιαξε
το σπασμένο κατάρτι του φεγγαριού.

Το ψωμί σώθηκε, τα βόλια σώθηκαν,
γεμίζουν τώρα τα κανόνια τους μόνο με την καρδιά τους.

Τόσα χρόνια πολιορκημένοι από στεριά και θάλασσα
όλοι πεινάνε, όλοι σκοτώνονται και κανένας δεν πέθανε -
πάνου στα καραούλια λάμπουνε τα μάτια τους,
μια μεγάλη σημαία, μια μεγάλη φωτιά κατακόκκινη
και κάθε αυγή χιλιάδες περιστέρια φεύγουν απ' τα χέρια
τους
για τις τέσσερις πόρτες του ορίζοντα.

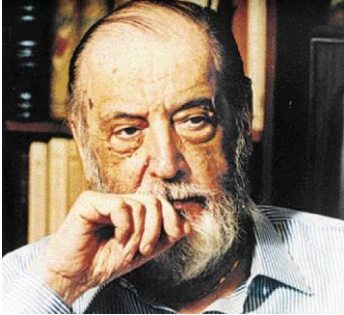
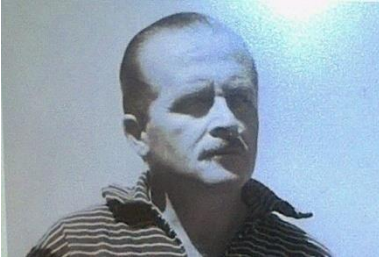
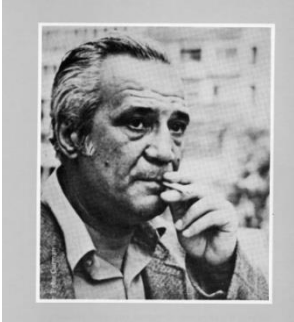
5. Μεταπολεμική ποίηση (1950-σήμερα)

Οι ποιητές της μεταπολεμικής περιόδου χωρίζονται σε διάφορες κατηγορίες:

α. Ποιητές που γράφουν **ποίηση «κοινωνική» ή «πολιτική»**. Είναι ποιητές με αριστερές πεποιθήσεις, οι οποίοι εκδιώχθηκαν για τις ιδέες τους, όπως οι:

Μανόλης Αναγνωστάκης	Τάσος Λειβαδίτης	Τίτος Πατρίκιος
		

β. Ποιητές που παρουσιάζουν κάποια στοιχεία υπερρεαλισμού ή κάποιες φιλοσοφικές ανησυχίες, όπως οι:

Μίλτος Σαχτούρης	Τάκης Σινόπουλος	Νίκος Καρούζος
		

γ. Ποιητές της Γενιά του '70, που γράφουν τη λεγόμενη «ποίηση της αμφισβήτησης», όπως -ανάμεσα σε άλλους- οι:

Κική Δημουλά	Τάκης Βαρβιτσιώτης	Νάσος Βαγενάς	Τζένη Μαστοράκη
			

Ερωτήσεις κατανόησης κειμένου

1. Σε ποιες περιοχές της Ελλάδας γράφτηκαν τα πρώτα ποιήματα; Από πού αντλούσαν τα θέματά τους; Πώς ονομάζονται οι αντίστοιχες λογοτεχνικές Σχολές;
2. Ποιες ομάδες ποιητών υπήρχαν στα Επτάνησα; Ποια ήταν τα βασικά τους χαρακτηριστικά;
3. Σε ποιες φάσεις χωρίζεται η ποιητική δημιουργία στην Αθήνα; Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά κάθε φάσης και ποιοι οι βασικοί της εκπρόσωποι;
4. Πότε περνάμε από την περίοδο του Ρομαντισμού στην περίοδο του Ρεαλισμού στην ελληνική ποίηση;
5. Ποια είναι η διαφορά ανάμεσα στον Ρεαλισμό και τον Νατουραλισμό στην ποίηση;
6. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του Παρνασσισμού;
7. Τι εννοούμε με τον όρο «Νέα Αθηναϊκή Σχολή»; Ποια είναι τα βασικά της χαρακτηριστικά και οι βασικοί της εκπρόσωποι;
8. Ποιος ήταν ο Κωνσταντίνος Καβάφης και ποια ήταν τα βασικά χαρακτηριστικά της ποίησής του;
9. Ποιοι ποιητές ανήκουν στη λεγόμενη «Γενιά του '30» και ποια είναι τα βασικά τους χαρακτηριστικά;
10. Ποια είναι χαρακτηριστικά της ποίησης που γράφτηκε κατά τη διάρκεια της Κατοχής και του Εμφυλίου πολέμου;
11. Τι ονομάζουμε με τον όρο «μεταπολεμική ποίηση»;
12. Ποιες βασικές τάσεις εμφανίζονται στη μεταπολεμική ποίηση;
13. Να αναφέρετε δύο θέματα που θα μπορούσαν να είναι αντικείμενο της «κοινωνικής» ή «πολιτικής ποίησης».
14. Τι εννοούμε με τον όρο «Γενιά της αμφισβήτησης»; Τι νομίζετε ότι αμφισβητούσαν οι ποιητές που ανήκουν σε αυτή τη γενιά και γιατί;
15. Να αναφέρετε κάποιους/ες σημαντικούς/ές ποιητές/ποιήτριες της «Γενιάς της αμφισβήτησης».

3. Ακούω & Κατανοώ

Ακούω την παρακάτω συνέντευξη με τη γνωστή Ελληνίδα ποιήτρια Κική Δημουλά και απαντώ στις ερωτήσεις του κειμένου.

Συνέντευξη με την Κική Δημουλά: Η ευτυχία δε βγάζει ποίηση¹⁵⁷

Η ποιήτρια

Κική Δημουλά

*Από τον κόσμο των
γρίφων
φεύγω ήσυχη.
Δεν έχω βλάψει στη
ζωή μου αίνιγμα:
δεν έλυσα κανένα.*

Δ(ημοσιογράφος). Η ευτυχία δε βγάζει ποίηση;

Κ.Δ. Δε βγάζει. Ουδείς ευτυχής έχει διακόψει ευτυχία για να γράφει ποιήματα. Να ξέρετε ότι η ποίηση είναι και μια πολύ μεγάλη θεατρίνα. Συχνά δείχνει τα πράγματα όπως δεν είναι. Εγώ γράφω ένα ποίημα, δεν αναπαριστώ την πραγματικότητα. Αναπαριστώ αυτό που αισθάνομαι, που επιθυμώ να συμβαίνει.

Δ. Ως παιδί δεν ήσασταν χαρούμενη λόγω χαρακτήρα ή από το περιβάλλον;

Κ.Δ. Ήταν λίγο καταθλιπτικό και το περιβάλλον. Είχε μια περίεργη σύνθεση. Δεν ήμασταν μόνο η μάνα μου, ο πατέρας μου και εγώ, υπήρχαν και δύο αδέρφια της μάνας, ανύμφευτα, δικτάτορες. Έζησαν μαζί μου. Ο ένας με αγαπούσε πολύ, του οφείλω πολλά. Αυτός μου γνώρισε και την έννοια του δώρου, μου χάριζε. Οι γονείς μου αυτά δεν τα ήξεραν. Ήταν πολύ περιορισμένη εποχή. Ήθελα να σπουδάσω αλλά η οικογένεια είχε επαφή με μια τράπεζα και μόλις τελείωσα το σχολείο βρέθηκα στη φυλακή της τράπεζας. Έχω πάντα αυτό το κενό, ότι δεν έκανα αυτό που ήθελα. Δεν ξέρω μήπως στο βάθος δεν το ήθελα, γιατί ήμουν ένας τεμπέλης άνθρωπος. Ο ποιητής είναι ένας τεμπέλης πάνω από όλα.

[...]

Δ. Τι περιμένετε από τους αναγνώστες σας;

Κ.Δ. Να αντιλαμβάνονται την ποίηση, όχι εμένα.

¹⁵⁷ Απόσπασμα σε διασκευή από τη συνέντευξή της στην εφημερίδα *Το Βήμα* στις 27.9.2015.

Δ. Τι είναι αυτό που πάντα ξέρετε για τον εαυτό σας;

Κ.Δ. Ήξερα και ξέρω πάντα πόσο ανώριμη είμαι.

Δ. Τι είναι ωριμότητα;

Κ.Δ. Ευστοχία.

Δ. Ποιοι άνθρωποι είναι αυτοί που δημιουργούν όσα ενώνουν πιο πολύ τους ανθρώπους;

Κ.Δ. Είναι οι μοναχικοί άνθρωποι γιατί αυτοί νοσταλγούν τους πραγματικούς ανθρώπους.

Δ. Τι νομίζετε ότι μας ανήκει σε αυτή τη ζωή;

Κ.Δ. Τίποτα πραγματικά. Κυνηγάμε αυτό που δεν πρόκειται να έχουμε.

Ερωτήσεις

Να γράψετε σωστό (Σ) ή λάθος (Λ) ή δε αναφέρεται (ΔΑ) δίπλα από την κάθε πρόταση, όπως στο παράδειγμα 1.

1. Ποίηση γράφουν μόνο οι ευτυχισμένοι άνθρωποι. (Λ)
2. Η ποίηση δείχνει τα πράγματα όπως ακριβώς είναι. ()
3. Το περιβάλλον που ζούσε η ποιήτρια ως παιδί δεν ήταν χαρούμενο. ()
4. Στην οικογένεια της ποιήτριας ζούσαν και δύο αδέρφια του πατέρα της. ()
5. Η ποιήτρια πέρασε δύσκολα χρόνια στο σχολείο. ()
6. Η ποιήτρια μπόρεσε να σπουδάσει μετά το σχολείο. ()
7. Μετά το πανεπιστήμιο δούλεψε σε τράπεζα. ()
8. Η ποιήτρια πιστεύει για τον εαυτό της ότι είναι ένας πολύ εργατικός άνθρωπος. ()
9. Πιστεύει για τον εαυτό της ότι πέτυχε αυτό που ήθελε. ()
10. Έχει καλές σχέσεις με την οικογένειά της. ()

4. Δημιουργώ με τις λέξεις

Διάβασε το παρακάτω απόσπασμα από το ποίημα της Θεσσαλονικιάς ποιήτριας Ζωής Καρέλη. Διάλεξε αυθόρμητα και εντελώς τυχαία 10 λέξεις. Με αυτές δημιούργησε ένα δικό σου ποίημα.

Ζωή Καρέλη (1901-1998), Η άνθρωπος (1957)

«Εγώ γυναίκα, η άνθρωπος,
ζητούσα το πρόσωπό Σου πάντοτε,
ήταν ως τώρα του ανδρός
και δεν μπορώ αλλιώς να το γνωρίσω.

Ποιος είναι και πώς
πιο πολύ μονάχος,
παράφορα, απελπισμένα μονάχος,
τώρα, εγώ ή εκείνος;
Πίστεψα πως υπάρχω, θα υπάρχω,
όμως πότε υπήρχα δίχως του
και τώρα,
πώς στέκομαι, σε ποιο φως,
ποιος είναι ο δικός μου ακόμα καημός;
[...]
Δεν κλαίω, ούτε τραγούδι ψάλλω.
Μα γίνεται πιο οδυνηρό το δικό μου
ξέσκισμα που τοιμάζω,
για να γνωρίσω τον κόσμο δι' εμού,
για να πω το λόγο δικό μου,
εγώ που ως τώρα υπήρξα
για να θαυμάζω, να σέβομαι και ν' αγαπώ,
εγώ πια δεν του ανήκω
και πρέπει μονάχη να είμαι,
εγώ, η άνθρωπος.»

5. Γράφω και δημιουργώ

Διάβασε τα παρακάτω αποσπάσματα από τα ποιήματα των πολύ γνωστών Ελλήνων ποιητών, του Οδυσσέα Ελύτη, του Γιώργου Σεφέρη, του Γιάννη Ρίτσου και του Άγγελου Σικελιανού. Βρες για ποιες σημαντικές ιδέες μιλούν και στη συνέχεια επέλεξε να γράψεις ένα κείμενο 300 λέξεων για το έργο δύο σημαντικών ποιητών της χώρας σου, που έγραψαν για παρόμοια θέματα.

<p>Οδυσσέας Ελύτης, «Ήλιος ο πρώτος»</p> 	<p>Γιώργος Σεφέρης, «Αλληλεγγύη»</p>
<p>Έζησα τ' όνομα το αγαπημένο Στον ίσκιο της γιαγιάς ελιάς Στον ρόχθο της ισόβιας θάλασσας. Εκείνοι που με λιθοβόλησαν δεν ζούνε πια Με τις πέτρες τους έχτισα μια κρήνη Στο κατώφλι της έρχονται χλωρά κορίτσια Τα χείλια τους κατάγονται από την αυγή Τα μαλλιά τους ξετυλίγονται βαθιά στο μέλλον...</p>	<p>«Έχασε το χρώμα του πια αυτός ο κόσμος καθώς τα φύκια στ' ακρογιάλι του άλλου χρόνου γκρίζα ξερά στο έλεος του ανέμου. Ένα μεγάλο πέλαγο δυο μάτια ευκίνητα και ακίνητα σαν τον αγέρα και τα πανιά μου όσο κρατήσουν, κι ο Θεός μου.»</p>
<p>Γιάννης Ρίτσος, «Σκέψου η ζωή»¹⁵⁸</p> 	<p>Άγγελος Σικελιανός, «Γιατί βαθιά μου δόξασα»</p>
<p>«Σκέψου η ζωή να τραβάει το δρόμο της, και συ να λείπεις, νάρχονται οι Άνοιξες με πολλά διάπλατα παράθυρα, και συ να λείπεις, νάρχονται τα κορίτσια στα παγκάκια του κήπου με χρωματιστά φορέματα, και συ να λείπεις, οι νέοι να κολυμπάνε το μεσημέρι, και συ να λείπεις...»</p>	<p>«Γιατί βαθιά μου δόξασα και πίστεψα τη γη και στη φυγή δεν άπλωσα τα μουσικά φτερά μου, μα ολάκερον ερίζωσα το νου μου στη σιγή να που και πάλι αναπηδά στη δίψα μου η πηγή πηγή ζωής, χορευτική πηγή, πηγή χαράς μου...»</p>

¹⁵⁸ Εδώ μπορείτε να ακούσετε τους στίχους αυτούς να τους ερμηνεύει η Μαρία Φαραντούρη σε μουσική Μίκη Θεοδωράκη: <https://www.youtube.com/watch?v=pVZdOn7PUNI>

6. Επικοινωνώ

Προτιμώ να διαβάζω ποίηση ή κάποιο εύκολο περιοδικό;

2. Ναι ή όχι στη μελοποιημένη ποίηση;

με 100 Χιλιάδες Ποιητές για την Αλλαγή»
ΕΠΙΜΟΥΣΙΚΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΚΑΦΕΝΕΙΟ
ΜΕΛΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΠΟΙΗΣΗ

τιμημενος καλεσμενος ποιητης:
ΗΛΙΑΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

απαγγελλουν:
Κλελια Χαριση τραγουδουν:
Μαρια Συμεων Κοιτω Νικολαου
Μαρη Γραμματικακη Δημητρης Σαμαρινης

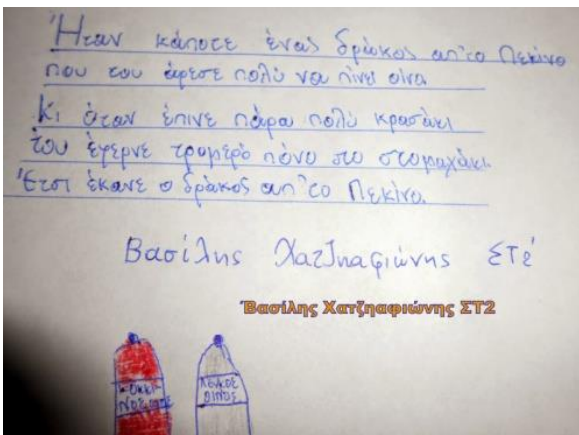
στο πιανο: Σκυρος Παπαθεοδώρου

φίλικη συνδιοργανωση: Αρετη Κοκκινου
Θελια Καραγιαννη στο τραγουδι
Αλεξανδρος Καστανιωτης στο τραγουδι καθολ

ΑΙΘΡΟΝ
22 Οκτώβρη
8,30 μμ

Η ώρα ξεχάστηκε βραδιάζοντας
Δίχως θύμηση
Με το δέντρο της αμίλητο
Προς τη θάλασσα
Ξεχάστηκα βραδιάζοντας
Δίχως φτερούγισμα

3. Ενθαρρύνω τον γιο μου να γράφει ποίηση ή προτιμώ να παίζει μπάλα;

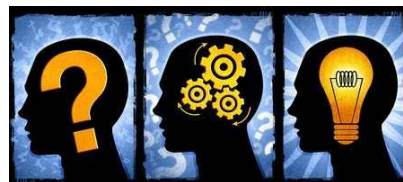
4. Προτιμώ να παρακαλουθήσω μια χρονιά μαθήματα δημιουργικής γραφής ή να κάνω σπορ;

5. Οι ποιητές είναι «ιδιαιτέροι» ή «συνηθισμένοι» άνθρωποι;

7. Σκέφτομαι κριτικά

Τάσος Λειβαδίτης, «Αν θέλεις να λέγεσαι άνθρωπος»

Αν θέλεις να λέγεσαι άνθρωπος,
δε θα πάψεις ούτε στιγμή ν' αγωνίζεσαι
για την ειρήνη και για το δίκιο.
Θα βγεις στους δρόμους, θα φωνάξεις,
τα χείλια σου θα ματώσουν απ' τις φωνές
το πρόσωπό σου θα ματώσει από τις σφαίρες μα ούτε βήμα πίσω.
Κάθε κραυγή σου μια πετριά στα τζάμια των πολεμοκάπηλων
κάθε χειρονομία σου σαν να γκρεμίζεις την αδικία.
Και πρόσεξε: μη ξεχαστείς ούτε στιγμή.
Έτσι λίγο να θυμηθείς τα παιδικά σου χρόνια
αφήνεις χιλιάδες παιδιά να κομματιάζονται
την ώρα που παίζουν ανύποπτα στις πολιτείες
μια στιγμή αν κοιτάξεις το ηλιοβασίλεμα
αύριο οι άνθρωποι θα χάνονται στην νύχτα του πολέμου
έτσι και σταματήσεις μια στιγμή να ονειρευτείς
εκατομμύρια ανθρώπινα όνειρα θα γίνουν στάχτη κάτω απ' τις οβίδες.
Δεν έχεις καιρό δεν έχεις καιρό για τον εαυτό σου
αν θέλεις να λέγεσαι άνθρωπος.

Ασκήσεις:

<p>1. Να διαβάσετε το ποίημα και να γράψετε την κεντρική ιδέα σε περίπου 30 λέξεις.</p>	
<p>2. Να απαντήσετε στην ερώτηση: Ποιες συμβουλές και γιατί δίνει ο ποιητής;</p>	

8. Μαθαίνω για τη γλώσσα - κάνω εξάσκηση

Παραγωγή και σύνθεση λέξεων¹⁵⁹

Το λεξιλόγιο της ελληνικής γλώσσας περιλαμβάνει λέξεις τις οποίες, σύμφωνα με τον τρόπο που σχηματίζονται, μπορούμε να τις κατατάξουμε σε τρεις κατηγορίες:

- α) ριζικές ή πρωτότυπες ή λέξεις βάσης, π.χ. ξύλο
- β) παράγωγες, π.χ. ξυλάκι
- γ) σύνθετες, π.χ. ξυλουργός

Ριζικές ή πρωτότυπες ή λέξεις βάσης = σχηματίζονται από μία ρίζα (θέμα) και την κατάληξη, π.χ.

- έχ-ω
- ξύλ-ο

Παράγωγες λέξεις = σχηματίζονται από μια ριζική λέξη με την προσθήκη στο τέλος μιας κατάληξης, π.χ.

β) τα παράγωγα επίθετα

Τα παράγωγα επίθετα παράγονται από: α) ουσιαστικά, β) άλλα επίθετα, γ) ρήματα, δ) επιρρήματα.

α) Επίθετα που παράγονται από ουσιαστικά:

Τα επίθετα που παράγονται από ουσιαστικά έχουν τις παρακάτω καταλήξεις:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
1	πείσμα ζήλεια	-άρης, -άρα, -άρικο -ιάρης, -άρα, -άρικο	πεισματ-άρης, πεισματ-άρα, πεισματ-άρικο ζηλ-ιάρης, ζηλ-άρα, ζηλ-άρικο
2	αφρός	-άτος, -άτη, -άτο	αφρ-άτος, αφρ-άτη, αφρ-άτο

¹⁵⁹ <http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Yliko/Theoria%20Nea/Paragogi-Sinthesi-NE.htm>

3	ασήμι μαλλί	-ένιος, -ένια, -ένιο -ινος, -ινη, -ινο	ασημ-ένιος, ασημ-ένια, ασημ-ένιο μάλλ-ινος, μάλλ-ινη, μάλλ-ινο
4	βροχή	-ερός, -ερή, -ερό	βροχ-ερός, βροχ-ερή, βροχ-ερό
5	βύσσινο	-ής, -ιά, -ί	βυσσιν-ής, βυσσιν-ιά, βυσσιν-ί,
6	αγκάθι	-ωτός, -ωτή, ωτό	αγκαθ-ωτός, αγκαθ-ωτή, αγκαθ-ωτό
7	οικογένεια σελήνη έθνος ψεύτης Κέρκυρα Εύβοια	-ακός, -ακή, -ακό -ιακός, -ιακή, -ιακό -ικός, -ική, -ικό -ικος, -ικη, -ικο -αϊκός, -αϊκή, -αϊκό -οϊκός, -οϊκή, -οϊκό	οικογενει-ακός, οικογενει-ακή, οικογενει-ακό σελην-ιακός, σελην-ιακή, σελην-ιακό εθν-ικός, εθν-ική, εθν-ικό ψεύτ-ικος, ψεύτ-ικη, ψεύτ-ικο Κερκυρ-αϊκός, Κερκυρ-αϊκή, Κερκυρ-αϊκό Ευβ-οϊκός, Ευβ-οϊκή, Ευβ-οϊκό
8	Κυριακή νύφη	-άτικός, -άτικη, - άτικο -ιάτικός, -ιάτικη, - ιάτικο	Κυριακ-άτικός, Κυριακ-άτικη, Κυριακ-άτικο νυφ-ιάτικός, νυφ-ιάτικη, νυφ-ιάτικο
9	αγόρι	-ίστικός, -ίστικη, - ίστικο	αγορ-ίστικός, αγορ-ίστικη, αγορ-ίστικο
10	αρνί	-ίσιος, -ίσια, -ίσιο	αρν-ίσιος, αρν-ίσια, αρν-ίσιο
11	φρίκη	-(α)λέος, -(α)λέα, - (α)λέο	φρικ-αλέος, φρικ-αλέα, φρικ-αλέο
12	σιωπή	-(ω)λός, -(ω)λή, - (ω)λό	σιωπ-ηλός, σιωπ-ηλή, σιωπ-ηλό
13	αιώνας	-ιος, -ια, -ιο	αιών-ιος, αιών-ια, αιών-ιο
14	άντρας	-είος, -εία, -είο	αντρ-είος, αντρ-εία, αντρ-είο
15	κύκλωπας	-ειος, -εια, -ειο	κυκλώπ-ειος, κυκλώπ-εια, κυκλώπ-ειο
16	ακμή	-αίος, -αία, -αίο	ακμ-αίος, ακμ-αία, ακμ-αίο
17	βαθμός	-ιαίος, -ιαία, -ιαίο	βαθμ-ιαίος, βαθμ-ιαία, βαθμ-ιαίο

β) Επίθετα που παράγονται από επίθετα:

Τα επίθετα που παράγονται από επίθετα έχουν τις παρακάτω καταλήξεις:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
1	φτωχός	-ικός, -ική, -ικός	φτωχ-ικός, φτωχ-ική, φτωχ-ικό
2	μικρός	-ούλης, -ούλα, -ούλικο	μικρ-ούλης, μικρ-ούλα, μικρ-ούλικο
3	μικρός	-ούτσικος, -ούτσικη, - ούτσικο	μικρ-ούτσικος, μικρ-ούτσικη, μικρ-ούτσικο
4	άγριος	-ωπός, -ωπή, -ωπό	αγρι-ωπός, αγρι-ωπή, αγρι-ωπό
5	μαύρος	-ιδερός, -ιδερή, -ιδερό	μαυρ-ιδερός, μαυρ-ιδερή, μαυρ-ιδερό
6	βαθύς	-ουλός, -ουλή, -ουλό	βαθ-ουλός, βαθ-ουλή, βαθ-ουλό

γ) Επίθετα που παράγονται από ρήματα:

Τα επίθετα που παράγονται από ρήματα έχουν τις παρακάτω καταλήξεις:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
1	βοηθώ	-τικός, -τική, - τικό	βοηθη-τικός, βοηθη-τική, βοηθη-τικό
2	λάμπω	-ερός, -ερή, -ερό	λαμπ-ερός, λαμπ-ερή, λαμπ-ερό
3	καρτερώ	-ικός, -ική, -ικό	καρτερ-ικός, καρτερ-ική, καρτερ-ικό
4	κινώ	-τήριο, -τήρια, - τήριο	κινη-τήριο, κινη-τήρια, κινη-τήριο
5	γελώ	-τός, -τή, -τό	γελασ-τός, γελασ-τή, γελασ-τό
6	φορολογώ	-τέος, -τέα, -τέο	φορολογη-τέος, φορολογη-τέα, φορολογη-τέο
7	φορολογώ εκλέγω	-σιμος, -σιμη, - σιμο	φορολογή-σιμος, φορολογή-σιμη, φορολογή-σιμο εκλέ-ξιμος, εκλέ-ξιμη, εκλέ-ξιμο

	απορρίπτω	-ξιμος, -ξιμη, -ξιμο -ψιμος, -ψιμη, -ψιμο	απορρί-ψιμος, απορρί-ψιμη, απορρί-ψιμο
--	-----------	--	--

δ) Επίθετα που παράγονται από επιρρήματα:

Τα επίθετα που παράγονται από ρήματα έχουν τις παρακάτω καταλήξεις:

	ριζική λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
1	πλάι	-ινός, -ινή, -ινό	πλα-ϊνός, πλα-ϊνή, πλα-ϊνό
2	παρακάτω	-ιανός, -ιανή, -ιανό	παρακατ-ιανός, παρακατ-ιανή, παρακατ-ιανό
3	παραπάνω	-ίσιος, -ίσια, -ίσιο	παραπαν-ίσιος, παραπαν-ίσια, παραπαν-ίσιο

Ασκήσεις για την παραγωγή επιθέτων

1. Να γράψετε τα επίθετα που παράγονται από τα παρακάτω ζεύγη λέξεων και να κάνετε ένα (αστείο) δικό σας σύντομο ποίημα (με ή χωρίς ομοιοκαταληξία) για κάθε ζεύγος επιθέτων που προκύπτει, όπως στο παράδειγμα 1. Υπάρχουν επίθετα που παράγονται με διαφορετικό τρόπο από ό,τι στους παραπάνω πίνακες γραμματικής;

1. πείσμα - σιωπή → πεισματάρης, σιωπηλός

Πεισματάρης είσαι εσύ,

σιωπηλός σαν το πουλί

που δεν ξέρει τι να πει...

2. ασήμι, βροχή →

3. ψεύτης, αδικία →

4. αγόρι, κορίτσι →

5. αιώνας, λάμπω →

6. χρυσάφι, γελώ →

7. φτωχός, πλάι →

8. μικρός, παραπάνω →

9. καρτερώ, μαύρος →

10. βαθύς, άντρας →

2. Στα παρακάτω αποσπάσματα να γράψετε τα επίθετα που παράγονται από τις υπογραμμισμένες λέξεις, όπως στο παράδειγμα 1. Χρησιμοποιείστε λεξικό, αν χρειάζεται.

1. «Κλείστε τις πληγές. Θα ανοίξουμε άλλες.» (Ρ. Παπανικόλα)

κλείνω → κλειστός

ανοίγω → ανοιχτός

2. Ποτέ δε φανταζόμουν ότι τόσες πολλές μέρες κάνουν μια τόσο λίγη ζωή. (Τ. Λειβαδίτης)

φαντάζομαι →

ζωή →

3. «Αν μου χάριζαν όλη την αιωνιότητα χωρίς εσένα
θα προτιμούσα μια μικρή στιγμή πλάι σου.» (Τ. Λειβαδίτης)

αιωνιότητα →

χωρίς →

στιγμή →

πλάι →

4. «Κι όμως τον έρωτα που ήθελες, είχα να σου τον δώσω.» (Κωνσταντίνος Καβάφης)

δίνω →

5. «Το ξέρω πως καθένας μοναχός πορεύεται στον έρωτα, μοναχός στη δόξα και στο θάνατο. Το ξέρω. Το δοκίμασα. Δεν ωφελεί. Άφησε με να 'ρθω μαζί σου.» (Γιάννης Ρίτσος)

θάνατος →

ωφελώ →

6. «Σ' αγαπώ, δεν μπορώ τίποτ' άλλο να πω

πιο βαθύ, πιο απλό, πιο μεγάλο!» (Μυρτιώτισσα)
αγαπώ →

7. «Μια φορά στα χίλια χρόνια γίνεται η αγάπη αιώνια.
Να 'χεις τύχη να 'χεις τύχη κι η χρονιά να σου πετύχει.» (Ο. Ελύτης)
τύχη →
χρονιά →

8. «Να ζήσετε τη ζωή σας με τρέλλα, να ζήσετε παράλογα, να σκοτώσετε τη λογική που
'ναι ο φονιάς της χαράς και της ζωής.» (Μ. Πολυδούρη)
τρέλλα →
λογική →
φονιάς →

9. «Ν' αγαπήσετε με πάθος και να καείτε απ' τη φλόγα της αγάπης σας, να κάνετε τον
πόνο, τη χαρά, την κάθε σας στιγμή τραγούδι.» (Μ. Πολυδούρη)
φλόγα →
χαρά →
στιγμή →
τραγούδι →

10. «Γεννήθηκα χωρίς να το θέλω, έζησα στο περίπου, και σκηνοθέτησα το θάνατό μου.»
(Μ. Πολυδούρη)
θάνατος →

11. «Η θάλασσα είναι σαν τον έρωτα: μπαίνεις και δεν ξέρεις αν θα βγεις.» (Ν.
Χριστιανόπουλος)
θάλασσα →

12. «Έχω τρεις κόσμους. Μια θάλασσα, έναν ουρανό κι έναν πράσινο κήπο: τα μάτια σου.»
(Ν. Βρεττάκος)
κόσμος →
ουρανός →

13. «Κι ήθελε ακόμη πολύ φως να ξημερώσει. Όμως εγώ δεν παραδέχτηκα την ήττα.» (Μ.
Αναγνωστάκης)
φως →

14. «Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική: το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου.» (Ο.
Ελύτης)
σπίτι →
αμμουδιές →

15. «Ετούτος δὼ ο λαός δε γονατίζει παρὰ μονάχα μπροστά στους νεκρούς του.» (Γ. Ρίτσος)

λαός →

μονάχα →

μπροστά →

νεκρούς →

16. «Κι ἓνα τέταρτο μητέρα ἀρκεί για δέκα ζωές και πάλι κάτι θα περισσέψει.» (Ο. Ελύτης)

μητέρα →

17. «Όλοι το λένε απόγευμα. Εγώ το λέω αποχωρίζομαι.» (Κ. Δημουλά)

απόγευμα →

3. Στο παρακάτω κείμενο να γράψετε τα επίθετα που παράγονται από τις υπογραμμισμένες λέξεις:

Μαρία Πολυδούρη (1902 - 1930)¹⁶⁰

«Ήταν δύσκολο, δύσκολο πολύ να ζω μονάχη μου μέσα σ' ένα κόσμο τόσο παράλογο προσκολλημένο στα μικρά της ζωής και στο τίποτα.» (Μ. Πολυδούρη)

¹⁶⁰ Διασκευασμένο κείμενο από το διαδίκτυο: <http://www.sansimera.gr/biographies/245>

Η Μαρία Πολυδούρη ήταν ποιήτρια της Νεορομαντικής Σχολής. Γεννήθηκε την 1η Απριλίου του 1902 στην Καλαμάτα. Ήταν κόρη του φιλόλογου Ευγένιου Πολυδούρη και της Κυριακής Μαρκάτου, μιας γυναίκας με πρώιμες φεμινιστικές ανησυχίες. Ολοκλήρωσε το Γυμνάσιο στην Καλαμάτα.

Έγραψε την πρώτη της λογοτεχνική δημιουργία, όταν ήταν 14 ετών. Ήταν ένα πεζοτράγουδο με τίτλο «Ο πόνος της μάνας» και αναφέρεται στον θάνατο ενός ναυτικού. Στην ηλικία των 16 ετών διορίστηκε δημόσιος υπάλληλος στη Νομαρχία Μεσσηνίας και άρχισε να δείχνει ζωηρό ενδιαφέρον για το γυναικείο ζήτημα. Το 1920 έχασε μέσα σε σαράντα μέρες τον πατέρα και τη μητέρα της.

Το 1921 άρχισε να εργάζεται στη Νομαρχία Αθηνών και παράλληλα άρχισε να σπουδάζει στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Στη δουλειά γνώρισε τον συνάδελφό της και επίσης ποιητή Κώστα Καρυωτάκη. Μεταξύ τους αναπτύχθηκε ένας παθιασμένος έρωτας, που κράτησε λίγο αλλά έπαιξε σημαντικό ρόλο στη ζωή και στο έργο της.

Συναντήθηκαν για πρώτη φορά τον Ιανουάριο του 1922, όταν η Πολυδούρη ήταν 20 χρονών και ο Καρυωτάκης 26. Εκείνη είχε δημοσιεύσει κάποια πρώτα ποιήματά της και εκείνος είχε δημοσιεύσει δύο ποιητικές του συλλογές.

Το καλοκαίρι του 1922 ο Καρυωτάκης έμαθε ότι είχε προσβληθεί από σύφιλη, αρρώστεια αθεράπευτη και κοινωνικά στιγματισμένη εκείνη την εποχή. Το είπε πρώτα στην αγαπημένη του και της ζήτησε να χωρίσουν. Εκείνη, του πρότεινε να παντρευτούν χωρίς να κάνουν παιδιά, αλλά ο Καρυωτάκης δε δέχτηκε τη θυσία της. Εκείνη νόμιζε ότι ο Καρυωτάκης ήθελε απλά να χωρίσουν και για τον λόγο αυτό της είπε τάχα πως ήταν άρρωστος.

Το 1924 μπήκε στη ζωή της ο δικηγόρος Αριστοτέλης Γεωργίου, που μόλις είχε έρθει από το Παρίσι. Ήταν νέος, ωραίος και πλούσιος. Αρραβωνιάστηκαν στις αρχές του 1925, όμως εκείνη ήταν ακόμη ερωτευμένη με τον Καρυωτάκη. Αν και ο αρραβωνιαστικός της την αγαπούσε, η Πολυδούρη δεν ένιωθε ευτυχισμένη. Έχασε τη δουλειά της στο Δημόσιο, γιατί έλλειπε πολύ συχνά και άφησε τις σπουδές στη Νομική. Άρχισε να σπουδάζει στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου και εμφανίστηκε ως ηθοποιός σε μία παράσταση.

Το καλοκαίρι του 1926 διέλυσε τον αρραβώνα της και έφυγε στο Παρίσι. Σπούδασε ραπτική αλλά δεν μπόρεσε να εργαστεί, γιατί αρρώστησε από φυματίωση. Επέστρεψε στην Αθήνα και μπήκε για θεραπεία στο νοσοκομείο «Σωτηρία», όπου έμαθε για την αυτοκτονία του πρώην αγαπημένου της Κώστα Καρυωτάκη. Τον ίδιο χρόνο δημοσίευσε την πρώτη της ποιητική συλλογή. Τελικά πέθανε από την αρρώστεια της στις 29 Απριλίου 1930.

Η Πολυδούρη ανήκει στη λογοτεχνική γενιά του '20, που καλλιέργησε το αίσθημα του ανικανοποίητου και της παρακμής. Ο έρωτας και ο θάνατος είναι οι δύο βασικοί άξονες γύρω από τους οποίους περιστρέφεται η ποίησή της. Έγραψε κριτικά ενάντια στον συντηρητισμό και την υποκρισία της εποχής της.

9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία

Κωνσταντίνος Καβάφης, «Ιθάκη»

Σα βγεις στον πηγαιμό για την Ιθάκη,
να εύχεσαι να 'ναι μακρύς ο δρόμος,
γεμάτος περιπέτειες, γεμάτος γνώσεις.

Τους Λαιστρυγόνες και τους Κύκλωπες,
τον θυμωμένο Ποσειδώνα μη φοβάσαι,
τέτοια στον δρόμο σου ποτέ σου δεν θα βρεις,
αν μόν' η σκέψις σου υψηλή, αν εκλεκτή
συγκίνησης το πνεύμα και το σώμα σου αγγίζει.

Τους Λαιστρυγόνες και τους Κύκλωπες,
τον άγριο Ποσειδώνα δεν θα συναντήσεις,
αν δεν τους κουβαλεις μες στην ψυχή σου,
αν η ψυχή σου δεν τους στήνει εμπρός σου.

Να εύχεσαι να 'ναι μακρύς ο δρόμος.
Πολλά τα καλοκαιρινά πρωιά να είναι
που με τι ευχαρίστηση, με τι χαρά
θα μπαίνεις σε λιμένας πρωτοειδωμένους
να σταματήσεις σ' εμπορεία Φοινικικά,
και τες καλές πραγμάτειες ν' αποκτήσεις,
σεντέφια και κοράλλια, κεχριμπάρια κ' έβενους,
και ηδονικά μυρωδικά κάθε λογής,

όσο μπορείς πιο άφθονα ηδονικά μυρωδικά.

Σε πόλεις Αιγυπτιακές πολλές να πας,
να μάθεις και να μάθεις απ' τους σπουδασμένους.
Πάντα στο νου σου να 'χεις την Ιθάκη.
Το φθάσιμον εκεί είν' ο προορισμός σου.

Αλλά μη βιάζεις το ταξίδι διόλου.
Καλύτερα χρόνια πολλά να διαρκέσει.
Και γέρος πια ν' αράξεις στο νησί,
πλούσιος με όσα κέρδισες στον δρόμο,
μη προσδοκώντας πλούτη να σε δώσει η Ιθάκη.

Η Ιθάκη σ' έδωσε τ' ωραίο ταξίδι.
Χωρίς αυτήν δεν θα' βγαινεις στον δρόμο.
Άλλα δεν έχει να σε δώσει πια.

Κι αν πτωχική την βρεις, η Ιθάκη δεν σε γέλασε.
Έτσι σοφός που έγινες, με τόση πείρα,
ήδη θα το κατάλαβες οι Ιθάκες τί σημαίνουν.

10. Αξιολογώ το κεφάλαιο

1. Σε ποιο βαθμό ανταποκρίνεται το υλικό που μελετήσατε στην ενότητα στις προσδοκίες που είχατε;

Πολύ Αρκετά Λίγο Ελάχιστα Δεν έχω άποψη

Αιτιολογήστε σύντομα την άποψή σας:

.....

.....

.....

.....

.....

2. Αξιολογήστε τις υποενότητες του κεφαλαίου βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Προετοιμάζω την ενότητα (επάρκεια ειδικού λεξιλογίου - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
2. Διαβάζω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - κατανοητή παρουσίαση - επάρκεια εποπτικού υλικού)	1	2	3	4	5
3. Ακούω και κατανοώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - σαφήνεια παρουσίασης)	1	2	3	4	5
4. Δημιουργώ με τις λέξεις (πλούτος νέου λεξιλογίου - δυνατότητα άμεσης χρήσης του με παραδείγματα)	1	2	3	4	5
5. Γράφω και δημιουργώ (ενδιαφέρον περιεχόμενο - δυνατότητα δημιουργικής εξάσκησης στη γραφή)	1	2	3	4	5

6. Επικοινωνώ: συζητώ σε μορφή debate (ενδιαφέρουσες θεματικές - σύνδεση με ζητήματα γενικού και ειδικού ενδιαφέροντος)	1	2	3	4	5
7. Σκέφτομαι κριτικά (σύνδεση με τη σύγχρονη κοινωνική καθημερινότητα - τρόπος παρουσίασης)	1	2	3	4	5
8. Μαθαίνω για τη γλώσσα (σαφήνεια παρουσίασης - επάρκεια εξάσκησης)	1	2	3	4	5
9. Απολαμβάνω τη γλώσσα μέσα από μια ιδιαίτερη ιστορία (ενδιαφέρον περιεχόμενο - επαρκής διάρκεια)	1	2	3	4	5

3. Αξιολογήστε ολόκληρη την ενότητα «Τέχνες της γεύσης» βάζοντας σε κύκλο τον βαθμό που εκφράζει την ικανοποίησή σας:

	μη ικανοποιητική			ικανοποιητική	
1. Διάρκεια ενασχόλησης με την ενότητα	1	2	3	4	5
2. Οργάνωση της ενότητας	1	2	3	4	5
3. Πληρότητα του περιεχομένου σε γνωστικό επίπεδο	1	2	3	4	5
4. Ομαδοσυνεργατική μορφή των μαθημάτων	1	2	3	4	5
5. Χρησιμότητα του περιεχομένου στην εκμάθηση της νεοελληνικής γλώσσας και κουλτούρας	1	2	3	4	5
6. Επαρκής καλλιέργεια και των 4 δεξιοτήτων του λόγου (κατανόηση και παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου)	1	2	3	4	5
7. Βάση για περαιτέρω προσωπική ενασχόληση	1	2	3	4	5
8. Καινοτομία διδακτικού υλικού	1	2	3	4	5
9. Η ατμόσφαιρα των μαθημάτων	1	2	3	4	5
10. Η συμμετοχή στα μαθήματα	1	2	3	4	5

4 Τι προτείνετε για τη βελτίωση

α. του περιεχομένου:

.....

.....

.....

.....

.....

β. του τρόπου παρουσίασης:

.....

.....

.....

.....

.....

5 Σχόλια - Παρατηρήσεις:

.....

.....

.....

.....

.....

«Ο σωστός δρόμος είναι ο ανήφορος.» (Νίκος Καζαντζάκης)

ΚΑΛΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ Β2

3. Συζήτηση – συμπεράσματα

Σε αυτή την εργασία γίνεται προσπάθεια σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού που στηρίζεται σε μια διαθεματική εκδοχή της μεθόδου CLIL, προκειμένου να διδαχθεί η ΝΕ ως Γ2 γλώσσα μέσα από διάφορες πτυχές της κουλτούρας της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας.

Έγινε απόπειρα να χρησιμοποιηθούν κάποια ελάχιστα τροποποιημένα και ιδιαίτερα απλουστευμένα μέρη των κεφαλαίων του παρόντος υλικού, που αφορούν τη μαγειρική και το θέατρο σε ένα τμήμα 10 σπουδαστών επιπέδου A2 (τρίμηνο χειμερινό πρόγραμμα 10 ώρες/βδομάδα, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2015-συνολικός αριθμός διδακτικών ωρών: 110).

Κάποια άλλα τμήματα του παρόντος εκπαιδευτικού υλικού (θέατρο-κινηματογράφος-μουσική) με κατάλληλη τροποποίηση και προσαρμογή χρησιμοποιήθηκαν σε ένα ολιγομελές τμήμα 5 σπουδαστών επιπέδου B2 (τρίμηνο εαρινό πρόγραμμα 20 ώρες/βδομάδα, Μάρτιος-Μάιος 2016-συνολικός αριθμός διδακτικών ωρών: 220), με ιδιαίτερα θετική ανταπόκριση από το σύνολο της τάξης. Τα ίδια τμήματα του εκπαιδευτικού υλικού χρησιμοποιήθηκαν και σε ένα άλλο επίσης ολιγομελές τμήμα 5 σπουδαστών επιπέδου B2 (μηνιαίο θερινό πρόγραμμα 20 ώρες/βδομάδα, Ιούλιος 2016-συνολικός αριθμός διδακτικών ωρών: 80), με ακόμη πιο θετική ανταπόκριση από τη συνολική ομάδα. Τέλος, ένα μέρος του υλικού (θέατρο-κινηματογράφος-μουσική-πεζογραφία-ζωγραφική) χρησιμοποιήθηκε στα πλαίσια ενός ειδικού πολιτιστικού μαθήματος με θέμα «Γλώσσα, κουλτούρα και κοινωνία» για σπουδαστές επιπέδου Γ1, όπου συμμετείχαν και σπουδαστές επιπέδου B2, επίσης με ιδιαίτερα θετική ανταπόκριση.

Η αποσπασματική αυτή πιλοτική εφαρμογή του υλικού δεν επιτρέπει τη διατύπωση γενικών συμπερασμάτων. Επιτρέπει ενδεχομένως την προσεκτική και χρήζουσα περαιτέρω διερεύνησης διατύπωσης κάποιων πρώτων εντυπώσεων.

Συγκεκριμένα, η χρησιμοποίηση τροποποιημένων και κατάλληλα προσαρμοσμένων αποσπασματικών τμημάτων από το εν λόγω εκπαιδευτικό υλικό στους σπουδαστές του Β' επιπέδου, συνεισέφερε στα εξής σημεία:

- α. σε επίπεδο εκπαιδευτικό:
 - Κέντρισε το ενδιαφέρον των σπουδαστών, με αποτέλεσμα να υπάρξει εξωσχολική συνέχεια και επέκταση των μελετηθεισών ενοτήτων. Με το εντατικό θερινό τμήμα του Ιουλίου 2016 επισκεφτήκαμε δύο θεατρικές παραστάσεις του Θεάτρου Συκεών (τη μουσική κωμωδία *Του Κουτρούλη ο γάμος*) και του Βασιλικού Θεάτρου (το βουκολικό κωμειδύλιο *Ο Αγαπητικός της Βοσκοπούλας*), στις οποίες προσκλήθηκαν να συμμετάσχουν και συμμετείχαν και σπουδαστές των άλλων τμημάτων του ΣΝΕΓ. Το γεγονός αυτό θέρμανε τις σχέσεις εντός και εκτός ομάδας, δηλαδή και ενδοτμηματικά και διατμηματικά,

καλλιερμώντας ένα κλίμα οικειότητας, ιδιαίτερα θετικό για την εκπαιδευτική διαδικασία. Επιπλέον, επέκτεινε τη μαθησιακή διαδικασία από τη σχολική μικρο-κοινότητα στη μακρο-κοινότητα. Με τη σειρά τους, οι επιπλέον εξωσχολικές καλλιτεχνικές δραστηριότητες τροφοδότησαν με καινούργιο υλικό την εκπαιδευτική διαδικασία εντός της σχολικής αίθουσας. Ομοίως, η αποσπασματική ενασχόληση με την ενότητα «Τέχνες της γεύσης» οδήγησε στην ανάληψη εξωσχολικής δράσης με δύο γαστρονομικού τύπου εξορμήσεις με παρόμοιες θετικές συνέπειες για το γνωστικό και συναισθηματικό κλίμα της τάξης.

- Αποτέλεσε μια εναλλακτική επιλογή στη συμβατική διδασκαλία της ΝΕ γλώσσας ως Γ2, που στηρίζεται στα συμβατικά διδακτικά εγχειρίδια γλώσσας. Κατά κοινή ομολογία των σπουδαστών των τμημάτων του Β' επιπέδου, η ενασχόληση με τέτοιου είδους υλικό κατέστησε την εκπαιδευτική διαδικασία περισσότερο ενδιαφέρουσα και πιο ελκυστική.

β. σε επίπεδο κοινωνικό:

- Ενίσχυσε τους δεσμούς της εσω-ομάδας. Ιδιαίτερα χαρακτηριστική είναι η περίπτωση μιας trans σπουδάστριας στο θερινό τμήμα του Ιουλίου. Η είσοδός της στην τάξη προκάλεσε κάποια αμηχανία στην αρχή του πρώτου μαθήματος. Μέσα από την ενασχόληση με θέματα κουλτούρας που αφορούσαν διάφορες μειονότητες στην Ελλάδα, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενες ενότητες, η αρχική αμηχανία μεταξύ των εκπαιδευόμενων μετατράπηκε σταδιακά σε μια βαθιά και ειλικρινής σχέση, η οποία ενδεχομένως να ήταν λιγότερο εφικτή ή και εντελώς ανέφικτη σε ένα περισσότερο παραδοσιακό εκπαιδευτικό κλίμα με χρήση αποκλειστικά και μόνο συμβατικού εκπαιδευτικού υλικού.
- Ενέπνευσε και καλλιέργησε κοινωνική ενσυναίσθηση στους εκπαιδευόμενους. Χαρακτηριστική ήταν η περίπτωση μιας σπουδάστριας που –μεταξύ άλλων εμπνεόμενη– από την υποθεματική του υλικού που αφορούσε τους πρόσφυγες, ήρθε σε επικοινωνία με μια εθελοντική ομάδα υποστήριξης προσφύγων και ενσωματώθηκε στο σώμα των εθελοντών της. Η ιδεατή μετατροπή από την εκπαιδευτική διαδικασία σε ανάληψη κοινωνικής δράσης, για την οποία έγινε λόγος σε προηγούμενο σημείο της παρούσας εργασίας, έλαβε χώρα. Ταυτόχρονα, στην προκειμένη ενδεικτική περίπτωση η εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από τη χρήση κριτικού διδακτικού υλικού είχε ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της γλωσσικής Μη Τυπικής Εκπαίδευσης (μαθήματα του ΣΝΕΓ) μέσω της Άτυπης Εκπαίδευσης (μαθήματα ζωής μέσα από την εμπειρία της Οργάνωσης για τους Πρόσφυγες).

γ. σε επίπεδο πολιτισμικό:

- Έφερε τους εκπαιδευομένους σε επαφή με σημαντικές πτυχές (γνωστές και παντελώς άγνωστες) της ελληνικής κουλτούρας, κατά τη διάρκεια που διδάσκονταν ελληνικά, χωρίς να χρειαστεί να αφιερώσουν ξεχωριστό χρόνο για τη μελέτη της ελληνικής κουλτούρας, που ενδεχομένως δεν είχαν πάντα διαθέσιμο.
- Με αφορμή κάποια αποσπάσματα από το εκπαιδευτικό υλικό, που ζητούσε συγκριτική προσέγγιση με ανάλογα θέματα από τη χώρα καταγωγής τους, τους έκανε να γνωρίσουν πτυχές της δικής τους κοινωνικής ιστορίας και κουλτούρας που αγνοούσαν. Τοιουτοτρόπως, προσέγγισαν το «εαυτό» μέσα από το «έτερο».

δ. σε επίπεδο γλωσσικό:

- Δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την εξοικείωση με ειδικό λεξιλόγιο, πέραν του καθημερινού λεξιλογίου, το οποίο επίσης ενισχύθηκε.
- Οδήγησε τους εκπαιδευομένους –μετά τις αρχικές δυσκολίες λόγω της μη εξοικείωσής τους με τη μέθοδο CLIL– να καταλαβαίνουν μεγαλύτερα γραπτά ή προφορικά κείμενα, όπως άλλωστε συμβαίνει συχνά και στην πραγματική ζωή, δηλαδή τους οδήγησε να καλλιεργούν πιο αποτελεσματικά τις προσληπτικές γλωσσικές δεξιότητες (κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου).
- Ομοίως, οδήγησε τους εκπαιδευομένους στην παραγωγή γραπτών και προφορικών κειμένων για ενδιαφέροντα καλλιτεχνικά-πολιτιστικά θέματα, δηλαδή τους οδήγησε να καλλιεργούν πιο αποτελεσματικά τις παραγωγικές γλωσσικές δεξιότητες (παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου).

Οι πρώτες εντυπώσεις για την αντίστοιχη χρήση ειδικά προσαρμοσμένων αποπασμάτων του υπό συζήτηση εκπαιδευτικού υλικού στους σπουδαστές του Α2 επιπέδου ήταν λιγότερο θετικές. Αν και μεμονωμένη περίπτωση, εντούτοις αξίζει να αναφερθεί η αντίδραση μιας νέας φοιτήτριας ERASMUS από τη Βουλγαρία, η οποία θεώρησε μη χρήσιμη την αξιοποίηση οποιουδήποτε άλλου διδακτικού υλικού πέραν του βασικού γλωσσικού εγχειριδίου, μη χρηστική για την καθημερινότητα η ενασχόληση με ο,τιδήποτε έχει σχέση με την ιστορία και την κουλτούρα της χώρας της γλώσσας-στόχου και πολύ μεγάλη (άρα μη άξια κόπου) την προσπάθεια που πρέπει να καταβάλει κανείς για να παρακολουθήσει (έστω και πιλοτικά και πολύ αποσπασματικά) εκπαιδευτικό υλικό σχεδιασμένο με τη CLIL. Οι υπόλοιποι σπουδαστές του Α2 τοποθετήθηκαν εκ διά μέτρου αντίθετα στην άποψη της εν λόγω σπουδάστριας και αναγνώρισαν την πρωτοτυπία, το ενδιαφέρον και το σαφώς μεγαλύτερο κόπο που χρειάζεται να καταβάλουν όλοι οι εμπλεκόμενοι στην εκπαιδευτική διαδικασία (ο εκπαιδευτικός για να σχεδιάσει και να

παράξει το υλικό και οι εκπαιδευόμενοι για να το δουλέψουν), που όμως –όπως υποστήριξαν– οδηγεί σε καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα, καθιστώντας και την ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία πιο ανοιχτή και περισσότερο ενδιαφέρουσα.

Από τα παραπάνω, οδηγούμαστε στη διατύπωση του συμπεράσματος, το οποίο, ωστόσο, χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση, ότι η διδασκαλία της ΝΕ γλώσσας ως Γ2 με τη μέθοδο CLIL θεωρείται δύσκολη για τα χαμηλά επίπεδα γλωσσομάθειας και περισσότερο προσιτή για τα μεσαία και υψηλότερα επίπεδα γλωσσομάθειας. Με τον τρόπο αυτό αναπαράγεται η στερεοτυπική αντίληψη ότι μόνο η διακριτή διδασκαλία (του γλωσσικού και του γνωστικού αντικειμένου) είναι κατάλληλη και αποτελεσματική για τα χαμηλά επίπεδα γλωσσομάθειας.

Η στερεοτυπική αυτή αντίληψη θεωρώ ότι οφείλεται –μεταξύ άλλων – στους εξής λόγους:

- Στην έλλειψη μιας γενικότερης γλωσσοπαιδαγωγικής κουλτούρας στην Ελλάδα, που να προωθεί γλωσσοπαιδαγωγικά εκπαιδευτικά συστήματα και μεθόδους όπως λ.χ. της γλωσσικής εμβάπτισης (immersion) και της CLIL.
- Στην έλλειψη ενός ευρύτερου θεσμοθετημένου-νομικού υποστηρικτικού πλαισίου για τη χρήση τέτοιων μεθόδων όπως η CLIL.
- Στην έλλειψη αναλυτικών προγραμμάτων για τη διδασκαλία της ΝΕ ως Γ2 που να στηρίζονται στη CLIL και να εφαρμόζονται συστηματικά.
- Στην έλλειψη επίσημα δημοσιευμένου εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία της ΝΕ ως Γ2 με τη μέθοδο CLIL.
- Στην έλλειψη συστηματικής ενημέρωσης για τη μέθοδο αυτή και για τα ευεργετικά αποτελέσματά της εφαρμογής της.
- Στην ελλιπή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σχετικά με τη CLIL.

Επομένως, για να είναι εφικτή η χρήση της CLIL στη διδασκαλία της ΝΕ ως Γ2 αφενός απαιτούνται να γίνουν σημαντικά βήματα άνωθεν, δηλαδή σε επίπεδο πολιτικού σχεδιασμού, για να δημιουργηθεί το θεσμικό πλαίσιο που θα στηρίζει επίσημα καινοτόμες γλωσσοπαιδαγωγικές μεθόδους, όπως η εν λόγω. Τοιούτοτρόπως, θα μπορεί να ενσωματώνεται ως αυτονόητη διδακτική μέθοδος και όχι ενδεχομένως ως μία ακόμη «περίεργη εναλλακτική» πρακτική. Επιπλέον, μέσα σε ένα επίσημα θεσμοθετημένο πλαίσιο θα μπορέσουν να δημιουργηθούν από διεπιστημονικές ομάδες αναλυτικά προγράμματα και εκπαιδευτικό υλικό με τη μέθοδο CLIL, κατάλληλο για τη διδασκαλία της ΝΕ γλώσσας ως Γ2. Αφετέρου απαιτούνται να γίνουν σημαντικά βήματα κάτωθεν, δηλαδή σε επίπεδο εκπαιδευτικών, καθώς είναι αυτοί που σε τελική ανάλυση καλούνται να εφαρμόζουν καινοτόμες μεθόδους με στόχο τη μέγιστη γνωστική αποτελεσματικότητα των εκπαιδευομένων στο μέγιστο οικείο και θετικά φορτισμένο συναισθηματικό κλίμα.

Αντί επιλόγου – σύντομος αναστοχασμός για τη συνολική δημιουργική διαδικασία

Το κάθε συγγραφικό αποτέλεσμα, του παρόντος συμπεριλαμβανομένου, αποτελεί νοητική κατασκευή, στην οποία αντικαθρεφτίζονται, ως ένα βαθμό, οι προσλαμβάνουσες, οι ορίζοντες προσδοκίας και πτυχές της βιοφιλοσοφίας του συγγραφικού υποκειμένου. Έχει τη δική του ιστορία, εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο και αποτελεί μέρος ενός μεγαλύτερου βιοματικού ταξιδιού του γράφοντος υποκειμένου.

Η παρούσα εργασία, λοιπόν, εντάσσεται στο δικό μου ταξίδι στις εξαιρετικά ενδιαφέρουσες μεταπτυχιακές σπουδές στη Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας του Πανεπιστημίου της Δυτικής Μακεδονίας, το οποίο ξεκίνησε τον χειμώνα του 2014. Ειδικά η διδασκαλία της ΝΕ γλώσσας ως Γ2 ή ΞΓ ήταν κάτι που με συνάρπασε για πρώτη φορά πριν δύομισι δεκαετίες περίπου. Αρχές της δεκαετίας του 1990, μόλις τελειόφοιτη φιλόλογος από το ΑΠΘ, ξεκίνησα να διδάσκω τη ΝΕ γλώσσα ως ΞΓ κυρίως σε ενήλικες Γερμανούς σε γλωσσικά ινστιτούτα και πολιτιστικά κέντρα στο Αμβούργο της Γερμανίας, αρχικώς απλά και μόνο για βιοποριστικούς λόγους. Με την πάροδο των χρόνων άρχισα να διαπιστώνω πόσο σπουδαίο είναι να χτίζει κανείς σιγά-σιγά γέφυρες επικοινωνίας με άλλους ανθρώπους μέσα από τη γλώσσα. Και πόσο βαθιά ευχάριστο μπορεί να είναι ταυτόχρονα, παρά του ότι και οι εκπαιδευτικές μέθοδοι και τα εκπαιδευτικά εγχειρίδια της εποχής εκείνης ήταν μάλλον συμβατικά και βαρετά...

Αρκετά χρόνια αργότερα, ξαναβρέθηκα στην Ελλάδα, η οποία –το διάστημα που εγώ ήμουν μετανάστρια στη Γερμανία– είχε γίνει χώρα υποδοχής μεταναστών από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων αλλά και της Εγγύς και Μέσης Ανατολής και της Αφρικής. Κάποιοι από αυτούς τους ανθρώπους σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα θα αποτελούσαν τους μαθητές μου σε ποικίλες τάξεις εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας. Ταυτόχρονα θα αναδεικνύονταν σε σπουδαίους δασκάλους μου χάρη σε όλα αυτά τα υπέροχα πράγματα και τις μοναδικές εμπειρίες τους που μου μετέφεραν από τις μακρινές τους χώρες. Λίγο αργότερα και για αρκετά χρόνια οι αίθουσες διδασκαλίας των μαθημάτων της ΝΕ γλώσσας θα ήταν πρώην κελιά φυλακών και οι μαθητές μου στη ΝΕ ως Γ2 αλλοδαποί έγκλειστοι. Η γλώσσα αναδεικνυόταν και πάλι ως ένας επιπλέον σημαντικός τρόπος επικοινωνίας με όλους αυτούς τους ανθρώπους, αν και για ακόμη μια φορά τόσο οι εγγενείς περιορισμοί των Ιδρυμάτων Εγκλεισμού όσο και το άνωθεν προκαθορισμένο συμβατικό εκπαιδευτικό υλικό περιόριζαν την αυτενέργεια και την εναλλακτικότητα στις διδακτικές επιλογές.

Σε μια επόμενη φάση της ζωής μου, που άρχισε απρόσμενα περίπου πριν 10 περίπου χρόνια, βρέθηκα στο Βέλγιο. Οι 3 κόρες που στο μεταξύ είχα αποκτήσει, λόγω αφενός της γαλλόφωνης περιοχής όπου εγκατασταθήκαμε, και αφετέρου του ολλανδόφωνου πατέρα στο σπίτι, κινδύνευαν

να ξεχάσουν έως ένα βαθμό τη ΝΕ γλώσσα. Αυτό θα σήμαινε για μένα να έχω μια λιγότερη γέφυρα επικοινωνίας μαζί τους... Έτσι, η διδασκαλία της ΝΕ γλώσσας απεκδύθηκε τον προηγούμενο επαγγελματικό της χαρακτήρα και έγινε μια οικογενειακή υπόθεση. Ο περιορισμένος εξωσχολικός χρόνος που μπορούσε να αφιερωθεί αποκλειστικά και μόνο στην επικοινωνία στη ΝΕ γλώσσα, ήταν περιορισμένος κάθε μέρα και για τον λόγο αυτό πάντα ιδιαίτερος και μοναδικός. Η σκέψη της μέγιστης αξιοποίησής του για τα καλύτερα δυνατά γλωσσικά αλλά και γνωστικά αποτελέσματα (λ.χ. σε θέματα κουλτούρας και κοινωνικής ιστορίας της Ελλάδας) με οδήγησε στο να αναζητώ-εντοπίζω-δημιουργώ με απλό τρόπο υποστηρικτικό υλικό για παιδιά διαφορετικών ηλικιών, που θα μάθαιναν πολυσυνδυαστικά για ποικίλα θέματα στη ΝΕ γλώσσα, χωρίς να έχουν την αίσθηση ότι βαριούνται ή κουράζονται...

Έτσι άρχισα να ενδιαφέρομαι στην πράξη πώς να εξασκούμε μια Γ2 ή ΞΓ μέσα από την ενασχόληση με διάφορα γνωστικά αντικείμενα, πολύ πριν μάθω στη θεωρία ότι αυτό ονομάζεται – μεταξύ άλλων– CLIL. Όταν ξεκίνησα τις μεταπτυχιακές σπουδές για τη ΝΕ γλώσσα στο ΠΔΜ και λίγο αργότερα τη διδασκαλία στο ΣΝΕΓ/ΑΠΘ, ήταν για μένα ξεκάθαρο ότι με αυτό το θέμα, για το οποίο δεν είχα το κατάλληλο θεωρητικό υπόβαθρο– θα ήθελα να ασχοληθώ εκτενέστερα. Και έτσι έγινε...

Η δημιουργία του παρόντος εκπαιδευτικού υλικού αναδείχθηκε σε μια πραγματική απόλαυση για μένα από κάθε άποψη: ασχολήθηκα με θεματικές ανθρωπολογικού και κοινωνιολογικού ενδιαφέροντος, για τις οποίες οι γνώσεις μου ήταν ανεπαρκείς· προσπάθησα να σκεφτώ τρόπους δημιουργίας ενός ελκυστικού και όχι βαρυφορτωμένου εκπαιδευτικού υλικού χωρίς να είναι κενού περιεχομένου· έκανα απανωτές ασκήσεις δημιουργικής γραφής, προκειμένου οι θεματικές των (προσωρινώς και για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας) τελικών κειμένων να είναι αναστοχαστικά και να εμπνέουν τους αναγνώστες, όπως εμπνέουν και μένα.

Σε κάθε περίπτωση, θεωρώ ότι χρειάζεται ακόμη αρκετή δουλειά, προκειμένου το παρόν εκπαιδευτικό υλικό να διανθιστεί με πολύ περισσότερες πτυχές της νεοελληνικής κουλτούρας για μια πιο βαθύτερη και πιο σφαιρικότερη γνώση για όσους το χρησιμοποιήσουν, να συμπληρωθεί και να επεκταθεί έτσι ώστε να μπορέσει να αποτελέσει αυτόνομο (και όχι μόνο συμπληρωματικό) εκπαιδευτικό υλικό για όλα τα επίπεδα γλωσσομάθειας (Α1-Γ2). Έτσι, θεωρώ ότι η παρούσα εργασία –τόσο στο θεωρητικό όσο και στο πρακτικό της μέρος– δεν αποτελεί τίποτε περισσότερο από μια πρώτη πειραματική συμβολή για τη διδασκαλία της ΝΕ γλώσσας με την εξαιρετικά αποτελεσματική μέθοδο CLIL. Ή με άλλα λόγια, για να επανέλθω στην αρχική εικόνα/μεταφορά του παρόντος επιλόγου, η παρούσα εργασία δεν αποτελεί τίποτε περισσότερο από τον προσωρινό σταθμό ενός μεγαλύτερου ταξιδιού που συνεχίζεται.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αγγελάκος, Κ. (2003). «Η ένταξη της διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης στο επίσημο πρόγραμμα του ελληνικού σχολείου: Από τη μυθοποίηση στην ‘ομαλή προσγείωση’», στο Κ. Αγγελάκος (επιμ.), *Διαθεματικές προσεγγίσεις της γνώσης στο ελληνικό σχολείο* (σσ. 13-17). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Brookfield, S. (2007). «Η μετασχηματίζουσα μάθηση ως κριτική της ιδεολογίας», στο: J. Mezirow & συνεργάτες (2007). *Η Μετασχηματίζουσα Μάθηση* (Εκπαίδευση Ενηλίκων) (μτφρ. Γ. Κουλαουζίδης). Αθήνα: Μεταίχμιο, σσ. 157-179.
- Γαβαλάς, Δ. (2003). «Το πλαίσιο αναφοράς της διαθεματικότητας», στο Κ. Αγγελάκος (επιμ.), *Διαθεματικές προσεγγίσεις της γνώσης στο ελληνικό σχολείο* (σσ. 18-39). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Cerna, L., Πηλαβάκη, Ά. & Valchev R. (2010). *Εισαγωγή στη μη τυπική εκπαίδευση. Εκπαιδευτής μη τυπικής εκπαίδευση*. Λευκωσία. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://www.pghht.com/nonformaledu/docs/educational_materials/Non-Formal%20Education%20Manual%20Greek.pdf
- Ζάγκα, Ε. (χ.χ.). «Η ανάπτυξη ακαδημαϊκών δεξιοτήτων στο πλαίσιο της διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας: θεωρητικό πλαίσιο και διδακτικές εφαρμογές». Διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://www.diapolis.auth.gr/epimorfotiko_uliko/index.php/2014-09-06-09-18-43/2014-09-06-09-34-09/34-b2-zagka?showall=1
- Ζάγκα (2014). *Η διδασκαλία της γλώσσας με βάση το περιεχόμενο: Από τη θεωρία στην πράξη*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Ζάγκα, Ε. & Ματθαιουδάκη, Μ. (χ.χ.). «Διδάσκοντας «γλώσσα και περιεχόμενο»: Η αξιοποίηση των γνωστικών αντικειμένων στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας». Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <http://www.diapolis.auth.gr/e/class/mod/resource/view.php?id=329>.
- Gardner, H. (2009). «Οι πολλαπλές προσεγγίσεις της διεργασίας της κατανόησης», στο: Κ. Illeris (επιμ.), *Σύγχρονες θεωρίες μάθησης. 16 θεωρίες μάθησης... με τα λόγια των δημιουργών τους* (Εκπαίδευση Ενηλίκων) (μτφρ. Γ. Κουλαουζίδης). Αθήνα: Μεταίχμιο, σσ. 147-160.
- Καραλής, Θ. (2005). *Σχεδιασμός, Διοίκηση, Αξιολόγηση Προγραμμάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων*. Τόμος Β. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Κόκκος, Α. (2005). *Μεθοδολογία Εκπαίδευσης Ενηλίκων*. Τόμος Α: *Θεωρητικό πλαίσιο και προϋποθέσεις μάθησης*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Κουλαουζίδης, Γ. (2008). «Μετασχηματίζουσα μάθηση: μια μαθησιακή θεωρία για την εκπαίδευση ενηλίκων», *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 46, σσ. 21-32.
- Lenhart, V. (2006). *Παιδαγωγική των ανθρωπίνων δικαιωμάτων* (μτφρ. Εύ. Γεμετζή). Αθήνα: Gutenberg.

- Μανούσου, Γκ. (χ.χ.). «Σχεδιασμός εναλλακτικού διδακτικού υλικού για Αεξαι στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση». Διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://www.academia.edu//3408696/Σχεδιασμός_εναλλακτικού_διδασκαλικού_υλικού_για_Αεξαι_στην_πρωτοβάθμια_εκπαίδευση.
- Μαργαρώνη, Μ. (2009). «Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως ξένης στα πλαίσια της Παιδαγωγικής της Ειρήνης: θεωρητική προσέγγιση και προτάσεις πρακτικής εφαρμογής», στο: Π. Γεωργογιάννης (επιμ.), *Πρακτικά 12ου Διεθνούς Συνεδρίου «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση – Μετανάστευση – Διαχείριση Συγκρούσεων και Παιδαγωγική της Δημοκρατίας»* (Πάτρα, 19-21 Ιουνίου 2009), τόμ. Ι, σσ. 91-99.
- Μαργαρώνη, Μ. (2014). «Εκπαιδύοντας δημοκρατικούς πολίτες στην εποχή της σύγχρονης κρίσης. Η Πολιτειακή Εκπαίδευση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης την αυγή του 21ου αιώνα», στο: Μ. Μαργαρώνη (επιμ.), *Η σύγχρονη ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική κρίση, το δημοκρατικό έλλειμα και η άνοδος του ευρωσκεπτικισμού* (σσ. 107-133). Αθήνα: Ινστιτούτο Έρευνας & Κατάρτισης Ευρωπαϊκών Θεμάτων.
- Ματσαγγούρας, Η. (1987): *Ομαδοκεντρική διδασκαλία και μάθηση. Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας κατά ομάδες*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Ματσαγγούρας, Η. (2005). *Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας. Τόμ. Β: Στρατηγικές διδασκαλίας. Η κριτική σκέψη στη διδακτική πράξη* (Παιδαγωγική Σειρά). Αθήνα: Gutenberg.
- Ματσαγγούρας, Η. (2006). *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση. Εννοικεντρική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας*. Αθήνα: Εκδ. Γρηγόρη.
- Mezirow, J. (2009). «Μια επισκόπηση της μετασχηματίζουσας μάθησης», στο: Κ. Πιερής (επιμ.), *Σύγχρονες θεωρίες μάθησης. 16 θεωρίες μάθησης... με τα λόγια των δημιουργών τους* (Εκπαίδευση Ενηλίκων) (μτφρ. Γ. Κουλαουζίδης). Αθήνα: Μεταίχμιο, σσ. 126-146.
- Noyé, D. & Riveteau, J., (1999). *Πρακτικός οδηγός του εκπαιδευτή* (μτφ.: Ε. Ζέη). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Rogers, A. (1999). *Εκπαίδευση ενηλίκων* (μτφρ. Μ. Παπαδοπούλου & Μ. Τόμπρου. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Soerensen, B. (2003). «Η ένταξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες προϋποθέτει ένα άνοιγμα του μαθήματος και του σχολείου», στο Goehlich, M. (επιμ.), *Παιδοκεντρική διάσταση στη Μάθηση. Ανοιχτό σχολείο – Εναλλακτικό σχολείο – Σχολείο της κοινωνίας – Σχολείο του Reggio* (εισαγ. – επιμ. Κ. Χρυσάφιδης, μτφρ. Ε. Νουσιά) (Προσχολική & Πρωτοσχολική Ηλικία, Εφαρμογές, 2) (σσ. 185-230). Αθήνα: Τυπωθήτω – Δαρδανός.
- Τσιμπουκλή, Α. & Φίλλιπς, Ν. (2010). *Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ & Γ.Γ.Ε.Ε./Ι.Δ.ΕΚ.Ε.
- Χασάπης, Δ. (2000). *Σχεδιασμός, Οργάνωση, Εφαρμογή και Αξιολόγηση Προγραμμάτων Επαγγελματικής Κατάρτισης. Μεθοδολογικές αρχές και κριτήρια ποιότητας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

- Χατζηδάκη, Α. (2000). Για μια διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας «με έμφαση στο περιεχόμενο», στο: Μ. Βάμβουκας & Α. Χατζηδάκη (επιμ.), *Μάθηση και διδασκαλία της ελληνικής ως μητρικής και ως δεύτερης γλώσσας. Πρακτικά 1ου διεθνούς συνεδρίου* (σσ. 393-403). Ατραπός: Αθήνα.
- Φρέιρε, Π. (1977α). *Η αγωγή του καταπιεζόμενου* (Προβλήματα του Καιρού μας). Αθήνα: εκδ. Ράππα.
- Φρέιρε, Π. (1977β). *Πολιτιστική δράση για την κατάκτηση της ελευθερίας* (μτφρ. Σ. Τσάμης / επιμ. Ν. Μπαλής). Αθήνα: Καστανιώτης.

Ξενογλώσση

- Andreopoulos, G. (1997). «Human Rights Education in the Post-Cold War Context», in: G. Andreopoulos & R. P. Claude (Eds.), *Human Rights Education for the Twenty-First Century* (pp. 9-20). Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Ball, Ph. (2013). «The Role of CLIL in Vocational Education», *British Council Regional Policy Dialogues 2013-14*, pp. 6-10.
- Baxi, U. (1997). «Human Rights Education: The Promise of the Third Millennium», in: G. Andreopoulos & R. P. Claude (Eds.), *Human Rights Education for the Twenty-First Century* (pp. 142-154). Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- British Council (2014). «CLIL Policy and Practice: Competence-based education for employability, mobility and growth». Lake Como 10-12 March 2014.
- Bruner, J. (1961). «The Act of Discovery», *Harvard Educational Review*, 31/1, pp. 21-32.
- Citizenship Advisory Group (1998). *Education for Citizenship and the Teaching of Democracy in Schools. Final Report of the Advisory Group on Citizenship*. London: Qualifications and Curriculum Authority. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: dera.ioe.ac.uk/4385/1/crickreport1998.pdf.
- Cogan, J. & Derricott, R. (Eds) (2000²). *Citizenship for the 21st Century: An International Perspective on Education*. London & Sterling: Kogan Page.
- Dalton-Puffer, Ch. (χ.χ.). «Outcomes and processes in Content and Language Integrated Learning (CLIL): current research from Europe. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://www.univie.ac.at/Anglistik/Dalton/SEW07/CLIL%20research%20overview%20article.pdf>
- Dalton-Puffer, Ch. & Smit, U. (2013). «Content and Language Integrated Learning: A research agenda», *Language Teaching*, 46, pp 545-559.
- Darn, St. (2006). «Content and Language Integrated Learning (CLIL). A European Overview», διαθέσιμο στον ιστότοπο: [www.ub.edu/GRAL/Naves/Courses/CLIL/Darn2006CLILEuropeanOverview\[1\].doc](http://www.ub.edu/GRAL/Naves/Courses/CLIL/Darn2006CLILEuropeanOverview[1].doc)

- Davies, I., Evans, M. & Reid, A. (2005). «Globalising Citizenship Education? A Critique of “Global Education” and “Citizenship Education”», *British Journal of Educational Studies*, 53/1, pp. 66-89.
- Dewey, J. (1998). *Experience and Education: The 60th Anniversary* (1. edition: 1938) Indianapolis: Kappa Delta Pi.
- European Commission – Public Services Contract (2002). *CLIL/EMILE – The European Dimension: Actions, Trends & Foresight Potential*. Brussels: European Commission.
- Galtung, J. (1990). «Cultural Violence», *Journal of Peace Research*, 27/3, pp. 291-305.
- Gunnlaugson, O. (2005). «Toward Integrally Informed Theories of Transformative Learning», *Journal of Transformative Education*, 3/4, pp. 331-353.
- Harrop, E. (2012). «Content and Language Integrated Learning (CLIL): Limitations and possibilities», *Encuentro*, 21, pp. 57-70.
- Heater, D. (1984). *Peace through Education: the Contribution of the Council for Education in World Citizenship*. Lewes: The Falmer Press. Heidtmann, I. (1988). *Theoretische Aspekte einer Friedenspädagogik* (Soziologie in der Blauen Eule, 3). Essen: Die Blaue Eule.
- Jarvis, P. (1987). *Adult Learning in the Social Context*. London & New York: Croom Helm.
- Kymlicka, W. (1998). *Multicultural Citizenship: A liberal Theory of Minority Rights* (Oxford Political Theory). Oxford: Clarendon Press.
- Marsh, D. (2012). *Content and Language Integrated Learning (CLIL). A Development Trajectory*. Córdoba: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Córdoba.
- Martínez Escudero, L. (2013). «Discussing content and language integrated learning in domain name dispute resolution», *Revista de Lenguas para Fines Específicos*, 19 pp. 209-227.
- Mezirow, J. & Associates (1990). *Fostering Critical Reflection in Adulthood*, San Francisco: Jossey-Bass.
- Mezirow, J. (1998). «On Critical Reflection», *Adult Education Quarterly*, 48/3, pp. 185-198.
- Mezirow, J. (2003). «Transformative Learning as Discourse», *Journal of Transformative Education*, 1/1, pp. 58-63.
- Mulenga, D. (1998). «Infront the Margins: Challenges, Possibilities and Limitations of Participatory Research», in: R. Familusi (Ed.), *Adult Education and Social Change – Models for Adult and Lifelong Learning*. Detroit Michigan: Office of Adult and Lifelong Learning Research Wayne State University. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/Home.portal_nfpb=RICSearchResult.
- Ong, A. (1999). *Flexible Citizenship: The Cultural Logics of Transnationality*. Durham & London: Duke University Press.

- Osler, A. & Starkey, H. (1999). «Rights, Identities and Inclusion: European Action Programmes as Political Education», *Oxford Review of Education*, 25/1-2 (*Political Education*), pp. 199-215.
- Pavón Vázquez, V. & Ellison, M. (2013). «Examining teacher roles and competences in Content and Language Integrated Learning (CLIL)», *Linguarum Arena*, 4, pp. 65-78.
- Poutiatine, M. (2009). «What is Transformation?: Nine Principles Toward an Understanding of the Transformational Process for Transformational Leadership», *Journal of Transformative Education*, 7: pp. 189-208.
- Raasch, A. (1997). «Contribution de la linguistique à la promotion du discours pacifique», in: Raasch, A. (Ed.), *Languages: Ways towards Peace. An Incentive for Language Teaching – for Peace* (pp. 95-109) (SALUS: Saarbrücker Schriften zur Angewandten Linguistik und Sprachlehrforschung, 15). Saarbrücken: Ottweiler Druckerei.
- Wintersteiner, W. (2006). «Kultur des Friedens – ein neuer Leitbegriff der Friedensforschung?», in: Zentrum für Friedensforschung und Friedenspädagogik (Hrsg.), *Jahrbuch Friedenskultur 2006* (pp. 94-108). Klagenfurt: Drava Verlag.
- Ziv, H. G. (2005). «Critical Pedagogy, Pedagogy for Human Rights Education», in: D. Ceylan & G. Irzik (Eds.), *How are we educated? International Symposium on Human Rights Education and Textbook Research (April 17-18 2004, Instabul)* (pp. 155-161). Instabul: The History Foundation of Turkey Press.

Ιστογραφία

Ελληνόγλωσση

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, «Πιστοποίηση ελληνομάθειας», διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.greeklanguage.gr/certification/node/99>

Ξενόγλωσση

CLIC Compendium www.cliccompendium.com

European Commission (1995). *White paper on education and training. Teaching and learning: towards the learning society*, 1-66. Διαθέσιμο στον ιστότοπο:

http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com95_590_en.pdf

European Commission (2003). *Promoting language learning and linguistic diversity: an action plan 2004-2006*, 1-29. Διαθέσιμο στον ιστότοπο:

http://ec.europa.eu/education/doc/official/keydoc/actlang/act_lang_en.pdf

European Commission (2008). *Multilingualism: An asset for Europe and a shared commitment. Communication of the European Commission*, 1-15. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/com/2008_0566_en.pdf

Eurydice Network (2006). *Content and language integrated learning (CLIL) at school in Europe*. Brussels. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/thematic_studies_archives_en.php